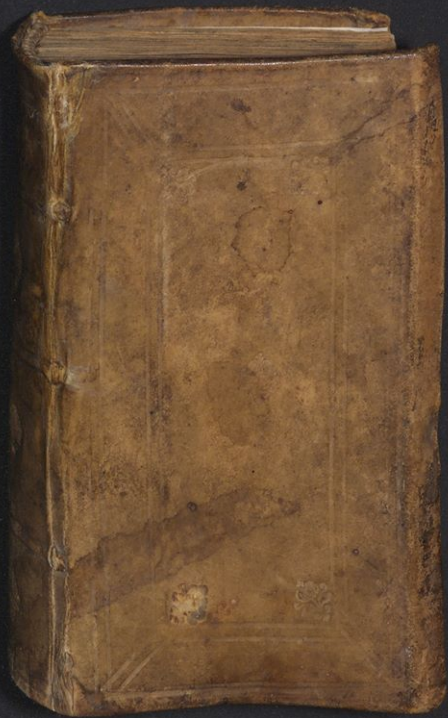

740080

43525

Paro

PR
ET

co

Ex s a c
bræorum fon
quibusq; Gra
sumtæ, & in l
lorum, Hispan
garum, Sch
que, a

Residen

1720

HIERO

Non omnin

Sumtib

CVM S

T

Parœmiologia Polyglottos:

hoc est:

PROVERBIA
ET SENTENTIÆ
complurium linguarum.

EX SACRIS VIDELICET He-
bræorum fontibus, atq; ex optimis ac probatissimis
quibusq; Græcæ & Latinæ linguæ scriptoribus, de-
sumtæ, & in Locos Communes digestæ: & cum Ita-
lorum, Hispanorum, Gallorum, Germanorum, Bel-
garum, Sclavonum, Arabum, Turcarum deni-
que, aliarumq; Nationum sententiosis
Proverbiis collatæ.

Residentibus Soc. Jesu Meggers.
Auctore
1726.

HIERONYMO MEGISERO.

Non omnino temere est, quod vulgò dictitant.

L I P S I .

Sumtibus Henningis Grosii, Biblio-
polæ Lipsiensis.

CVM SAC. CÆS. MAIEST.
Privilegio ad octennium.

202208392

Serenissimo & Potentissimo
Principi ac Domino,

DN. CHRISTIANO II.
DVCI SAXONIÆ: S. ROM.
IMP. ARCHIMARSCALLO
ET ELECTORI SEPTEM-
VIRO; LANDGRAVIO TYRIN-
GIÆ: MARCHIONI MISNIÆ ET
BURGGRAVIO MAGDEBUR-
GENSI, &c. Domino suo Cle-
mentissimo Beneficentissimoq;

Enchiridium hoc

*Proverbiorum & Sententiarum
multilingue,*

Grati animi & subjectissimæ
observantiæ

M O N V M.

L V B. M E R. 2;

Dedicat Consecratq;

Hieronymus Megiserus.

I N D E X

Locorum communium, & præcipuarum hujus Libelli sententiarum.

A gricultura.	159
Alienæ vitæ censura.	84. 85
Aliis sapere.	25
Ambitio.	75
Amicitia vera.	53
Amicitia falsa.	46. 47. 48
Amicitia inter similes.	62
Amicus in rebus adversis.	54. 58
Amici veteres.	55
Amici monendi.	ibid.
Amor.	219
Amor sui.	81
Animi index oratio.	91
Auxietas.	117. 118. 119
Ab aqua silente cavendum.	40
Arcana non revelanda.	41
Ars.	177
Assentatio.	46. 47
Avaritia.	180
Avarus.	ibid.
	Auda-

INDEX LOC. COM.

Audacia.	114. 115. 116
Aulica vita.	143

B.

Beatus.	100. 101
Bellum.	157. 158
Beneficentia.	191
Binos sectari lepores.	89
Bis dat qui citò dat.	192

C.

Canis.	146. 147. 148
Censura alienæ vitæ.	84. 85
Clavum clavo pellere.	52
Cogitationes posteriores.	23
Cognitio sui ipsius.	85
Concordia.	157
Conjugium.	224
Conscientia.	15. 16
Consilium.	20
Consolatio.	120
Constantia in rebus adversis.	110
Consuetudo.	127
Consuetudo est altera natura.	ibid.
Credulitas.	41. 43
Culpa careat, alios reprehensurus	68
Cunctatio.	232
Curiositas.	89

D.

Deus.	I
Debitor.	178

INDEX LOCORVM

De alieno corio ludere.	180
Dictum sapienti sat est.	20
Difficilia quæ pulcra	235
Dignum patella operculum.	63
Diligentia.	235
Dissimilitudo studiorum.	69
Dives.	167
Divina vindicta.	9
Divitiæ.	167. 168. 169. 170.
Dolor voluptatis comes.	99
Dominus.	164
Dulce bellum inexpertis.	153

E.

Ebrietas.	207
Educatio puerilis.	125. 126
E duobus malis minus eligendum.	106
Equeſtria	144
Eventus ſtultorum magiſter	17
Ex abundantia cordis os loquitur.	34
Exemplum.	67
Exitus acta probat.	12
Ex malo in pejus.	106
Exprobratio.	196. 197

F.

Facta verbis difficiliora.	31
Factum infectum fieri nequit.	14
Facundus comes.	37
Fallaces & mali homines.	49
Fames.	213
Fami-	

Familiaritas nimia.	54
Fatum.	14
Felix.	100
Feliciū multi amici.	59
Ferunt summos fulmina montes.	76
Festa dies.	123
Festinatio.	234
Festina lentè.	236
Fide, sed cui fidas, vide.	44
Fides servanda.	30. 31
Figulus figulum odit.	74
Filii parentum similes.	65
Finem respice.	22
Finis vitæ spectandus.	12
Flamma fumo est proxima.	22
Forma.	94
Fortes fortuna adjuvat.	115
Fortuna prospera. 102. 103. Adversa. 103. 104	104
Fortunæ bona.	167
Fortitudo.	114. 115
Fortitudo in adversis.	110. 111. 112. 113.
Fragilitas rerum humanarum.	97
Frons hominem præfert.	92. 93
Fronti nulla fides.	61
Frugalitas.	199
Furax.	188

G.

Gaudium.	100
Gloria.	7
Gratia gratiam parit.	35. 56. 196
	Grati-

INDEX LOCORVM

Gratitudo. 196

H.

Hoc age. 89

Homo proponit, Deus disponit. 2

Homo homini Deus. 193

Honores mutant mores. 81

Honos alit artes. 7

Humanarum rerum inconstantia. 97

Humilis, cum surgit in altum, asper. 80

I.

Iactantia. 75. 76. 77

Ignavia. 229

Ignoti nulla cupido. 28

Impositura. 49

Impudicitia. 218

Incredulitas. 41

Indoctus. 26

Infelix. 103. 104

Ingratitudo. 196

Initia parva. 120

Iniustitia. 142. 143

Intemperantia. 207

Invidia. 73. 74

In vino veritas. 30

Ira. 108

Iræ remedium. 57

Iucundi sunt acti labores. 240

Iudex. 140. 141

Iudicium. 140

Iusti-

Iustitia. 142

L.

Labor. 235

Læsus cautior. 17

Laus. 8

Laus propria. 82. 83

Liberalitas. 191

Libertas. 162

Longæ regum manus. 166

Loquacitas. 33

Lucrum turpe. 180

Luxuriant animi rebus secundis. 79

M.

Magistratus. 164

Malè parta, malè dilabuntur. 182

Malum minus eligendum. 106

Malum consilium consultori pessimum. 50

Malum conditum non movendum. 110

Mala mulier. 226

Mali corvi, malum ovum. 66

Manus manum lavat. 56

Maturum remedium. 20

Medicus. 138. 139

Medice cura teipsum. 26

Medicina. 138. 139. 140

Mediocritas. 5

Mendacium. 33

Mendacem oportet esse memorem. ibid.

Mendico ne parentes quidem amici. 59

) (5

Merca-

INDEX LOCORVM

Mercatura.	155
Merx ultronea putet.	163
Militia.	157. 158
Minæ.	108
Moderatio.	5
Moderata durant.	ibid.
Modus.	5
Mores diversarum gentium.	153. 154
Morbus.	132
Mors.	133. 134. 135. 136. 137
Mors vitæ similis.	12
Mortui non mordent.	138
Mulier bona.	224
mala.	227
Multitudo.	239
Munera.	124
Mutuum muli.	51

N.

Natura.	71
Natura paucis contenta.	207
Nautica.	148. 149
Necessitas caret lege.	15
Nemo sine crimine vivit.	88
Nemo sapit omnibus horis.	24
Nemo sua sorte contentus.	73
Neq; Iuppiter omnibus placet.	25
Ne quid nimis.	5
Nihil sine labore.	235
Nimia familiaritas.	54

Niti.

Nitimur in vetitum.	72
Nobilitas generis.	160
Nocumenta, documenta.	112
Nodum in scirpo quærere.	90
Noli altum sapere.	20
Noli movere Camarinam.	110
Non emo spem pretio.	206
Non omnia possumus omnes.	25
Nosce teipsum.	85
Novitas grata.	235
Nulla calamitas sola.	105
Numerus.	239
Nusquam est, qui ubiq; est	91
Nusquam tuta fides.	44

O.

Obstinatio.	73
Obtrectator.	86
Occasio.	122
Occasio facit furem.	187. 188
Ocium.	231
Oculus Domini pascit equum.	44
Oculatus testis.	30
Oeconomica.	203
Ortus unius, alterius interitus.	105

P.

Parcimonia.	199
Parvus.	95
<u>Patientia.</u>	

INDEX LOCORVM

Patientia.	110. 111. 112. 113
Patria.	154
Paupertas multa docuit.	177
Paupertas virtutem impedit	171
Pauperes contemti & afflicti.	ibid. 172. 173
Pax.	157
Peccatum.	8
Percontator.	34. 90
Peregrinatio.	150
Periculum ex aliis facere.	19
Perjurium.	33
Philautia.	81
Physiognomia.	92. 93. 94
Pietas.	2. 3
Plus vident oculi , quàm oculus.	239
Pœnitentia.	17
Pœnitentia sera.	ibid.
Polypragmosyne.	89. 90
Post nubila Phœbus.	99
Posteriores cogitationes.	23
Præcocia ingenia.	125
Precium rei.	203
Principiis obsta.	20
Principium dimidium totius.	233
Procrastinatio.	232
Prodigalitas.	189
Promissis standum.	30. 31
Propria laus.	82. 83
Proximus sum egomet mihi.	81. 82
Prudentia.	20
	Pruden-

Pudor præposterus.	216
Pueritia.	124
Puerilis educatio.	125. 126

Q.

Quæ nocent, docent.	112
Qualis rex, talis grex.	67
Quandoq; bonus dormitat Homerus.	24
Qui prior tempore, prior jure.	235
Quisq; suæ faber est fortunæ	116
Qui tacet consentire videtur.	41
Quod citò fit, citò perit.	234
Quot homines, tot sententiæ.	69

R.

Regnandi cupiditas	75
Remedium maturum.	
Respice finem.	
Rusticus.	159

S.

Sæpe est holitor opportuna locutus	172
Sanitas.	129. 131. 132
Sapere alieno periculo.	19
Sat citò, si sat bene.	125
Satietas.	79. 213
Sciolus.	77
Scortatio.	218
Senectus.	129
Sermo index animi.	91. 92
Serò sapiunt Phryges.	17
Prudentia præstat viribus.	117
Servi-	

INDEX LOCORVM

Servitus.	162
Silentii tutum præmium.	38
Similis simili gaudet.	62
Similitudo studiorum.	ibid.
Simulatio.	46
Sine crimine nemo vivit.	88
Societas malorum.	52
Spes.	107
Storge.	66
Stultitia.	26. 27
Stultus.	ibid.
Sub omni lapide scorpius dormit.	39
Superbia.	75. 76
Superbia in rebus secundis.	79
Suspicio.	88
Sultine & abstine.	113
Suum cuiq; pulcrum.	70

T.

Taciturnitas.	38
Tela prævisa minùs feriunt.	49
Temperantia.	199
Tempus.	121
Tempus revelat omnia.	11
Temporis vires.	121. 122.
Temporis mutatio.	123
Tenax requirit prodigum.	180
Timiditas.	117. 118. 119

V.

Venatoria.	146
Verecun-	

C O M M V N I V M.

Verecundia.	216
Verecundia inutilis viro egeno.	173
Veritas.	29
Vestitus	96
Vexatio dat intellectum.	112
Vicinus malus.	62
Victus ratio.	207
Vindicta divina.	9
Vinum.	207
Vino vendibili nihil opus est hedera	83
Vires.	117
Virtus.	4
Virtus in ardua tendit.	138
Virtutis occasio calamitas.	114
Vitæ finis spectandus.	12
Vitæ mors similis.	12
Vna hirundo non facit ver.	239
Voluntas.	195
Voluntatis humanæ perversitas.	72
Voracitas.	213
Vfus.	238
Vulpinari cum vulpe.	51
Zelotypia.	223

SENTEN.

SENTENTIAE ET PROVERBIA COMPLURIVM linguarum.

I. D E V S.

Εὐς ἀρχή, Ζεὺς μέσση, Orph.
Διὸς δ' ἐκ πάντα τέλει.

Ab Iove principium, & medi-
um & finis quoq; pender.

Ab Iove principium Musæ: Virgil.
Iovis omnia plena.

Εἰς Θεὸς πολλοὶ φίλοι, id est, Vnus Deus mul-
torum amicorum loco est.

¶ Si Deus pro nobis, quis contra nos?

D. Paul.

Αὐτὸς Θεὸς μὲ μᾶς: τίς ἐναντίον ἡμῶν;

Gr. vul.

Ie li Bug sa nas, gda more supar nas biti?

Sclav.

Wer Gott zum Freunde hat/ dem schadt kein
Creatur.

¶ Est profectò Deus, qui qua nos gerimus
auditq; & videt.

Hesiod. Πάντα ἰδὼν (θεὸς) ὀφθαλμοῖς καὶ πάντα νοῶ-
σας.

Cicero. *Obscurum Deo nihil potest esse.*

Idem. ¶ *Nihil est, quod Deus efficere non possit, &
quidem sine labore ullo.*

Ovid. *Facile est omnia posse DEO.*

Homer. Θεοὶ δὲ τὰ πάντα δύνανται.

Epich. ἀδυνατεῖ δὲ ἔστιν Θεός.

Gallicè. En peu d'heure Dieu labeure.

Italicè. In una hora Iddio lavora.

Italicè. ¶ L'huomo pensa, e Dio dispone.

Turcicè. Adem tetbür eder allah tala tactür eder.

Vulgò. Homo proponit, Deus disponit.

Italicè. ¶ Ogni un per se. & Dio per tutti.

Bin jeder für sich / Gott für uns alle.

Italicè. Chi s'ajuta, Iddio l'ajuta.

Helfft euch selbst / so hilfft euch Gott.

Ovid. ¶ *Nil ita sublime est, supraq; pericula tēdit.*

Non sit ut inferius suppositumq; DEO.

Idem. ¶ *Flectitur iratus voce rogante Deus.*

Martial. *Et Dominum mundi flectere vota solent.*

II. Pietas erga Deum.

D. Paul. *Pietas ad omnia utilis est: ut quæ promissio-*

Tim. 4. nes habeat vitæ presentis ac futuræ.

Cicero. *Pietas est fundamentum omnium virtutum.*

Idem. *Pietas est grata Deo.*

Nullum

Nullum est animal, præter hominem, quod habeat aliquam notitiam Dei. Idem.

Initium sapientiæ timor Domini. Syrac. I.

וְיִתְּנוּ הַכֹּמָד יִרְאָה יְהוָה Pro. I. 9.

Resith hochma irath Iehova.

Ama Dio, & non fallire :

fa pur bene & lascia dire;

ama Dio di buon cuore,

& lascia dir chi vuole.

Ital.

Al fin final, servir à Dieu; e non fer mal. Catelan.

¶ Tout se passe fors que aymer Dieu. Gall.

De liefde Gods gaet boven al.

L'esperance en Dieu est certaine, & toute aultre vaine. Gall.

Wer Gott trawt/hat wol gebawt.

Qui sert Dieu, il a bon maître.

Gall.

Qui n'a Dieu, il n'a rien.

Gall.

¶ Quæ supra nos, nihil ad nos.

Ad secreta poli curas extendere noli.

Vulgà.

Cœlestia semper spectato, illa humana contemnit. Cicero.

Nihil timere præter Deum tutissimum est. Idem.

Omnia prospera eveniunt sequentibus Deum, adversa spernentibus. Liv.

Eiluc Eile. degnisi brack balluck bil-messa halick bilur. i. fa bene, & butalo al mare : se'l pesce non lo conosce, conoscerallo il Creatore. Turc.

Cicero. *Omnibus est amor pietas.*

Salust. *Magno ubiq₃ pretio virtus aestimatur.*

III. Virtus.

Plaut. *Virtus omnibus rebus anteit profectio; virtus omnia in se habet; omnia adsunt bona quem penes est virtus.*

Cicero. *Nihil expetendum prater virtutem: nihil fugiendum prater vitium.*

Ital. *Odiar il vitio, amar virtù si deve; ogni ingiustitia al fin riman punita.*

Horat. *Virtus est vitium fugere.*

Idem. *Oderunt peccare boni virtutis amore,* — — —

Cicero. *Nihil quidquam sine virtute laudabile.*

Idem. *Vera laus vera virtuti debetur.*

Idem. *Gloria virtutem tamquam umbra sequitur.*

Seneca. *Gloria umbra virtutis est.*

Ital. *Chi semina virtù, ricoglie fama.
Vive ut vivas.*

Ital. *Vive così, che doppo la morte vivi ancora.*

Cicero. *Omnis nostra cura debet in hoc versari semper, si possamus, ut boni aliquid efficiamus: sin minus, ut certè nihil mali.*

Horat. *Virtus est medium vitiorum utrimq₃ redactum.*

Ital. *La discretione è madre della virtù.*

Chi

Oderunt peccare boni formidini pœna.

Verlitz in voluam
in m^o sum monachia

Chi non ha discretione, non merita ri- *Ital.*
spetto.

Virescit vulnere virtus. A Gell.

Tendit in ardua virtus. Ovid.

Arcem ad virtutis longis ambagibus itur. Claud.

Le radici della virtù sono amare, ma i *Ital.*
frutti dolci.

In via virtuti nulla est via. Ovid.

IV. Modus: Mediocritas: Moderatio.

In omnibus rebus mediocritas est optima. Cicero.

Modus omnibus in rebus est optimum habitus. Plautus.

Nimia omnia nimium exhibent negotium.

Mediocritas est inter nimium & parum. Cicero.

Suus cuique modus est: tamen magis offendit Idem.

nimium, quam parum.

Ogni cosa uol misura. Ital.

¶ *Ne quid nimis.* Terenz.

Hernesne or anille. i. Omnia cum medio- Turc.
critate.

Quod nimium est fugito. Cato.

Vulgò: Omne quod est nimium vertitur in
vitium.

Πάν τὸ περιπλέον, ἀρχιζόν. ἐπεὶ λόγος ἐστὶ πα- Anth.
λαιός,

Ὡς καὶ τὸ μέλιτος τὸ πλεον ἐστὶ χολή.

Tadia quod nimium est ciet, hinc vetus ista loquela est,

Si mel erit nimium, fel mage quàm mel erit.

Ital. Il mele si vol gustare con le punte del-
li dita.

Moderata durant.

Turc. Maslach atlering hairlussi orta fidur.

Arab. Hairul timuri eusathuha. i. *Optima quæq;
sunt mediocria.*

Wann der schimpff am besten ist/ sol man
auffhören.

Ital. Ogni bel givoco uuol durar poco.
Spielen ist kein kunst/ aber auffhören.

Gall. Il faiet bon laisser le jeu, quand il est beau
Zu viel ist vngesund. *Omne nimium verti*

Ital. Ogni troppo è troppo. *tunc in vitium.*
Wenn man das Armbrust überspannet / so
zerspringets gern.

Alt men den Boge te wijs spannt / so berst hi
geerne.

Wenn man die sehten zu hoch zeucht / so zers-
springen sie.

Alt zu scharpff macht schärtig.

Zu viel sorgen zubrichts glaz.

Zu viel fleiß fesselt auff dem Lys.

L'are

L'arc tousiours tendu se gaste. Gall.

Der Boge en mach niet altijts staen ghespannen.

Nō tirar tanto la corda, ch' ella si rompa. Ital.

E' non si uuol tirar l' arco tanto , che si spezzi.

Quod caret alterna requie durabile non est. Cato.

Est modus in rebus ; sunt certi deniq, fines, Horat.

Quos ultra citraq, nequit consistere verum.

Il molto e' l' poco rompe lo givoco. Ital.

Zu wenig vnd zu viel/Verderbet alle spiel.

Tien la strada di mezzo.

Ital.

Perge via media , medium tenuere beati. Vulgò.

V. Gloria.

Excitat auditor studium, laudatq, virtus Ovid.

Crescit, & immensum gloria calcar habet.

Deniq, non paruas animo dat gloria vires ; Idem.

Et facunda facit pectora laudis amor.

In excitando autem, & acuendo plurimum Cicero.

valet, si laudes eum, quem cohortere.

Τὴν δὲ δὲ τὰ πράγματα κρείσσει τοῖς. i. e. Bion.

Honor res meliores efficit.

Honos alit artes.

Idem.

Honos est premium virtutis.

Cicero.

Ovid. Et memorem famam, qui bene gessit, habet.

Cicero. Ex omnibus premijs virtutis, amplissimum est premium gloria.

Plaut. ¶ Gloria sequentes fugit, fugientes sequitur.

Ital. L' honor va dietro à eh' il fugge.

Salom. לפני כבוד ענוה

Prover. Lephne chabod anava.

18 12. Præcedit gloriam humilitas.

Plautus. Virtus premium est optimum.

At Sil. ¶ Ipsa quidem virtus sibimet pulcerrima merces.

Cicero. Nihil est vera gloria dulcius.

Propert. Dat mihi gloria vires.

Sil. Fax mentis honesta gloria.

Ital. Se lodi il buono, e' ne divien migliore.
S' il tristo biasmi, e' ne divien peggiore.

Cicero. Ea est profectò jucunda laus, quæ ab hys profiscitur, qui & ipsi in laude vixerunt.

Ture. Vlmisch adamdan ugulmeck, fechirdur hurmetdur. i. e.

Honestum est laudari à laudato viro.

VI. Peccatum.

Cicero. Cujusvis est hominis errare: nullius, nisi insipientis, perseverare in errore.

Humanum est peccare: sed perseverare diabolicum.

Il est

Il est commun à tous d'errer, & diabolic *Gall.*
perseverar.

Fallen ist kein schand/ aber lang ligen.

Peccato vecchio, penitenza nuova. *Ital.*

Peccato celato, mezzo perdonato. *Ital.*

(Sic It. vulg. at German.)

Bekent ist halb gebüßt.

Quod tegitur majus creditur esse malum. *Martial.*

Nobis persuasum esse debet : si omnes Deos *Cicero.*

*hominesq; celare possimus, nihil tamen a-
varè, nihil injustè, nihil libidinosè, nihil in-
continenter esse faciendum.*

Turpe quid ausurus te, sine teste, time. *Auson.*

Scelus intra se tacitum qui cogitat ullum, *Juvenal.*

Facti crimen habet.

Qui non verat peccare, cum possit, jubet. *Seneca.*

Tanto ha chi tien, quanto chi scortega. *Ital.*

Αυφότεροι κλέπτες, ἢ ὁ δειξάμενος ἢ ὁ κλέψας. *Phocyl.*

Der ist so wol ein Dieb/ der die Leyter helt/
als der da stilt.

Der Heler ist wie der Steler.

Asses escorche, qui le pied tient. *Gall.*

VII. Vindicta divina.

Cum Deus malè quid evenire homini statuit, *Agath.*
consilium & mentem inprimis aufert.

Quando Dio uol gastigar uno, la prima *Ital.*

A 5 cosa

cosa è, che gli toglie il cervello.

Die God plagen wilt/ beroofft hem van sijne
sinnen.

Gall. Quand Dieu est couroucé sur l' homme,
il luy tolt son propre sens.

Homer. Ὅτι ἐχθὲς Θεὸς ἐκδικὸν ὄμμα.

Ovid. *Aspiciunt oculis superi mortalia iustis.*

Gall. Dieu punit tout, quando il lui plait.

Πολλάκι καὶ ἑύμπασα πόλις κακῇ ἀνδρὸς ἐ-
παυρεῖ.

Seneca. *Cœlestis ira quos premit, miseros facit.*

Reperit Deus nocentem.

Kein übel bleibt vngestraft.

¶ *Serò Iupiter diphtheram inspexit.*

Gott kan wol eine zeitlang durch die Finger
sehen.

Plaut. *Serò molunt deorum mole.*

Gott kan wol eine ſürthen borgen.

(*Verum,*) *Quod differtur nō aufertur.* Iurisc.

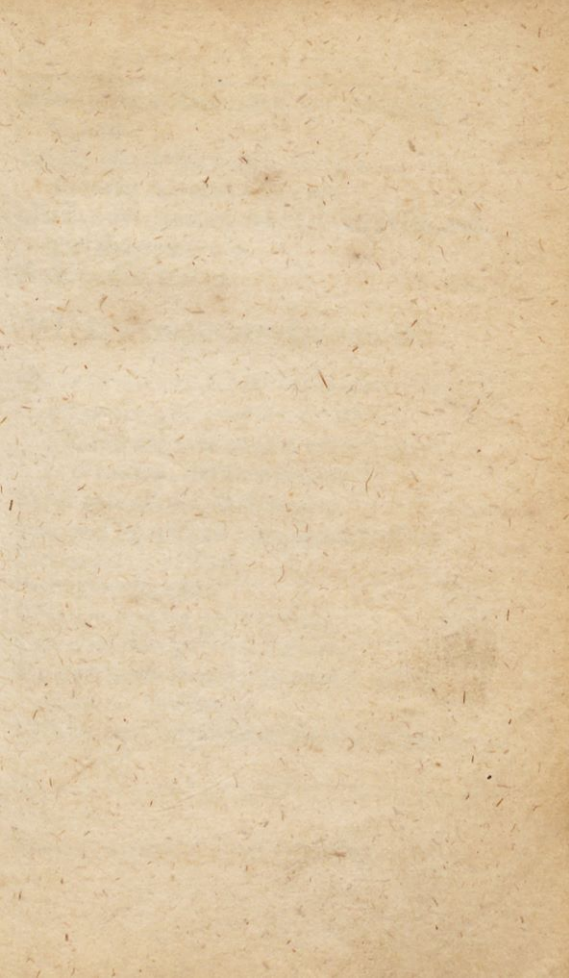
Lang borgen iſt nicht quit geſcholten.

Vale. M. *Lento gradu ad vindictam sui divina proce-*
dit ira, sed tarditatem supplicij gravitate
compensat. (est.

Iuvenal. *Vt ſi lenta, tamen certè magna ira Deorum*

Horat. *Rarò antecedentem ſceleſtum deſeruit pede*
pœna claud.

Idem. *Culpam pœna premit comes.*

Einen zeitigen Dieb erleufft ein hinfender
Scherg.

Καὶν αὖξ δάκοι ἄνδρα πονηρόν. id est:

Mordebit vel capra nocentem.

Chi fa quel che non deè: Gl' intravien, *Ital.*
quel che non crede.

A chi mal fà, mal va.

Ital.

VIII. Tempus revelat omnia.

ὃ δὲν ἐστὶ κεκαλυμμένον, ὃ ἐκ ἀποκαλυφθήσεται, *Matth.*
καὶ κρυπτόν, ὃ ἐ γινώσκειται. id est, *10. cap.*

Nihil est opertum, quod non revelabitur:

& occultum, quod non scietur.

ἅ γὰρ δὲ πρὸς φῶς τιτὶ ἀλήθειαν χροῖνος.

Menan.

Quicquid sub terra est, in apricum proferet

Tempus omnia revelat.

(at as.

Veritas temporis filia.

A Gell.

Il tempo è padre della verità.

Ital.

La verità non può star sepolta.

Ital.

Es wird nichts so rein gespunnen / es kömmt
zu legt an die Sonnen.

Nihil est, quod longinquitas temporis efficere Cicero.
non possit.

Quando la pera è matura, convien che la *Ital.*
caggia.

Als de peere rype is / so valt sy van den boom.

La

Gall. La poire chet quand elle est meure.

Ital. Tanto va la capra alle uerze, che vi lascia la pelle.

Gall. Tant va le pot à l'eau; qu'il brise.

Ital. Tanto va la secchia al pozzo, che vi lascia il manico.

Der Krug gehet so lang zum Brunnen / biß
daß er bricht.

De canne gaet so langhe te Water / dat se
breekt.

IX. Finis vitæ spectandus.

*Exitus acta probat. Mors
vitæ similis.*

Juvenal. Cræsum vox iusti facunda Solonis
Respicere ad longa iussit spacia ultima vitæ.

Ovid 3. Dicitur beatus

Metam. Ante obitum nemo supremag³ funera debet.

Ital. Il fin fa il tutto.

Gall. La fin, fa tout.

Wenn das ende gut ist / so ist alles gut.

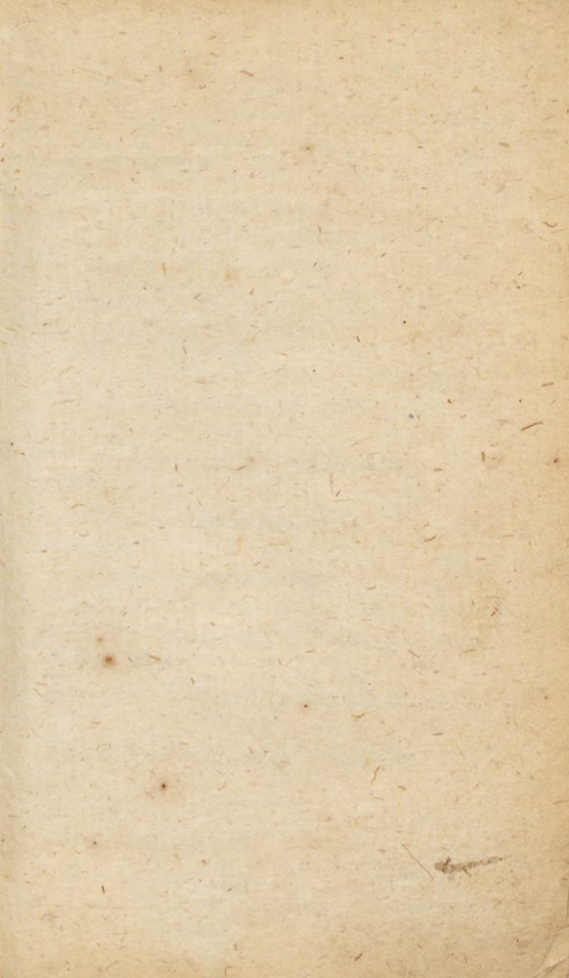
Ovidius *Exitus acta probat.*

Wer recht thut / der wirds finden.

Ital. Al levar delle stuoire, si vedrà quel che
butta il sal.

Gall. Au dernier scaura on, qui à magè le lard.

Das

¶ Das werck lobet den Meister.

L'opera è quella, che loda il maestro. *Ital.*

Al oeuvre on cognoist l'ouurier. *Gall.*

Geschichts/ man sichts.

¶ *Ut sementem feceris, ita metes.*

Wie du seeßt / so wirstu auch ernden.

Chi non semina, non ricoglie. *Ital.*

Darnach die arbeit/ darnach der lohn.

Chi semina virtù, raccoglie fama. *Ital.*

In fine videbitur cuius toni.

Alla fine si canta la gloria. *Ital.*

Es ligt nicht am wol anfangen/ sondern am wol enden.

Es hilfft nicht wol spannen/ sondern wol abschuessen.

Am aufstehen wird mans wol finden.

Pensa al fine. *Ital.*

La vita il fine, e'l di loda la sera. *Ital.*

Al fin loa la vida, y ala tarde loa el dia. *Hispa.*

A fim louua a vida, e a tarde louua o dia. *Portug.*

Qualis vita, finis ita.

Dico tunc vitam beatam fata cum peracta Auson.
sunt.

Omnia tum bona sunt, clausula quando bo- Vulgò.
na est.

De bonne vie, bonne fin. *Gall.*

Qui bien vit, bien meurt. *Gall.*

Chi

Ital. Chi ben vive, ben muore :
Chi mal vive, mal muore.

Petrarc. Vn bel morir tutta la vita honora. *Ital.*

Ital. Spesso un bel morir fa l'huomo contêto.

X. Fatum. Factum infectum fieri nequit. Necessitas.

Juvenal. *Fata regunt homines.*

Fata regunt orbem; certa stant omnia lege.

Virgil. *Fata viam invenient.*

Turc. Iazilon Gelur Balsina. i. e.

Manil. *Certum est & inevitabile fatum.*

Ital. Quel che deè esser, non può mancar.

Was sein sol/das schickt sich selbst wol.

Wenn ein ding sein sol/so hilfft nichts dafür.

Beschert ist vnerwehrt.

Ital. Mal si può fuggir dal suo destino.

Ital. La pecora, che deve esser del lupo, bisogna che la sia.

Ital. Quel, che il cielo, è l'amor vuole,
ne pietre giovano, nè herbe, nè parole.

Ital. A quel che vien di sopra, non c'è riparo.

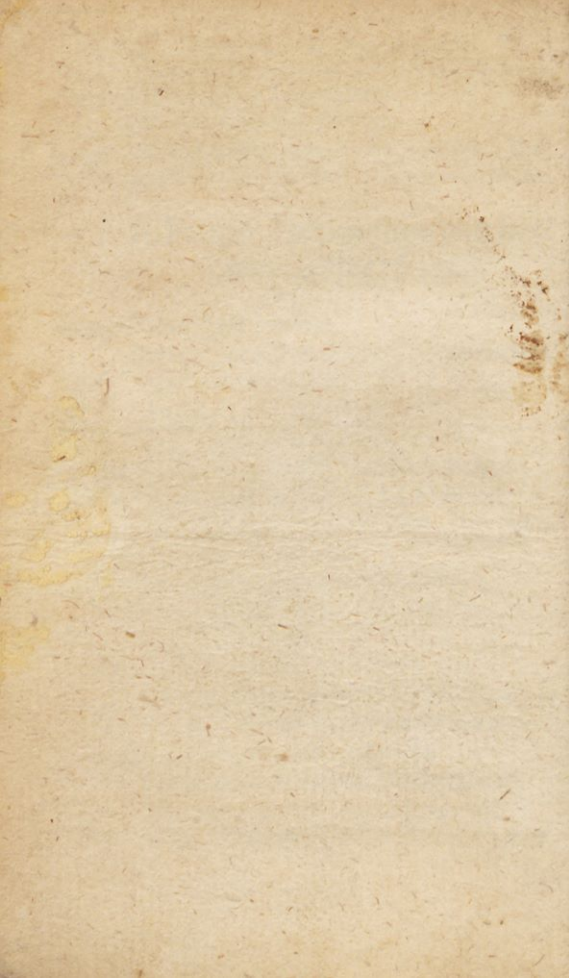
Gall. ¶ Ce que est passé, est passé.

Hin ist hin/da leihet kein Jude mehr auff.

Ovid. *Nec quæ præterijt hora redire potest.*

Plaut. *Quod factum est infectum fieri non potest.*

Præterita magis reprehendi possunt, quàm Livius.
corrigi.

Quel ch' è seguito, non può tornare adie. Ital.
 tro.

¶ Wenn ein ding geschehen ist/ sol man das
 best darzu reden.

Feras non culpes, quod mutari non potest.

Was du nicht kanst meiden/ das soltu willig
 leiden.

Egli è atto di prudenza, il far di necessi- Ital.
 tà cortesia. (chen.

Es ist ein künst aus der noth ein tugend ma-

¶ Il bisogno fa far di gran cose. Ital.

Besoining fait vielle trotter. Gall.

Die not macht auch wol ein alt Weib trabē.

Ingens velum necessitas.

Efficacior omni arte imminens necessitas. Curtius.

Necessitas caret lege. Necessité n' à loy. Gall.

La necessità non ha legge. Ital.

Noth bricht Eysen.

Muß ist ein bitter Kraut.

Ανάγκη ἐδὲ Θεοὶ μάχονται. i. *necessitati ne*
du quidem resistunt.

XI. Conscientia.

Conscientiam à diis immortalib. accepimus, Cicero.
quæ divelli à nobis non potest.

In o-

- Idem. In omni vita quemquam à sua conscientia
transversum unguem non oportet disce-
dere.
- Idem. Culpa vacare magnum est solatium.
- Idem. Conscientia bene acta vita iucundissima est.
- Aug. Tranquillitate conscientia nihil excogitari
beatius potest.
- Gall. Qui veult la conscience monde,
Il doit fuir le monde immonde.
- Seneca. Securitatis magna portio est, nihil iniqui
facere.
- Ovid. Conscia mens recti fama mendacia ridet.
- Idem. Conscia mens ut cuique sua est, ita concipit
intra
Pectora pro merito, spemq, metumq, suo.
- Auson. Consciue ipse sibi de se putat omnia dici.
- Gall. Qui bien fait, ne lui chault, qui de luy
parle.
Conscientia mille testes.
Das Hertz leuget nicht.
- Ital. La coscienza val per mille proue.
- Plaut. Nihil est miserius, quam animus hominis
consciens.
- Iuven. Pœna autem vehemens
nocte dieq, suum gestare in pectore testē.
- Ovid. Hei quàm difficile est crimen non prodere
vultu.

Nil confere sibi nulla patescere culpa
Hor: in Ep.

XII. Pœnitentia, Pœnitentia se-
ra, Læsus cautior.*Quem pœnitet peccasse, pœne est innocens.* Seneca.*Optimus est portus pœnitenti, mutatio con- Cicero.*
*filii.**Nimmer thun' ist die beste buß.**S'amender, vaut mieux tard, que jamais.* Gall.*Vn buon pentirsi non fù mai tardi.* Ital.*Egli è me' tardi, che non mai.* Ital.*¶ Eventus stultorum magister.* Livius.*Malo accepto stultus sapit.**Non est sapientis dicere, non putâram.* Cicero.*Πεχθὲν δὲ τὴν ἄνοιαν ἐρύω.**Serò sapiunt Phryges.**Piscator ictus sapit.**Nachrew ist Weiber rew.**Vorgethan vnd nach betracht / hat manchen
in groß leiden bracht.**Tristo colui che doppo il fal si pente.* Ital.*Se s' haveffe à fare le cose due volte, Ital.*
*ciascun sarebbe savio.**Après domage chascun est sage.* Gall.*Tum demû homines nostra intelligimus bona, Plautu ?*
cum qua in potestate habuimus, ea ami-
*simus.**Vne vache ne sceit que lui vault sa que- Gall.*
B ve,

ve, jusques ella le perdue.

Horat. Virtutem incolumem odimus;

Sublatam ex oculis querimus invidi.

Ital. Quando l' uccello è fuggito, poco rile-
va, ilerrar la gabbia.

Ital. Serrar la stalla, quando si son persi i
buoi.

Turc. Getschmisch jagmura kepeneck tutars-
sen. i.

Da der regen fürüber ist / nimbstu den Re-
genmantel vmb.

Turc. Ath ogurlan ductan fora achür capissi-
mi caparsen. i. e.

Ital. Doppo che è rubbato il cavallo, tu
ferri la stalla.

Gall. Tard on ferme la estable, quand le che-
val est perdu.

Wenn die Ruhe aus dem stall ist / spert man
zu spat zu.

Machinas post bellum adferre.

Den Brunnen zuschliessen / wenn das Rind
ersoffen ist.

Man jagt die Katz zu spat vom Spect/wenn
er gefressen ist.

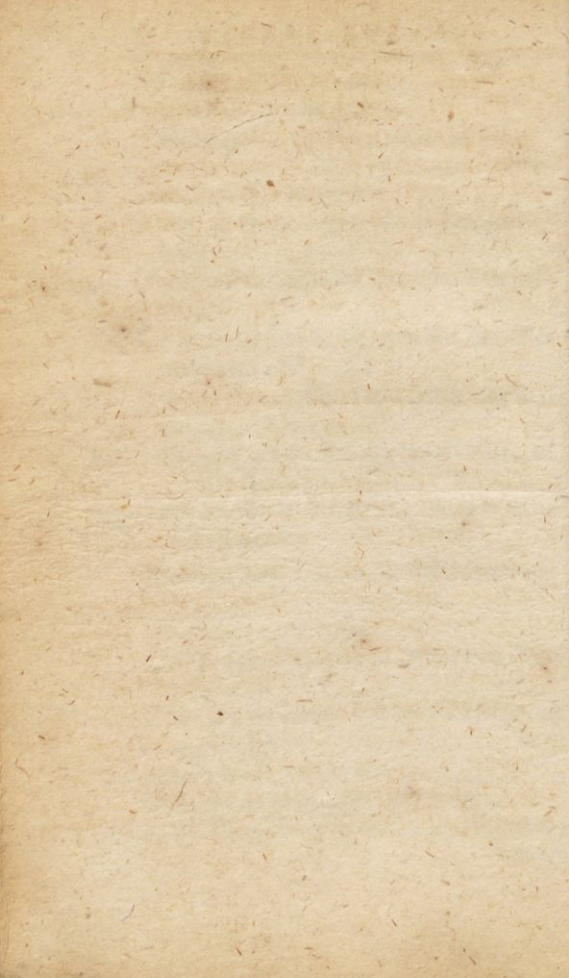
Sera in fundo parsimonia.

Nil juvat amisso claudere septa grege.

Ovidius Qui semel est laesus fallaci piscis ab harpo,

Omni-

Omniſus unca cibis æra ſubefſe putat.

Pare alli ſorci ſcampaſi ſempre, di man- *Ital.*
giare il caſcio nella trappola.

Cautus enim metuit foveã lupus, accipiter q̃

Suſpectus laqueos, ad opertum milvius hamũ.

Il can ſcottato dall' acqua calda, ha paura *Ital.*
anco della fredda.

Verbrandte Kinder fürchtens Feuer.

Chi è ſtato morſo dalle ſerpi, ha paura *Ital.*
delle lucertole.

XIII. Sapere alieno peri- culo.

Scitum eſt, periculum ex aliis facere, tibi Terent.
quod ex uſu fiet.

Saggio è, chi nel mal d' altrui ſi ſpecchia. *Ital.*

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

Feliciter iſ ſapit, qui alieno periculo ſapit. *Plaut.*

Felix, quicunq; dolore *Tibull.*

Alterius diſces poſſe carere tuo.

Hy ſpieghelt hem ſaechte / die hem aen eenen
andern ſpiegelt.

Il ſe chaſtie bien, qui ſi chaſtie per au- *Gall.*
truy.

Ben è felice quel, che eſſer accorto à l' *Ital.*
altrui ſpeſe impara. *Arioſt.*

Es ist gut den Schnitt an frembden Tuch
lernen.

Es ist besser nahin schwimmen/ denn vóran.

Gall. Qui la maison de son voyfin voit arde-
re, doit avoir paour de la sienne.

Horat. Nam tua res agitur paries cùm proximus
ardet.

Ital. Quando egli arde in vicinanza, porta l'
acqua à casa tua.

XIV. Prudentia: Maturum re-
medium: Principiis obstandum:
Initia parva: Consilium.

Cicero. Sapientiã nihil est optabilius, nihil prestan-
tius, nihil homine dignius.

Wijsheyt gact al te bouen.

Horat. Sapientia prima est stultitia caruisse.

Iuvenal. Nullum numen abest si sit prudentia.

¶ Id verè sapere est, non nimium sapere.

Noli altum sapere.

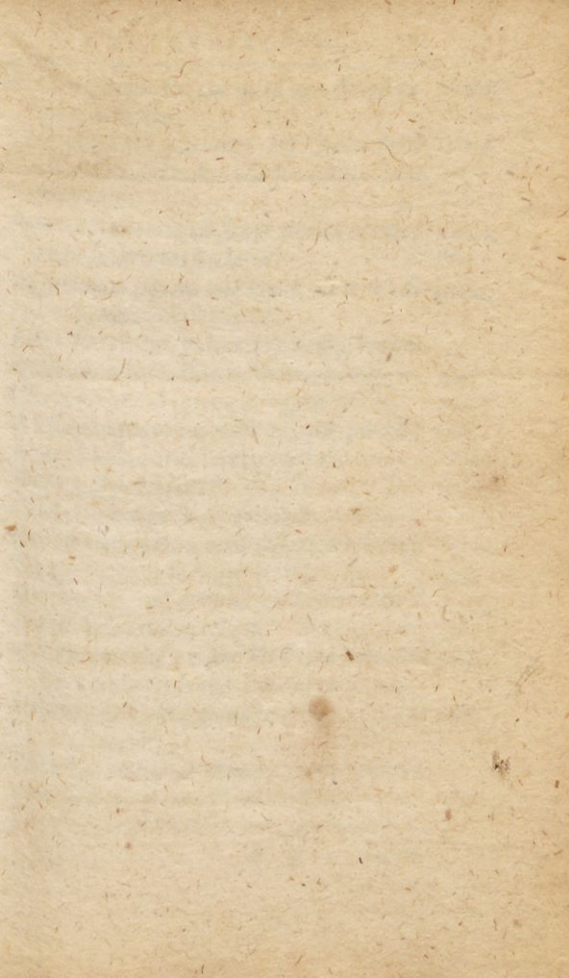
¶ Stultitiam simulare loco, prudentia sum-
ma est.

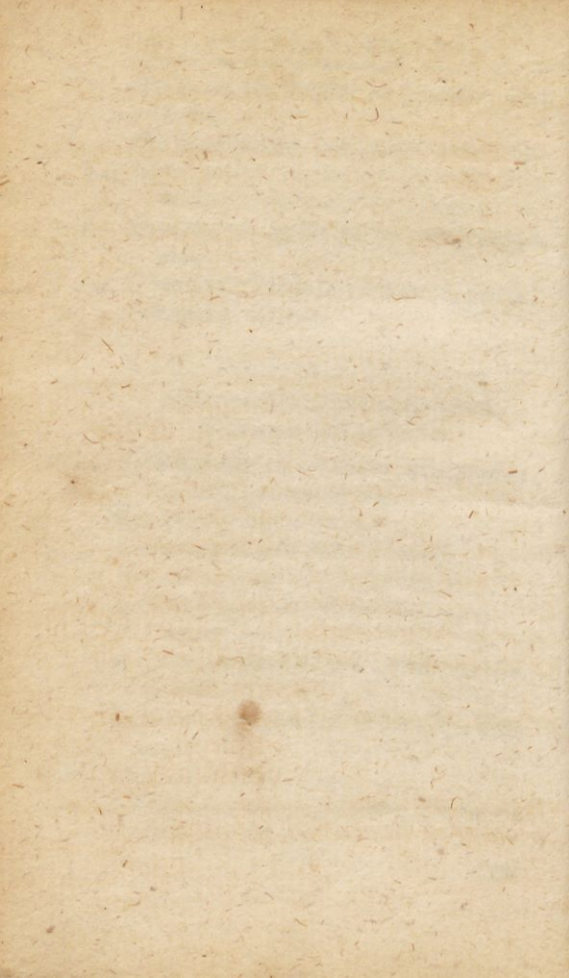
Thorheit zu gelegner zeit/ ist die grösste weis-
heit.

Horat. Dulce est desipere in loco.

Terent. ¶ Ist hoc est sapere, qui ubicumq; opus sit, ani-
mum posset flectere.

Sapi.

Sapientissimus est, cui quod opus sit ipsi ve- Cicero.
nit in mentem.

Istuc sapere est, non quod ante pedes modò Terent.
est videre, sed etiam illa quæ futura sunt,
prospicere.

Summa prudentie est, ita præterita agnosce- Aemyl.
re, ut futuris prospiciatur. Prob.

Ad summum sapiens uno minor est Iove : di- Horat.
ves,

Liber, honoratus, pulcer, rex deniq³ regum.

¶ *Al buon intenditor poche parole.* Ital.

Chi mal intende, peggio risponde. Ital.

A bõ entendeur ne fault qu'une parolle. Gall.

A mal hablador, discreto oydor. Hispa.

Dictum sapienti sat est. Terent.

Gelerhten leuten ist gut predigen.

Non tamen ignorat, quid distent æra lupinis. Horat.

En tout temps le saige veille. Gall.

Quicquid expectatum est diu, levius accidit. Seneca.

Prævisa tela minus feriant.

¶ *Principiis obsta : sero medicina paratur,* Ovid.

Cùm mala per longas invaluere moras.

Helleborum frustra quum jam cutis ægra tu- Pers.
mebit,

Poscentes videas : venienti occurrere morbo.

Satius est initiis mederi, quàm fini.

Fin ch'è'l mal è fresco, bisogna rimediar. Ital.

Cicero. *Omnium rerum principia parva sunt: sed
suis progressibus usa augentur.*

Gall. De peu de chose vient grand noise.

Ital. Buona guardia schiva ria ventura.

Ital. Chi ben serra, ben apre.

Ital. La commodità fa l'huomo ladro.

Gall. Du petit vient on au grand.

Van cleijn commen tot groote.

Gall. Petite estincelle engendre grand feu.

Van der vonte barrent en huijs.

Syrac. 2. *De parva scintilla magnum saepe excitatur
incendium.*

Ital. Di picciola favilla spesso nasce un gran
fuoco.

Turc. Affasieten tſchokh nesnetschikhar. i. e.

Ex minimis initijs maxima.

Ein jedes ding muß ein anfang haben.

Mit den Nesteln sehet man an zu spielen.

Flamma fumo est proxima.

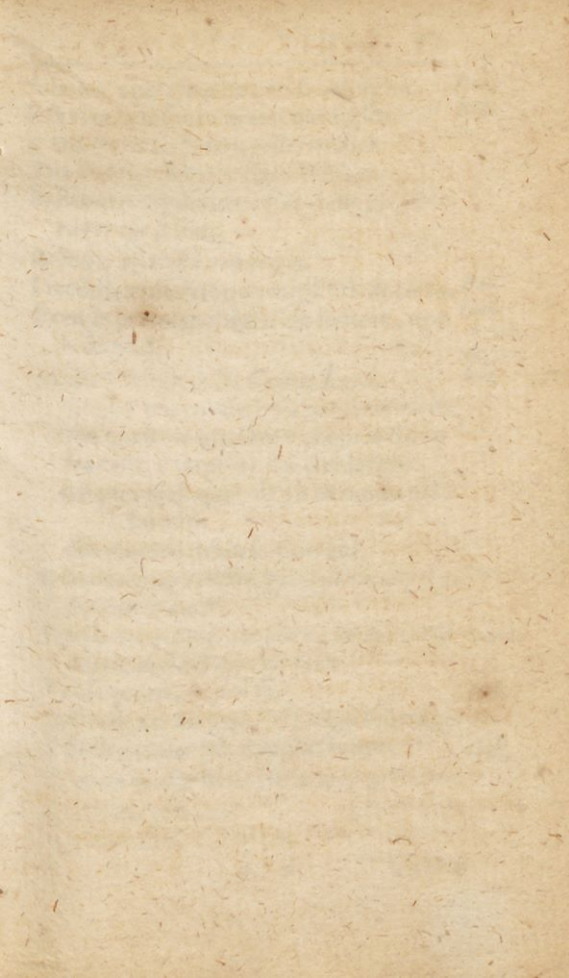
Ital. La stoppa nō sta bene appresso il fuoco.

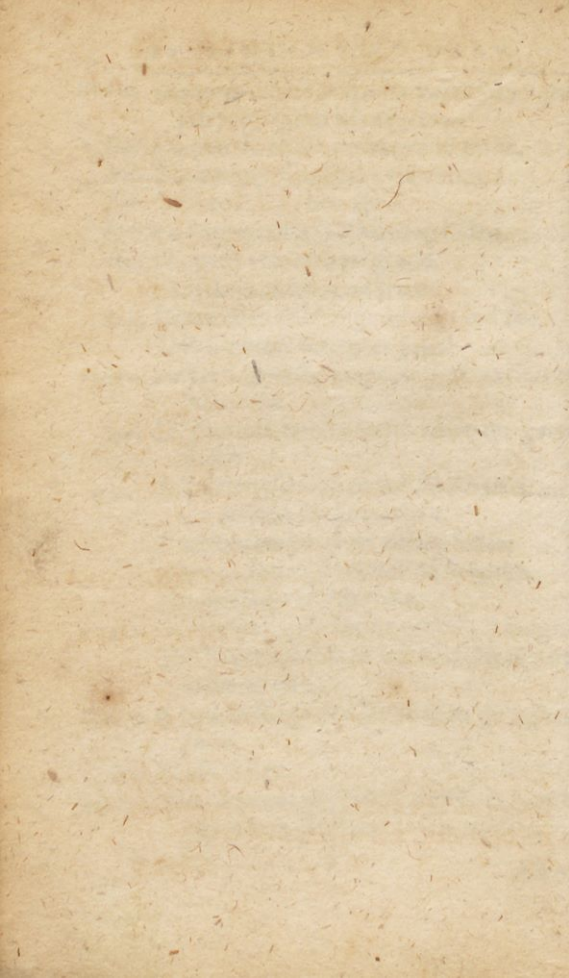
Wo Feuer vnd Stroh bey einander ist / da
brennets gern.

Cicero. *Quicquid agis, prudenter agas, & respice
finem.*

Ital. Pensa al fine.

Cicero. *Non debemus quidquam agere, cuius non
possimus causſam probabilem reddere.*

A ben s' appiglia, che ben si consiglia. *Ital.*

E saviezza talhora mutar consiglio. *Ital.*

¶ *Discipulus est prioris posterior dies.*

Der nachtag ist des vorigen Schüler.

Posteriores cogitationes (ut ajunt) sapientiores esse solent.

Δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι.

I secōdi pensieri sono i migliori. *At cōtra, Ital.*

Pren le premier conseil de femme, non le second. *Gall. Ariost. can. 27.*

Molti consigli delle donne sono, *Ital.*

meglio improvviso, ch' à pensarvi usciti;

che questo è speciale e proprio dono

fra tanti è tanti lor dal ciel largiti.

ma può mal quel degli huomini esser buono,

che maturo discorso non aiti.

¶ *Omnia prius consilio, quàm armis experiri sapientem decet.* *Terenz.*

Priusquàm incipias, consulito: & ubi consuleris, maturè opus est factio. *Salust.*

Pensa prima, & poi fa. *Ital.*

Hab rath vor der that. Eh wigs deñ wags.

Il fault reculer par mieulx faulter. *Gall.*

Wer ein grossen sprung thun wil/ geht zuvor

Cort raet/goet raet. (hindersich.)

En cas haltif, nul advis. *At Germani:*

Schneller rath nie gut ward.

Schneller rath viel rewen hat.

Ital. La notte è madre de' consigli.

Consilii & cursus non exitus idem est.

Stat. Male cuncta ministrat impetus.

XV. Nemo sapit omnibus ho-
ris: Neque Iupiter omnibus
idem.

Nemo sapit omnibus horis.

Gall. Il n' est si sage qui ne faille aucunes fois.

Ital. Nessun non nasce maestro.

Gall. Les plus sages faillent souvent en beau
chemin.

Tis een goet constener diet altijts wel ge-
raeit.

Gall. Il est bon maistre, qui jamais ne faille.

Morat. Quandoq; bonus dormitat Homerus.

Een perd heeft vier voete/ ende gheraekt wel
te vallene.

Es vertritt sich auch wol ein Pferd mit vier
füßen.

Ital. E' cade un cavallo da quattro gambe.

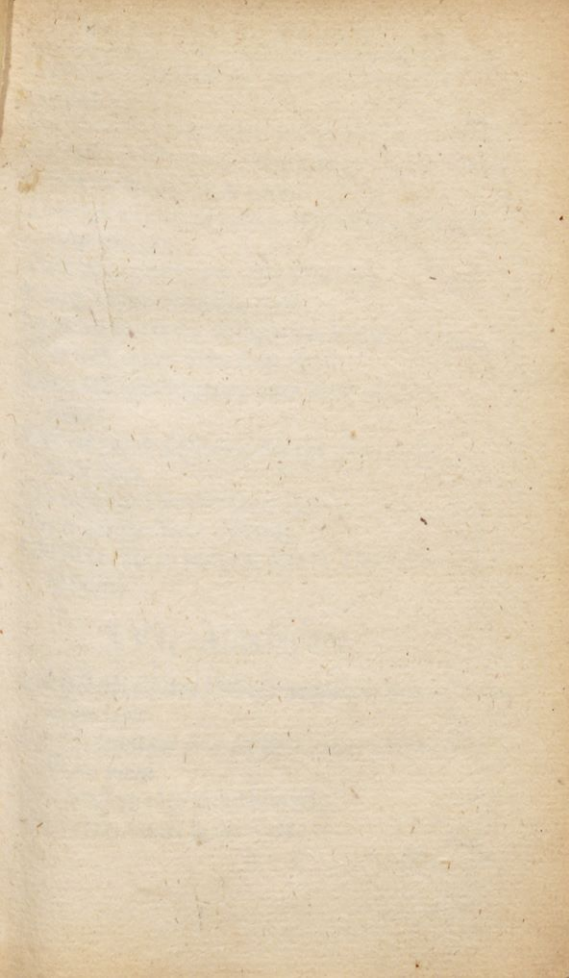
Gall. Un cheval a quatre pieds, & si chet bié.

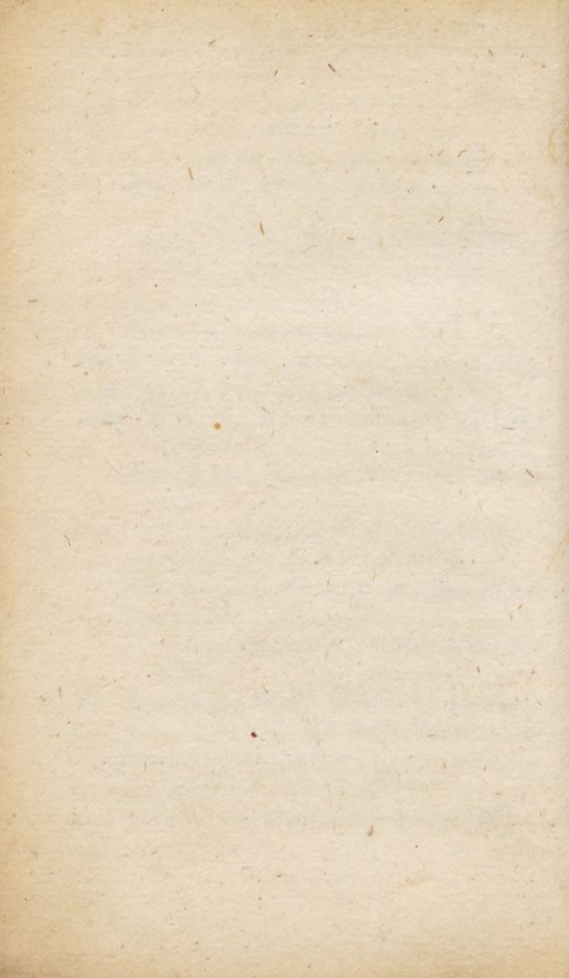
Gall. Iument ferree glisse bien.

Gall. Il n' est si seur, qui ne glisse.

Gall. Il n' est si bon charrettier, qui ne verse.

Nies

Niemand en is to seter / hy en mach hem mis-
gaen.

Il n'est si bon marinier qui ne perille. Gall.

A grand pefcheur efchappe anguille. Gall.

¶ *Non omnia possumus omnes.*

Tutti gli huomini fanno ogni cosa, ma
non un solo. Ital.

Tutti non possiamo effer Dottori. Ital.

¶ *Neg, Iupiter omnibus idem.*

Impofsible est de complaire à tous. Gall.

Wer wolt einem jeden recht thun?

Wie cant ghevoughen / naer elckx ghenou-
ghen?

Der müſſte frñ auffſtehen / der eim jeden wolte
recht thun.

On ne peut eſtre de tous aymé. Gall.

On n'est pas lové de tous. Gall.

Chi fa la caſa in piazza, ò la fa alta, ò la
fa baſſa. Ital.

XVI. Aliis ſapere.

Qui ipſe ſibi ſapiens prodeſſe nequit, nequit- Cicero.
quam ſapit.

Qui ſibi ſemitam non ſapiunt, alteri mon- Idem.
ſtrant viam.

Ihn ſelbſt vnnütz / niemandſ nütz.

Coſtui fa, come la candelà.

B 5

Qui Ital.

Qui sibi nequam; cui bonus?

Es ist ein böse Kitz / so ihr selbst nicht mag
mausen.

Ital. Chi non sa fare i fatti suoi, peggio fa quei
d' altri.

Gall. Qui n' est sage à soy mesmes, il n' est pas
Medice cura te ipsum. (sage.

Gall. Bon est le medicin, qui se sceit guerir.

Gall. Advocats ne voyent goutte en leurs cau-
Niemant en is wijs in zijns selfs stick. (ses.

XVII. Stultus. Stultitia.

Indoctus.

Cicero. *Stultorum plena sunt omnia.*

Ital. Questo mondo è una gabbia di matti.

Gall. Qui cuyde estre sage, il est fol.

Gall. Bien fol est, qui à fol demande sens.

Was nicht in einem ist/ das bringt auch nie-
mand aus ihm.

Ital. Chi nasce matto, non guarisce mai.

Ital. I matti fanno le feste, & i savij le godeno.

Ital. E' sa più il matto il fatto suo, che non sa
il savio quel d' altri.

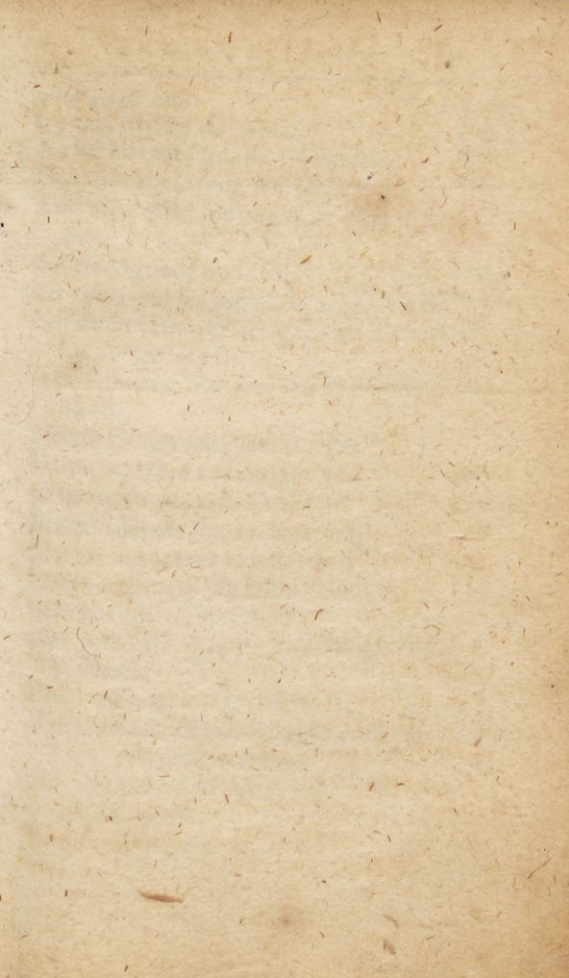
Ital. Tutti i matti si fanno scorgere.

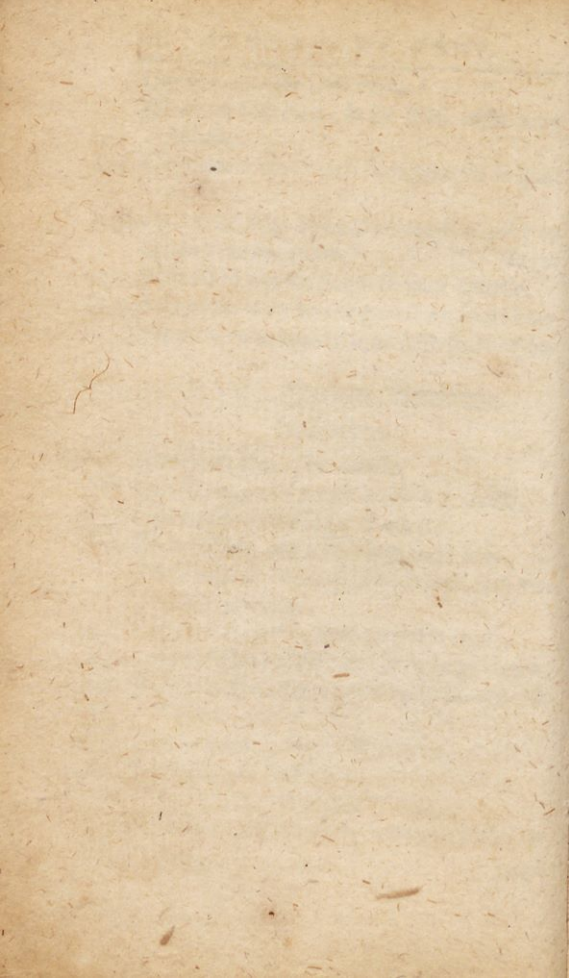
Salom. *Fatius prodit stultitiam.*

Ec.c.32.

נבול נבול ידבר

Nabal nabala idabber. *Stultus stultè lo-
quitur.* μωρα

μωρὰ μωρὸς λέγει.

Eurip.

I pazzi parlan da pazzi.

Ital.

Au fol ne faut sonaille, nè sonette.

Gall.

Quand le fol se taist, il est sage.

Gall.

Als den sot geswigen can / wert wijs ghere-
tent.

Au ris cognoist on le fol.

Gall.

Per risum multum poteris cognoscere stultū.

Vulgò.

On doibt honorer les gens de bien & Gall.
sopporter les fols.

Il faict bonne journee, qui se delivre d' Gall.
un fol.

Narren sol man mit Kolben lausen.

Il non sapere, è una dolce vita.

Ital.

Εν τῷ φρονεῖν γὰρ μὲν δὲν ἡδίστος βίος.

Sophoc.

In nihil sapiendo jucundissima vita.

Die Narren haben das beste leben.

Wer wenig kan ist am besten dran.

Wer viel kan muß viel thun.

Sed Cic.

*Non potest esse jucunda vita, à qua absit
prudentia.*

Fol n' est jamais sans peine.

Gall.

*Stultitia majus est malum, quàm omnia ma- Cicero.
la, & fortuna & corporis.*

Wer mit Narren zu ackern gehet / der eget
mit Gänchen zu.

Vn pazzo ne fa cento.

Ital.

Fin

Ein Narr macht zehen.

Ital. Muro bianco, carta de' matti.

Gall. Muraille blanche, papier de fots.

Narren hände beschmeissen alle wände.

Ital. Non perde 'l cervello, senon chi l' ha.

Ital. Egli ha poco di quello, che 'l bue ha troppo.

Ital. ¶ Ogni ignorante è cattivo.

Terent. *Homine imperito numquam quidquam iniustus.*

Die kunst hat kein feind / als den ders nicht kan.

Ignori nulla cupido.

Menand. Ο χαμράτων ἀπρος ὁ βλέπει βλέπων.

Qui literarum est expers, non videt videns.

Ital. Chi sa, ha due occhi: chi non sa, è cieco affatto.

Gall. Qui ne scait rien, de rien ne deubte.

Ten is gheen schande niet connen / maer niet willen leeren.

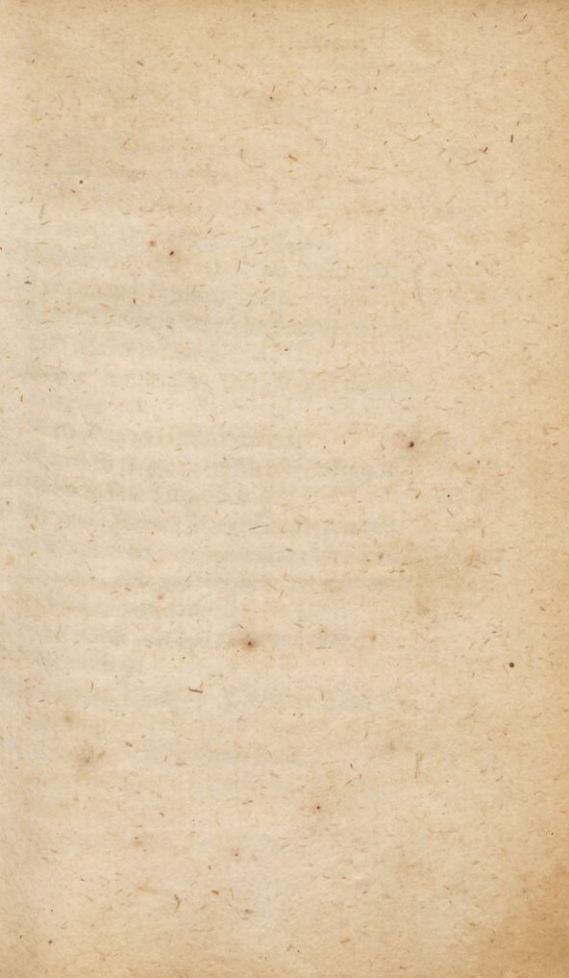
Gall. C'est faict d' un fol, d' avoïr honte d' apprendre.

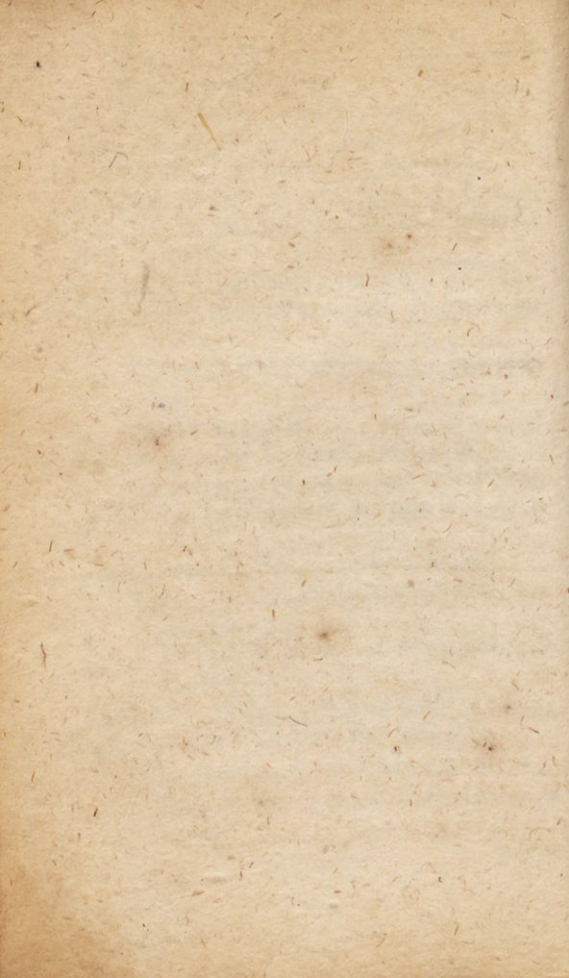
Gall. ¶ Tous asnes n' ont pas grands oreilles.

Vulgò. *Sunt asini multi solum bino pede fuli.*

Men viendt menighen Esele met twee beenen / ende oock de gheene langhe Doren en draecht.

Veri-

XVIII. Veritas.

Ἀπλῆς ὁ ρῆθος τῆς ἀληθείας.

Eurip.
Amian.
Marcell.
Aesch.

Veritatis oratio simplex.

Ἀπλῶ γὰρ ἐστὶ τῆς ἀληθείας ἔπη.

Sunt verba veritatis simplicissima.

Chi saggio è, dal vero non s' allontana. *Ital.*

La verità fa l' huomo sempre sicuro. *Ital.*

Mit der Wahrheit kömt man durch das land/
vnd wieder herdurch.

*Amicus Plato, amicus Socrates, sed magis a-
mica veritas.*

¶ Putti & matti indovinano. *Ital.*

Kinderen en soeten gheraken wer te seggen.

Enfans & sots sont divins. *Gall.*

Kinder vnd Narren sagen gern die warheit.

Pueritia, somnus, imprudentia, vinolentia, Cicero.

*insania, ejus generis sunt, ex quibus sa-
pissimè verum auditur.*

Quod in corde sobriū, id est in ore ebrī.

In vino veritas.

Leenen droncken mont spreckt wt sijner her-
ten gront.

Tout vray n' est pas bon à dire. *Gall.*

Mudara dostlückh: gertschecklück adau- *Turc.*

uet baglar. i.e.

Obsequium amicos. Veritas parit odium. Terent.

Wer

Wer die warheit geiget / dem schlegt man die
Geigen übern Kopff.

*Sunt tres bonæ matres, quæ generant tres
pessimos filios; veritas sc. odium parit,
nimia familiaritas contemptum & pax o-
cium.*

Nimiùm altercando veritas amittitur.

Gall. A la parfin vainct verité.

Plaut. *¶ Oculis magis habenda fides, quàm auribus.
Pluris est oculatus testis unus, quàm auriti
decem.*

Sehen geht für hören sagen.

Ὀτιῶν πισώτεροι ὀφθαλμοί,

Hispan. Ni espero ni creo fine lo que veo.

Manus meæ oculatæ sunt, credunt q̃ vident.

Better / ain von sien /

Dan van hoeren thien.

Von hören sagen leugt man gern.

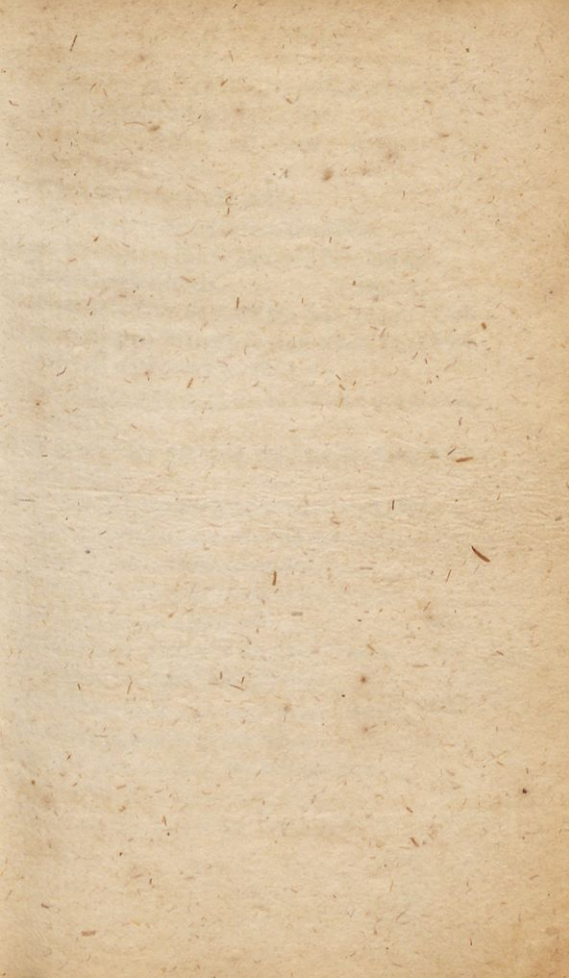
Was die Augen sehen / betriegt das Herze
nicht.

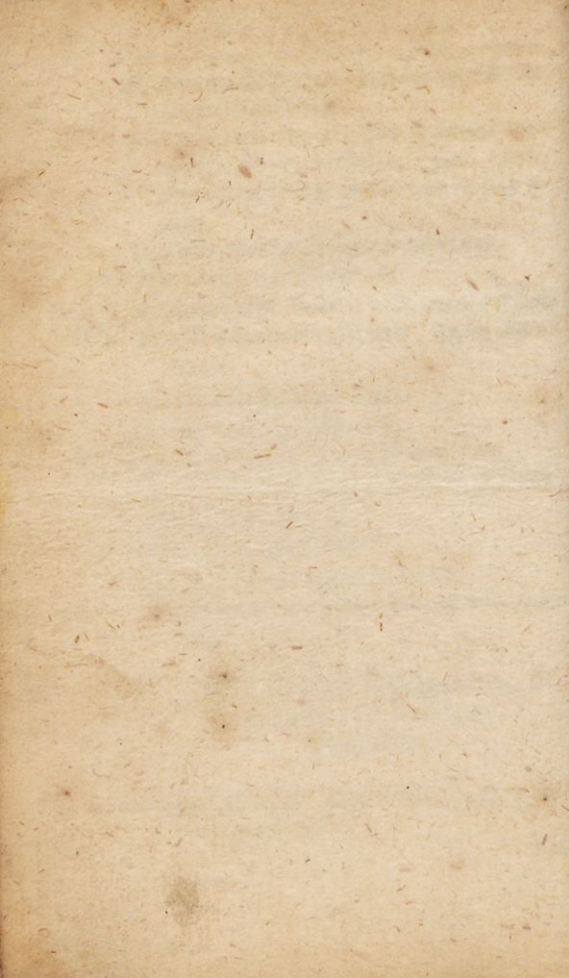
XIX. Fidem servandam, &
promissis esse standum.

Perjurium.

Cicero. *Quod affirmatè, quasi Deo teste, promiseris,
id tenendum est.*

Pacla

Pacta semper & promissa servanda sunt, quae Idem.
nec vi, nec dolo malo facta sunt.

Promettere non è per dare : ma per *Ital.*
 matti contentare.

Viel geloben und wenig geben/
 Macht die Narren in freuden leben.

Veel beloven en luttel gheven / doet den sot
 met vruégden leuen. (forter.

Promettere sans donner, est fols recon- *Gall.*

Beaucoup promettere & rien tenir, faict *Gall.*
 fols en esperance tenir.

Il bel del givoco è, di, chi fa i fatti, è parla *Ital.*
 poco.

Plus in negocijs gerendis res, quam verba Cicero.
profunt.

אין המדרש עקר אלהי המעשר
 En hammedras iccar, ella hamaale.

Non sermo fundamentum, sed opus.

Men prijst het segghen / maer meer de daet.

Sunt facta verbus difficiliora. Idem.

Dal detto al fatto. c' è un gran tratto. *Ital.*

Segghen ende doen / dat zijn twee.

Du dict au faict, il y a un grand traict. *Gall.*

Gereden und halten ist zweyerley.

Beloven en verleenen / zijn twe gheesten.

Promettre & donner sont deux. *Gall.*

Αρσέν μεν ἐστὶ τὸ πρᾶξαι, γυναικὸς δὲ τὸ *Russ. a. b.*
 ἀρσέν.

Sois

Turcicè. Sois soilemeck avuret lerungdar ischle-
mek erlerungder. i. e.

Ital. Le parole sono femine, & i fatti sono
maschi.

Schöne wort füllen den Sack nicht.

Ital. Le parole legano gli huomini, & le funi
i buoi o le bestie.

By den Hoorne vangt men den Osse / by de
woorde den Man.

Gall. Bestes on prend & lie par les cornes, les
hommes par leurs paroles.

Hispan. Al buey por el cuerno, y al hombre por
el vierbo.

Belofde maectt schult.

Ital. Cosa promessa è mezzo debbita.

Gall. Apres avo ir promis, faire le faut.

Ital. Egli promette maria & montes.

Terent. Aureos montes polliceri.

Ital. Chi troppo promette, nulla attende.

Ovid. Promittas facito. quid enim promittere le-
Pollicitis dives quilibet esse potest. (dit ?

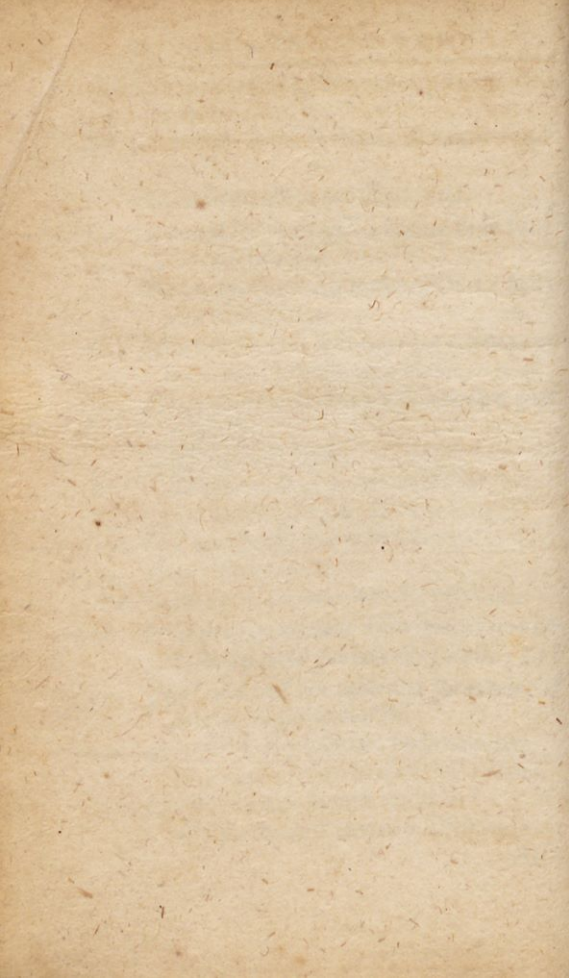
Cicero. Quod ex animi tui sententia juraveris, id
non facere perjurium est.

Tibull. Ah miser & si quis primò perjuria celat:
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

Ital. Chi promette, & non attende,
sùla pietra dell' inferno si distende.

Affai

Affai meglio è morir, che romper fede. *Ital.*
Vbi quis semel pejerarit : ei credi postea, et- Cicero.
siansi per plures Deos juret, nō convenit.

XX. Mendacium.

Qui semel à veritate deflexit, hic non major Cicero.
ri religione ad perjurium, quàm menda-
cium perducì consuevit. Et quæ pœna à
Diis immortalibus perjuro, hac mendaci
constituta est.

In virum bonum non cadit mentiri emolus Idem.
menti sui causa.

Nihil est turpius vanitate. Idem.

Mendacem memorem esse oportet.

Il Bugiardo vuol haver buona memo- Ital.
ria.

Le bugie hanno le gambe corte. Ital.

Al bugiardo non è creduta la verità. Ital.

Aristoteles Philosophus interrogatus, quid Laert.
lucrifacerent mendaces : ut, inquit, etiam
vera loquentibus non credatur.

On se peut garder d' un larron, d' un Gall.
menteur ainsi ne peut on.

XXI. Loquacitas.

Malo indiseratam prudentiam, quàm stultam Cicero.
loquacitatem.

C

Non

Idem. *Non tam copia, quàm modus in dicendo querendus est.*

Viel vnd wol reden steht nicht bey einander.
Non est ejusdem, multa & opportuna dicere.

Horat. *Percontatorem fugito. nam garrulus idē est.*
 Wer viel fragt nach neuen mähren/
 Der schwätzt nach vnd leuget gern.

Ein Narr kan mehr fragen / denn zehen weisen können berichten.

Gall. *Vn fol faict plus de questions, qu' un sage de raisons.*

Ovid. *Gravus est culpa tacenda loqui.*

Turc. *Tschock suoilejen : tschock jangelur. i.*

Wer viel schwätzt / der leuget gern.

Chi parla assai, falla spesso.

מְרַבֵּה דְּבָרִים מְבִי הֵט

Marbe dabarim, mebi het.

Qui multa loquitur, admittit peccatum.

Der ist ein Narr / der da redt / was ihm einstellt.

Horat. *Omne supervacuum pleno de pectore manat.
 Ex abundantia cordis os loquitur.*

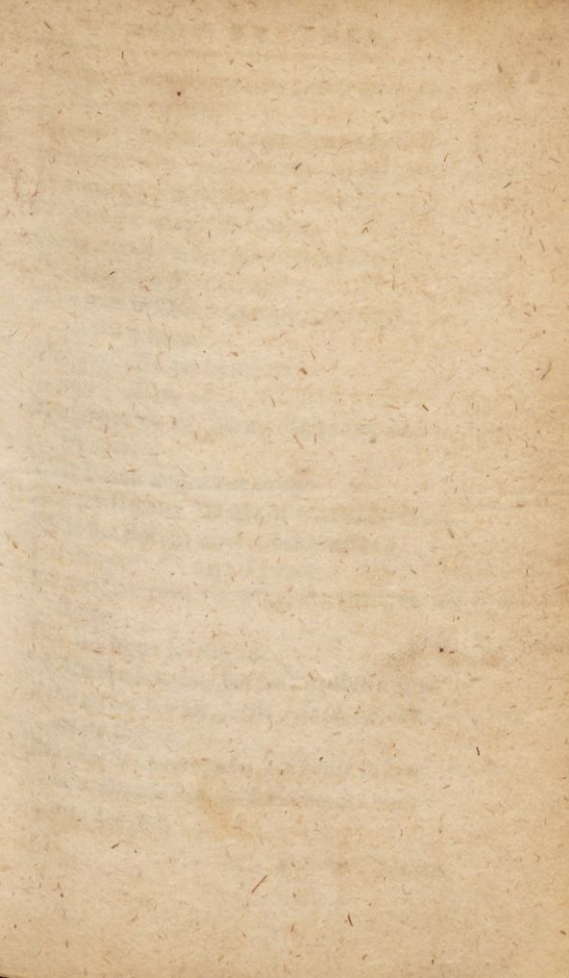
Gallicé. *De l'abondance du coeur, la langue parle.*

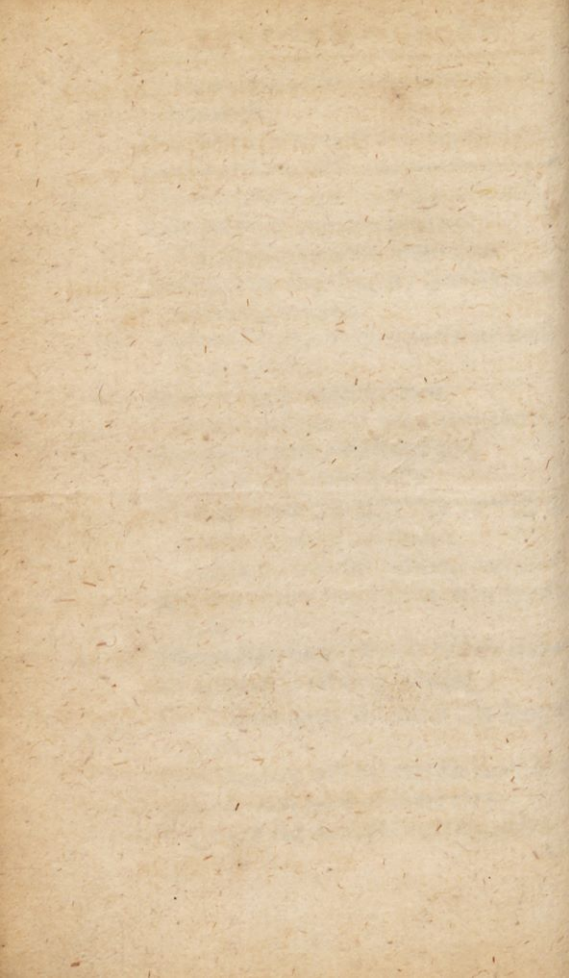
Wess das hertz voll ist / geht der mund über.

Quod in corde sobrius, id in ore ebrius.

Terent. *Qui quæ vult dicit, quæ non vult, audiet.*

Chi

Chi dice quel che uuole, ode quel, che *Italicè.*
non vorrebbe.

Die wilt schon hoeren / spreken schon horen.
Nige selam vverurscheng, angglain sel *Ture.*
amungi alurschen. i.

Vt salutaris, ita resalutaberis.

Soet aenval / maect antwoorde soete.

Contumeliam si dices, audies. *Plaut.*

Wie man in Wald schreyet / also schallt es
wieder heraus.

Gut gruß gibt gut antwort.

Gratia gratiam parit. Vide infra Tit. 25.

Nachbawr vbern Zaun / Nachbawr wieder
herüber.

Wer da wil wissen wer er sey /

Der schelt seiner Nachbarn zween oder drey.

Man hat sich ehe verredt / denn verthan.

Par troppo dir on est perdu. *Gall.*

La lingua non ha osso, e fa romper il *Italicè.*
dosso.

Per la lingua si langue. *Italicè.*

Neden ohn bedacht / hat bald schaden bracht.

Zeno dicere solebat, satius esse labi pedibus, Apophth.
quàm lingua.

Anacharsis interrogatus, quid esset in homi. Apophth.
ne pessimum, & quid optimum: respon-
dit, Lingua.

Einem ungezäumten Maul ist das Unglück
zum Ziel gesteckt.

Ital. Se l' corvo non gracchiasse, haverebbe
più cibo, & manco invidia.

Horat. Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, & rixa multò minus, invidiæq.

Wenn die Henn ihr gahen ließ / so wißt man
nicht daß sie gelegt heite.

¶ Tacere qui nescit, nescit loqui.

Plus scire satius est, quàm loqui.

Besser ist viel wissen / denn viel reden.

Gall. En trop parler, n' a pas raison.

Gall. Ou il ya abundance de parolles, il ny a
pas grand sagesse.

Italicè. Gran fumo, poco arrosto.

Viel Stro wenig Korn.

Viel geschrey / wenig Wollen.

Ital. Gran rumor, poca lana.

Hispan. A mucha parola, obra poca.

Ital. Can che baja, non vuol nocer.

Hüner die viel gahen / legen wenig Eyer.

Ital. Dove è manco cor, quivi è più lingua.

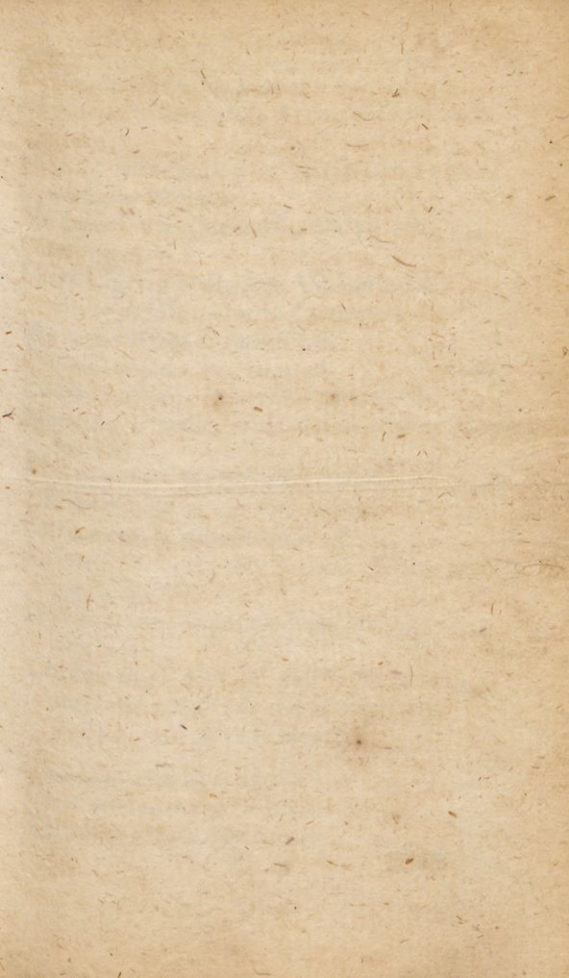
Gall. De grands vanteurs, petits faiseurs.

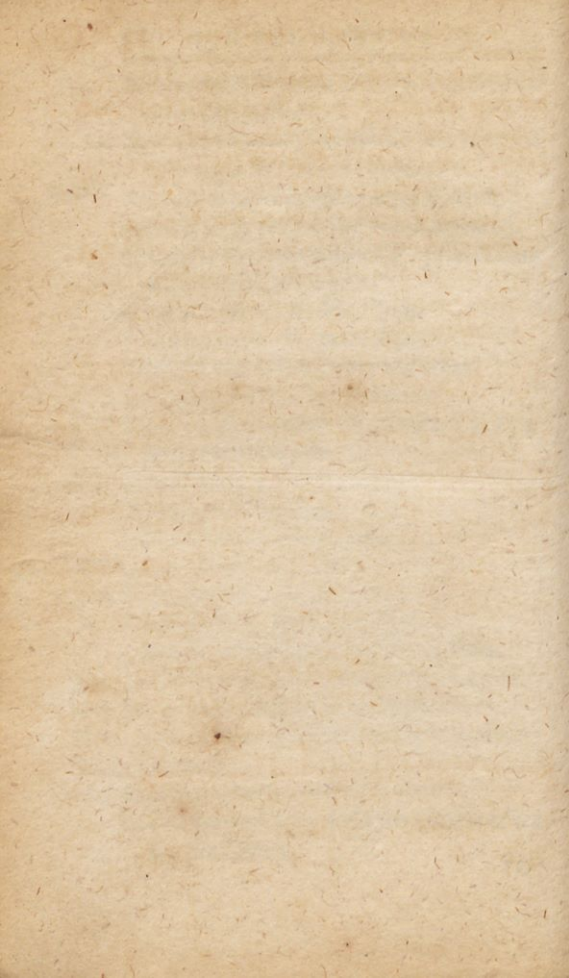
Gall. Ceux qui ont plus de plaid, ont moins
de faict.

Tacit. Ut quisq, ignavus animo, procax ore.

Wenn die wort leute schlägen / so wer er ein
dapffer Mann.

Vasa

Vasa inania plurimum sonant.

La plus meschante rove du char cri tou- Gall.
fiours.

La più guasta rota del carro, fa sempre Ital.
maggior strepito.

Vn pajò d' orecchie seccherebbon cen- Ital.
to lingue.

Iangschagi sagürstückher. Vn huomo di Turc.
molte parole un sordo lo vincerà.

Es gehn viel rede in einen Sack.

Chi mal entend, mal rispond. Gall.

Qualick verstaen / doet qualick antwoorden.

Munalsip Ioldasch jolda binith jerine- Turcice.
dur. i.e.

Facundus comes in via pro vehiculo est. AGell.

Chi troppo parla, è tenuto matto : Ital.

Chi non parla, divien muto affatto.

Par trop parler, & estre mu, on est sou- Gall.
uent pour fol tenu.

Huomini che abbondan di parole, man- Ital.
can di fatti.

Chi dice tutto quel ch' egli sa; fa tutto Ital.
quel che ei può; & mangia ciò che
egli ha; non gli resta niente.

Sag nicht alles das du weist.

Glaub nicht alles das du hörest.

Thue nicht alles das du tanst.

Wisse nicht alles das du liest.

Gall. Penle ce que tu veux, parle ce que tu doibs.

אמור מעט ועשרה הרבה

Emor meat, vaase harbe.

Loquere parum, & fac multum.

Ital. Il bel del givoco è far de' fatti, e parlar poco.

XXII. Taciturnitas.

Vale. M. Taciturnitas optimum ac tutissimum administrandarum rerum vinculum.

Apoph. Xenocrates Philosophus, quum maledico sermoni quorundam summo silentio interesset, uno ex iis querente, cur solus linguam suam cohiberet; Quia, inquit, dixisse me aliquando pœnituit, tacuisse numquam.

Ovid. Eximia est virtus prestare silentia rebus;
At contrà gravis est culpa, tacenda loqui.
Silentiū tutum premium.

Mit schweigen verredt man sich nicht.

Ital. Chi troppo parla, spesso falla.

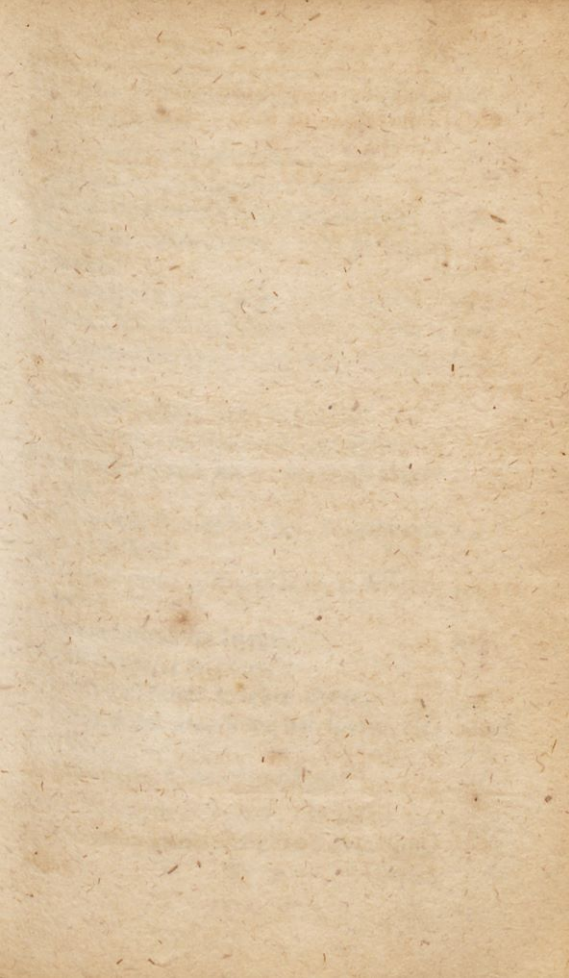
Gall. Qui ne parle, n'erre.

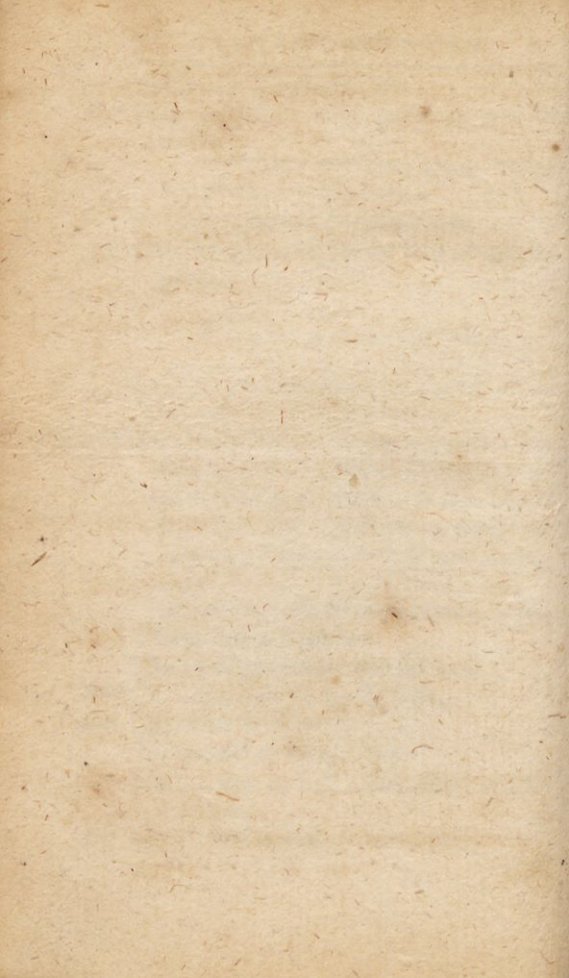
Die swiicht/ en misaget niet.

Die niet veel en seght / heeft luttel verantwoordens.

Gall. Qui de tout se tait, de tout a paix.

Egli

Egli è meglio sdrucchiolar co' piedi, che con la lingua. *Ital.*

¶ ὅπου παντὶ λίθῳ οὐδὲ πῖος ἐνδοι. i. e.

Sub omni lapide scorpius dormit.

Le siepi non hanno occhi, ma orecchie. *Ital.*

De boschen hebben Ooren / ende de velden oogen.

Le champas a yeux, & le bois oreilles. *Gall.*

¶ Ὀδι, vedi, e tace, se voi vivre in pace. *Ital.*

Oy, voy. & te tays, se tu veux vivre en paix. *Gall.*

Hoort/stet/swijght/ ende verdraecht/

So en weet niemand wat ghij jaecht.

Nam nulli tacuisse nocet; nocet esse loquutum.

Parla poco, & ascolta affai, & giammai non fallirai. *Ital.*

Chi parla poco gli basta la meta del cervello. *Ital.*

Tieni la lingua fra i denti. *Ital.*

Digitus compeſce labellum.

Che raro fù tener le labra chete, biasmo ad alcun, ma ben spesso virtute. *Ital. Ariost. can 7.*

Vne bouche, & deux oreilles. *Gall.*

Demosthenes interrogatus, cur unam habeamus linguam, aures verò duas: quia, inquit,

*inquit, duplò plus audiendum, quàm lo-
quendum.*

Turc. Artick tſchelis iſchitmege: dingle meghe
ſoilecte niſſe. i.e.

Audiendi magis quàm loquēdi ſtudioſus eſto.

¶ *Cave tibi à cane muto, & aqua ſilente.*

Ital. Guardati da huomo, che non parla, e da
can, che non abbaja.

Gall. L' eave dormant, vault pis qui l' eave
courant.

Stille Waſſer ſeind gern tieff.

Gall. Le feu plus couuert eſt le plus ardent.

Ital. ¶ Affai ſa, chi non ſa, ſe tacer ſa.

Apoph. *Ariſtoteles ad eum, qui in convivio perpetuò
ſilebat: Si, inquit, indoctus es, prudenter
facis; ſi doctus es, imprudenter.*

*Ich hab ein Maul dem geb ich zu eſſen/ das
muß reden was ich wil.*

Ital. Ogni parola non vol riſpoſta.

Gall. A folle demande ne faut donner re-
ſponſe.

Es gehört nicht auff alle frag ein antwort.

Ital. Poche parole e buon regimento.

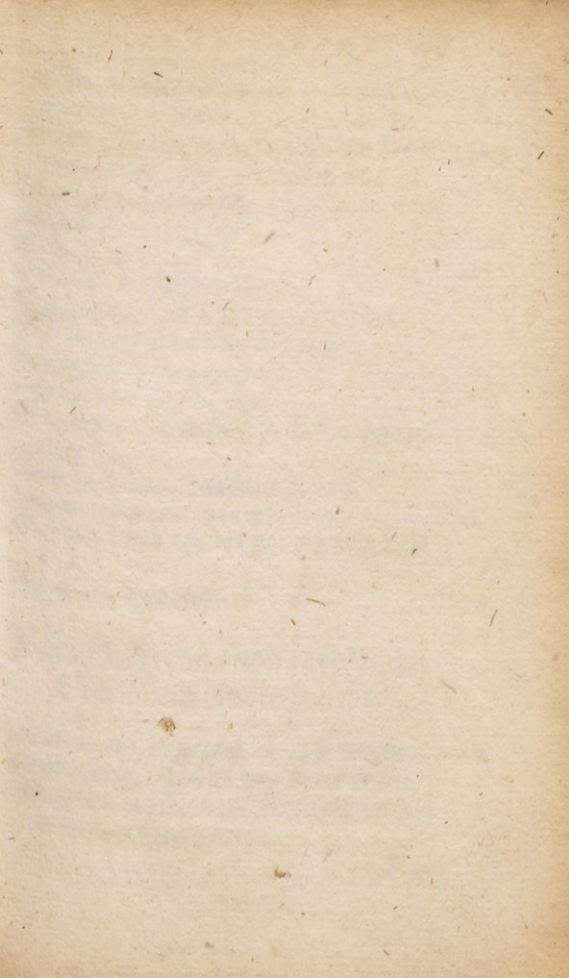
Ital. ¶ Niun tacer fù mai ſcritto.

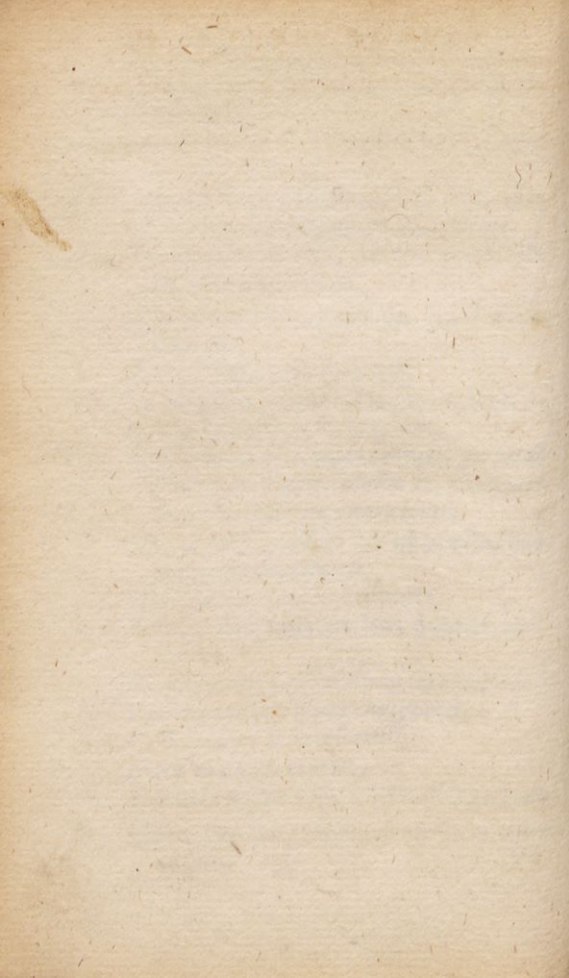
Horat. *Nescit vox miſſa reverti,*

Idem. *Et ſemel emiſſum volat irrevocabile verbum.*

*Wenn das wort heraus iſt / ſo iſt es eines
andern.*

Pa-

Parola detta & fatto tratto, non può più *Ital.*
tornare à dietro.

Athlan ock dunmes. i. e. la frezza tirata *Turc.*
non torna.

Tutum silentij premium.

Nescias, quod scis, si sapiis.

Terent.

¶ Chi tace, confessa.

Ital.

Qui tacet, consentire videtur.

Mit stillschweigen verantwort man viel.

Kein antwort ist auch ein antwort.

Tacere noli, ubi non oportet.

Cicero.

Amyclas perdidit silentium.

Schweigen ist eine kunst / klaffen bringet
ungunst.

Beter gheswegen / dan quaet ghesceijt.

Mieux vaut taire, que mal dire.

Gall.

Schweigen vnd dencken kan niemand kren-
cken.

Gedanken seynd Zollfrey.

XXIII. Arcana non revelanda:
Credulitas; Incredulitas.

Arcanum neq; tu scrutaberis ullius umquam, *Horat.*

Commissumq; teges, & vino tortus & ira.

Wie sol der ander leute heissen schweigen/der
selbst nicht schweigen kan.

Turc. Sierinung sacklamainge sanga khim
joldasch olur ? i. Se tu non celi i tuoi
secreti, chi ti sarà compagno ?

Seneca. *Alium silere quod voles, prius sile.*

Was du allein wilt wissen / das sage nie-
mandt.

Was drey wissen / das erfahren hundert.

Das dritte häupt tregt schwer.

Das einem zu eng / ist drehen zu weit / vnd
allein zweyen gerecht.

Das ist : Was über zwey Hertz Kompt /
das Kompt aus.

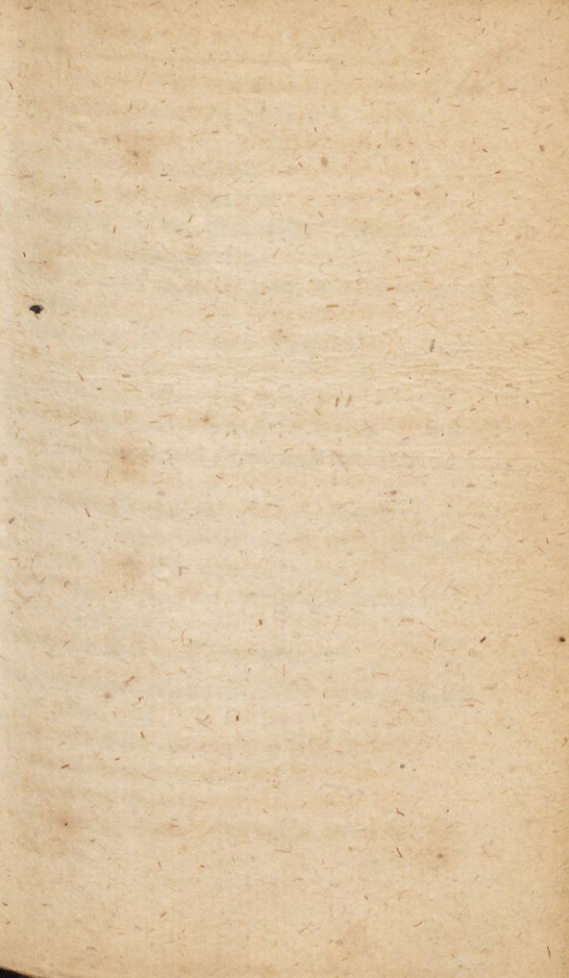
Apoph. *Tribuno militum quodam è junioribus per-
contante Metellum, quid esset facturum :
Si ejus rei, inquit ille, scirem mihi tunicam esse consciam, exutam in ignem con-
jecissem.*

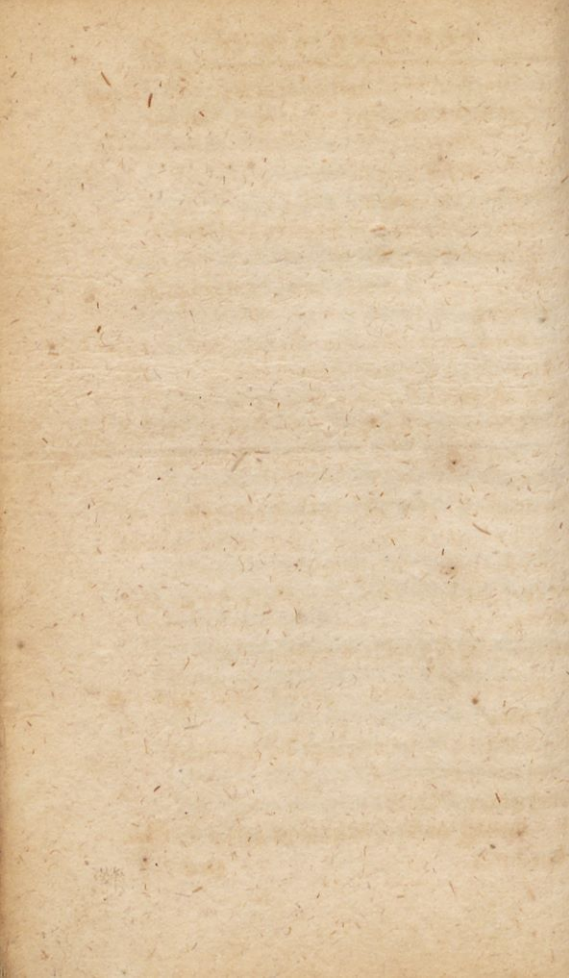
Consilium arcanum tacito committe sodali.

Ital. Servo d' altrui si fa, chi dice il suo secre-
to, à chi no fa.

Juvenal. Nil tibi se debere putat, nil conferet umquã,
Participem qui te secreti fecit honesti.

Apoph. Cum rex Lysimachus Philippidi Poëta of-
ferret liberalitatem suam, diceretq̃ :
Quid vis tibi impertiam rerum mearum ?
Ille respondens, quodcumq̃ voles, inquit,
modò ne arcani quidpiam.

Commissa tacere

Horat.

Qui nequit, hic niger est, hunc tu Romane
caveto.

Niet te clappen wter schole.

Odi memorem compotorem.

Dat ober Tafel wert ghesprocken / sal blijven
int amelacken ghelocken.

Nervi & artus sapientia sunt, non temere Cicero
credere.

Credulitas error est magis, quam culpa. Idem.

Non ti fidar, che non farai gabbato. Ital.

Quod tacitum voles, nemini dixeris.

Non è ingannato, se non chi si fida. Ital.

Wer leichtlich gienbet / wird leichtlich betrogen.

Die gheringhe gheloofst / is haest bedroghen.

¶ Soijs a ton bled moudre, si tu ne veulx Gall.

perdre plus que le pouldre.

De ce que tu pourras faire, jamais ne at- Gall.

tens à altruy.

Reiner verlaß sich auff den andern.

Ne quid exspectes amicos, facere quod per Ennium

te queas.

Wer wil haben das im gelinge / der sehe selbst

wol zu seinen dingen.

Selbst ist der Mann.

Effendinung nasari, bakhischi atleri se. Turc.

mirdur.i.

Ocu-

Oculus Domini saginat equum. (10.

Ital. L' occhio del padrone ingrassa 'l caval-

Gall. L' œil du mailtre engrasse le cheval.

Plinius. *Frons Domini plus agro confert quàm occipitium.*

Ital. Il pie del padrone ingrassa 'l campo.

Ital. Vogli ben à molti, consiglia ti con pochi.

Gall. Pour neant demande conseil, qui ne le veult croire.

Fide, sed cui fidas, vide.

Ital. Fidarsi, è bene: ma non fidarsi, è meglio.

Cicero. *Nemo credit, nisi ei quem fidelem putat.*

Ital. Da chi mi fido, mi guardi Dio:
da chi non mi fido, mi guarderò io.

Turc. Etick hat itme khimseje, madamkhi-khü-eleile tufin almajassin. i.

Nemini fidas, nisi cum quo prius modium salis absumseris.

Ital. Innanzi, che si conosca un amico, bisogna mangiar un moggio di sale.

Traw wol/reit das pferd hinweg.

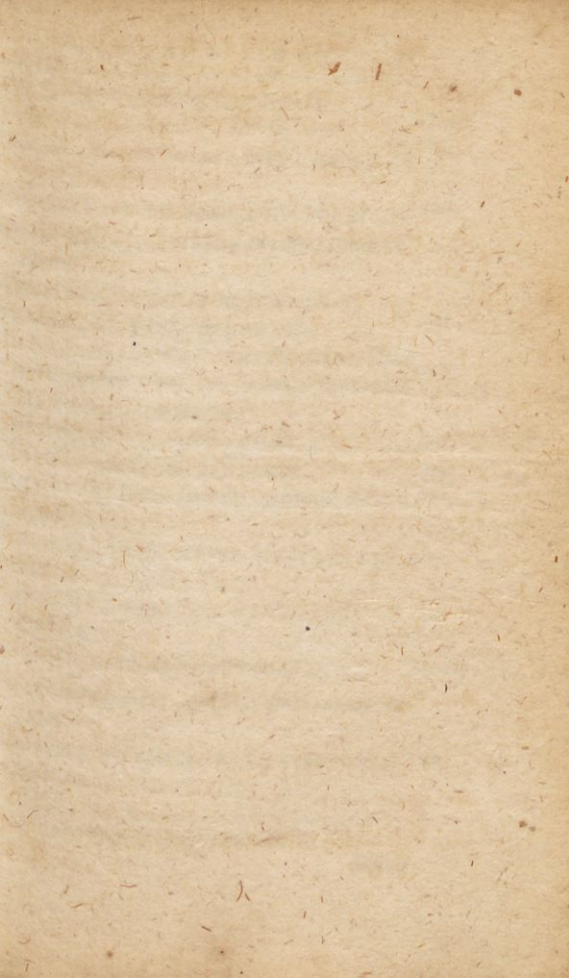
Sihe für dich/treue ist mislich.

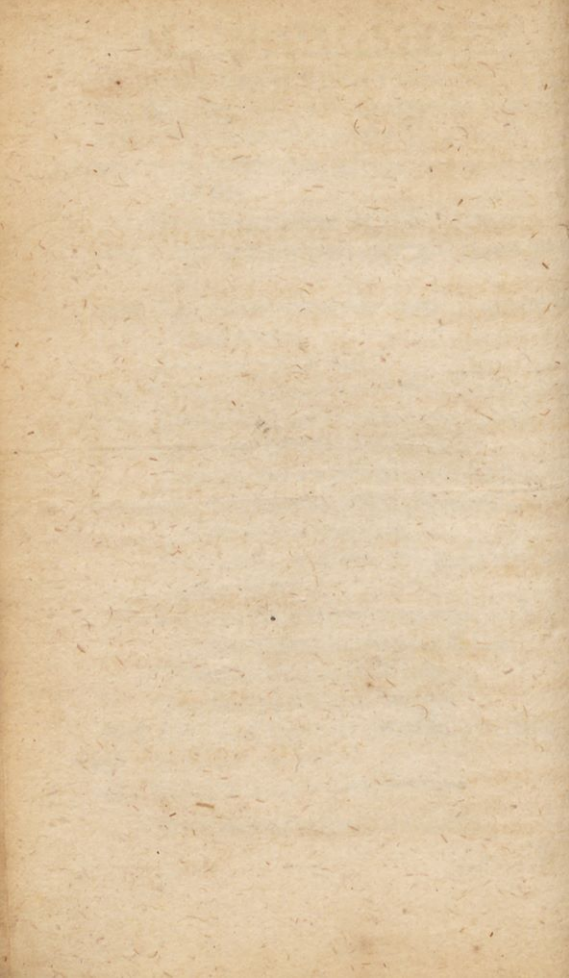
Gall. A viourdhu y on ne peut d'alluy croire.

Virgil. *Nusquam tuta fides.*

Ital. Non è oro tutto quel, che luce.

Es ist nicht alles Gold/was gleist.

Ten is niet al gout dat daer blinkt.

Tout ce qui reluit, n'est pas or.

Gall.

Con ognun fa patto: con l'animo fa quattro.

Ital.

Chi con l'occhio vede, con cuor crede.

Ital.

Manus nostra sunt oculata, credunt quod vident.

Einem den Glauben in die hand geben.

Ital.

Pazzo è, che si fida in finti visi.

An der Hunde hincfen/ Huren wincken/ Frauen weinen / vnd der Krämer schweren/ sol sich niemand kehren.

Chi troppo fida, spesso grida.

Ital.

Chi tosto crede, tardi si pente.

Ital.

A gatto che lecca spiedo, non gli fidare arrosto.

Ital.

A can, che lecca cenere, non gli fidar farina.

Ital.

Egli si lascia menar per il naso, come un buffalo.

Ital.

Ita crede amico, ne sit inimico opus.

Seneca.

Ita amicum habeas, posse ut fieri inimicum putes.

Amataquam osurus, oderis tamquam a-maturus.

Pub.

(De hoc Biantis dicto, quod sit Ciceronis iudicium, vide in ejusdem Lelio.)

Nulli

Martial. Nulli te facias nimis sodalem: Gaudebis magis & minus dolebis.

XXIV. Simulatio. Assentatio. Amicitia falsa.

Cicero. Fronte atque vultu simulatio facillimè sustinetur.

Idem. Simulatio amicitia repugnat maximè: delet enim veritatem, sine qua nomen amicitia valere non potest.

Iuvenal. Fronti nulla fides.

Aliud in titulo, aliud in pyxide.

Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt.

Ital. Pazzo è, chi si fida in finti vifi.

Gall. En beau samblant gift fausseté.

Ital. A chi ha due cuori, due lingue, & duo volti, non si può credere.

Ital. Chi è reo, & buono è tenuto, può fare il male & non è creduto.

Gall. Qui a le nome de se lever matin, peut bien dormir la grasse matinee.

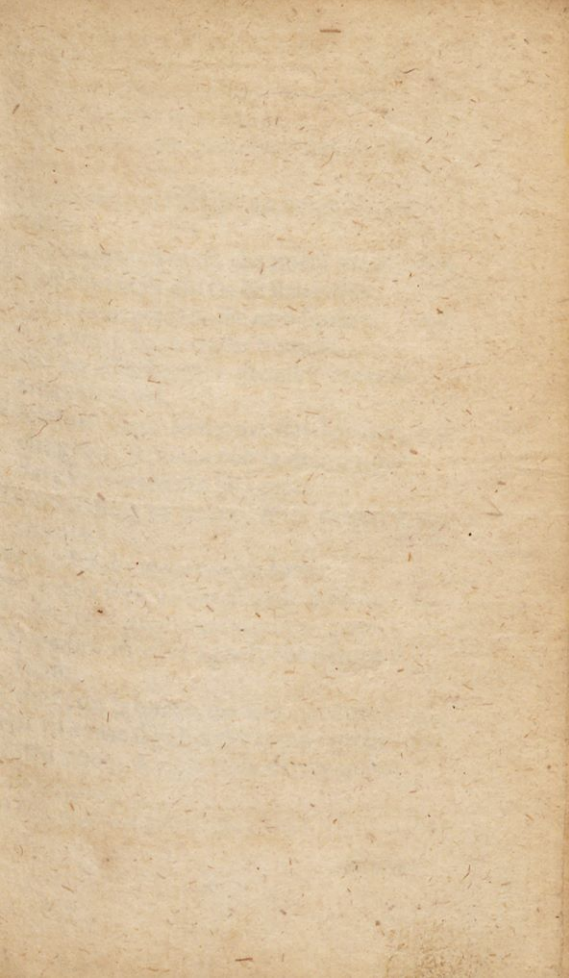
Gall. Il a beau dormir tard, qui a le bruit de se lever matin.

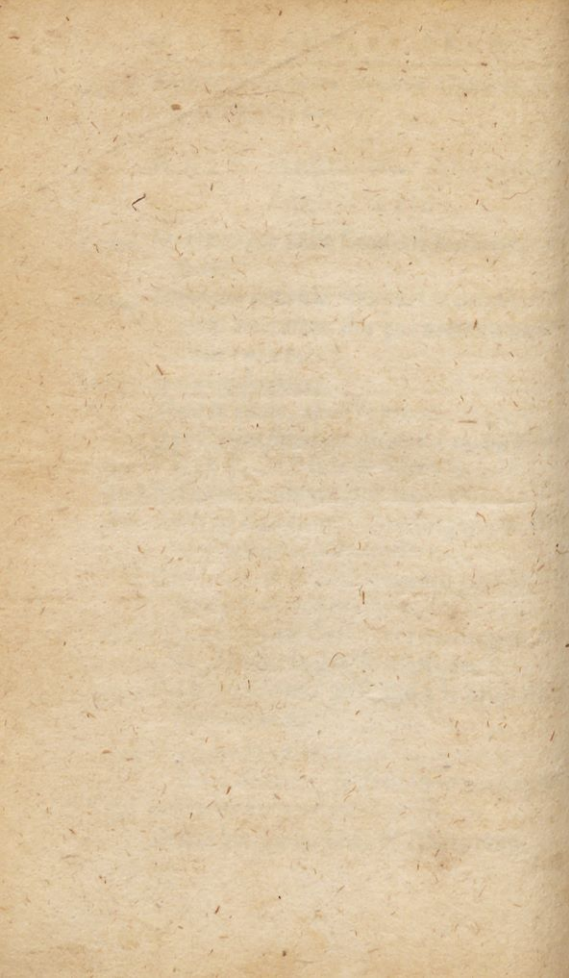
Ital. E come la castagna,
bella di fuori, & dentro la magagna.

Ital. Bella in vista, dentro trista.

Aussen der glantz/innen S. Deits tanz.

Non

Non ti conosco, se non ti maneggio. *Ital.*

Non è oro tutto quel che luce. *Ital.*

Es seynd nicht alle Jäger die Hörnlein füh-
ren/

Es seynd nicht alle Röche/ die lange Messer
tragen.

Non è dottor ogniun, che porta vajo. *Ital.*

Sie schlaffen nicht alle die da schuarchen.

Chi ti fa più carezze, che non suole: *Ital.*

ò traditor' ha, ò tradir ti vuole.

Besser ein sawrsehender Freund / denn ein
lachender Feind.

Adulatori sono imitatori del beccajo, *Ital.*

che gratta il porco con la mano, per

dargli della mazza su' l capo.

Hanno il mele in bocca, & il rasoio à *Ital.*
cintola.

Impia sub dulci melle venena latent. *Ovidius*

Ben s' ode il ragionar, si vede il volto, *Ital.*

Ma dentro il petto mal giudicar puossi. *Ariost.*

Tal sembra in vista agnel, che dentro è *can. 5.*
lupo. *Ital.*

E' dice con la bocca, ma non col cuore. *Ital.*

Egli va come il gallo, che canta con bu- *Ital.*

ona voce, & non resta di raspar con

le unghie.

In una mano il pomo, nel' altra il bastõ. *Ital.*

Altera

Altera manu fert lapidem, altera panem ostentat.

Ital. Accennar coppe, & dar bastoni.

Ital. Da una banda egli m' unge, dall' altra me punge.

Ital. Dio mi guardi da quella gatta, che dinanzi mi lecca, & di dietro mi graffia.

Apoph. *Antisthenes dicebat: Satius esse incidere in corvos, quàm in parasitos. Illi enim mortuos tantùm, hi verò etiam vivos devorant.*

Hüte dich vor denen Ragen/die fornen lecken
vnd hinden frazen.

Lach mich an vnd gib mich hin/
Das ist jezund der Welt sinn.

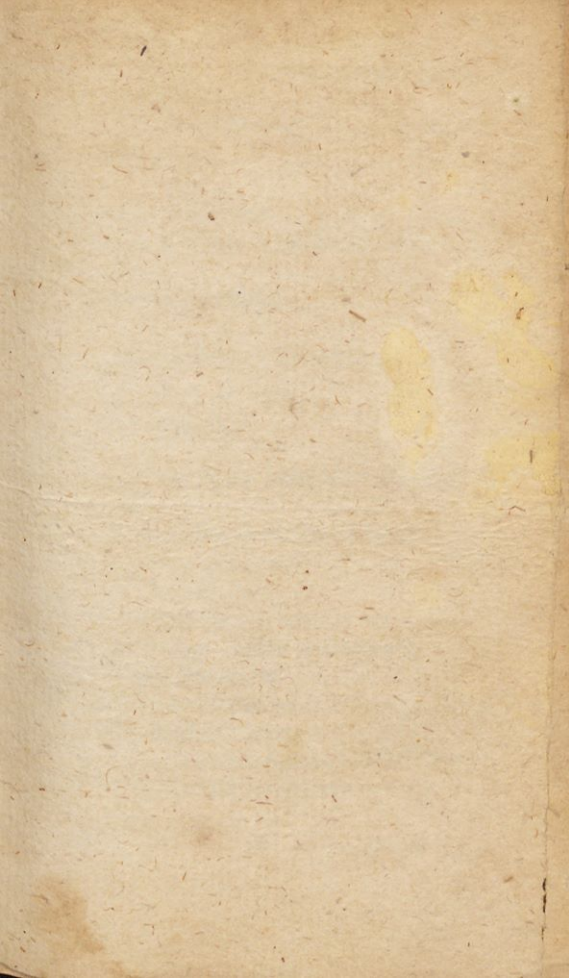
Ten zijn niet alle vrienden/die ons toelachen.
Freund vnter augen/vnd feind hinderrücks.

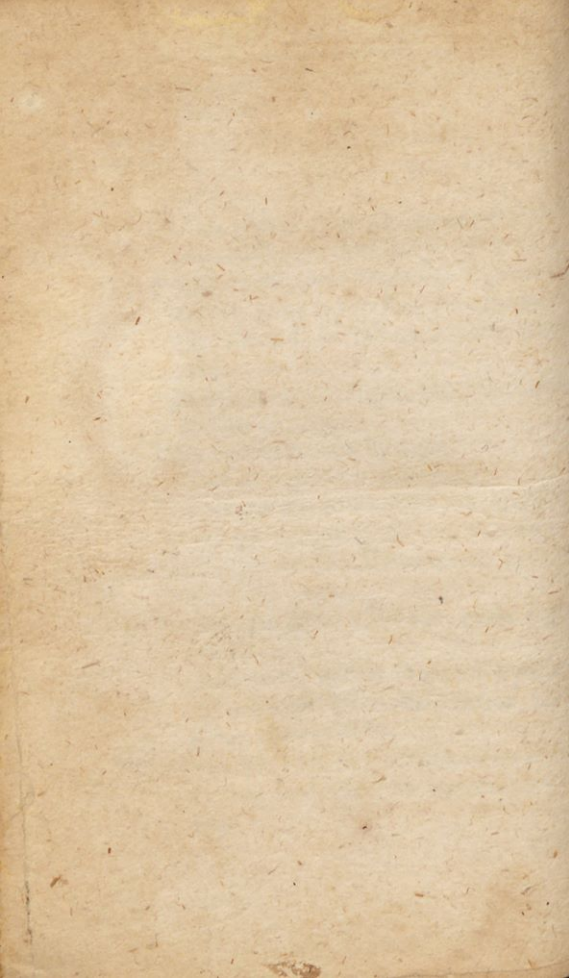
Ital. Amici di starnuti, Il più che ne cavi, è un : Dio t' ajuti.

Curtius. *Regum opes sæpius assentatio, quàm hostis evertit.*

Cicero. *Sic habendum, nullam in amicitis pestem esse majorem, quàm adulationem, blanditias, assentationem.*

Gall. Meilleures sont de vray amant les playes, que les baisers au fraudulent flatteur.

Casa de terra, cavalo de herba, amigo de verba, todo he merda. *Lusitan.*

Vulgus amicitias utilitate probat. *Ovid.*

Vbi amici, ibidem opes. *Plaut.*

Olla amicitia.

Amy de table est variable. *Gall.*

Amigo del buen tiempo, muda se con el viento. *Hispa.*

Nimmer Gese / nimmer Geseß.

XXV. Impositura; Homines fallaces & mali. Proditio.

Tuta frequensq; via est per amici fallere no- *Ovid.*
men,

Tuta frequensq; licet sit via, crimē habet.

Magis nocent insidia qua latent. *Seneca.*

Tela praevisa minus nocent.

Aschikiare duschmē jeglur gisli dosten. i. *Turc.*

*Melius est hostem habere manifestum,
quàm amicum simulatum.*

Tacite magis & occulte inimicitia timenda *Cicero.*
sunt, quàm indictæ & aperta.

Tantò gravius malum proditio, quàm bel- *Xenoph.*
lum, quantò difficilius occulta caveri pos-
sunt, quàm aperta.

Ital. Belle parole & cattivi fatti,
ingannano i savij & i matti.

Publ. *Malus ubi bonum se simulat, tunc est pessimus.*

Ital. Con arte e con inganno, si viue mezzo
l'anno.

Con inganno e con arte, si vive l'altra
parte.

Gall. Par tromperie & par art, on vit del' an
la bonne part.

Par art & tromperie, passe l'autre
partie.

Gall. Ou de vray, ou de menterie, faut entre-
tenir la mesnagnie.

Ital. Quel consiglio, che tu non vorresti per
te, non lo dare ad altri.

Malum consilium, consultori pessimum.

Ital. Il consiglio cattivo
al suo autor sempr' e nocivo.

Ital. L'inganno torna adosso all'inganna-
tore.

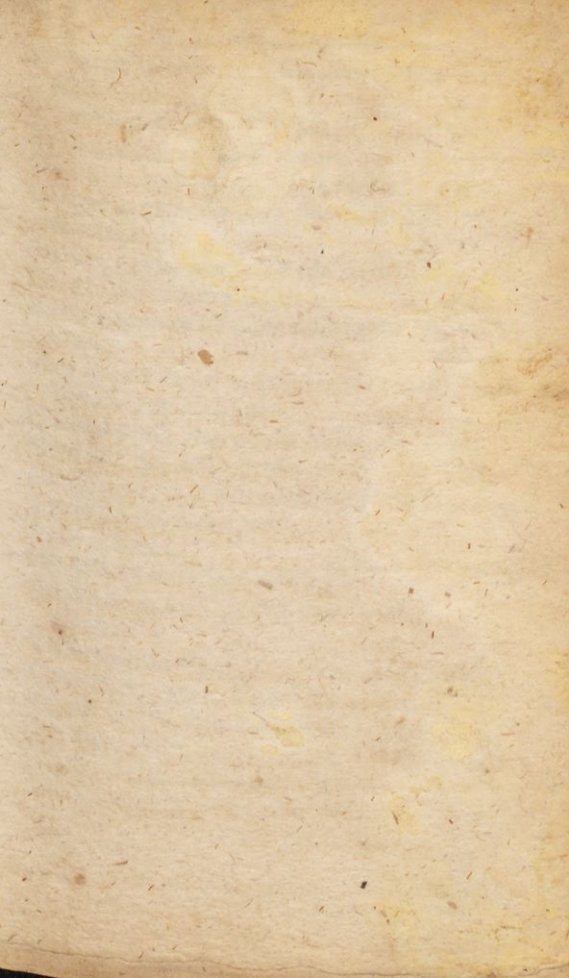
Ital. Tal resta presso al laccio, ch' ad altrui te-
sa havea.

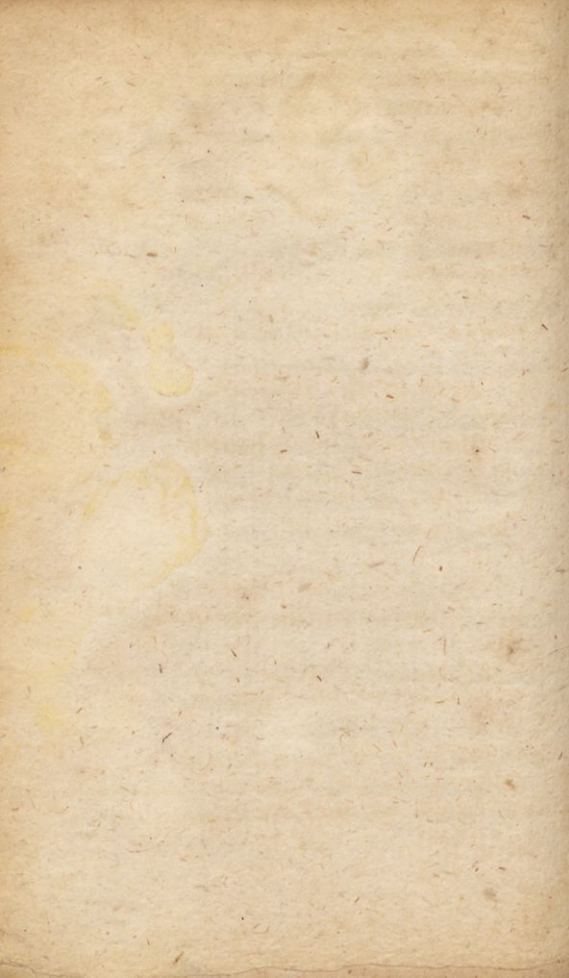
Turc. Sarb sürcke gendu khabin agidar.

Der böse schadt jm selber mit seiner böshheit.

Gall. Tel porte le baston, dont il est batu.

Turc. Khischi khaldugi khuinge achür gendü
duscher.i. Wer

Wer einem andern eine grube grebet / felle
selber darein.

In laqueos quos posuere cadunt.

Ovid.

Untren trifft ihren eignen Herrn.

Chi cucina frasche, menestra fumo.

Ital.

L'ingannar se stesso, è la più facil cosa,
di tutte l'altre.

Ital.

Improbo nemini bene potest esse.

Chi è in diffetto, è in sospetto.

Ital.

Hic nunc precium est, qui recta prava faciunt.

Terent.

Aude aliquid brevibus Gyaris, & carcere dignum, si vis esse aliquid.

Juvenal.

Chi mal pensa, mal gli dia Iddio.

Ital.

Honi soit, qui mal y pense.

Gall.

Decipieri me semel du malefaxint, faxintque bene si bu idem deceperit.

X. Camp.

¶ *Mutuum muli.*

Sie schlagen einander den ballen zu.

Sie lesen einander die Stöße ab / wie die
Hunde.

Vn barbier rait l'autre.

Ital.

Deene Barbier scheert den andern.

¶ *Tülkhülsen dahi tülkhülen. i.*

Turca.

Cum vulpe vulpinare.

Man muß Füchse mit Füchsen fangen.

Wer Schälcke mit Schälcken fangen wil /

der muß ein Schalet für die lücken stellen.

Ital. Chi ha la volpe per commare, porti la rete a cintola.

Chi ha il lupo per compare, porti il can sotto il mantello.

Ital. Chi si diletta di far frode altrui,

Petrarc. Non si dè lamentar, s' altri l'inganna.

Ital. Non è inganno che non si vinca con inganno.

Turc. Hiley hile bofar. i. e. *Fraus fraudem destruit.*

Man muß böses mit bösem vertreiben.

ἡλὼ τὸν ἥλον ἐκκέρειν.

Clavum clavo pellere.

Malum malo medicari.

Arab. Alhaniard allavad quil allacrab. i. e.

Vn venin de serpent guarit celuy du scorpion.

Malo nodo malus querendus est cuneus.

Zu einem bösen ast muß man ein harten Keyl suchen.

Ein bösen ast gehört ein scharpffe Axt.

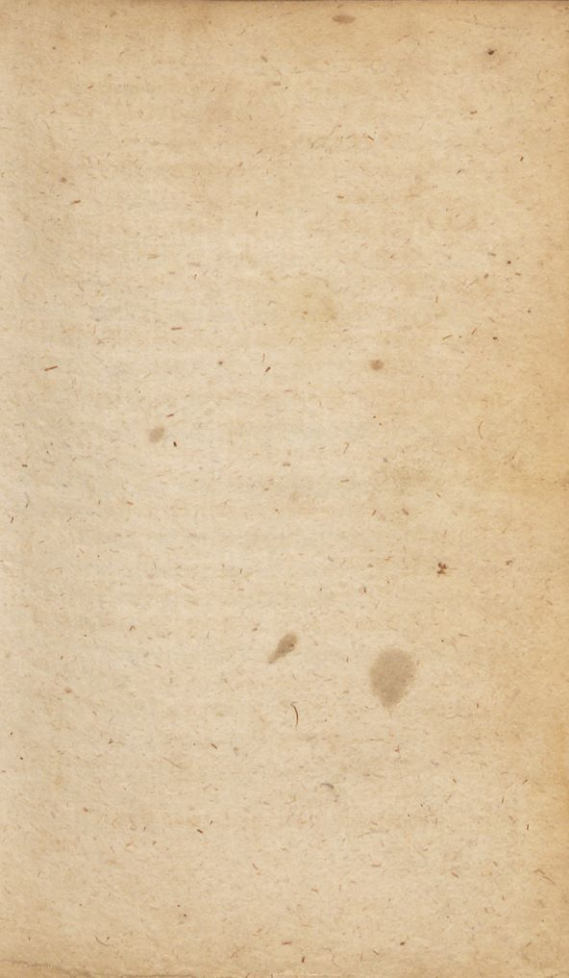
Ital. Che si suol d' vn legno Tal' hor chiodo

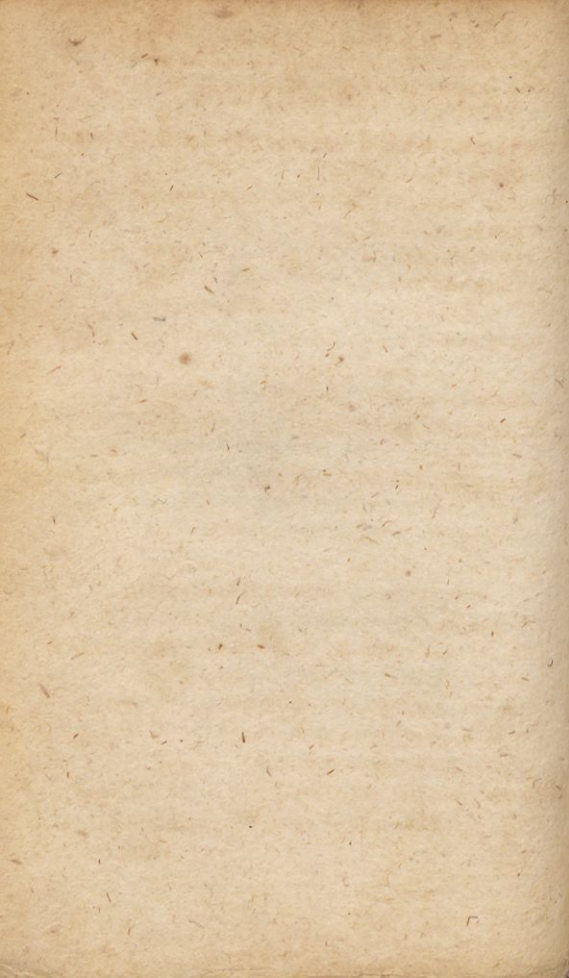
Ariost. con chiodo cacciar fuore.

can. 44. Auff einen herben Grund gehört eine scharpffe saugen.

Hispan. A carne de lobo, diente de perro.

Ami-

XXVI. Amicitia vera.

Non aqua, non igni, non aëre pluribus locis Cicero.
utimur quàm amicitia.

Amicus magis necessarius est, quàm ignis &
aqua.

Ogni huomo ha bisogno dell' altro Ital.
huomo.

Nul n' est si riche, qu' il n' ait mestier d' Gall.
amis.

Εἷς θεὸς, καὶ πολλοὶ φίλοι.

Vnus Deus & plures amici.

Man gelebt eins Gottes / aber nicht eines
Menschen.

Es ist besser ohn geldt / denn ohne freunde zu
leben.

טוב אהוב בשוק מזהב בארגז

Tob ahub basuc, mezahab baargaz.

Melior amicus in platea, quàm aurum in
cista.

Mieulx vault amy en voje, qui argent en Gall.
curroye.

Amy vaut mieux, qu' argent. Gall.

Betere vrienden / dan ghest.

Man kan sich nicht zu weit befreunden.

On ne peult avoir trop d' amys. Gall.

Nulla potest esse jucunditas sublata amicitia. Cicero.

Verus

Idem. *Verus amicus est is, qui est tamquam alter idem.*

Plaut. *Is amicus est, qui in re dubia juvat, ubi re est opus.*

Ital. A' bisogno si conoscon gli amici.

Ital. E meglio un buon amico, che cento parenti.

Pauci ex multis sunt amici hominis, qui certifi sunt.

Cicero. *Ex omnibus seculis, vix tria aut quatuor nominantur paria amicorum.*

N I M I A familiaritas contemptum parit.

Ital. Il troppo conversar partorisce dispregio.

Gall. Chose accoustumee, n'est pas fort prisee.

Gall. Fille trop veve, robe trop vestue, n'est pas chiere tenue.

Plato. *Tò σπάνιον τίμιον.*

Quod rarum carum.

Gall. Là chose guare veve est chiere tenue.

Martial. *Nulli te facias nimis sodalem:*

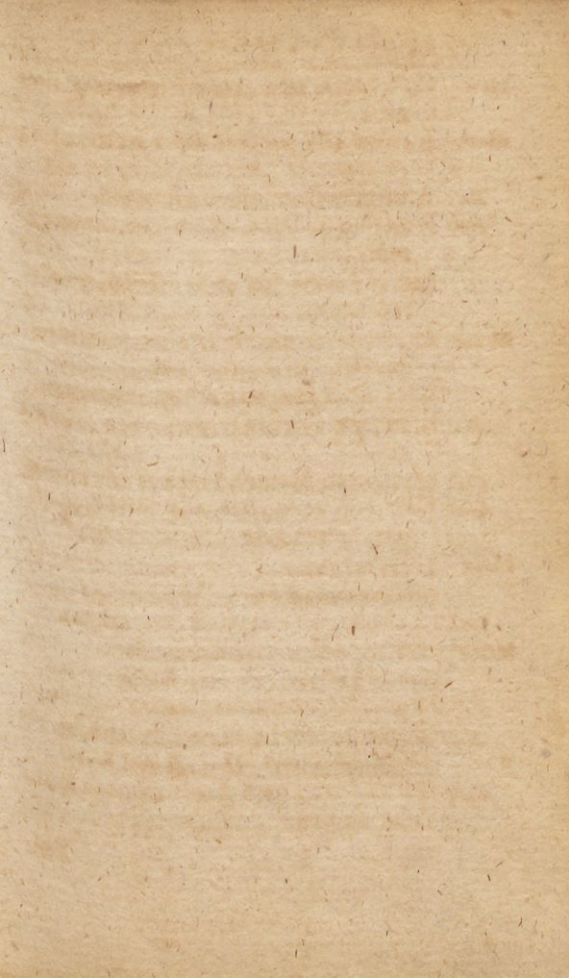
Gaudebis minus, & minus dolebis.

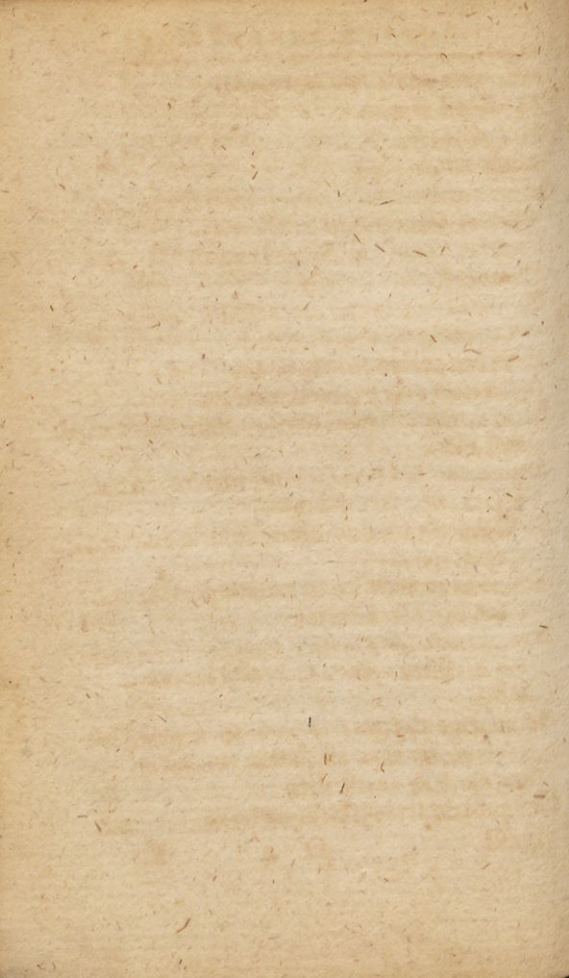
Neg, nulli sis amicus, neg, multis.

Ital. Chi vuole amici assai, ne provi pochi.

Cicero. *Amicitia nisi inter bonos esse non potest.*

Gall. Qui a à faire à gens de bien, il ne se soucie de rien.

Amicorum omnia sunt communia.

Τὰ τῶν φίλων κοινὰ.

Ἦν ὁ φίλος ἕτερος ἐγὼ.

Amicus est alter ego.

Vino nuovo, amico nuovo : se 'l diven - *Ital.*
ta vecchio, godilo con suavitade.

Vieil or, vieux vin, & vieux amis. *Gall.*

Die alten freunde die besten.

Alt Freund / alt Wein / vnd alt Belt /

Führen den preiß in aller Welt.

Den alten Freund du nicht veracht /

Du weißt nicht wie der new gerath.

Escki dost, duschman olmas, olurse du - *Turcicè.*
rust olmas.

Amico vecchio non farà maj nemico, & *Ital.*
se farà, non farà del tutto.

Escki duschman, dost olmas, olurse du - *Turc.*
rust olmas.

Nemico vecchio non farà maj amico, & *Ital.*
se farà, non farà del tutto.

Monendi amici saepe sunt, & objurgandi: & Cicero:
hæc accipiendæ sunt amicæ, cùm benevo-
lè fiat.

Næ amicum castigare ob meritam malam *Plaut.*
noxiam, immane est facinus; verum in
etate utile & conducibile.

Chi vuol de' servigi bisogna farne. *Ital.*

Turc. El eli jur, ikhi el jusi jur. i.

Ital. ¶ Vna mano lava l'altra, & le due lavano il viso.

Gall. L'une main lave l'autre, & toutes deux levifage.

Als deene hand der andere wascht / so woorden se beyde schoone.

Manus manum lavat.

Χείρ χείρα νείηται.

Ital. Chi mi vuol bene, mi fa inrossir :
Chi mi vuol mal, mi fa imbianchir.

Ovid. Corripis, ut debes, scuti peccata sodalis.
Mores amici noveris, non oderis.

Ital. Si vuol amar l'amico co'l suo difetto.

Martial. ¶ Vt ameris, ama.

Ovid. Vt ameris, amabilis esto.

Apoph. Antalcides interrogatus, quo pacto quis amicos sibi facere posset : Si, inquit, loquatur illis jucundissima, præstet autem utilissima.

Ital. Ama, chi t'ama : respondi à chi ti chiama.

Χάρις χάριν φέρει.

Gratia gratiam parit.

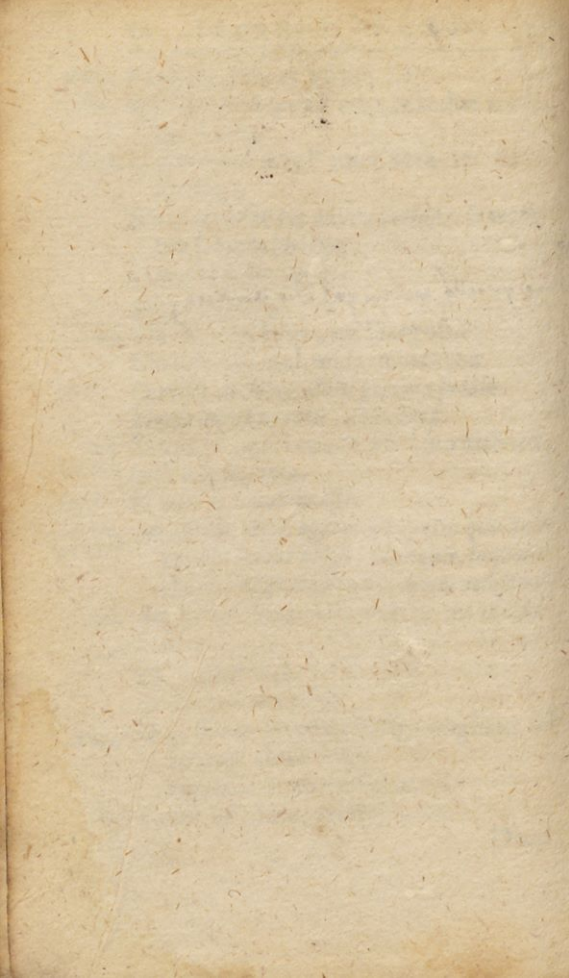
Turc. Nige selain vverurscheng, angllain selamungi alurschen. i.

Vt salutaberis, ita resalutaberis.

Gall. Come salverez, resalvé feres.

Doul.

Einig gunde wenigst die andere.

Doulce parole rompt grande ire. *Gall.*

En cleyu goet wort swicht grooten toren.

Benigne salutation, entretient amitié. *Gall.*

Μέγιστον ἐστὶν οὐρανὸς φάρμακον λόγος.

Maximum iræ remedium oratio.

Inimicitia sint mortales, amicitia verò immortales.

Alle nozze & alla morte, si conoscon *Ital.*
gli amici e parenti.

Aux nopces & funerailles, cognoist on *Gall.*
amis & parentailles.

In bruloften ende Kinderbedden / onder
houdt men vrientschappe.

Innanzi che si conosca un amico, biso- *Ital.*
gna mangiar un moggio di sale.

Devant, que cognoistre un amy, mange *Gall.*
un muy de sel avec luy.

Conto spesso, amicitia longa. *Ital.*

Compter souuent est longue amitié. *Gall.*

Gheben ende wedergeven / handt de vrients
schap tsamen.

Qui de chascun veut estre bien aymé, *Gall.*
laisse toutes choses comé il les trouue.

XXVII. Amicus in rebus adversis.

D S

Amicus

Amicus certus in re incerta cernitur.

Vale. M. *Sincera fidei amici precipuè in adversis rebus cognoscuntur.*

Ital. Gli amici si conoscono a' bisogni,
Men tent den vrient al in der noot/
Den rijken naer de doot.

Gall. Au besoing voit on l' amy.

אח לצרה יולד

Salom. Ach letzara juvaled. i.

Prover. *Frater in adversitate nascitur.*

cap. 17. Niet voor eenen ghetrouwen vrient.

Gall. Il n' est secours, que de loyaux amis.

Ovid. *Si fueris felix, multos numerabis amicos;
Tempora si fuerint nubila, solus eris.*

Idem. *Nullus ad amissas ibit amicus opes.*

Idem. *Scilicet ut saluum spectatur in ignib. aurum:
Tempore sic duro est inspicienda fides.*

Cicero. *Vt aurum igne, sic benivolentia fidelis periculo aliquo perspici solet.*

*Tempore felici, cuncti dicuntur amici:
Si fortuna perit, nullus amicus erit.*

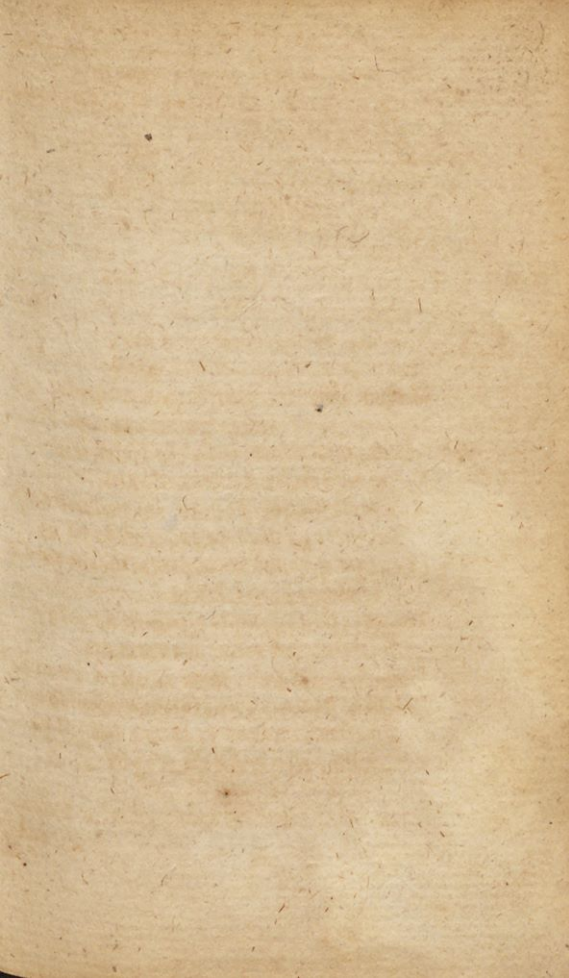
Lucan. *Nulla fides umquam miseros elegit amicos.*

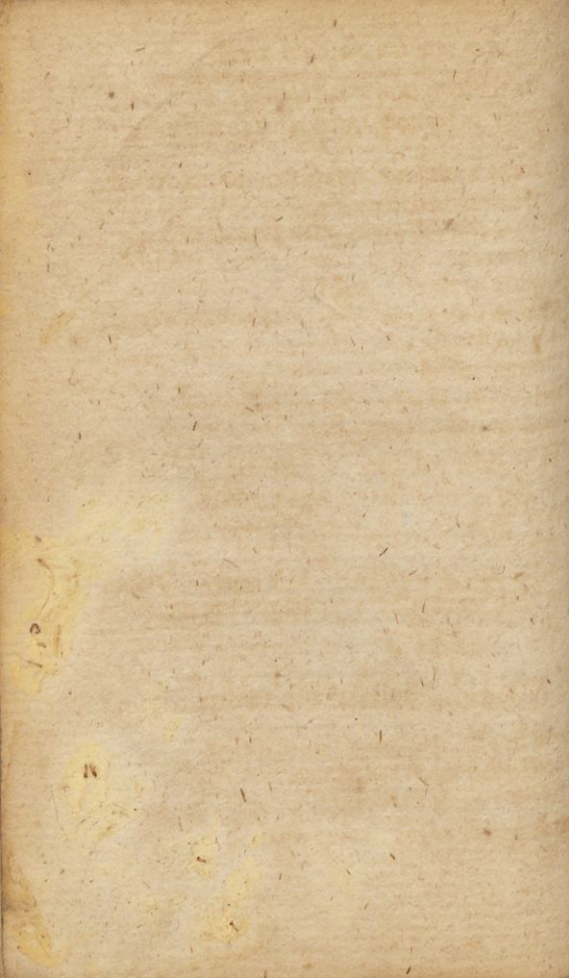
Ovid. *Diligitur nemo, nisi cui fortuna secunda est:
Quae simul intonuit proxima quaeq. fugat.*

Idem. *Vulgus amicitias utilitate probat.*

Nimmer Gellt/nimmer Geseß.

Ital. I parenti si vedeno menare alla forca,
ma

ma fra loro non s' appicano.

Freunde in der noth / gehn ihr 24. auff ein
loth.

Le frere veut bien, que la seur ait, mais Gall.
que rien du sien ny ait.

Parente con parente: guai à chi non ha Ital.
niente.

Mendico ne parentes amici.

Qui plus a de parents, plus a de nuisance. Gall.

Parente d' appresso, companatico dalla Ital.
longa.

Τῶν εὐτυχάντων πάντες εἰς συγγενεῖς.

Feliciū omnes consanguinei.

Chi ha della roba, ha de' parenti. Ital.

Non sunt amici, amici qui degunt procul.

Aqua lontana non ispegne fuoco vi- Ital.
cino.

Nihil homini amico est opportuno amicus. Plautus.

Ein Nachbar ist besser in der nâhin/ dann ein

Bruder in der ferne.

XXVIII. Societas malorum.

Malus ferè fit, quisquis malis convixerit.

Ein Schaleck macht den andern.

Vn tristo ne fa cento.

Κακὸς ὁμιλῶν καὶ τοὺς ἄλλους κακὸς.

Ital.

Cum

David. *Cum bonis bonus eris, & cum perversis per-
verteris.*

Salom.
Prover.
13.20.

הולך את חכמים יחכם

Holech eth hacharnim jehecham.

*Qui cum sapientibus versatur, sapiens erit :
at stultorum socius malè habebit.*

Gall. On est semblable à ceulx, avec qui on
converse.

Gall. Mieulx vault estre seul, que mal com-
pagnie.

Ital. Egliè meglio esser solo, che mal accom-
pagnato.

Corrumpunt mores bonos consortia prava.

*Si juxta claudum habitâris, subclaudicare
disces.* (tacca.

Ital. Chi s'impaccia col zoppo, gli sen'at-

Ovid. *Dum spectant oculi laesos, laduntur & ipsi.*

Juvenal. *Sicut grex totus in agris*

Vnius scabie cadit, & porrigine porci :

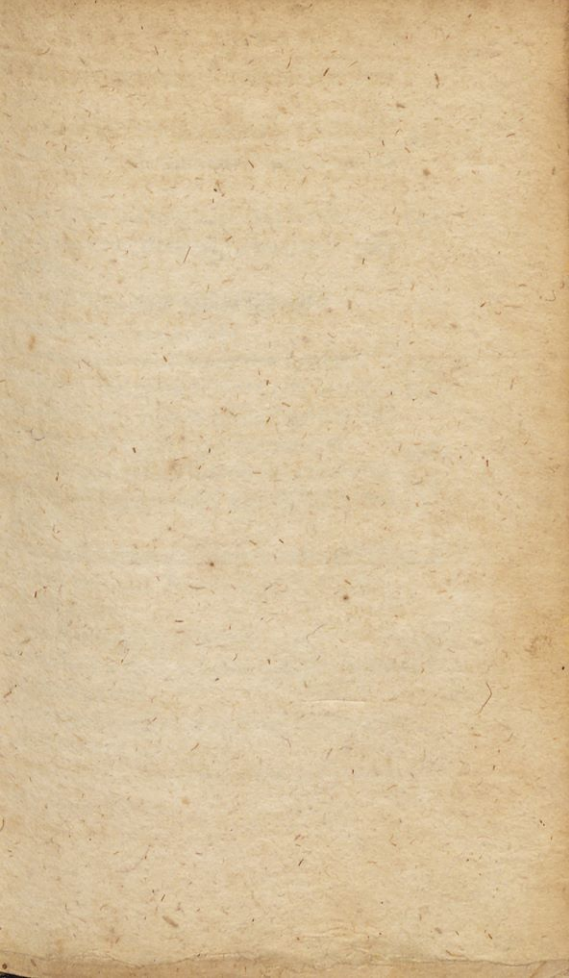
Vvag, conspecta livorem ducit ab uva.

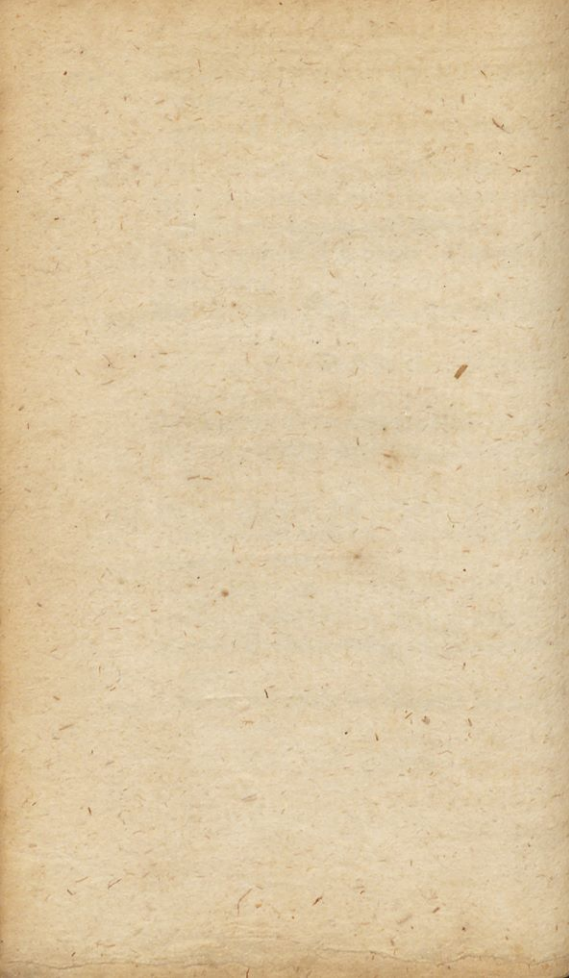
Ein reudig Schaf macht die ganze Heerde
reudig.

Gall. Brebis rongneuse fait souvent les autres
figneuses.

Gesellen sitzen / und Rauden erben.

Ital. Dimmi, con chi tu vai,
& saprò quel che tu fai.

Wiltu einen kennen / so sihe mit wem er vmb-
gehet.

Chi pratica co' l lupo, impara à urlare. *Ital.*

Die met Wulven ommeget / moeder na hu-
len.

Qui est avec les loups, il faut hurler. *Gall.*

Wer vnter den Wolffen ist / muß mit ihnen
heulen.

Vlula cum lupis, cum quibus esse cupis.

Τὸς κυνόμενος σὺν κυσίνῃς.

Chi tocca la pece, s' imbratta le mani. *Ital.*

Chi dorme co' cani, si lieva con le pulci. *Ital.*

Wer mit Katzen jaget / der fenget gern mäuse.

Chi pecora si fa, il lupo la mangia. *Ital.*

Chi colomba si fa, il falcon se la mangia. *Ital.*

Die hem een schaep maect / den Wolf sal hen-
eten.

Qui se fait brebis, le loup le mange. *Gall.*

Wer sich vnter die Kleyen mischet / den fress-
en die Säu.

Chi va al mulin, s' infarina. *Ital.*

Il diavolo è à casa del diavolo, per non *Ital.*

potersi pentir.

La mala compagnia è quella, che mena *Ital.*

gli huomini alla forza.

La mauuaise compaignie est celle, qui *Gall.*

meine les gens au gibet.

Tis quaet gheselschap / dat den man ter galge
leyt.

Ital. Chi ha mal vicin, ha mal matin.

Plaut. *Aliquid mali propter vicinum malum.*

Es muß ein Nachbar mit dem andern ein
brandfeyer für gut nemen.

XXIX. Similitudo studiorum: Amicitia inter similes.

Ovid. *Scilicet ingenij aliqua est concordia junctis
Et servat studij fœdera quusq; sui.*

Cicero. *Pares cum paribus facillimè congregantur.*

Idem. *Nihil est, quod tam attrahat & alliciat ad a-
micitiã, quàm similitudo.*

Idem. *Magnam vim habet ad conjungendas amici-
tias, studiorum ac natura similitudo.*

Idem. *Est ea jucundissima amicitia, quam similitu-
do morum conjunxit.*

ὁμοίον ὁμοίῳ φίλον.

Gall. Chascun quiert son semblable.

Similis simili gaudet.

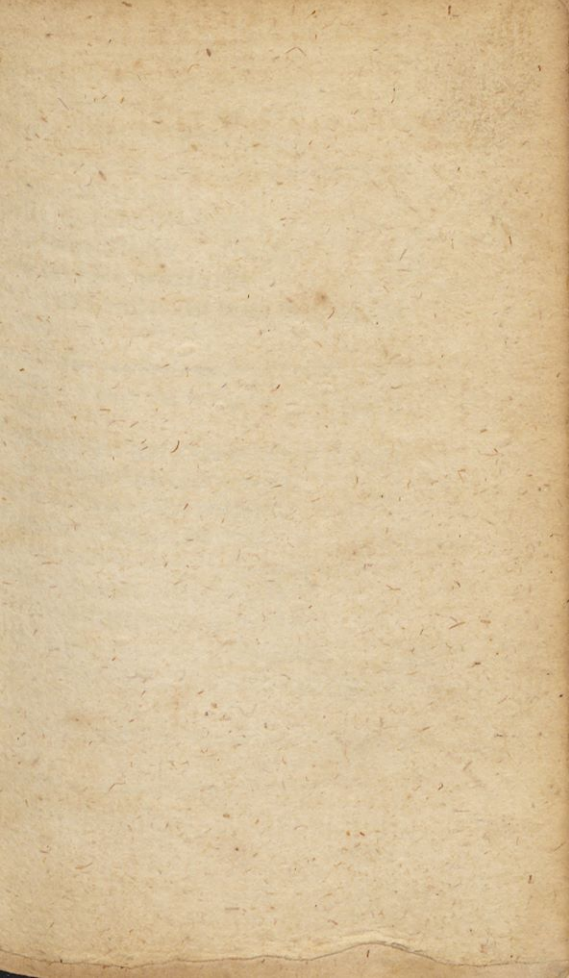
Semper graculus asidet graculo.

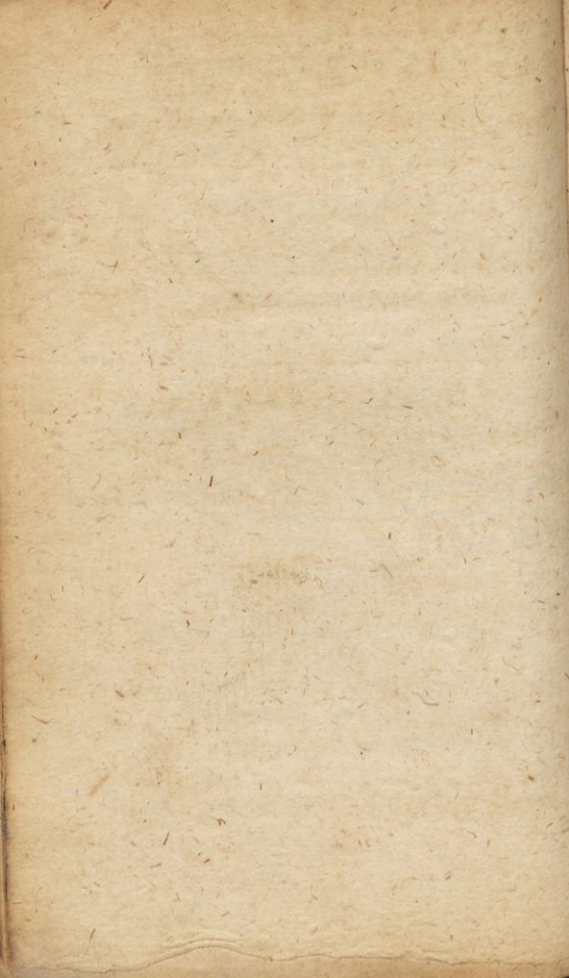
Ein Krähe sitzt gern bey der andern.

Italicè. Corvi con corvi, non si cavan mai gli
occhi.

Gall. Corbeau a corbeau ne creve jamais les
yeux.

Ein

Eine Krahe beyßt der andern kein auge aus.

Con un lobo no se mata otro.

Hispan.

Es beisset kein Wolff den andern.

Es muß ein kalter winter sein/dasß ein Wolff
den andern frist.

Hirsis hirsisse joldase dur. i.

Turc.

Il tristo co 'l tristo s' accorda.

Itat.

Sevis inter se convenit ursis.

Juvenal.

Two quade honden en bißten malscanderen
niet.

ἕνυσ δὲ φῶρε τὴ φῶρεα, καὶ λύκος λύκον.

Ein schalck weis wie dem andern vmbß hertz
ist.

Es sucht keiner kein hinderen ofen/er sey dem
zuuor selbst darhinder gewesen.

Balbus balbum rectius intelligit.

Magna inter molles concordia.

Juvenal.

Semper similem ducit Deus ad similem.

Gleich vnd gleich gesellt sich gern.

Der Teuffel wirfft gern ein gleiches.

Ogni simile appetisce il suo simile.

Ital.

Calze di stallone, non fece mai male à
cavalla.

Ital.

Calze di giumenta, non nuoce al stallone.

Ital.

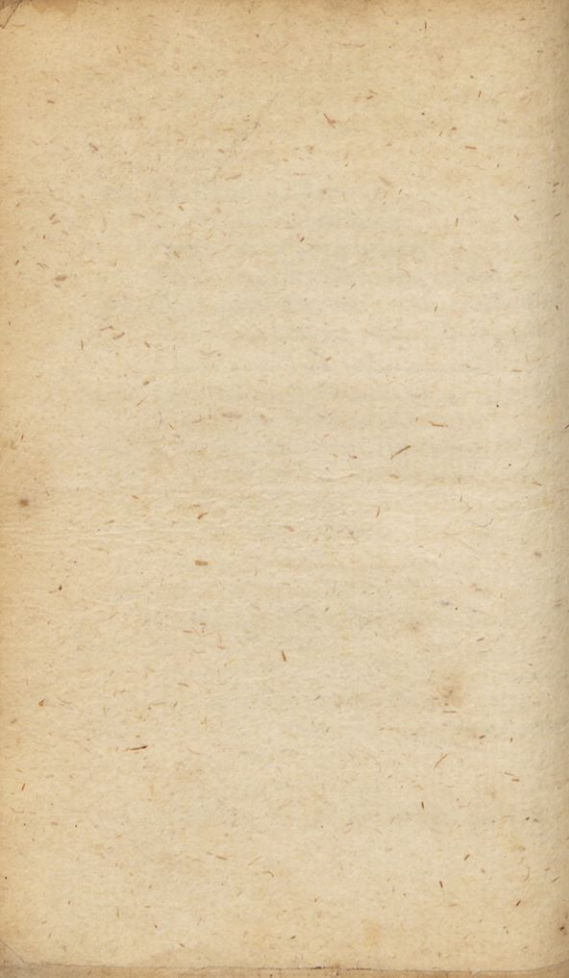
Dignum patella operculum.

Es ist Vieh als Stall.

Sant

- Turc.* It dischi, domus derise. i.
Hispan. A carne de lobo, diente de perro.
 Saule Eyer und stinckende Butter gehören
 zusammen.
- Ital.* Tal carne, qual cortel.
 Qual guaina tal coltello.
Similes habent labra lactucas.
 Disteln seynd des Esels salat fräuter.
- Ital.* Ogni difformetruova il suo conforme.
 Tale è la cagnuola, quale è la patrona,
Δέσπον' ὁπῶτα τοῖα καὶ δεσπαινίδες.
- Martial.* Vxor pessima, pessimus maritus;
 Miror non bene convenire vobis.
- Ital.* L' ha trovato terreno per li suoi ferri.
Ital. L' ha le mani in pasta con lui.
Est ejusdem farina.
Ovo prognatus eodem.
In eadem est navi.
- Seneca.* In eodem valetudinario jacer.
 Er ligt eben in dem Spittal krank.
- Terent.* Eodem in ludo docti.
 Sie haben all ein Meister gehabt.
 Ist einer gut/so seind sie alle gut.
- Terent.* Ecce similia omnia, omnes congruunt: unum
cognōris, omnes nōris.
 Vier Hosen eines Tuchs.
 Sie tragen wol Wasser an einer stangen.
 E' son

E' son un pajo, e una coppia.

Ital.

Nec aqua aquæ, nec lacte lacti usquam simili- Plautus.
lius, quàm hic tui est, tuq; hujus.

Non tam ovum ovo simile.

XX X. Similes parentum filii.

Storge.

Tel pere, tel enfant ; telle mere , telle Gallicè.
fille.

Quale è il padre , tali sono i figlivoli. Italicè.

Hoe de vader / so is die sone / hoe de moedere /
so die dochtere.

De noble estoc, naist riche plantage. Gall.

Fortes creantur fortibus, & bonis. Horat.

Est in juvenis, est in equis patrum

Virtus : nec imbellem feroces

Progenerant aquila columbam.

Eine Ewle heckt kein Blawfuß.

Eine Ewle heckt kein Salcken.

Egli non traligna.

Ital.

Egli è figlivolo di suo padre.

Ital.

Er schlegt nicht aus der art.

Iemisch agatſdan irak dushmas. i.

Der Apffel stellt nicht weit vom Baum.

Какъ яблоко, какъ дерево.

E

Malè

Mali corvi, malum ovum.

Hispan. De mal cuervo, mal huevo.

Quat Ey/ quat tycken.

Wie der Vogel ist/so legt er Eyer.

Sclav. Hud coza, huda cozliza.

Es wirfft kein Wolff kein Lamb.

Ital. Chi de gallina nasce, convien che ruspa,
ò che razzoli.

Ital. Chi de gatta nasce, forci piglia.

Katzen kinder lernen wol mausen.

Ital. Becco fa becco.

Theog. *E squilla non nascitur rosa.*

Ital. Ogni albero si conosce al frutto. *Luc. 6.*

Contrà Heroum filii noxae.

*Grosser vnd reicher Leute Kinder gerathen
selten wol.*

Horat. *Aetas parentum, pejor avis, tulit*

Nos nequiores, mox daturos

Progeniem vitiosorem.

Eurip. ὁ δεινὸν τι τέκνων φίλτρον ἔθηκε θεὸς ἀνθρώποις.

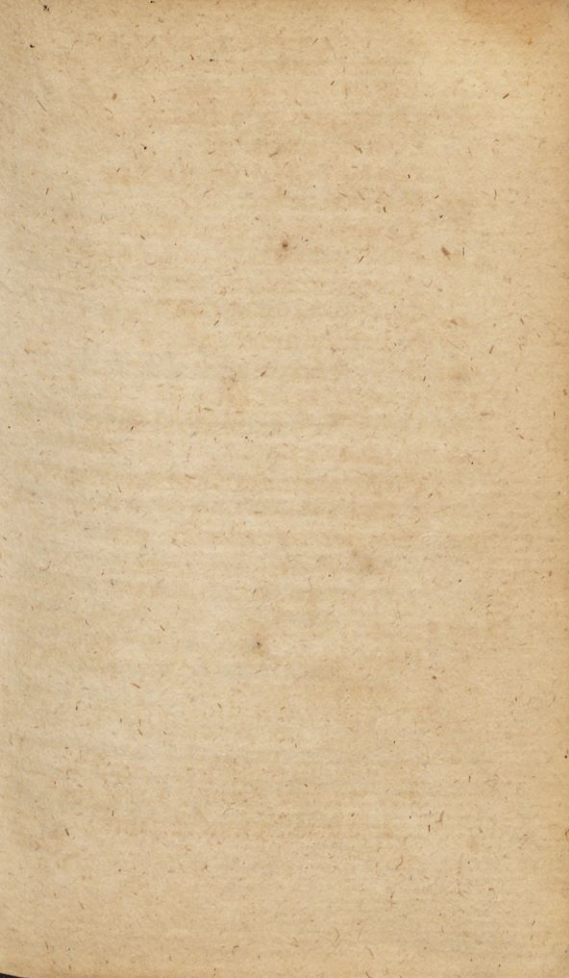
*Vehementem in liberos amoris affectum in-
didit Deus hominibus.*

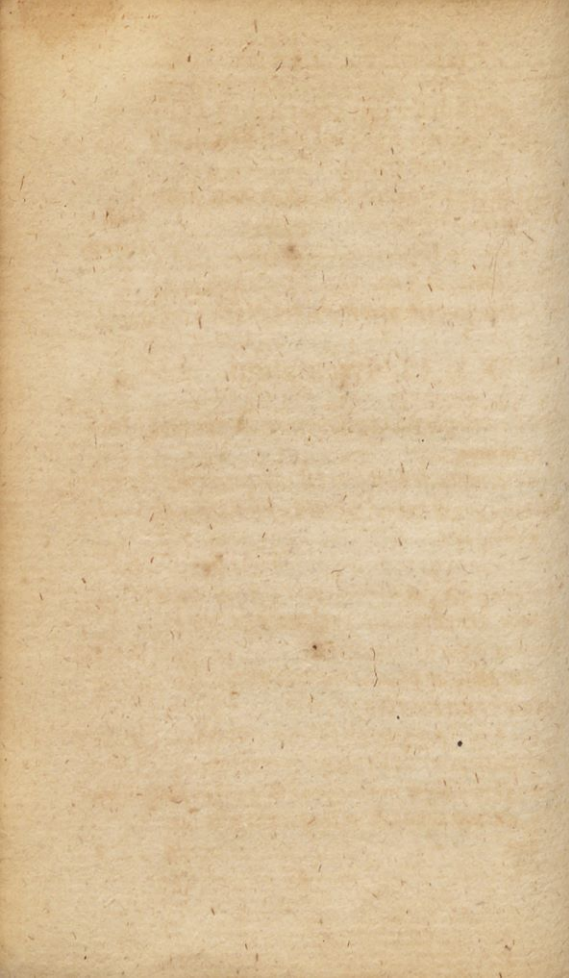
Ital. Chi non ha figliuoli, non sa che cosa sia
amore.

Die liebe geht vntersich/nicht vbersich.'

*Ein Vater kan ehe zehen Kinder ernehren/
denn zehen Kinder einen Vater.*

Basta

Basta un padre à governar cento figli- *Ital.*
 voli, e cento figlivoli non bastano à
 governar un padre.

¶ Het is een wijs kind / dat zijnen vader kent.
 Nul ne scait nommer son pere.

Gall.

ὁ γὰρ πῶς τις ἐὼν γόνον αὐτὸς ἀρέσκει.

Homer.

Die Mutter sagt es.

Ne patris quidem nomen dicere possit.

XXXI. Exemplum.

Quod exemplo sit, id etiam jure fieri putant Cicero.
 homines.

Non exemplis, sed legibus est judicandum. *Reg. jur.*

Duo illa nos maxime movent, similitudo & Cicero.
 exemplum.

Gli essempli muovono più, che le parole. *Ital.*

Habenda est ratio diligenter, quos imite. Cicero.
 mur, quorum similes velimus esse.

Quoniam dociles imitandis

Juvenal.

Turpibus ac pravis omnes sumus.

Qualis rex, talis grex.

Qual è il Rettore, tali sono i populi.

Ital.

Componitur orbis Regis ad exemplum.

Cluid.

Scilicet in vulgus manant exempla regentium: Idem.

Vtq; ducum luvos, sic mores castra sequun-
 tur.

Cicero. *Quales in Republica principes sunt : tales reliqui solent esse cives.*

Gall. Tutte terre , contree & province , imite la nature de son prince.

Non quid factum sit , sed quid fieri debeat , spectandum est.

Turc. Baluck baschdan kokar. i.

Piscis primum à capite putet.

Ital. Il pesce comincia à putir dal capo.

Als thoost sieck is / al sieck.

Gall. Membre n' est sain , quand le chief deult.

Cicero. *Studiosè pleriq; facta principum imitantur. A bove majori discit arare minor.*

Gall. Le grant beuf apprend à labourer le petit.

Was die alten sunge / das pfiffen die jungē.

Ital. Quando la patrona follegia , la fante danneggia.

Ital. Tale è la cagnuola , quale è la signora.

Ital. Quando il marito fa terra , la moglie fa carne.

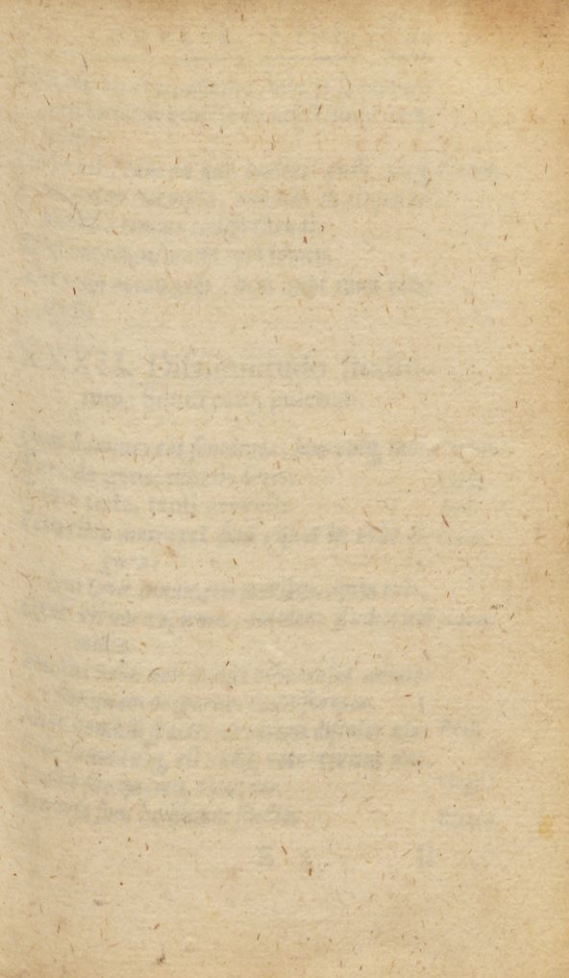
Ovid. *Sic agitur censura, & sic exempla parantur: Cum judex alios, quod monet, ipse facit.*

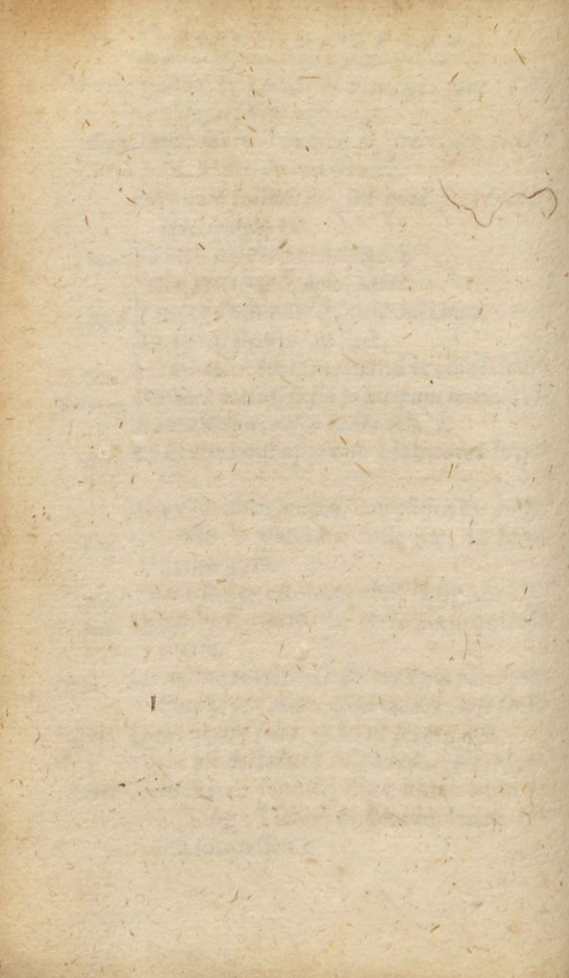
Cato. *Quæ culpæ soles, ea tu ne feceris ipse:*

Turpe est doctori, cū culpa redarguit ipsum.

Turc. Airucklere senung nige khiair itsun v-gudung : Tschun ol okuduclarini gie ten tutmassen. i.

Wie

Wie kan dein vermanung andern frommen/
weil du selbst dem/so du liebest/nicht nach-
lebest?

Turpe est, eum ex quo pudoris pudicitiaeq; Cicero.
petuntur exempla, eundem in aliquo li-
bidinis crimine comprehendi.

Wol vorgehen/macht wol folgen.

Der recht voran geht / dem geht man recht
nach.

XXXII. Dissimilitudo studio- rum: Suum cuiq; pulcrum.

Quot homines, tot sententiae; suus cuiq; mos. Terent.

Tant de gens, tant de sens. Gall.

Tante teste, tanti cervelli. Ital.

Pectoribus mores tot sunt, quot in orbe si-
gura: Ovid.

Qui sapit innumeris moribus, aptus erit.

Quot vivunt capitum, totidem studiorum Horat.
millia.

Natura nobis non minus numerosas animo-
rum, quam corporum dedit formas.

Mille hominum species, & rerum discolor usus. Pers.

Velle suum cuiq; est: neq; voto vivitur uno.

Trahit sua quemq; voluptas. Virgil.

Diversa sunt hominum studia. Cicero.

Ital. Il desiderio human non è tutt' uno. Ariost
Cicero. *Suo quisq, studio maxime ducitur.*

Ovid. *Scilicet est cupidus studiorum quisq, suorum.*

Horat. *Oderunt hilarem tristes, tristemq, jocos.*

Viel Köpff/viel sinn.

Vulgò. *Si quis amat ranam, ranā putat esse Dianā.*
Si quis amat cervam, cervam putat esse Minervam.

Einem jeden Narren gefellt sein Kollb.

Ein jeden dünckt das sein Ewcl ein falsch sein.

Turc. *Herkhischi gendi hui, adetschi hosch ge-*

Cicero. *lur. i. Suum cuiq, pulcrum est.*

בכִּים בְּכוֹס בְּכַעַס :

Bachis, Bachos, Bachaas. i. e.

In sacculo, in poculo, in ira. sc. cuiusq, ingenium perspicitur.

Ovid. *Quod fecit, quisq, tuetur opus.*

Plant. *Suus cuiq, mos.*

Ein jeder hat seine weise.

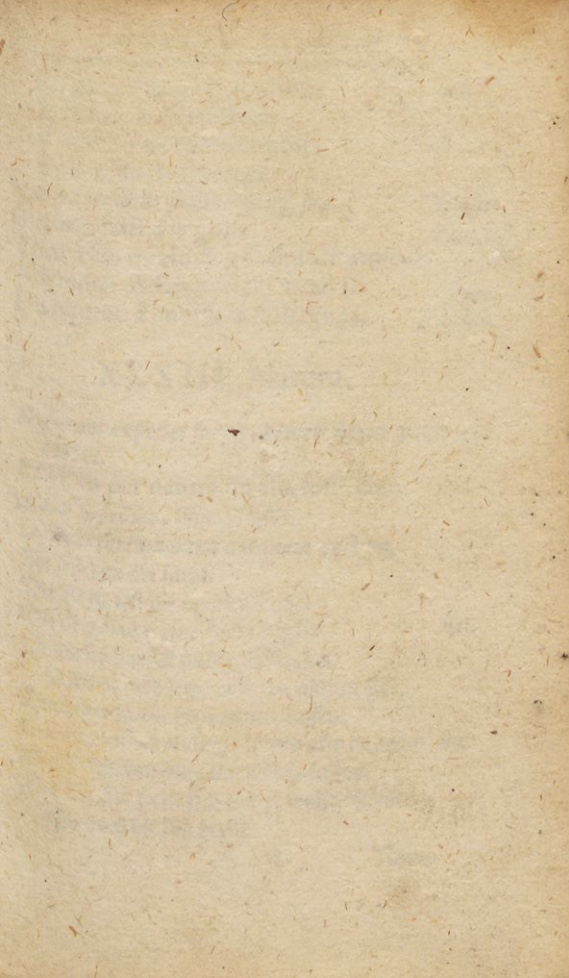
Suus rex regina placet; sua cuiq, spōsa sponso.

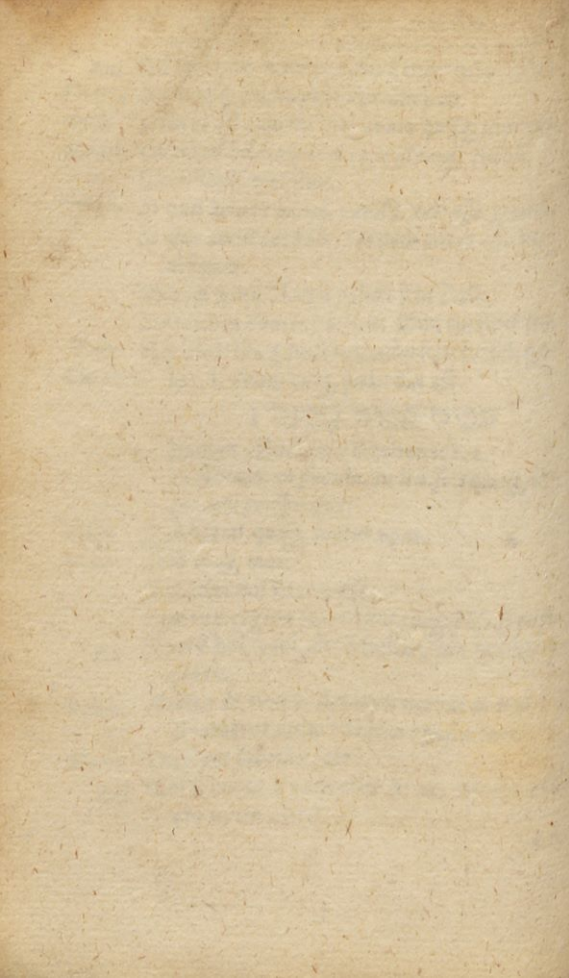
Ital. *Non è bel quel, ch' è bello, ma quel, che piace.*

Proper. *Navita de ventis; de tauris narrat arator :*
Enumerat miles vulnera : pastor oves.

Horat. *Tractant fabrilia fabri.*

Ital. *Chi si becca il cervello in un modo, & chi in un altro.*

Le lettere sono de studiosi;
 le ricchezze de i solliciti:
 il mondo de i presuntuosi;
 il paradiso de i devoti.

Ital.

Natura sequitur semina quisq; sua.

Propert.

Chascun faict à sa guise.

Gall.

Tutti à suo modo, & gli asini all' antica.

Adamden Adama farcki vvar. i.

Turc.

Da huomo à huomo è differenza.

Italicè.

XXXIII. Natura.

Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret. Horat.

Chi l' ha per natura, fin alla fossa dura. Ital.

Ζύλον ἀγκύλον, ἰδέποτ' ὀρθόν.

Lignum tortum haud umquam rectum.

Art lest von art nicht.

Die Katze lest ihr mausen nicht.

Chi di gatta nasce, forci piglia.

Ital.

De vorsch huppert weder in den pol/

Wen he ockh sethe vper een gûlden stol.

Die egster kan er huppen nith lassen.

Chi di gallina nasce, còvien che razzoli. Ital.

Der Fuchs kan seine tücke nicht lassen.

Der Teuffel stelle sich wie er wolle/ so recken

ihm doch die fuß herfür.

Natur geht für lehr.

Juvenal. *Custode & curâ natura potentior omni.*

Gall. Plus tire natura, que cent chevaux.

Natura treekt al meer / dan seven peerden.

Horat. *Tu nihil invita dices, facièsve Minerva.*

Cicero. *Natura dux optima.*

Idem. *Natura duce errare nullo modo possumus.*

Idem. *Natura duce errari nullo modo potest.*

Claud. *Ad mores facilis natura reverti.*

Ital. *Natura di poco si contenta.*

Seneca. *Naturam mutare difficile est.*

Dat in der naturen is / waer quaet om ver
drijsen.

Gall. Ce que natura donne nul ne peut oster.

Es ist ihm in der haut / wers ihm in den klei-
dern / so möcht man es außwaschen.

Turc. *Cur tugin de iterur huini deistirmes. i.*

Ital. *Il lupo muta il pelo, ma non la natura.*

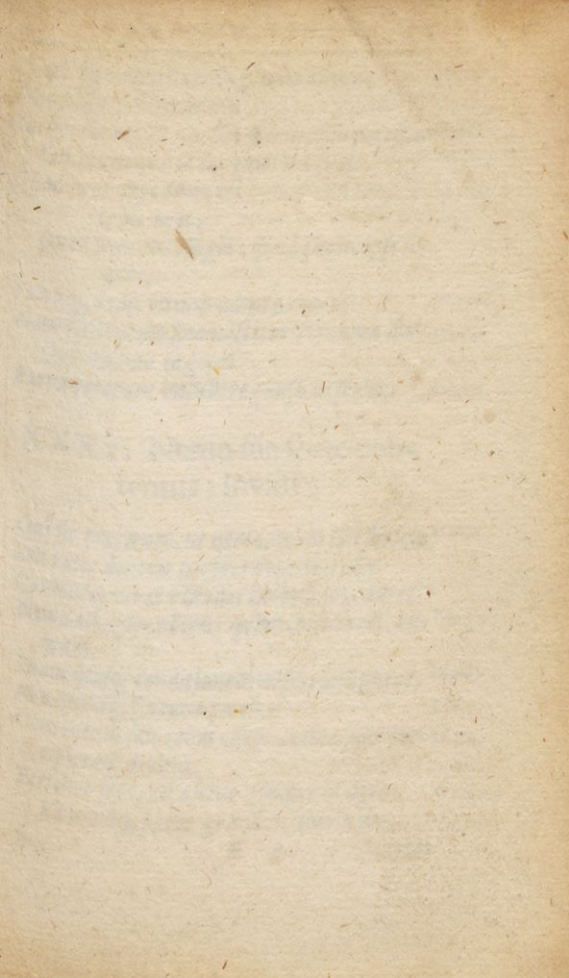
XXXIV. Perversitas huma- næ voluntatis.

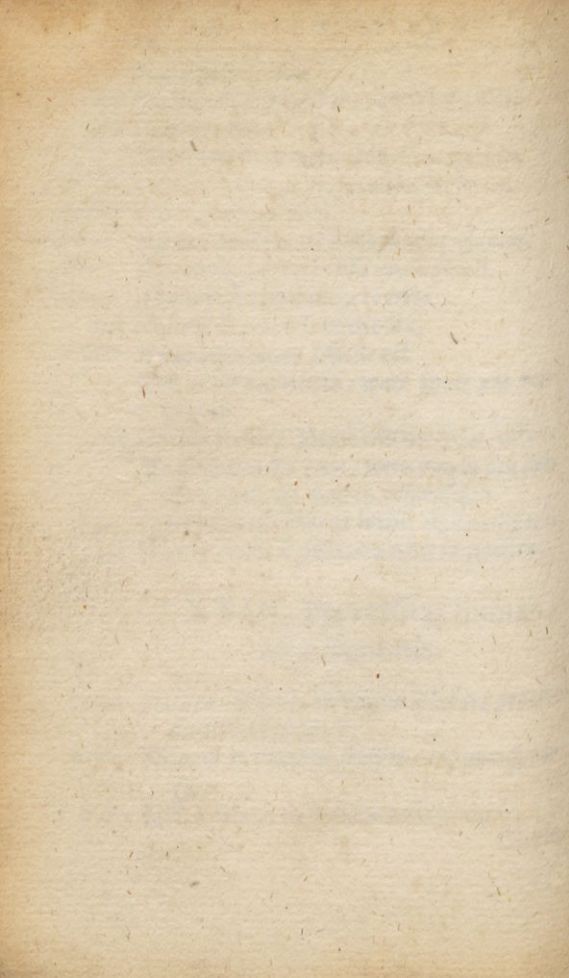
Terent. *Natura omnium hominum à labore procli-
vus est ad libidinem.*

Ovid. *Nitimur in vetitum semper, cupimusq; ne-
gata.*

Turc. *Iasack olana dahi siade arsu khopar.*

Chose

Chose defendue est la plus desirée. Horat.

Das böß lehrt sich selbst.

Cui peccare licet, peccat minus; ipsa potestas Ovid.

Semina nequitia languidiora facit.

Quod licet, ingratum est: quod non licet, acrius urit; Idem.

Quod sequitur, fugio: quod fugit, ipse sequor.

Vnicuique dedit vitium natura creato. Proper.

Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille Horat.

Qui minimis urgetur.

Parva poterunt impellere causa in scelus. Claud.

XXXV. Nemo sua forte contentus; Invidia.

Qui sit Mæcenas, ut nemo, quam sibi sortem Horat.

Seu ratio dederit seu fors objecerit, illa

Contentus vivat? laudet diversa sequentes.

Nemo est, quin ubivis, quam ibi, ubi est, esse Cicero.

malit.

Suam quisque conditionem miserrimam putat. Idem.

Sua quemque fortuna pœnitet. Idem.

Contentum suis rebus esse, maxima sunt certissimaque divitiæ. Idem.

Fertilior seges est alieno semper in agro: Ovidius

Vicinumque pecus grandius uber habet.

B J

Optat

Horat. *Opiat ephippia bos piger : opiat arare caballus.*

AGell. *Aliena nobis, nostra plus aliis placent.*

Gall. ¶ En vie demeure tousiours envie.

Ital. *Astio & invidia non morì mai.*

Gall. *Envieux meurent, mais envie ne mourra jamais.*

Cicero. *Invidentia est aegritudo ex alterius rebus secundis.*

Horat. *Invidus alterius rebus macrescit opimis.*

Hesiod. *Καὶ κερამεὺς κερამεῖ κοτέει καὶ τέκτονι τέκτων.*

Figulus figulum odit.

Es ist dem einen Hund leid/das der ander in die Küche gehet. (fire.

Gall. *Iamais chien en cuisine son pareil ne de-*

Ovid. ¶ *Summa petit livor.*

Virtutis invidia comes.

Ital. *Non è virtù senza invidia.*

Anth. *Ο φθόνος ὅτι κακίστον. ἔχει δέ τι καλὸν ἐν αὐτῷ.*
Τίη δὲ φθονερῶν ὀμματα καὶ κραδίην. ἰ.

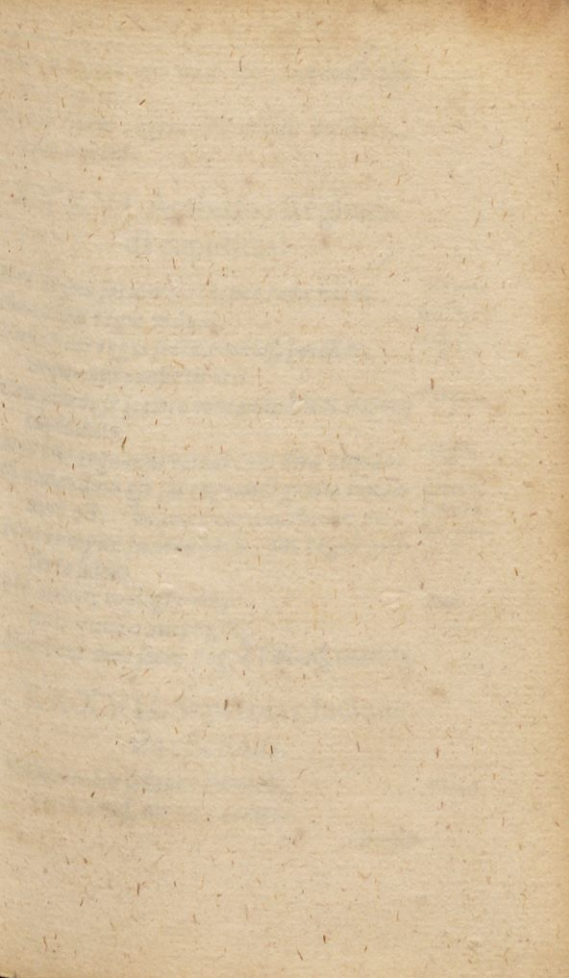
Nil pejus livore, bonum tamē hoc habet in se,

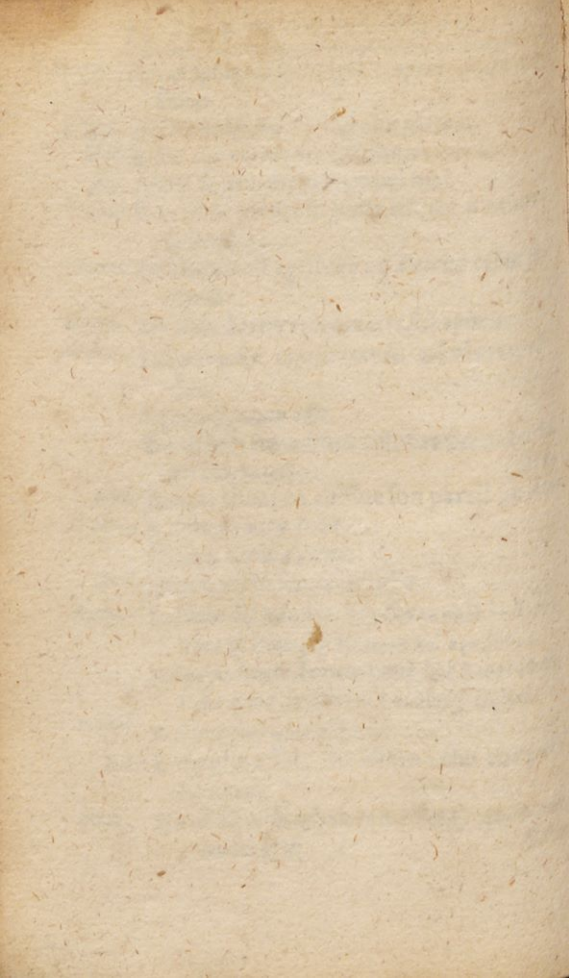
Tabē quod auctori cor oculosq; liquat.

Pindar. *Κρεῖσσον οἰκτιγμῶ φθόνος.*

Ital. *E meglio essere invidiato, che compassionato.*

Plaut. *Mavelim mihi inimicos invidere, quā me inimicis meis,*
Nani

*Nam invidere alii bene esse, tibi malè esse
miseria est.*

*Qui invident, egent: illi quibus invidetur,
rem habent.*

XXXVI. Ambitio: Regnan- di cupiditas:

Nec regna socium ferre, nec tade sciunt.

Seneca.

Non capit regnum duos.

Idem.

Nulla fides regni sociis, omniq; potestas,

Lucan.

Impatiens consortis erit.

*Complures se scelere contaminârunt imperij
cupiditate.*

Cicero.

Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido.

Virgil.

*Si violandum est jus regnandi gratia violan-
dum est.*

Dictum Cæsaris ex Phœniss. Eur.

Cicero.

Contrà
Sed, Ital.

*Non rumpite fœdera pacis, nec regnis post-
ferre fidem.*

*Ne amor, ne signoria,
non vuol compagna.*

Ital.

Non bene cum sociis regna Venusq; manent.

XXXVII. Superbia: Iactan- tia: Sciolus.

Vitium rebus solenne secundis,

Claud.

Virtutumq; ingrata comes.

Inqui-

Idem. *Inquimat egregios adjuncta superbia mores.*
 Cicero. *Superbiam, fastidium, arrogantiam fugiamus.*

Deus superbis resistit, humilibus vero dat gratiam.

Seneca. *Sequitur superbos ultor à tergo Deus.*

Ital. Quando la superbia cavalca, la vergogna, & il danno gli vanno in groppa.

בֵּן זֶרֶן וִיבֵן קָלֹן :

Salom. *Ba zadon, vajabo calon. i.*

Prover. *Venit fastus, item venit ignominia.*

Ital. A cader va, chi troppo sale.

Hoe hoogher gheclomen / so swaerder val.

Gall. Qui plus hault monte, qu' il ne doit,
 Plus bas descend, qu' il ne vouldroit.

Qui querit alta, is malum videtur querere.

Gall. Il n' y a si grand montee, qu' il ny ait
 grande vallee.

Je höher Berg / je tieffer Thal.

Gall. Il n' est pas asséure, qui trop haut est
 monte,

Hohe steiger fallen gern.

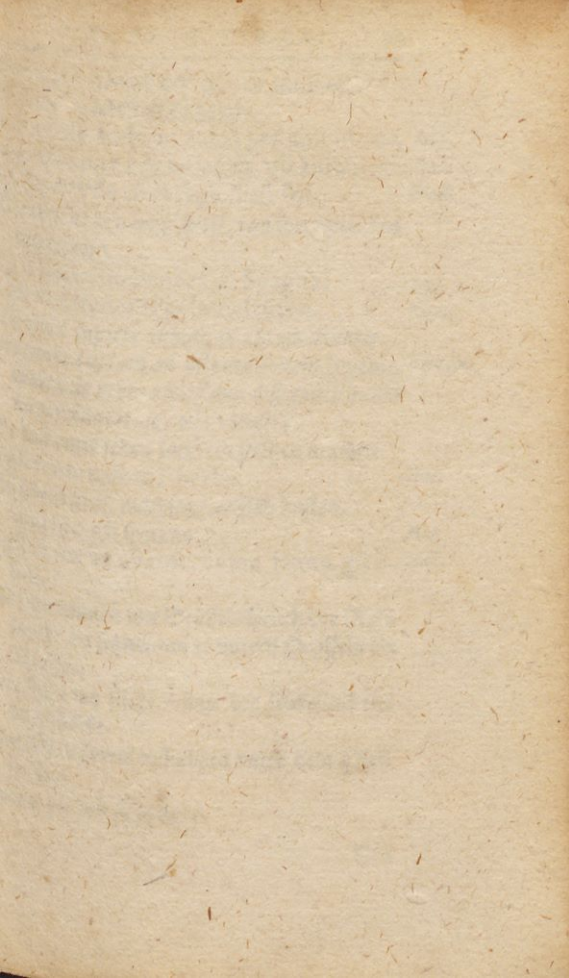
Gute schwimmer ertrincken gern.

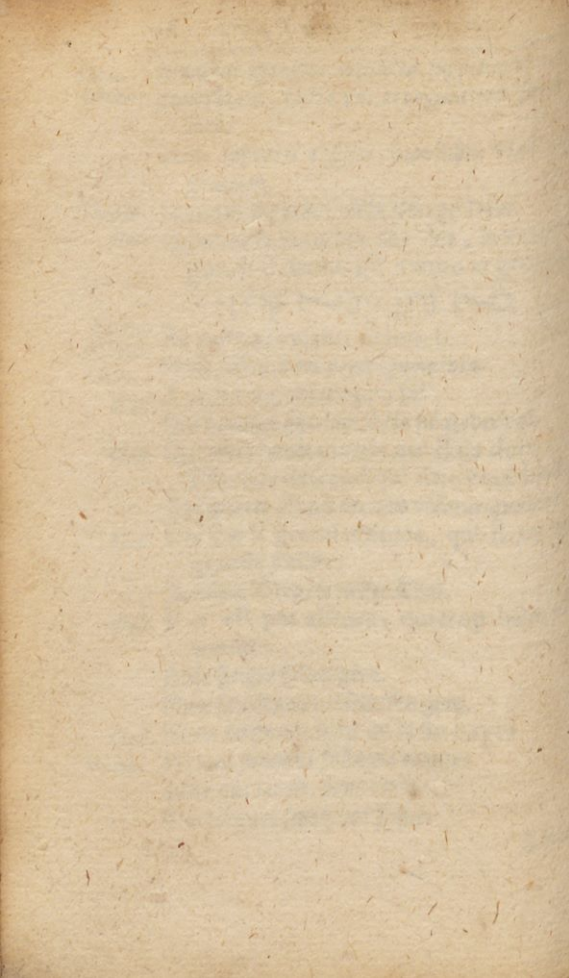
Gall. Bons nageurs sont en la fin naves.

Horat. *Feriant summos fulmina montes.*

Bene qui latuit, bene vixit.

Verborgner schatz ligt sicher.

Vnter der Banck neidet man niemand.

Schnecken leben ist das beste.

Il diavolo andò in ruina per ambitione. *Ital.*

L' ambitione è la croce de gli ambiciosi. *Ital.*

¶ Qui cuyde estre sage, il est fol. *Gall.*

Die waent zijn wijs/ heeft van sotternije den
opperprijs.

Egli si tien un Seneca di Spagna. *Ital.*

Egli vol veder il pelo nel uovo. *Ital.*

Scit quid iupiter Iunoni in aurem dixerit.

Diogenes cuidam ad ostentationem ingenii, *Apoph.*

multa de rebus coelestibus differenti: quam
nuper, inquit, de caelo venisti?

Er kan einer jeden laus ein stelzen machen.

Egli sente nascer l' herba. *Ital.*

Er hört's gras wachsen/ die stöh husten.

Il muschio gli spuzza. *Ital.*

Egli se mette avanti, come fanno gli a- *Ital.*
sini.

Hie schwimmen wir Depffel/ sprach der Koss-
dreck/ da schwamm er vntern Depffeln im
Wasser.

Hier stain wy fische / sagt der stickelinct tho
dem snöcke.

Der Mäusdreck wil allzeit vnter dem Pfef-
fer sein.

Alienis plumis se ornare.

Ital. Chi dell' altrui si veste, tosto si spoglia.

Horat. Si forte suas repetitum venerit olim

Grex avium plumas, moveat cornicula ri-

Furtivis nudata coloribus. (sum

Ital. La più guasta rota del carro fa sempre maggior strepito.

Obel beritten ist immer zu förderst daran.

Ital. Dove è manco cuor, quivi è più lingua.

Gall. De grans vanteurs petis faseurs.

Curtius. Canis timidus vehementius latrat, quam morder.

Die Hunde die viel bellen / beissen nicht.

Viel geschrey wenig wollen.

Ital. Affai romor, e poca lana.

Grosse wort vnd nichts darhinder.

Sallust. Lingua, quam manu promptior.

Er gebe ein guten Kriegsmann / aber hinder Ofen.

Ital. Egli fa più di parole, che di fatti.

Extra periculum ferox.

Hic Rhodus, hic saltus.

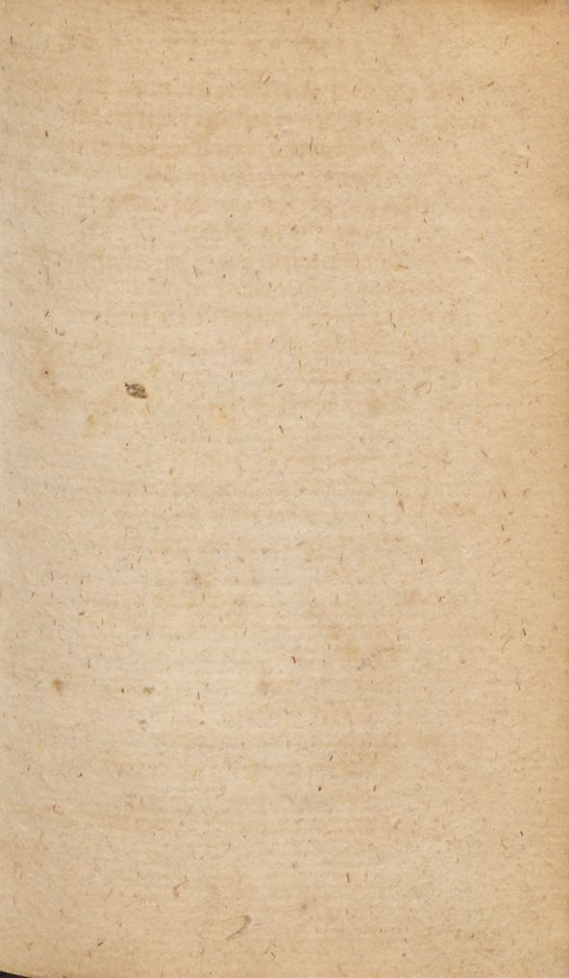
Wenn die wort leute schlägen / were er ein dapffer Mann.

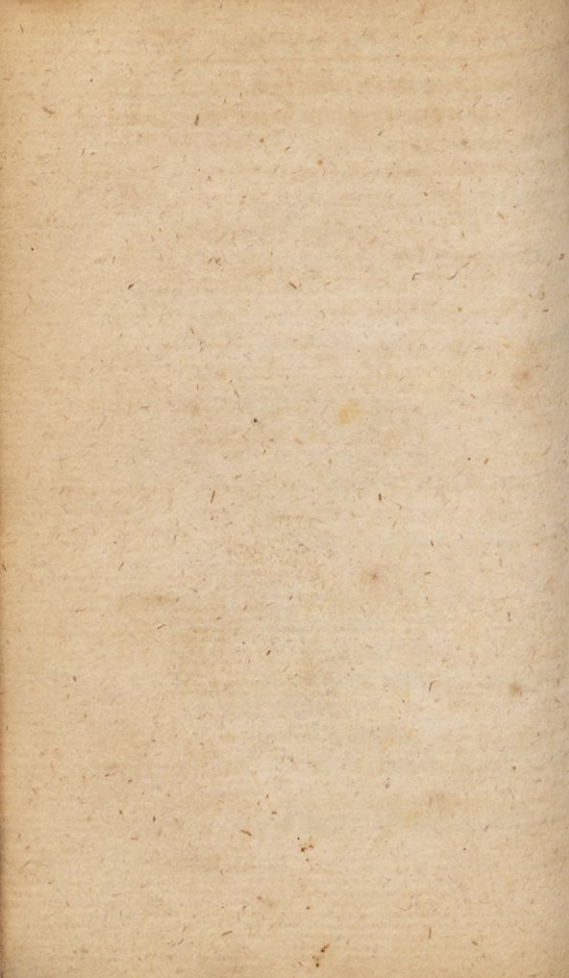
Ital. Le parole non bastano.

Ital. ¶ Duro con duro, non fece mai buon muro.

Gall. Dur contre dur, ne fist onques bon mur.

Twoen

Zween harte stein malen selten klein.

Gratugia con gratugia non fa cascio. Gall.

ὄρος ὄρει & μίγνται.

Mons cum monte non miscetur.

XXXVIII. Superbia in rebus
secundis. Satietas parit
ferociam.

Secundas res decent superbia.

Plautus.

Rebus prosperis superbiam magnopere, fasti-
dium, arrogantiamq; fugiamus. Nam ut
adversas, sic secundas res immoderate
ferre levitatis est. Contra
Cicero.

Nescia mens hominum fati, sortisq; futura: Virgil.

Et servare modum rebus sublata secundis.

Luxuriant animi rebus plerumq; secundis: Ovid.

Nec facili est aqua commoda mente pati.

Cunctis esto benignus: nemini blandus; pau-
Seneca

cis familiaris; omnibus aequus; ad iram
tardus; ad misericordiam pronus; in ad-
versis firmus; in prosperis cautus & hu-
milis.

Es müssen starcke Beine sein/ die gute Tage
mögen tragen.

De goede dagen can men alder qualicst ver-
dragen.

Grand

Gall. Grand aise est fort à endurer.

Gall. Toutes choses peut on souffrir, fors que l'aïse.

Gall. On endure tout mais que aise.

Ital. Ogni cosa si sopporta, eccetto il buon tempo.

Wenn die Geiß wol stehet / so scharret sie.

Wenn dem Esel zu wol ist / so geht er auff das Leyß tanzen / vnd bricht ein Bein entzwey.

Claud. *Asperius nihil est humili, cum surgit in altu.*

Ital. Non è fiera a la fiera eguale,
d'un humile & vil huomo, quando alto sale.

Kein Schermesser schärpffer schirt /
Denn wenn ein Bettler edel wird.

Ital. Quando la merda monta in scagno,
ò che la puzza, ò che la fa danno.

Ital. Quando il villano è solo sopra il fico,
non ha parente alcun, ne buon amico.

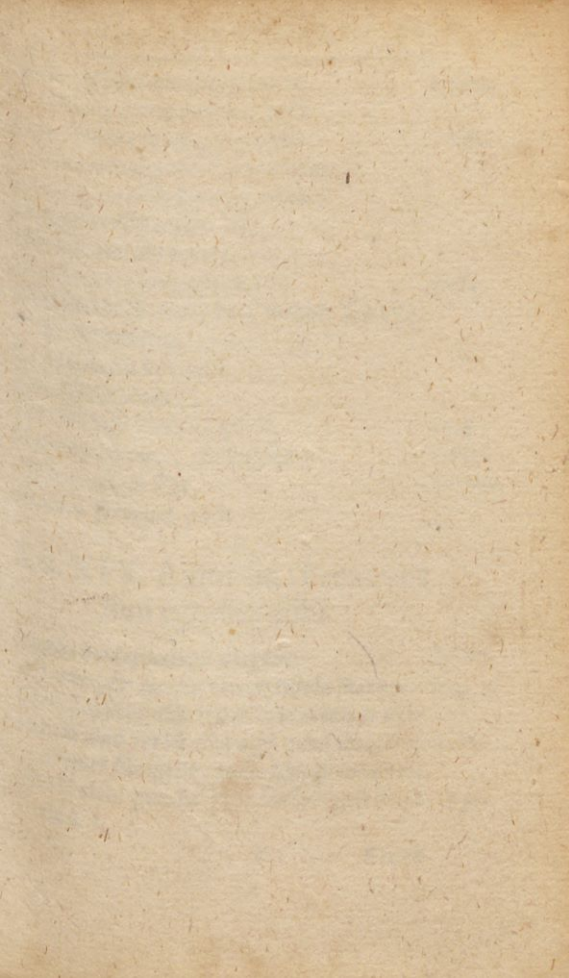
Venen hont die tbeen cnaeght / en cent gheene vrienden.

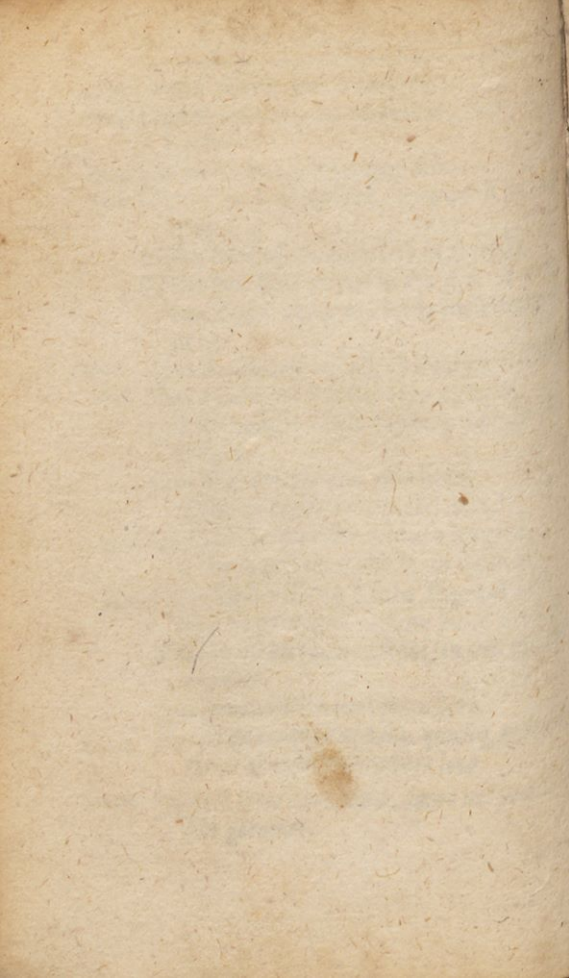
Quæ semel ancilla, numquam hera.

Auson. *Fortunam reverenter habe, quicūq; repente Dives ab exili progrediare loco.*

Cicero. *Quantò superiores sumus, tantò nos summissiùs geramus.*

Nemo

Nemo confidat nimium secundis, Seneca.

Nemo desperet meliora lapsis.

Dum fortuna iuvat, caveo tolli : Anson.

Dum fortuna tonat, caveo mergi.

In utraq² sorte sis utriusq² memor.

Fortuna reddit insolentes.

Honores mutant mores.

Honneurs changent meurs. Gall.

*Den setel der heeren / doet menich Mensche
therte verkeeren.*

Te goet maect den moet.

Eut macht vbermut.

De richesse vient orgueil.

Ὑγερ κβερ μάρη. Et vicissim : Gall.

τίηηι τοι κβεος Ὑγερ. Pindar.

Satietas ferociam parit. Theogn.

XXXIX. Amor sui : Proximus
sum egomet mihi.

Seipos omnes naturâ diligunt. Cicero.

Est amor, & cunctis rerum tutela suarum. Vale. Fl.

Wer sich selbst tûgelt der lacht wenn er wil.

Verum illud verbû est, vulgò quod dici solet : Terent.

Omnes sibi melius malle esse, quàm alteri.

Herkhischî gendir jæg seufer gairissin- Turc.
den. i.

Idem. *Proximus sum egomet mihi.*

Ital. Il primo prossimo è se medesimo.

Ital. La prima carità comincia da se.

Γόρυ κνήμης ἔγγιον.

Genu sura propius.

Tunica pallio propior est. (bone.

Ital. Egli stringe più la camiscia, che 'l giub.

Gall. La chemise est plus pres que le pourpoint.

Turc. Giumleck khafftandan jakindur.

Das hembde ligt mir näher denn der rock.

Mijn hemde gaet mij naerder / dan mijnen Rock.

Cicero. Sibi ut quisq; malit, quod ad vita usum pertinet, quam alteri acquirere, concessum est, non repugnante natura.

Italice. Fa prima bene a i tuoi,
& poi a gli altri, se tu puoi.

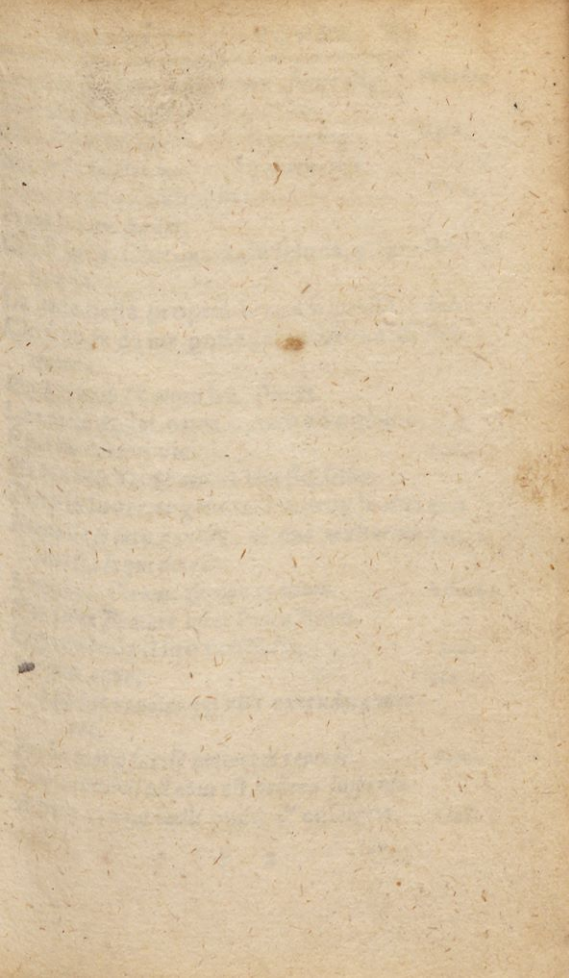
Cicero. Ne quicquam sapit, qui sibi non sapit.

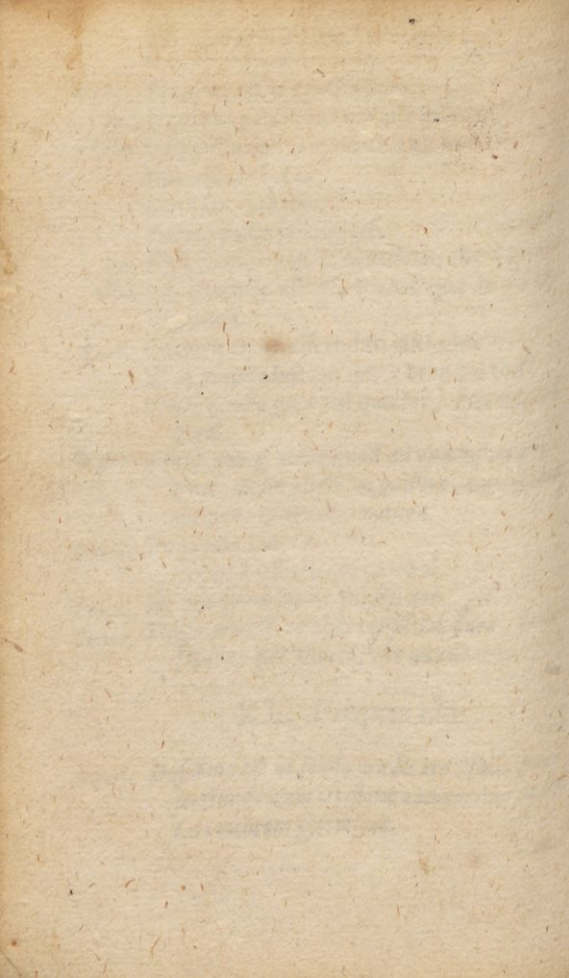
Terent. Flagitium est, te aliis consilium dare, foris sapere: tibi te non posse auxiliarier.

XL. Propria laus.

Cicero. Deforme est de seipso prædicare, falsa præsertim: & cum irrisione audientium, imitari militem gloriosum.

Lau-

Laudare se, vani: vituperare, stulti est. Seneca.

Wer sich selbst lobt der ist ein Narr.

Wer sich selbst schendt der ist unsinnig.

Cato.

Nec te collaudes, nec te culpaveris ipse.

Gendi ugmekh khokhar. i.

Turc.

Propria laus sordet.

Chi si loda, si loda; o, chi si loda, s' imbroda. Ital.

La lode nella propria bocca si guasta. Ital.

Chi si loda da sua posta, s' incorona di merda. Ital.

Eychin laub (i. eigen lob) stinckt.

La carne della LODOLA piace ad ognuno. Ital.

Egli ha cattivi vicini.

Ital.

Er hat böse Nachbarn/er lobt sich selber.

Trop se lover, engendre d' autrui haine. Gall.

Nemo de se satis honestè, ac sine multorum invidia loqui potest. Cicero.

Laudet te alienus, & non os tuum.

Salom.

Ein jeder Kramer lobet seinen Kram.

Ognun loda il suo mestiero.

Ital.

Largius aquo,

Horat.

Laudat venales qui vult extrudere merces.

Proba merx facile emtorem reperit.

Plaut.

Vino vendibili nil opus est hedera suspensa.

A bon vin ne fault point d' enseigne. Gall.

X L I. Censura alienæ vitæ : Cognitio sui ipsius.

Terent. *Ita comparata est omnium hominum natura, aliena melius ut videant & judicent, quam sua.*

Cicero. *Fit, nescio quo pacto, ut magis in aliis cernamus, si quid delinquitur, quam nobismet ipsis.*

Idem. *Est proprium stultitia; aliorum vitia cernere, oblivisci suorum.*

Perfius. *Vt nemo in sese tentat descendere: nemo.*
Sed precedenti spectatur mantica tergo.

Catull. *Suus cuique attributus est error:*
Sed non videmus id mantica, quod in tergo est.

Ital. *Veggiamo molto di lontano, & nulla d'appresso.*

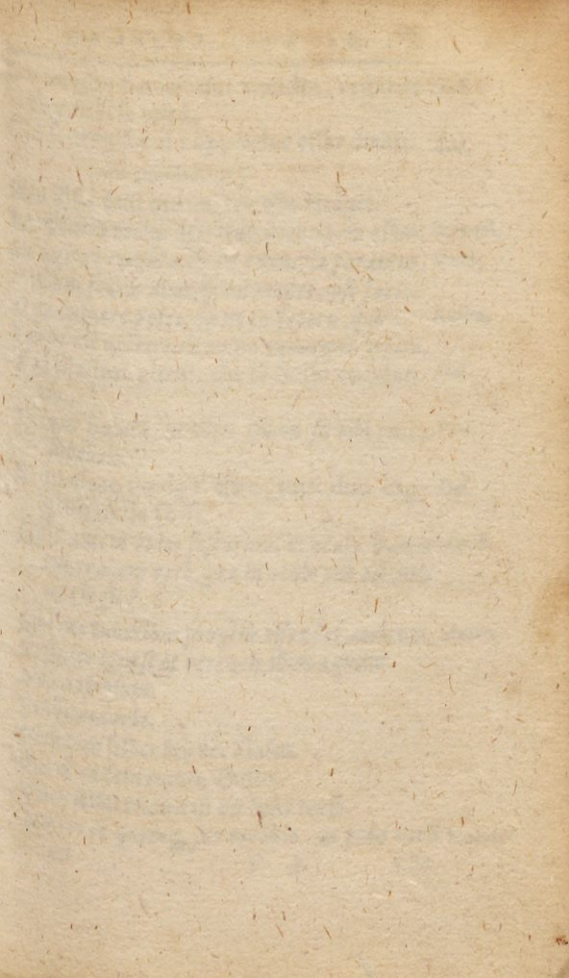
Horat. *Cum tua pervideas oculis male lippus inun-*
ctis:

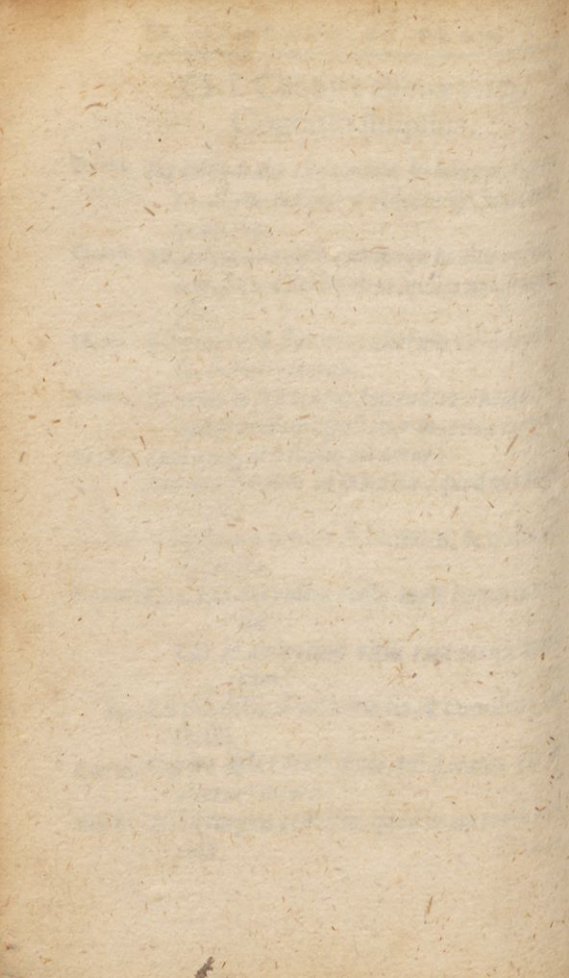
Cur in amicorum vitis tam cernis ac-
tum?

Ital. *La più difficil cosa che sia, è conoscer se stesso.*

Cicero. *Carere debet omni vitio, qui paratus est in alterum dicere.*

Plutar. *Nihil turpius convicio, quod in autorem recidit.*
D' au-

D' autrui parler qui voudra, regarde Gall.
soy, & il se taira.

Chi schernisce il zoppo, deè esser diritto. Ital.

(alioquin dicetur)

Ein Esel heist den andern Sackträger.

Loripedem rectus derideat, Aethiopem albus. Iuvenal.

Sic agitur censura, & sic exempla parantur, Ovid.

Cum iudex alios, quod monet, ipse facit.

Quæ culpæ volest, ea ne tu feceris ipse : Auson.

Turpe est doctori, cū culpa redarguit ipsum.

Tal biasima altrui, che se stesso condanna. Ital.

Tecum habita, ut nōris quā sit tibi curta Pers.
supellex.

S' un cieco guida l' altro, tutti duo cag- Ital.
gion nella fossa.

Quid autem vides festucam, in oculo fratris Matth.
tui; trabem verò, quæ in oculo tuo est, non
intelligis ?

Qui me tuberibus propriis offendet, amicum, Horac.

Postulet ignoscat verrucis illius equum.

Nosce te ipsum.

Γνώθι σεαυτόν.

Sieh dich selber bey der Nasen.

Greiff in dein eignen Busen.

Sich selbst kennen ist die beste Kunst.

Metiri se quemq, suo modulo, ac pede verū Horac.
est.

Apoph. *Thales percontanti, quidnam in tota rerum natura esset difficultimum: Seipsum, inquit, nosse.*

Ital. *La più difficil cosa che sia è conoscer se stesso.*

Turc. *Birkhim sekgi bildi gendussini, indi tach-khick bildi tangrisini. i.*

Qui semetipsum cognoscit, Deū suū agnoscit

XLII. Obtrectatio: Suspicio.

Apoph. *Interrogatus Diogenes, quamam bestia morsum haberet nocentissimum: Si de feris, inquit, interrogas, est obtrectator: sin de mansuetis, est adulator.*

Cicero. *Nihil est tam volucre, quam maledictum: nihil facilius emittitur, nihil latius dissipatur.*

Terent. *Homine imperito numquam quidquam iniustus: qui, nisi quod ipse facit, nihil rectum putat.*

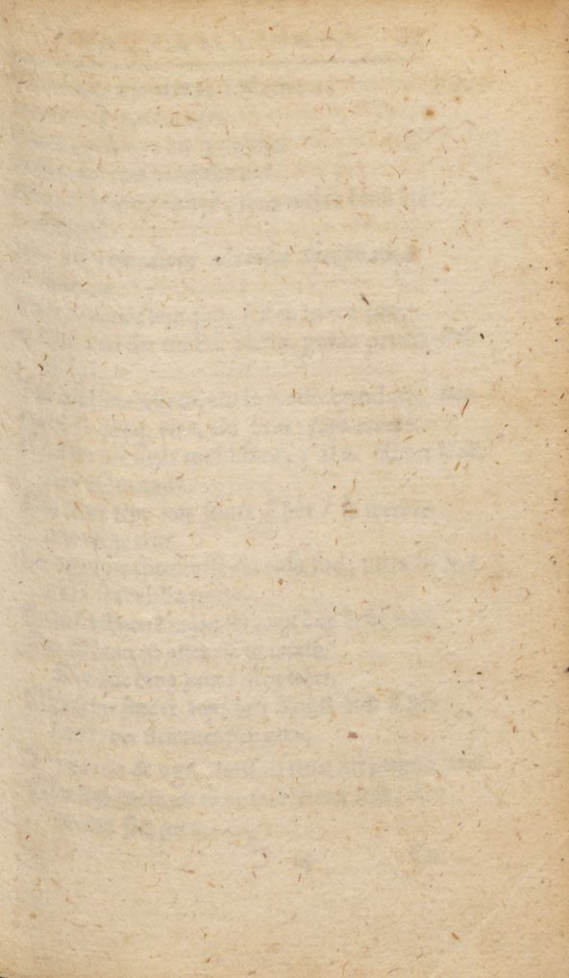
Quintil. *Maledicus à malefico non distat nisi occasione.*

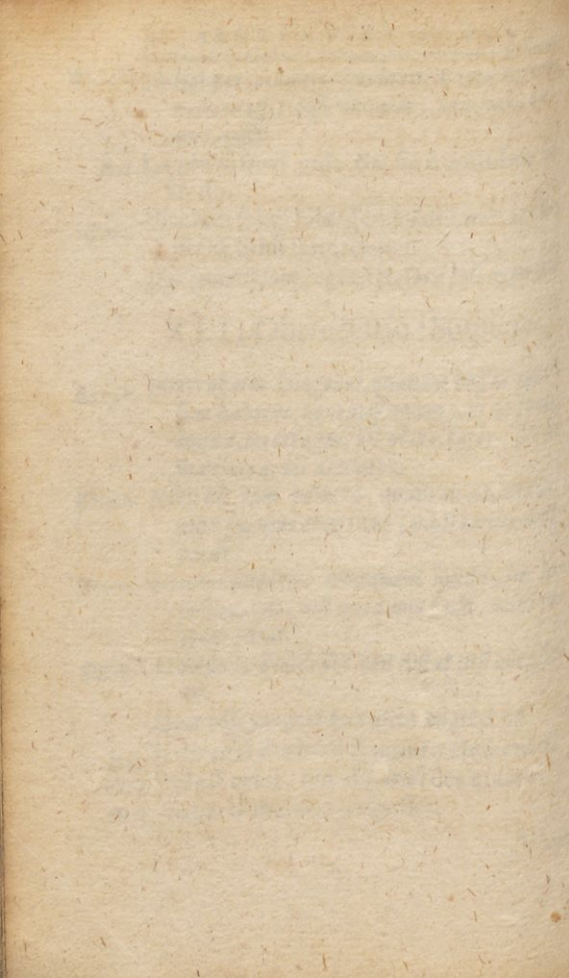
Eine böse Zunge richtet alles unglück an.

Ital. *Il dir mal d' altri è il quinto elemento.*

Gall. *Fol est celui, qui dit mal des absens.*

Gall. *Ne parle mal des trespassez.*

Vluje betua jaramas soilema. i.

Turc.

Mortuo ne maledixeris.

Gheen quaet van die wech zijn.

Böf maul redt niemand wol.

Stiche die nicht bluten / thun weher denn die andern.

Non est remedium adversus Sycophantæ morsum.

Ehre/Glaube vnd auge leiden keinen schertz.

¶ Chi vol dir mal d' altrui, pensa prima *Ital.*
di lui.

Tal biasima altrui, chi se stesso condanna. *Ital.*

Quid de quoq; viro, cui dicas, sepe videto.

Il ne seroit nuls mesdisans, s' il n' estoit *Gall.*
des escoutans.

Ein jeder kehrt vor seiner Thür / so werden
alle wege rein.

Se ognun spazzasse da casa sua, tutta la *Ital.*
città starebbe netta.

Zu geschenehen dingen sol man das beste redē.

Der Mann ist aller ehren werth/

Der alle ding zum besten kehrt.

Wer seine finger zwischen Angel vnd Thür
steckt/der klemmet sich gern.

Tra carne & uigna nessun non mi pugna. Ital.

Wer sich zwischen stroh vnd Feuer legt / der
brennt sich gern.

Gall. On ne doit pas mettre le doy, entre le
scorce, & le bois.

¶ *Ad tristem partem strenua suspicio.*
Der Argwon ist ein Schalck.

Τὸ δοκεῖν διαβολεῖν ἔχει μᾶλλον τῷ ποιεῖν.
Suspiciones majorem pariunt calumniam,
quàm facta.

Wie ein jeder ist / also verdencft er einen an-
dern.

Es sucht keiner kein hindern ofen / er sey denn
zunor selbst darhinder gewesen.

Gall. Il semble à ung larron, que chascun lui
resemble.

XLIII. Nemo sine crimi- ne vivit.

Morat. *Vitiis nemo sine nascitur; optimus ille,*
Qui minimis urgetur.

Wir sein alle gebrechlich.

Es ist kein Mensch / er hat sein sondern ge-
brechen.

Gall. Il n' est cheval, qui ne' ait son mahain.

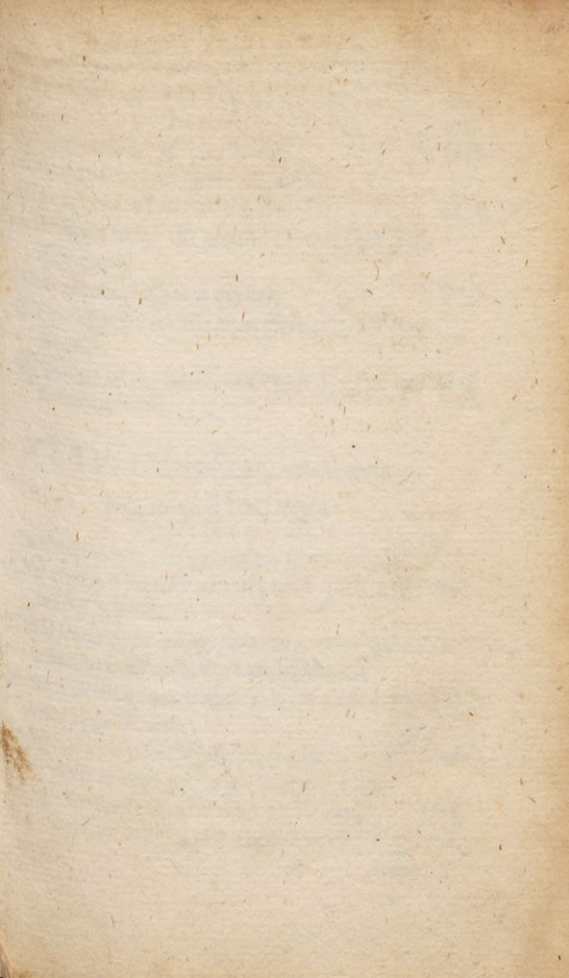
Es ist kein Ross ohn ein tück.

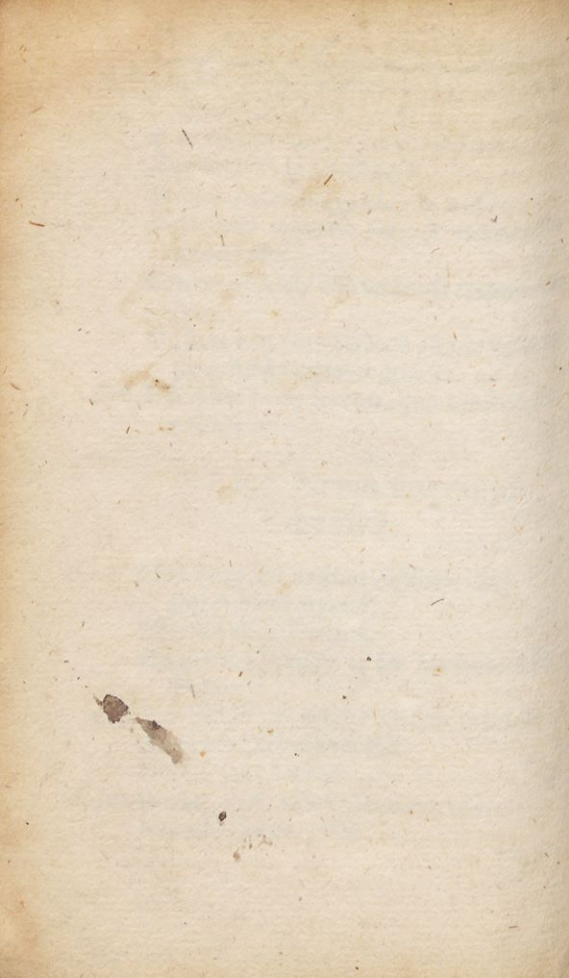
Nulluy sans blafme.

Propert. *Vnicuiq; dedit vitium natura creato.*

Non est piscis sine spina.

Ogni

- Ogni farina ha crusca. *Ital.*
 E' non c' è vouo, che non guazzi. *Ital.*
 L' homme n' est pas ange. *Gall.*
 Menschen en zijn gheen Enghele. *Gall.*
 Ryens ny au monde parfaict.
 Sie seynd nicht alle gleich/ die mit dem Rey-
 ser reiten.
 Non omnia possumus omnes. *Virgil.*
 Men mogen niet alle even wijs zijn/ oft even
 vroom.
 Chascun n' à pas le cerveau si gros qu' *Gall.*
 un mortiere.

XLIV. Curiositas. πολυπραγ-
 μοσύνη. Hoc age.

- Curiosus nemo est, quin idem sit malevolus. *Plaut.*
 Chi cerca i fatti d' altrui, non può esser *Ital.*
 buono.
 Satis superq; sit cuiq; suarum rerum cura: Cicero.
 alienis nimis implicari molestum est.
 Aliena sic nobis tractanda sunt, ut nostrorum *Salust.*
 non obliuiscamur.
 Vn chascun a bien à faire du sien. *Gall.*
 Elc heeft metten zijnen ghenouge te doen.
 Non cercar quel che non ti tocca. *Gall.*
 Né occhi in lettera, nè mani in tasca d' al- *Ital.*
 tri.

Aedilitatem gerit sine populi suffragio.

Terent. *Tua quod nihil interest, percontari desine.
Tantum ne ab re tua ocij tibi est, aliena ut
cures, eaq; nihil quae ad te pertinent?
Du hast viel zuschaffen / aber wenig aufzu-
richten.*

*Wer alle ding verfechten wil / der muß nim-
mer kein Schwerdt einstecken.*

Ital. *Chi fa i fatti suoi, non s' imbratta le
mani.*

*Percontatorem fugito; nam garrulus idē est.
Quae supra nos, nihil ad nos.
In alieno choro pedem ponere.
Nodum in scirpo quatere.*

Ital. *Cercare il pelo nel uovo.*

Ital. *Dar di becco, in ogni cosa.*

Ital. *A chi cuoce, ci soffia.*

Ital. *A chi tocca leva.*

Was dich nicht brennt das lesche nicht.

Ital. *Di quel che non ti cale,*

Non dir nè ben nè male.

Cicero. *Quam quisq; novit artem, in ea se exerceat.*

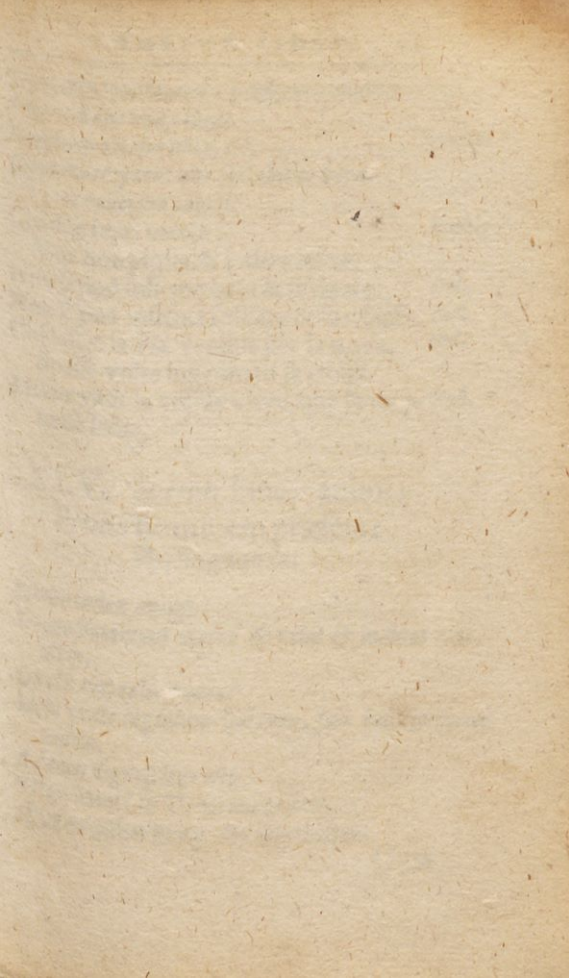
Proper. *Qua pote, quisq; in ea conterat arte diem.*

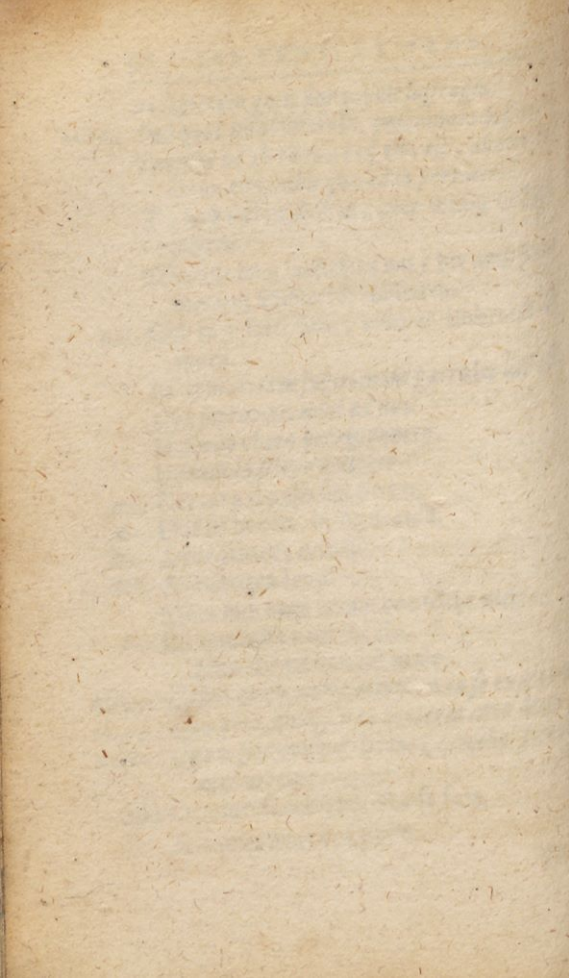
Horat. *Quam scit quisque libens (censebo) exer-
ceat artem.*

Ital. *Ogniun facci quel, che sa fare.*

Ein jeder wart des seinen.

Diets

Vierzeihen Handwerck / funffzeihen vnglück.

Sehe viel an / bacht lüzgel.

Nusquam est, qui ubiq^{ue} est.

Seneca.

Qui binos lepores una sectabitur hora,

Is neutrum capiet.

Chi due lepri caccia,

Italicè.

Vna non piglia, & l'altra lascia.

Non si può insieme bere & fischiare.

Ital.

Non si può insieme soffiare & succhiare.

Ital.

Chi lascia la via vecchia per la nova,

Ital.

Spesse volte ingannato se troua.

Mieux vaut la vieille voye, que la nou-

Gall.

uelle sente.

XLV. Sermo index animi;

Frons hominem præfert:

Physiognomia.

Sermo index animi.

Sermo hominum mores & celat & indicat Cato.

idem.

Qualis vir, talis oratio.

Mihi quale ingenium haberes, fuit indicio Terent.

oratio.

E cantu dignoscitur avis.

Man kennt den Vogel am gesang.

Elck vogelken singht also tgehebeckt is.

Ogni

Ital. Ogni uccel canta 'l suo verso.

Ital. La botte getta del vino che ella ha.

Ital. Se tu voi conoscere uno, fallo parlare.

Ital. Quattro cose fanno nota la persona: il parlare, il mangiare, il bere & l'habito.

Den Esel kennt man an den Ohren/

Und bey den Worten den Thorn.

נבול נבלה ידבר ;

Es.c.32. Nabal nabala idaber.

6. Stultus stultè loquitur.

Ital. Al suono si cōosce la saldezza del vaso.

Wie einer ist / so macht er Mist.

Was der Man kan / zeigt sein red an.

Man hört an den Worten wol / was Rauffmanschaft er treibt.

Ital. Chi ha fiel in bocca, non può sputar miele.

Turc. Jemischden agatsi bilenür. i.

Den Baum kennt man bey den Früchten.

Gall. De doulx arbre doulces pommes.

Ital. L'arbore buona fa buon frutto.

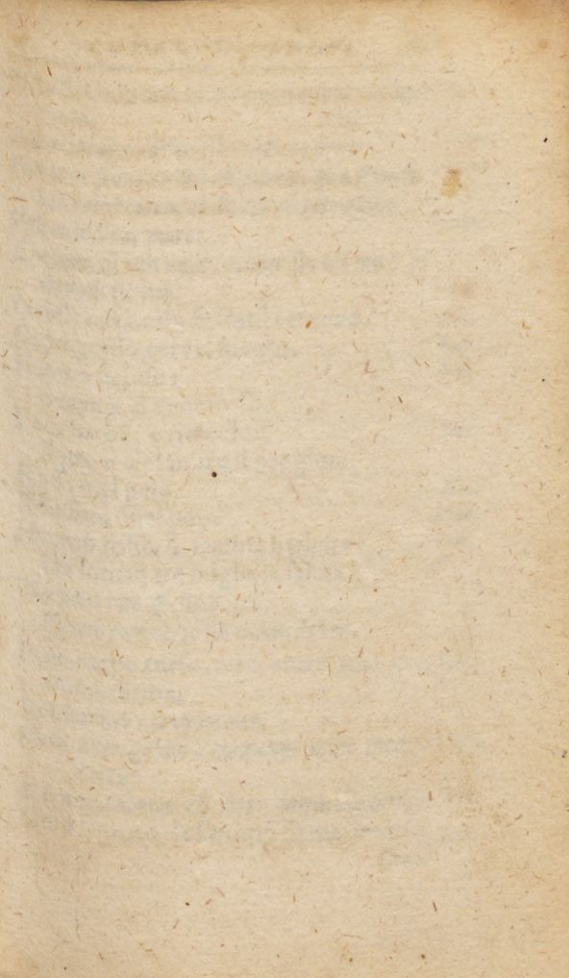
¶ *Frons hominem præfert.*

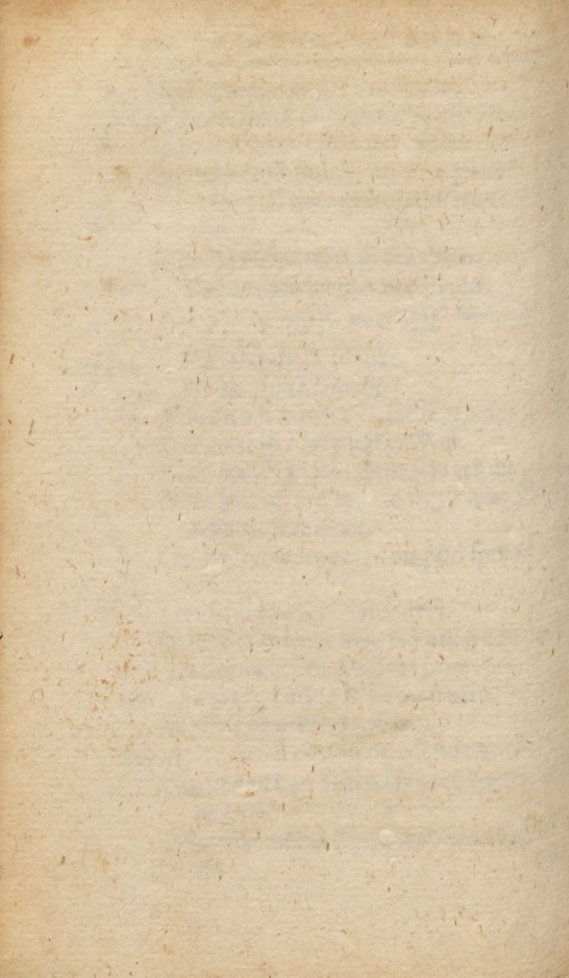
Ital. Ailla ciera si conoscon gli huomini.

Ich sehe an dem Nest wol / was vogels darin wohnet.

Man sieht an den federn wol / was vogels er ist.

Man

Men siet wel aen de pluymen / wat Vogel
dat is.

Animi imago vultus est : indices oculi.

Cicero.

*Vultus ac frons animi est janua , quae signifi-
cat voluntatem abditam ac reclusam.*

Id em.

Vultus indicat mores.

Idem.

Die haut ist kein nare / wenn sie alt wird so
rumpft sie sich.

Grossa testa, non fa sottile cervello.

Ital.

Capo grasso, cervel magro.

Ital.

Huomo pelofo :

Ital.

ò matto, ò venturofo.

Poca barba , e rio color,

Ital.

Sotto il ciel non è il peggior.

Rosso mal pelo.

Ital.

Rousseau, mal poil.

Gall.

Huomo rosso, & femina barbata :

Ital.

Da lontan tre miglia la saluta.

Rot haar vnd Erlin bogen/

Gereth es wol/so sol mans loben.

*In un corpo torto, non entrò mai una Ita.
anima diritta.*

Je trümmer / je thümmer.

Nulla fides gobbi , mancum mibi credite Merl.

Zottis :

Si squerzus bonus est inter miracula scribã. Coc.

Chi è segnato da Dio, nõ fũ mai buono. Ital.

Crine

Martial. *Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine laesus :*

Rem magnam præstas Zoile, si bonus es.

Wacht u van de gheteekende.

Gall. *De gens signes se faut garder.*

XLVI. Forma : Statura. Vestitus.

Virgil. *Gratior (est) pulcro veniens in corpore virtus*
ὡς ἰδὺ κάλλος, ὅταν ἔχη νῦν σώφρονά ; i.
Quàm grata forma est, cui comes modesta mens !

Ovid. *Lis est cum forma magna pudicitia.*

Juvenal. *Rara est aded concordia forma, Atq; pudicitia.*

Schön und fromm sein stehet selten in einem Stall.

Gall. *Beauté n' a paix à chasteté.*

Gall. *Beauté avec chasteté, sagesse accompagnée de richesse, jeunesse avec continence, & vieillesse sans maladie, sont rarement en compagnie.*

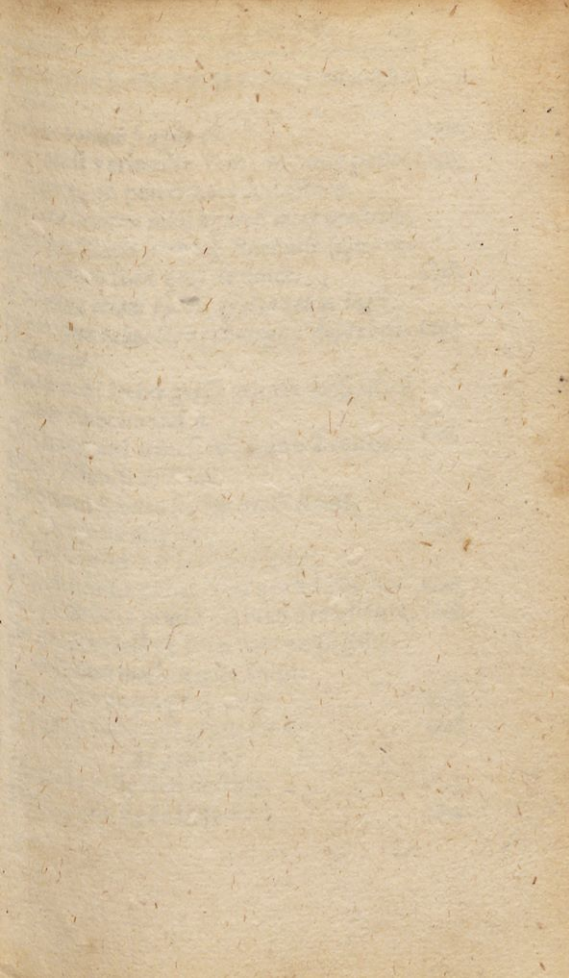
Sclav. *Zhishn obrazn malo vode tribi.*

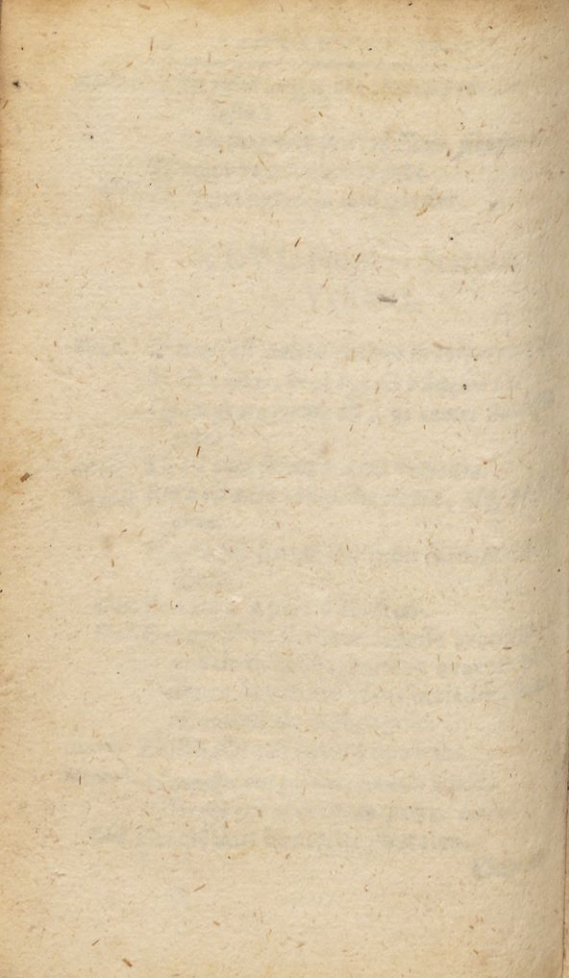
Menand. *Δύσμορφος εἶναι μᾶλλον, ἢ καλὸς κακός.*

Deformis esse malo, quàm pulcer malus.

Gall. *Beauté sans bonté, ne vaut rien.*

Schoon

Scheonheit sonder duecht verleent onlanghe
stab.

Forma bonum fragile est.

Ovid.

Il n'est si vermeille face, qu' une petite
fleure, en peu d' heure, n' afface.

Gall.

Sublata lucerna nihil interest inter mulieres.

Bey der Nacht seind die Rûhe alle schwarz.

Tous chats sont gris de nuict.

Gall.

Magna etiam parvis gratia rebus inest.

In minimis rebus saepe res magna deprehen-
duntur.

Cic.

Es ist nicht an der größe gelegen/sonst erlieff
eine Ruhe ein Nasen.

Gli huomini non si misurano à canne.

Ital.

Gleyn Man/fray Man.

In kleinen Häuten stecken grosse Leute.

Le spezierie migliori

Ital.

Si tengon ne' sacchi minori.

Petit homme abbat bien grand chesne.

Gall.

Au petit bois prend on bien gran lieure.

Gall.

In grossen wassern fengt man grosse Fische /

in kleinen wassern gute Fische.

En petit ventre gros cœur.

Gall.

En petit teste gûst grans sens.

Gall.

At contra:

Grande ville rien dedans.

Gall.

Petit chose ayde souuent.

Gall.

Le

Gall. Le cœur faut le œuure, nō pas les grands
jours, ou les grands corps.

ἀρεὲς ὁ μακρὸς.

Amens longus.

Ital. Le case grandi dal mezzo in fū non s'
habitano.

Das grosse ist allzeit einer Ellen faul.

ἰδεὶς, κακὸς, μέγας, ἰχθὺς.

Nullus, malus, magnus, piscis.

Ital. Gli arbori grandi fanno più ombra, che
frutto.

Ital. ¶ I panni rifanno le stanghe.

Gall. Le robe refaiēt l' homme.

*De Clederen maken den Man / diese heest
doe se an.*

Gall. Les plumes font l' oiseau beau.

Gall. Son honorē communement ceulx, qui
ont beaux habillemens.

Vir bene vestitus, vir credatur esse peritus.

Italicè. Vna pecora con la lana d' oro.

Corpus sine pectore.

Ital. L' habito non fa il monaco.

Ital. Il cerchio non fa la taverna.

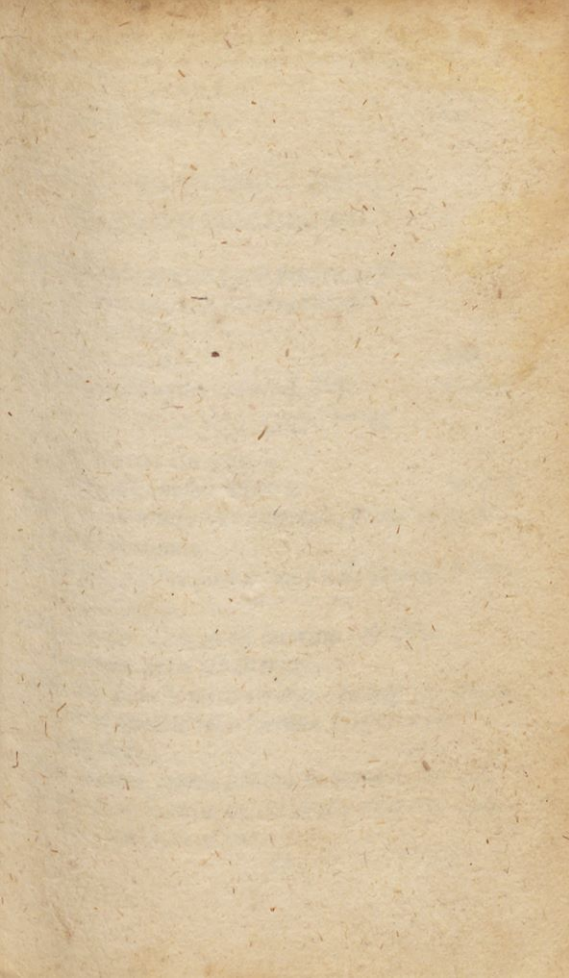
Simia est simia, etiamsi aurea gestet insignia.

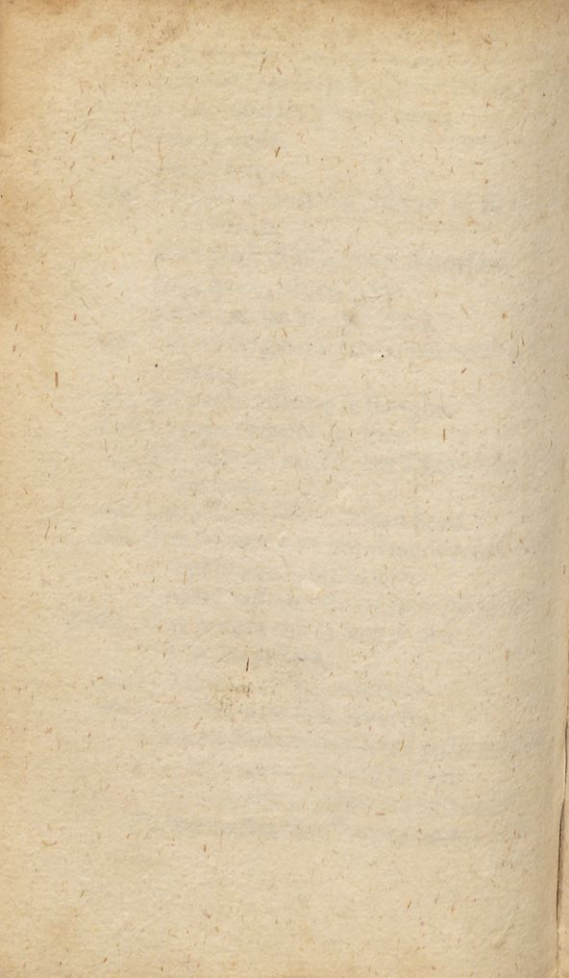
De vorsch huppet weder in den pol/

Wen he ockh sethe vper een gūlden stol.

Kleider machen leute / lumpen machen leuse.

Adem

Adem on docusi don. i.
Il vestito fa l' huomo.

Ture.
Ital.

XLVII. Inconstantia & fragilitas rerum humanarum.

Omnia sunt hominum tenui pendencia filo : Ovid.
Et subito casu, quæ valuere ruunt.

All ding ein weil.

Ogni cosa passa.

Res humana fragiles caducaq; sunt.

Ital.
Cicero.

צַלְיָמֵנוּ אֵלֵי אֶרֶץ :

Zeljamenu ale arez. i.

Vmbra dies nostri in terra.

Iob. 8. 9

Infra lunam nihil est non mortale, præter animos hominum. Cicero.

ἡ τῆδε φθορά, ἅλλῃ γένεσις * καὶ ἡ τῆδε γένεσις, ἅλλῃ φθορά. i. Aristot.

Ortus unius, alterius est interitus ; & unius interitus, ortus est alterius.

Homines nos esse meminerimus, ea lege natos, ut omnibus telis fortuna proposita sit vita nostra. Cicero.

Sint semper omnia homini humana medi- Idem.
Il advient souvent en un jour, ce qui n' Gall.
advient en cent ans.

G

Così

Ital. Così quel nè vien à un' ora, à un punto;

Ariost. Ch' in mille anni, ò mai più non è
can 1. raggiunto.

Cicero. *Abeunt omnia, unde orta sunt.*

Idem. *Non nasci homini longè optimum est.*

Plinius. *Multi exstiterè, qui non nasci optimum censuerunt.*

Virgil. *Optima quaq; dies miseris mortalibus avi
Prima fugit, subeunt morbi, tristisq; senectus:
Et labor, & dura rapit inclementia morib.
Πολλὰ μετὰ ζῶν τέλει κύλικος, καὶ χεῖρας
ἀκροῦ.*

Multa cadunt intra calicē, supremaq; labra.

Gall. Entra bouche & cuillier vient souuent
grand distourbier.

Juvenal. *Festinat enim decurrere velox*

*Flosculus, angustæ miseraq; brevissima vitæ
Portio.*

*Dimidio vitæ nihil differunt felices ab infel-
licibus.*

Homo bulla.

Ital. Quanto piace al mondo è breve sogno.

Petrarc. : *הַבֵּל הַבָּלִים הַכֹּהֵל הַבֵּל*

Habel habalim hachol habel.

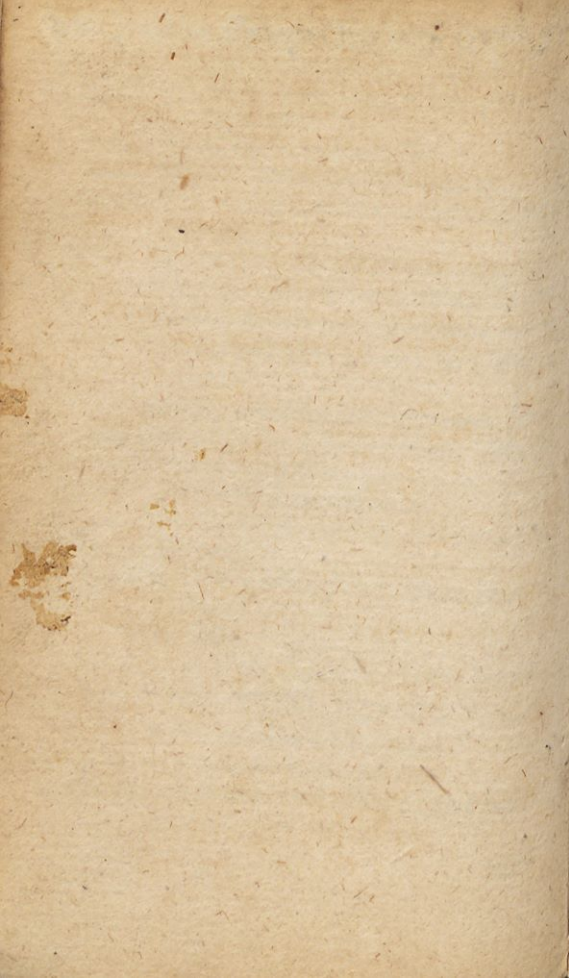
Vanitas vanitatum, omnia vanitas.

S. Bern. *Ista tria semper in mēte habeto: Quid fuisti?*

Quid es? Quid eris?

Quid

Non semper aetas erit, componite mōdos ; Hic si

Quid fuisti? Sperma foetidum.

Quid es? Vas stercoreum.

Quid eris? Esca vermium.

Cui nasci contigit, mori restat.

Seneoa.

Nescis quid serus vesp̄er vehat.

Vt sunt humana, nihil est perpetuum datum.

Plautus.

Tout se passe, fois que bien faire.

Gal.

Nondum omnium dierum Sol occidit.

Es ist noch nicht aller tag abendt.

*Ita dis placitum, voluptati ut m̄ror comes
consequatur.*

Dolor voluptatis comes.

Omnium rerum vicissitudo est.

Terent.

Tel rit au matin, qui au soir pleure.

Gallice.

Miscetur tristia letu.

Ovid.

Kein frewd ohn leid.

Niun bene senza pene.

Ital.

Die frewden dieser Welt haben viel gassen.

Non si può haver la rosa senza la spina.

Ital.

Non si può haver il mele senza le mo-

Ital.

sche.

Bella sus, ball olmas. i.

Turca.

Vbi mel, ibi fel.

Post gaudia luctus.

Post nubila Phœbus.

Nach dem Regen scheint die Sonn.

Es wehet nicht allzeit ein Wind.

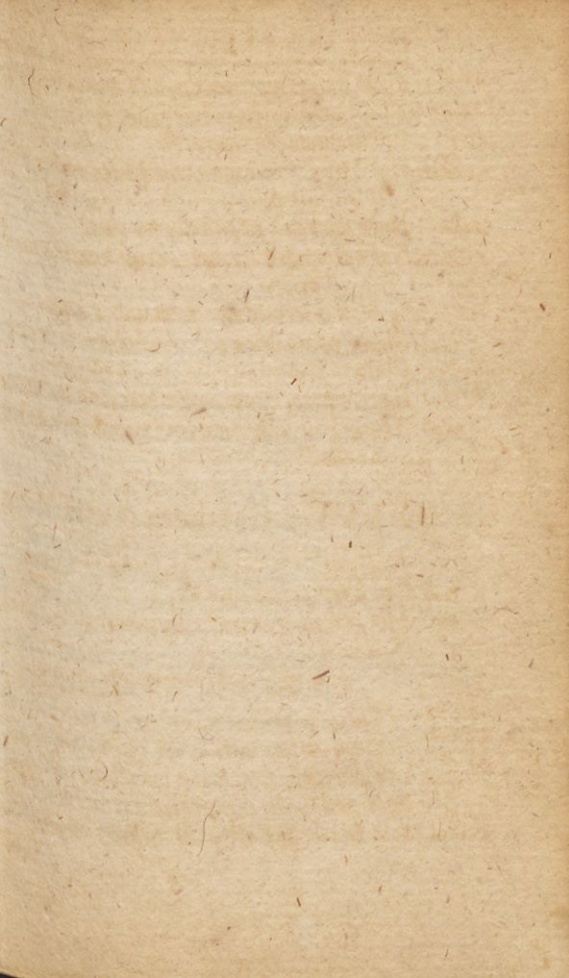
- Tibull.** *Venit post multos una serena dies.*
Turc. Khüsch dansfora bahar olur. i.
Ver hyemem sequitur.
Gall. Le temps n' est pas tousiours en bonne disposition.
Ovid. *Nube solet pulsa candidus ire dies.*
Idem. *Nulla dies adeo est australibus humida nim-
 bis,
 Non intermissis ut fluat imber aquis.*
Gall. Malheur ne dure pas tousiours.
Gall. Plaisirs mondains finent en pleurs.
Ovid. *Gaudia principium nostri sunt sepe doloris.*
Gall. Beaux jours souuent se muent en noires
 nuicts.

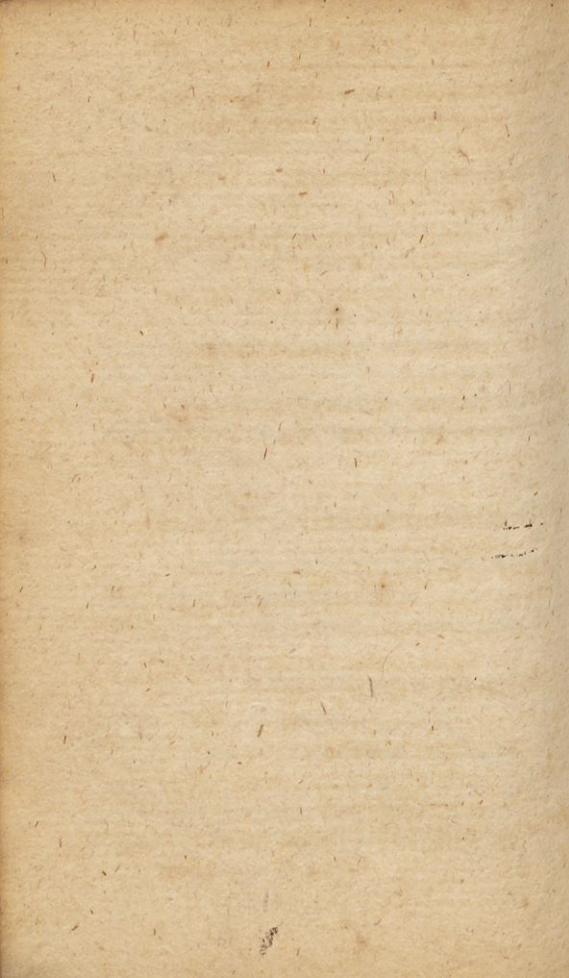
**XLVIII. Gaudium : Felix: Bea-
 tus : Fortuna prospera.**

- Ital.** Chi si contenta, gode.
Ital. Allegrezza di cuore fa bella pelladura
 di viso.

: טוב לב משתה תמיד :

- Salom.** *Tob leb mesthetamid. i.*
Prover. *Latus corde convivium continuum.*
15. 16.
Gall. Ioy du cœur faict beau tainct de visage.
Aug. *Vnde quis gaudeat, plurimum interest.*
Seneca. *Sola virtus præstat gaudium perpetuum.*
 Chi

Chi uouole il buon dì, vada al barbiere. *Ital.*

Chi uouole la buona settimana, ammazzaci il porco.

Chi uouole il buon mese, vada al bagno.

Chi uouole il buon anno, prenda moglie.

Chi uouole il buon sempre, facciasi prete.

¶ *Beatus esse sine virtute nemo potest.*

Cicero.

Diciq; beatus

Ovidius

Ante obitum nemo supremag; funera debet.

Dico tunc vitam beatam, cum peracta fata sunt. *Auson.*

Felice chi ben nasce, & chi ben muore. *Ital.*

Beatus est non qui habet que cupit: sed qui non cupit, que non habet. *Auson.*

Nihil est ab omni parte beatum.

Horat.

Il n' est si riche feste, ou il n' y ait quel- *Gallicè.*
qu' un mal disné.

Felix qui meruit tranquillam ducere vitam, *Co. Gal.*

Et letos stabili claudere sine dies.

Θὺ δὲ λοντος καὶ ἐπὶ ἑπὶ πὸς πλεῖσιν.

Deo volente natabis in vimine.

Wems Gott gunt / dem gibt ers im schlaff/
oder / der wird schlaffend reich.

Assai ben balla, à chi fortuna suona. *Ital.*

Wem das glück pfeiff der hat gut tanzen.

Gall. Bien danse à chi fortune chanta.

Italicè. Chi ha ventura, poco senno gli basta.

Semper cadunt tali iavis feliciter.

Gall. A fol adventureux n' est mestier d' esser sage.

Gheluckige sotten en behoeven gheen wijsheyt.

Hett ich Glück vnd guten Wind / so führe ich auch wol mit einem Schüsselkorb überm Meyn.

Ital. Chi ha ben un di, non ha mal tutto l'anno.

Wenn das Meer stille ist / so kan ein jeder fahren.

In tranquillo quilibet gubernator est.

Ital. Ognun sa navigar, quando è buon vèto

Wenn es wol gehet / so kan ein jeder rathen.

Glückt es einem / so glückt es hundertten nit.

Non semper felix remeritas.

Je ärger Mensch / je besser glück.

Untraut verdirbt nicht / es kām ehe ein platz regen drauff.

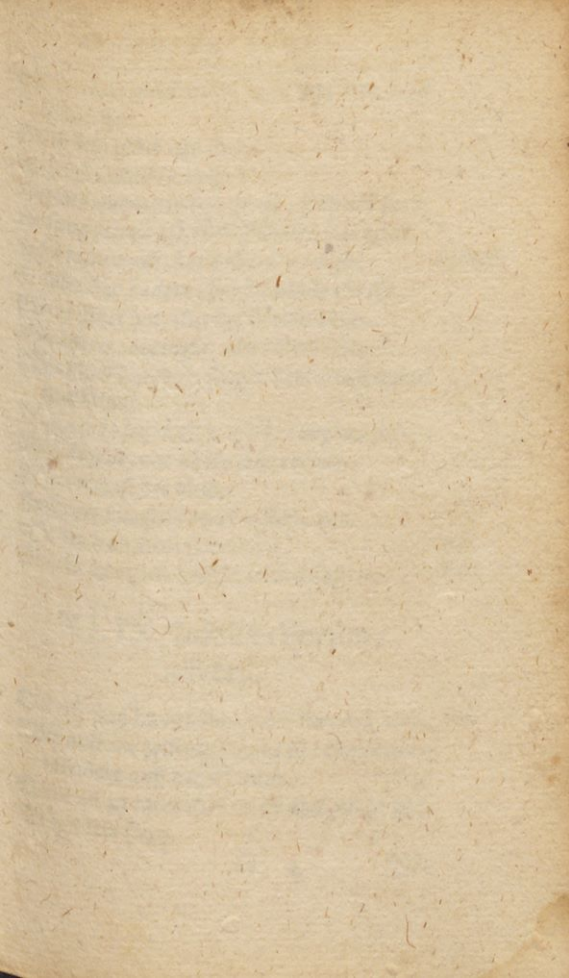
Gall. Mauuaise herbe croist voulontiers.

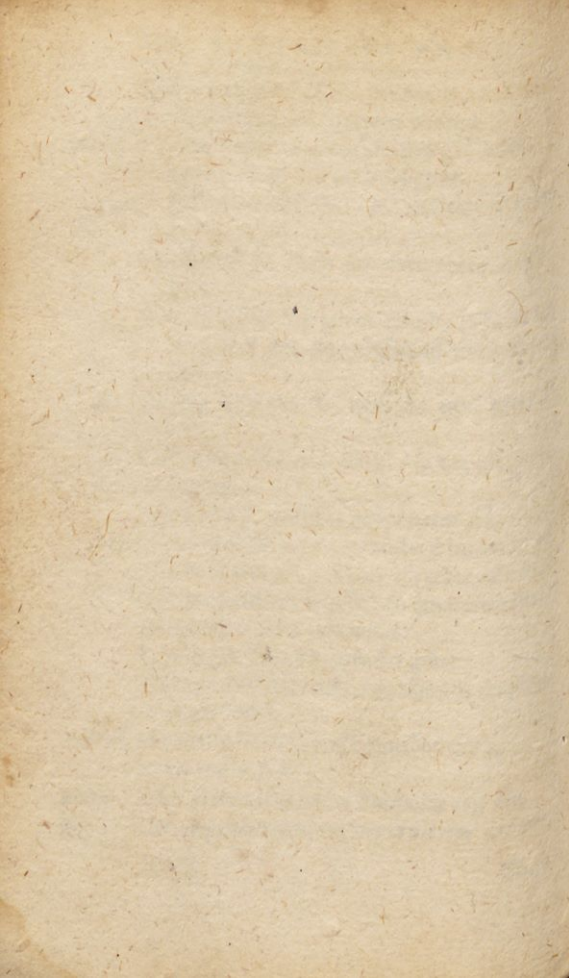
Nemo malus felix.

Auson. Felix criminibus nullus umquam erit diu.

Pub. Cito improborum lata in perniciem cadunt.

Was

¶ Was das glück in die höhe hebt / das wil
es werffen.

Es ist kein glück ohn tück.

Je grösser glück/je mehr tück.

Fortuna quem nimium fovet, stultum facit.

Fortuna vitrea est, cum splendet, frangitur.

Si fortuna volet, fies è rhetore consul: Juvenal.

Si volet hæc eadem, fies è consule rhetor.

Wers glück hat/fürt die Braut heim.

Non curvis contingit adire Corinthum.

Wer glück hat/dem fliegen gebratne Tauben
ins Maul.

Si qua sede sedes, & erit tibi congrua sedes:

Illæ sede sede, nec ab illa sede recede.

Wem wol ist der bleib.

Hastu ein Haus/so denck nicht draus.

Chi sta ben, non si muova. Ital.

Chi sta in agio, non cerchi disagio. Ital.

XLIX. Infelix: Fortuna adversa.

Chi nō dee haver ben, nō l' haverà mai. Ital.

Wer auff ein heller gemünzt ist/ tömpt nim-
mermehr auff den Creutzer. (fen.

Wem nit zu raten ist/dem ist auch nit zu helf.

Er hat kein stern.

Wo er hin kömpt / da ist es gut gewesen / oder
wil bald böse werden.

Quarta luna natus.

Ital. A chi è disgratiato, gli tempesta il pan
nel forno.

Schlegt ihm der Hagel in die Rüchen.

Ital. S'jo calcaſſi indietro, mi rompereſi il na-
ſo, tanto ſon disgratiato.

Ital. Mal per chi non è invidiato.

Pub. *Miserrima eſt fortuna, quæ inimico caret.*
Solatio eſt miſeris ſocios habuiſſe malorum.

Gall. Au mal heureux eſt grand confort,
d'avoir compaignon & conſort.

Terent. *Ipsa ſi cupiat ſalus, ſervare proſus non poteſt.*

Italice. Le forche ſono fatte per gli ſuenturati.

Ital. A quel che vien di ſopra, non è riparo.

Ital. La vâ, come la vien menâ.

Es geht eben wie es fäſſe hat.

Ital. Ognun ha il ſuo diavolo all' uſcio.

Virgil. *Quiſq; ſuos patimur manes.*

¶ Niemand en weet eens anders laſt.

Gall. D'autrui fais nul ne ſcait le pois.

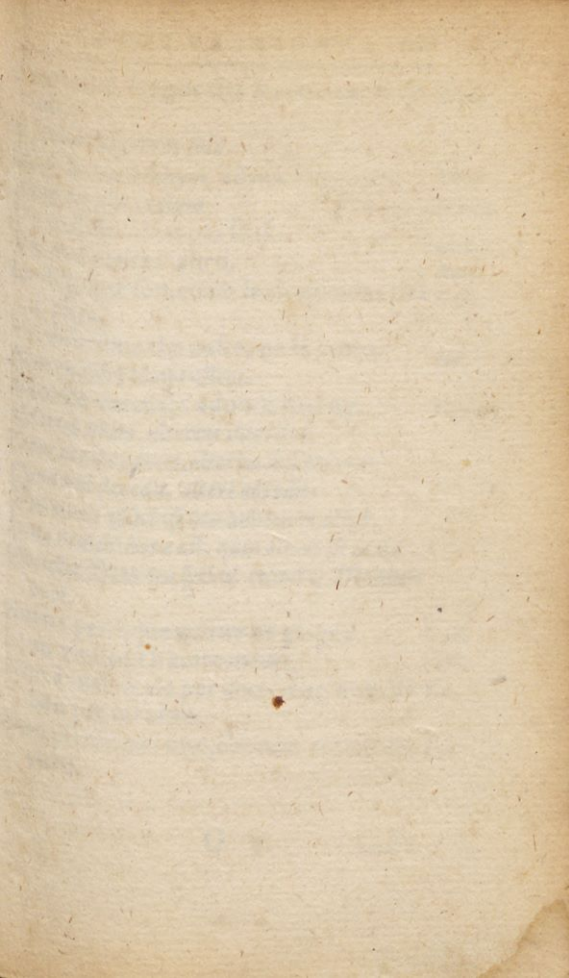
Quemq; premunt ſua mala.

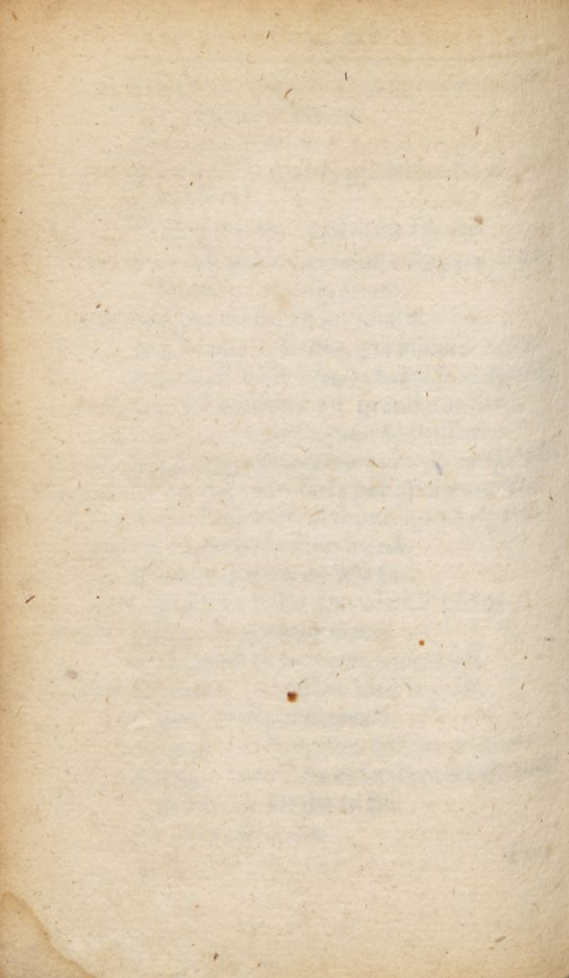
Niemand hincſt an eines andern geſchwär.

Es weis keiner / wo den andern der Schuch
drueſt / als der ihn an hat.

Vbi ulcus, ibi manus.

Tou

Toufiours langue tire là, ou dent se de- *Gall.*
ult.

¶ *Nulla calamitas sola.*

ὅτι ἂν ἀλγεσιν ἀλγεια κείται.

Eurip.

Aliud ex alio malum.

Terent.

Vn mal ne vient pas seul.

Gall.

Vn mal attira l' altro.

Ital.

Le disgratie son, come le ciregie, una tira
l' altra. *Ital.*

Vn disordine che nasce, ne fa cento.

Ital.

Rein vnglück tömpt allein.

Adonde vas mal : adonde mas ay.

Hispan.

¶ *Ortus unius, alterius interitus.*

Vnius compendium, alterius dispendium.

Quod uni decedit, alteri accedit.

Des einen glück ist des andern vnglück.

Bona nemini hora est, quin alicui sit mala.

Stercker Mannen spel is cranker Mannen
doot.

Nul ne perd, que autrui ne gaigne.

Gall.

L' un vit, dont l' autre meurt.

Gall.

Non è mai male per uno, che non sia *Ital.*

ben per un altro.

Non pianse mai uno, che non rideffe un *Ital.*
altro.

L. Ex malo in pejus : Minus
malum eligendum.

Sallust. *Res humana semper in deterius prolabuntur.*
Italicè. Dal mal in peggio, dal cuogo al pastor.
Ab equo ad asinum.

Turc. Atinden inup eschege bindur.
 Van den osse vanden esel springhen.
Incidit in Scyllā, qui vult vitare Charybdin.

Ital. Cader della padella nella brace.

Ariost. *Fumum fugiens in ignem incidit.*

can. 13. *Nihil est tam miserabile, quam ex beato effici miser.*

¶ *E duobus malis minus eligendum est.*

Cicero. *Ex malis eligere minima oportet.*

Ital. De' cattivi partiti bisogna pigliar il men
 reo.

Præstat uni malo obnoxium esse, quàm duob.

Tis beter een quaet been dan gheen.

Besser schâl denn gar blind.

Ital. E meglio dar la lana, che la pecora.

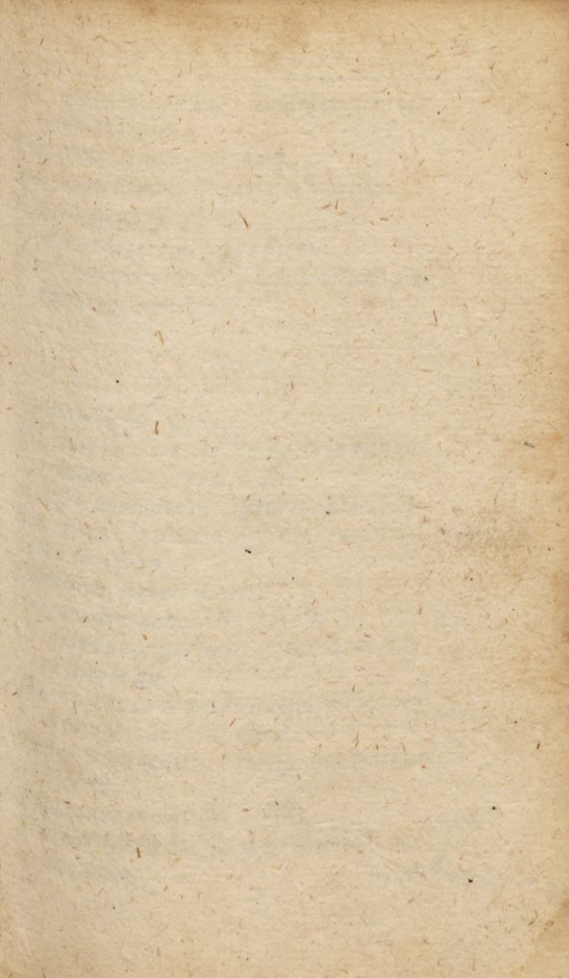
Besser in der acht/denn in der hacht.

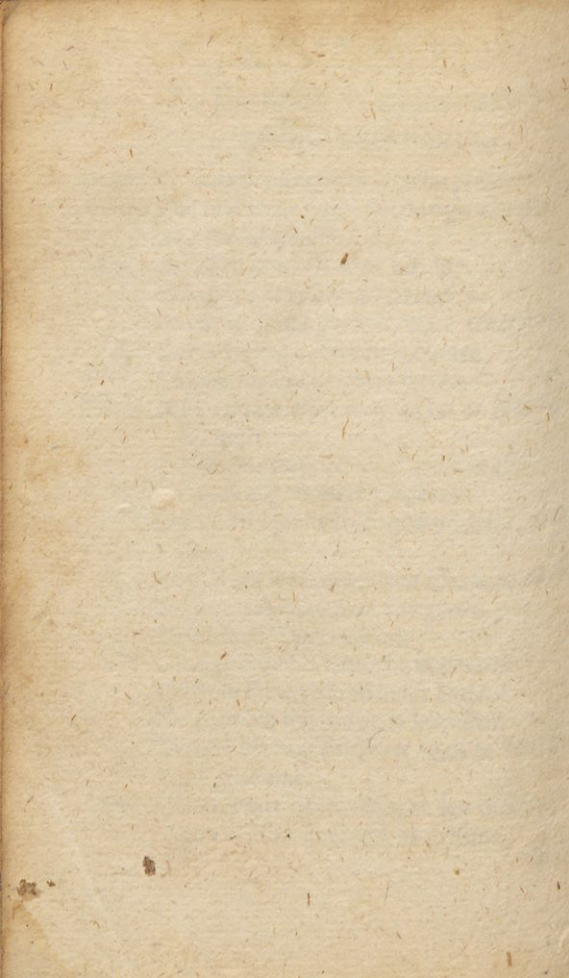
Beter in den rysern dan in den ysern.

Beter in der voghelen sanct / dan in den yse-
 ren gheclanct.

Gall. *Mieux vaut ovir chanter les oisillons,
 que d'estre enfermé es prisons.*

Huff

Auff der weithen / vnd / Auffer der stauden
ist gut thädigen.

Die Welt ist noch weit gnug.

In andern Landen ist auch gut brot essen.

Εξὸν φευγὲν μὴ ζήτῃς δίχην.

Cum liceat fugere, ne quare litem.

Es ist besser mit schanden geflohen / denn mit
ehren todt geblieben.

LI. Spes.

Ultimum miseris spes est.

Diogenes interrogatus, quidnam in vita ex-
tremum esset? Spes, dixit.

Sola spes hominem in miseriis consolari solet.

Speranza è la ultima cosa dell' huomo. Ital.

Spero dum spiro.

Dum vivis, sperare decet.

Aegrotum dum anima est, spes est.

Cic.

Credula vitam spes facit, & melius cras so- Tibull.

re semper ait.

En esperance d' avoir mieux, vit le loup Gall.
tant, qu' il devient vieux.

Hoffen vund harren / macht manchen zum
Narren.

Esperance repaist les chetifs.

Gall.

Il miser suole dar facil credenza à quel Ital.

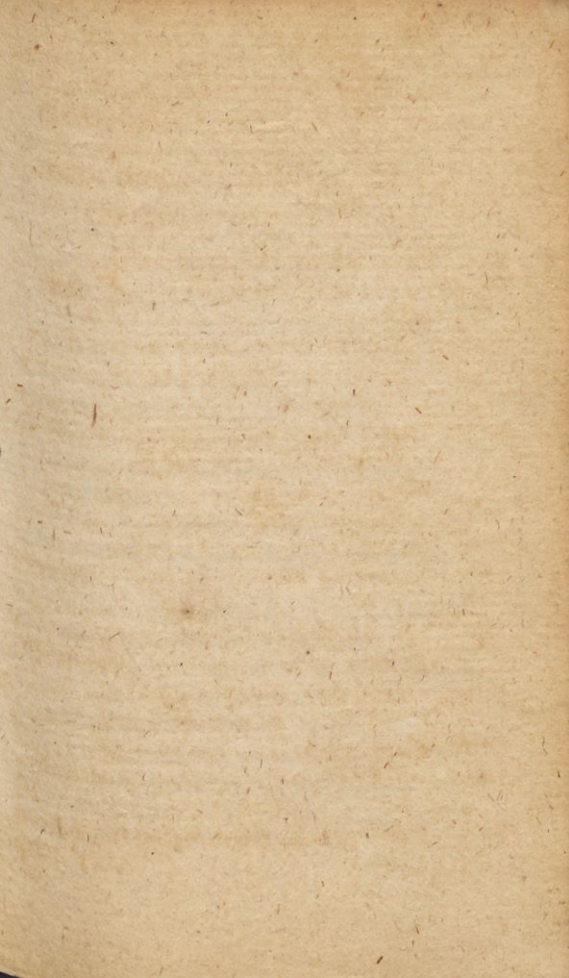
che vole.

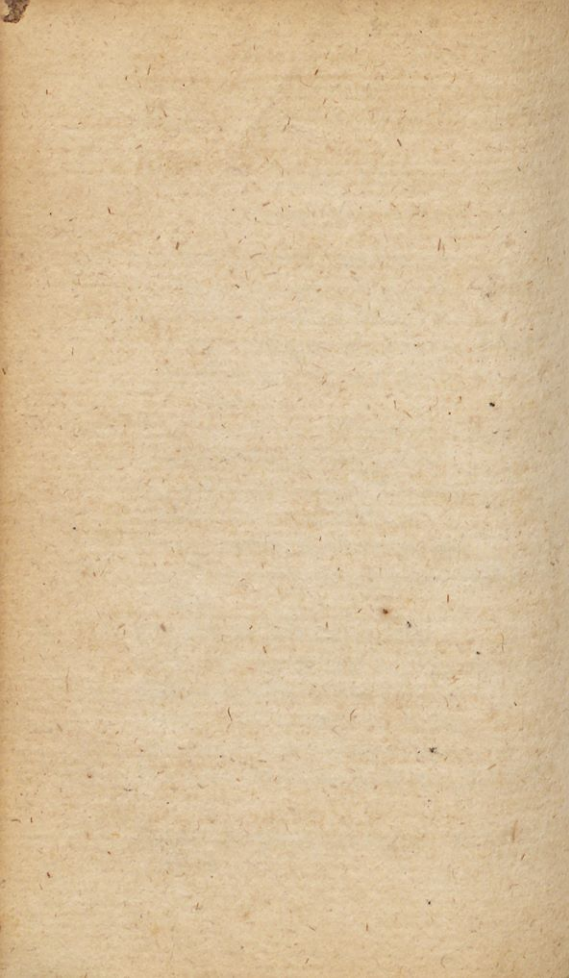
ἐλπίς Ar. c. 3.

Theogn. ἐλπίς ἐν ἀνθρώποις μὲν θεὸς ἐὼ λὺ ἐνέστι.
Sola spes inter homines bonum est numen.

LII. Ira. Minæ. Malum conditum non movendum.

- Horat. *Ira furor brevis est: animum rege.*
 Cicero. *Ira (ut inquit Ennius) est initium insanie.*
Ital. Ira è breve furor; e chi nol frena,
 Petrar. E furor lungo; che 'l suo possessore
 Spesso à vergogna, e talhor mena à
 morte.
 Cicero. *Semper ira procul absit, cum qua nihil rectè,
 nihil consideratè fieri potest.*
ἔδεις μὲν ὀργῆς ἀσφαλῶς βελιύεται.
Nullus cum ira tutò deliberat.
 Salust. *Ira atq; cupido consultores pessimi.*
 Cato. *Impedit ira animum, ne possit cernere verum.*
Ἐγὼ δ' ὀργῆς πᾶς ἀνδρὶ σοφώτερος.
Extra irā enim quilibet longè sapientior est.
 Terent. *Vide ne impulsus ira pravè insistas.*
Behm zorn kennet man den Thorn.
 Seneca. *Maximum ira remedium est mora.*
 Plutarc. *In ira nihil decentius, quàm cum adest silentium.*
 Publ. *Iracundiam qui vincit, hostem vincit maximum.*
 Ira

Ira cos fortitudinis.

Facit ira valentem.

Ovid.

Es seind zwo Welt/die eine zürnt/ die ander
gibt nichts darumb.

Vana est sine viribus ira.

Qui se corrouce, s' appaise.

Gall.

Ist er zornig/so gehe er von der wand.

Furor fit lesa sapius patientia.

A Gell.

Men tritt ock een vorsch wel so lange/ dat he
quaect.

Etiā formica sua bilis inest.

Anche la moscha ha la sua collera.

Ital.

Od lahcha metscha tescha rana.

Sclav.

Wer feinde spart/ vnd freunde erzürnet / der
suchet vnglück.

Severitas assidua amittit auctoritatem.

Der immerzu sawer siht / auff den gibt man
nichts.

Le minaccie sono arme del minacciato. Ital.

Tis quāt hasen met tamboeren vanghen.

On ne prend mye le lievre au tabour, Gall.

ne l'oiseau à la tarte velle.

Oppenbare netten scurven alle voghels.

Chi uno ne castiga, cento ne minaccia. Ital.

Ad multos metus, ad paucos poena pertinet. Veget.

Chi non può batter il cavallo, batte la
fella. Ital.

¶ Μὴ κινεῖν κακὸν εἰ κείμενον.

Malum bene conditum ne moveas.

Noli movere camarinam.

Ital. Non stuzzicar can che dorme.

Ein schlaffenden hund sol man nit auffweckē.

Wenn man den dreck rüttelt so stinckt er.

Die alten schäden sol man nicht aufftragen.

Ital. Quando fuma il naso all' orso, non lo stuzzicare.

Ital. Alla pentola che bolle, le mosche non vi s' appressano.

Temulentus dormiens non est excitandus.

Einem vollen Mann sol auch ein geladener Wagen weichen.

LIII. Fortitudo & constantia in rebus adversis.

Cicero. *Tanta cuiusq; sunt mala vel bona: quantum est animus, qui ea sustinet.*

Plaut. *Animus equus optimum est aerumnae condimentum.*

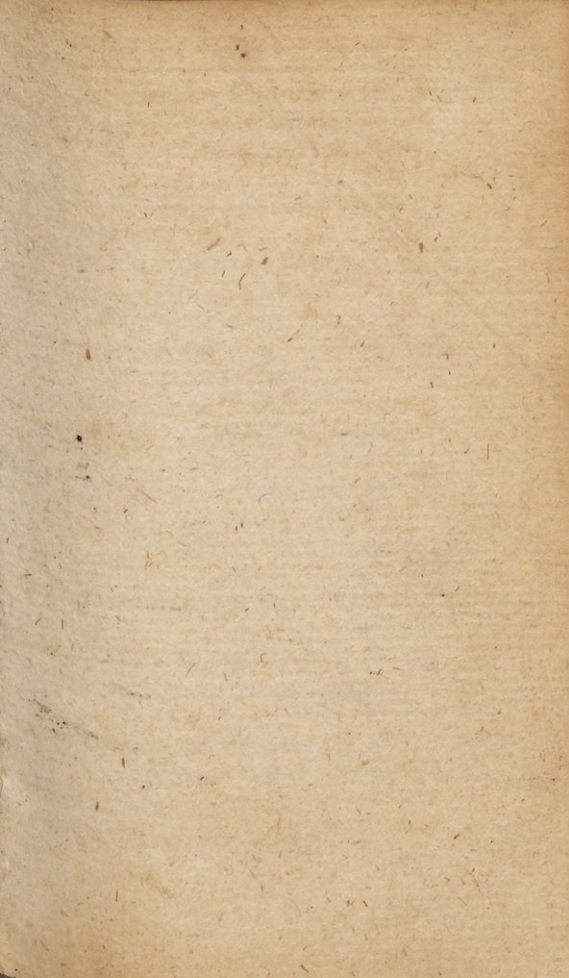
Publ. *Civis dolori remedium est patientia.*

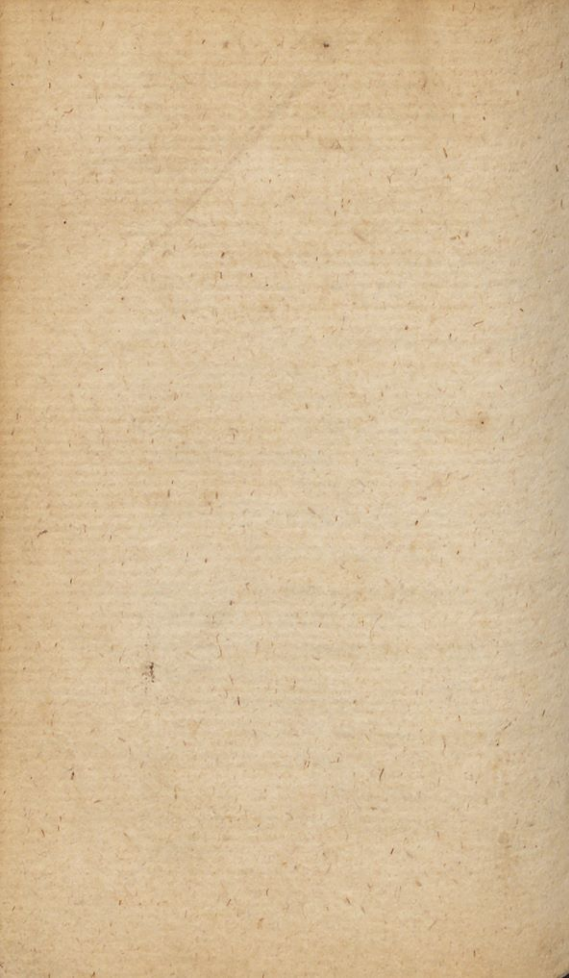
Plaut. *Bonus animus in re mala, dimidium est mali.*
Guter muth / halber leib.

Feras non culpes, quod mutari non potest.

Was du nicht kanst meiden / soltu gedultig leiden.

Optu

Optimum est pati, quod emendare non possis. Seneca.
 Vi possumus, quando ut volumus, non licet.

Esst glück muß man regieren/das böse überwinden.

Chi ben & mal non può soffrir, a grand Ital.
 honor non può venir.

Fortiter ille facit, qui miser esse potest.

Martial.

Qui sortem placidè ferre scit, ille sapit,
 In re mala, animo si bono utare, iuvat.

Durum sed levius sit patientia,

Horat.

Quidquid corrigere est nefas.

Patientie verwindt in alle strijden.

Die can verdraghen sal zinnen vyant verja-
 ghen.

Pazienza e tempo e danari accomoda- Ital.
 no il tutto.

Contre adversité, forte & dure; en fin Gal.
 vainct qui sagement endure.

Præsentem fortunam boni consule.

Tò τὰ γὰρ ἐὶ τὸ αἰὲν.

Man muß die zeit nemen wie sie kömpt.

Man muß gedult haben/bis es einmal besser wird.

Vi possumus, quando ut volumus non licet.

Chi non può fare, come uole, faccia co Ital.
 me può.

Wer nit talck hat/der muß mit leyden mau-
 ren.

Per

Ital. Per bisogno di buoi s' ara con gli asini.
Si bovem non possis, asinum agas.
 Man muß mit den Pferden pflügen die man
 hat.

Ital. Chi non piglia uccelli, mangi la civetta.
 Wer nicht Raugen hat/ der muß mit Eulen
 beissen.
 Laß dir kein Unmut über die Knie zum Herzen
 gehen.

Nim an was dir werden mag / vnd laß das
 ander fahren.

Cicero. Nobis quidquid acciderit, fortiter & sapien-
 ter feramus, & accidisse hominibus me-
 minerimus.

μαθήματα, μαθήματα.

Nocumenta, documenta.

Quæ nocent, docent.

Turc. Sian onanler ugreduler.

Dat let / dat leert.

Harde smacken/leeren wel.

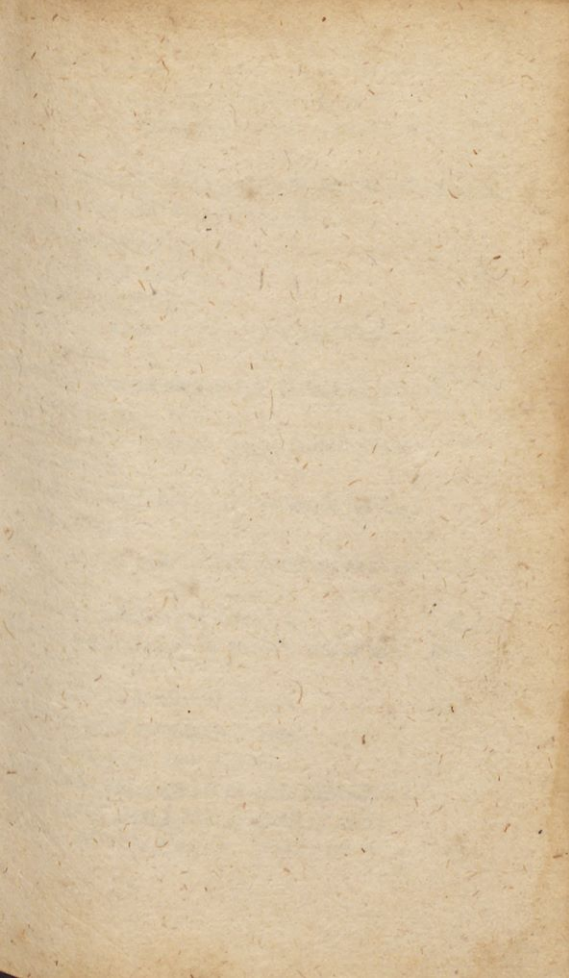
Was verlehrt / das lehrt.

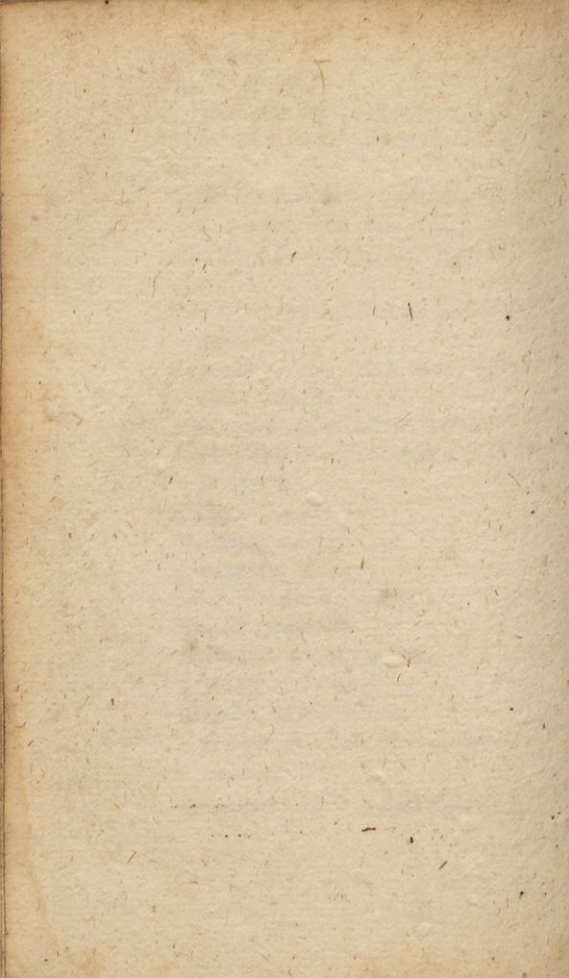
Vexatio dat intellectum.

Antho. εἰ τὸ φέρον σὲ φέρει, φέρε καὶ φέρε. εἰ δ' ἀγὰ-
 ναικίς,

καὶ σαυτὸν λυπεῖς, καὶ τὸ φέρον σὲ φέρει. ἰ.

Si fer-

*Si feris, ferre & fer: si irascers, & te
 Laferis & quod fert te feret, immò tra-
 het. Mor.*

*Epictetus Philosophia summam duobus ver- Apoph.
 bis comprehendere solutus est:*

Ἀρέχῃ καὶ ἀπέχῃ.

Sustine & abstine.

Leid und meid.

*Perfer & obdura: dolor hic tibi proderit Ovid.
 olim.*

*Fortiter qui malum patitur, idem post poti- Plautus.
 tur bonum.*

*Hernekhi allachtan gelur hofeh tutina Ture.
 gereek.i.*

*Was von Gott kömmt sol man mit freuden
 auffnemen.*

*Sabur eylemeck schenligung an aachta- Ture.
 ridur.*

Es sabur nuchtahul feregi. i. Arab.

*Haver patienza è la chiave della alle- Ital.
 grezza.*

Soffri il mal, & aspetta il ben. Ital.

Leve fit, quod bene fertur, onus.

A chi ben pesa, ben porta. Ital.

Qui studet optatam cursu contingere metā, Horat.

Multa tulit fecitq; puer, sudavit & alfit.

Scilicet adversis probitas exercita rebus, Ovid.

Tristi materiam tempore laudis, habet.

Gall. Qui seuffre il vainct.

Seneca. Calamitas virtutis occasio est.

*Cicero. In omni vita nihil est ad laudem illustrius,
quàm ipsa calamitas.*

Sallust. Secundæ res felicem, magnū faciunt aduersæ.

Lucan. Crescit in aduersis virtus.

*13. Wenn einem das Wasser in Mund gehet/
so lernt er schwimmen.*

*Sclav. Ne zna pas plavati, dokle mu nig puna
rith vode.*

*13. Omnia si perdas famam servare memento:
Qua semel amissa, postea nullus eris.*

*Hispan. Quien la fama ha perdida muerto anda
en la vida.*

Gut verloren / unuerdorben /

Muth verloren / halb verdorben /

Ehr verloren / gar verdorben.

LIV. Fortitudo: Audacia.

Vires.

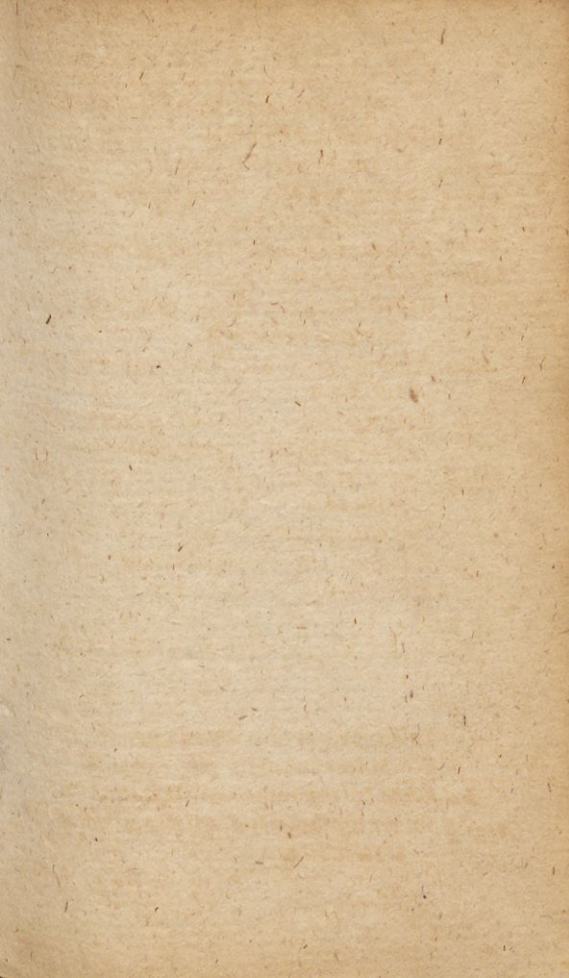
Telo animus præstantior omni.

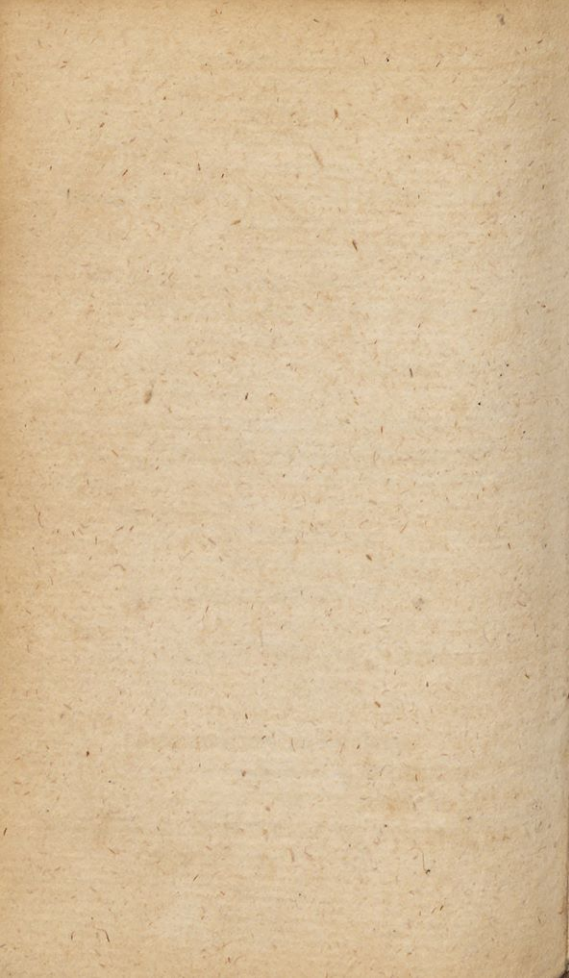
Ein tecker muth ist ein guter Harnisch.

Ital. Cuor forte rompe cattiva forte.

*Veget. Minus timet mortem, qui minus deliciarum
novit in vita.*

Har-

Harnois ne vault rien qui ne le defend. *Gall.*

Wer sich fürcht/ der leg ein Panzer an.

Audentes fortuna juvat. *Virgil.*

Audendum est: fortes adjuvat ipse Deus. *Tibull.*

Al hombre osado la fortuna le da la ma- *Hisp.*

Onse heere helpt altijts de sterckste. (no.

Dii fortioribus adsunt. *Tacit.*

(i.iii., qui in rebus gerendis nulli parcunt labori,
easq; navè, non ductariè administrant. nam ut Sallust.

Vigilando, agendo, prosperè omnia cedunt.

Audentes Deus ipse juvat. *Ovid.*

Audentes fors q; Venus q; juvant. *Idem.*

Fortes fortuna adjuvat. *Terent.*

Fors juvat audentes. *Claud.*

Fortuna fortes metuit, ignavos premit. *Seneca.*

Man muß dem Glück vnter augen gehen.

Speffo vincere suol, chi mai non teme. *Ital.*

Timidi nunquam statuere tropæum.

Amante non fia, chi coraggioso non è. *Ital.*

Khorkack pasirgian faida it mes.i. *Turcicè.*

Timidus mercator non lucratur.

Verzagt hertz freyhet keine schöne Frau.

Tal hora vince, chi fortuna tenta. *Ital.*

Trachte auff die Banck / du kômpest dennoch

wol darunter.

Quid tentare nocet?

Tenter ne nuit. *Gall.*

Ital. Chi cerca, trova.

Semper tibi pendeat hamus.

Laß nicht nach so kömpstu hoch.

Unverdrossen hat es oft genossen.

Dapffer angegriffen/ ist halb gefochten.

Wagen gewint/wagen verleurt.

Wer tegeln wil / muß auffsetzen.

Viel verdirbt/das man nicht wirbt.

Wer alle stauden wil fliehen/ kömpt nimmer
mehr in Wald.

Wer nicht jagt / der faht nicht.

Ital. Chi non risega, non rosega.

Ital. Chi non s' auventura, non ha ventura.

Sallust. Faber est quisq, sue fortune.

Wo nach einer ringt/ also ihm gelingt.

Wer nach einem gülden Wagen stellet / der
kriegt je ein Rad darvon.

Iniquum petendum, ut equum feras.

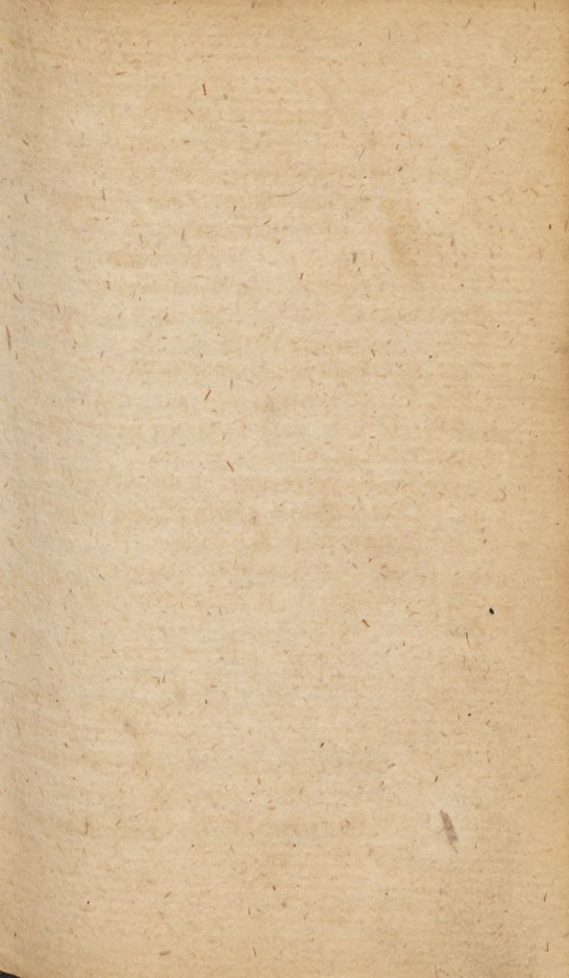
Wer auff die Banck trachtet / der kömmt
darauff.

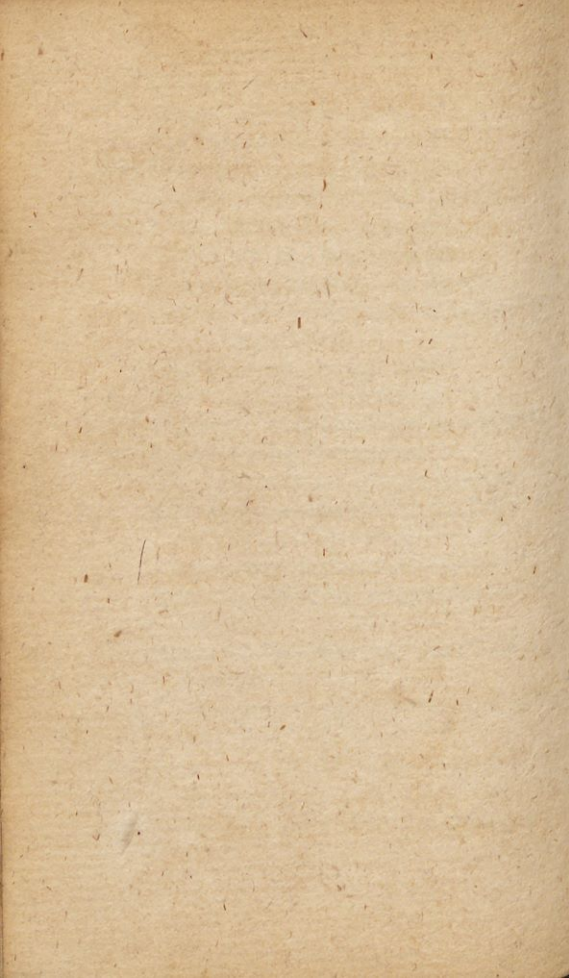
Wer vnter die Banck wil / den stößet man
darunter.

Ital. Ogni animoso cuore vince ogni estremo.

Ital. L' anderia à cà del diavolo, con la spada in mano.

Gall. Il yroit a l' enfer l' espee au poing.

Er fürcht keinen Teuffel.

Helackhligi iften bulur, i.

Qui amat periculum in illo peribit.

Turcice.

Ecclef.

3. 27.

Fortes & magnanimi habendi sunt, non qui Cicero.

faciunt, sed qui propulsant injuriam.

¶ Sæpe acri potior prudentia dextra.

Vale. Fl.

Conste gaete voor cracht.

Σοφὸν δ' ἐν βέλεια τὰς πολλὰς χρεὶς νικᾷ. Eurip.

Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ. Cicero.

Non viribus, aut velocitatibus, aut celerita- Idem.

tibus corporum res magnæ geruntur, sed consilio & auctoritate & sententia.

Consilia senum sunt hastæ juvenum.

Plut.

Forza senza ingegno nulla giova.

Ital.

Mieux vaut engin, que force.

Gall.

Buona la forza, miglior l'ingegno.

Ital.

Parum sunt foris arma, nisi est consiliū domi.

Præstantia animi omnibus bonis corporis Cicero.

anteit.

Vis consilii expers mole ruit sua.

Idem.

ἀλλὰ δ' ἀνεμώλιος ἀφρω.

Oppi.

Robur namq; insipiens inutile est.

L V. Timiditas: Anxietas.

Degeneres animos timor arguit.

Virgil.

Timidi nunquam statuere tropæum.

Amian. *Timidus & ignavus est, qui cum non oportet, mori desiderat: & refugit, cum est opportunum.*
 Marcell.

Ital. Chi teme morte, non è degno di vita.

Ital. Ogni cuor femminile dubita forte, & più la vita, che l'honor, gli è grata.

Gall. Mieux vault covart, que trop hardi.

Italice. Dove è manco cuore, qui vi è più lingua.
 Chi non ha cuore habbia gambe.

Weit von dannen ist gut fürs geschütz.

Hoch genug macht alte Kriegshente.

Turc. Odden khorkhan, tutunden sakhinfin. i.
Qui timet ignem, fumum fugiat.

Sclav. Chi se shuma bogi ne hodi ugermye.

Gallus in suo sterquilinio plurimum potest.

Gall. Chien sur son f mier est hardi.

Ital. Spesso intervien all' huomo il mal, che teme.

Gall. Le mal advient, à celuy qui mal songe.

Dat men hem selven toeleght pleeght gheen meenlick te gheschien.

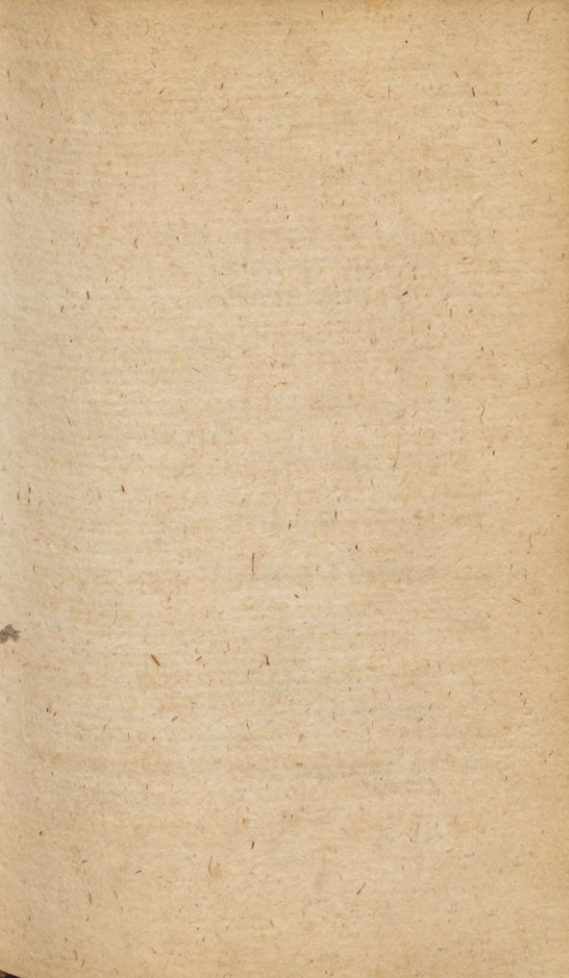
Lucan. *Multos in summa pericula misit
 venturi timor ipse mali.*

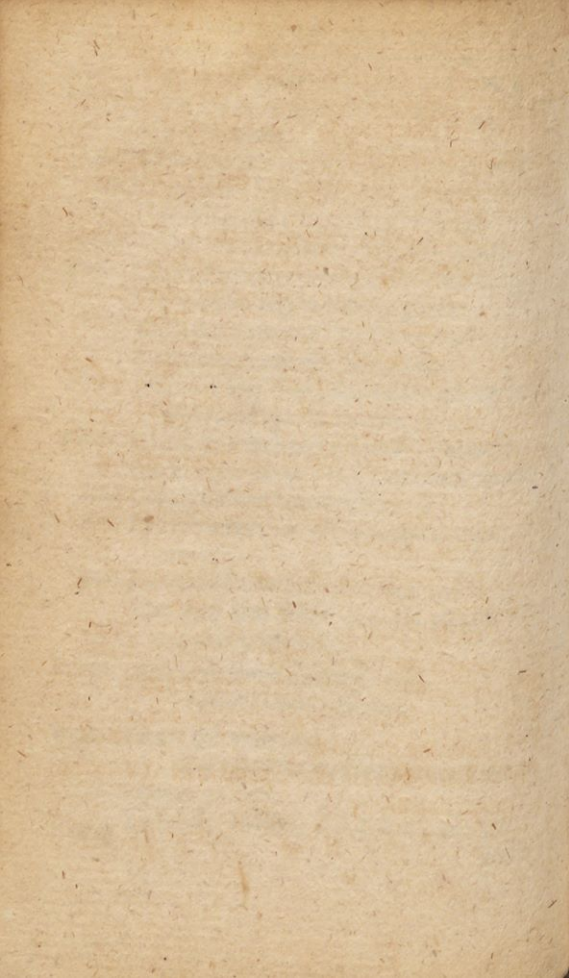
Ovid. *Timor ipse malorum*

Sape supervacuos cogit habere metus.

Lepores galeati.

Ital. Tusei de' soldati del Tinca, che gli n' andae

andavano trenta sei à cavare una rava.
Ha paura della sua ombra. *Ital.*

Ist ein guter Kriegsmann hinder Ofen.

Er fürcht sein eigen schatten.

Egli ha paura della mosche, che volan *Ital.*
per aria.

Serge diru khorkan dari eckhmes. i. *Turc.*

Wer die Spazzen fürcht/wird kein hirs sein.

Chi ha paura di passere, non semini pani. *Ital.*

Omnia tuta timet. (co.)

Quid si cœlum rueret?

O, se' ciel rovinasse! *Ital.*

Wenn der Himmel herab fiele/würde es viel
Hafenscherben geben.

Se'l ciel rovinasse, si piglierebbono di *Ital.*
molti uccelli.

Si les nues tumboyent esper er prendre *Gallice.*
des alovettes.

Viele den hemele/so wäert goet quackelen
vangen.

Qui s' en fuit, trouue qui le chasse. *Gall.*

Es träumt ihm vom Teuffel.

Laß ein Hund sorgen/der bedarff vier schuh.

Laß vöglein sorgen/die haben schmale beine. *Ovid.*

Vires subtrahit ipse timor. *Cicero.*
Plus in metuendo est mali, quàm in eo ipso

quod timetur.

App. Al. *Expectatio mali malo ipso molestior.*

*Wer von dräwen stirbt/ den sol man mit E.
felffürken begraben.*

Ital. Chi muor di paura, si sepelisce di vesce.

Sclav. Chi od straha uinre, sperzi mu zuone.

LVI. Consolatio.

Πυχῆς νοσέουσ ἐὶς τὴν ἰατρὴν λόγοι.

Animo egrotanti medicus est oratio.

Horat. *Sunt verba & voces, quibus hunc lenire do-
lorem*

Posui, & magnam morbi depellere partē.

Terent. *Facile cū valemus, recta consilia egrotis
damus.*

Ital. A niun confortatore dolse mai resta.

Cicero. *Summa est stultitia frustra confici dolore,
cū intelligas nihil posse profici.*

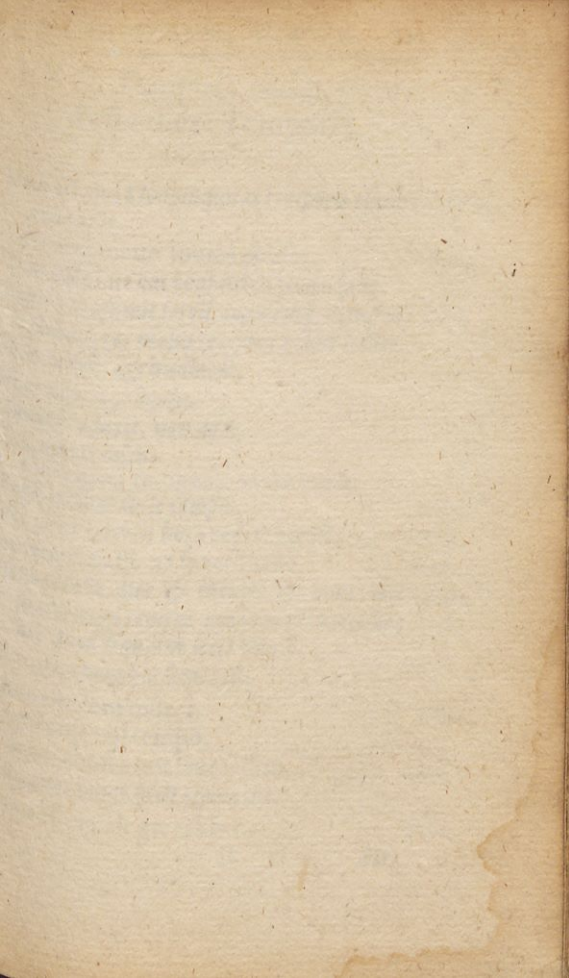
Ital. Dir il suo dolor sempre mai giova,
Et speffe volte il rimedio si trova.

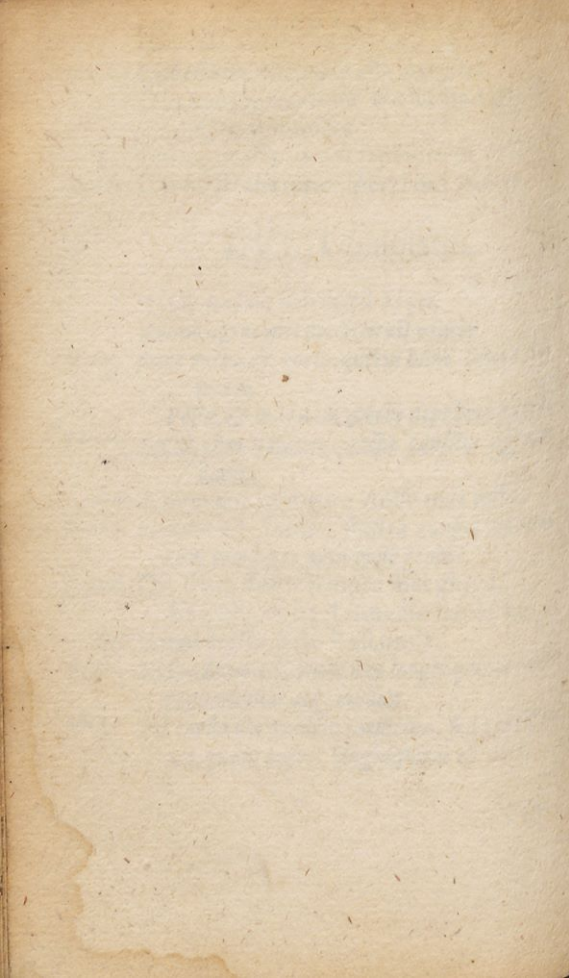
Ital. Il mal cresce, à chi l' asconde.

Cicero. *Nullus dolor est, quem non longinquitas tem-
poris minuat atq; molliat.*

Idem. *Est tarda illa quidem medicina, sed certissi-
ma, quam adfert longinquitas & dies.*

Tem-

L VII. Tempus, ejusq; vires:
Festa dies: Temporis
mutatio.

Nihil est, quod longinquitas temporis efficere Cicero.
non possit.

Le temps matte toutes choses. Gall.

Van oude laet dat voghelcken zijnen sang.

Tabida consumit ferrū, lapidemq; verustas: Ovid.

Nullaq; res majus tempore robur habet.

Dies adimit ægritudinem.

Ετος φέγει, & χι ἀερεα.

Annus producit, non ager.

Zeit bringt rosen.

Vide quoq; Tit. Tempus revelat omnia.

Fugit irreparabile tempus.

Virgil.

Nec quæ præterit hora redire potest.

Ovid.

Le temps passé ne se retourne.

Gall.

Hora cedunt, dies & menses & anni: nec Cicero.

præteritum tempus umquam revertitur,

nec quod sequatur sciri potest.

Ein jedes ding hat seine zeit.

Herneste sem mile. i.

Turc.

Ogni cosa col tempo.

Ital.

Toutes choses ont leur saison.

Gall.

Allerande dingh heeft zijnen tijt.

Somani vimak gereckh. i.

Turc.

Serviendum est tempori.

Man muß der zeit ihr recht thun.

Polyb. *Quæ factu optima videntur, nisi opportunè
fiant ingentes adferunt jacturas.*

Ovid. *Temporibus medicina valet, data tempore
profunt,*

Et data non apto tempore vina nocent.

Terent. *Alius dies aliam vitam adfert, aliam vitam
postulat.*

Ovidius *Vitendum est etate: cito pede labitur etas:
Nec bona tam sequitur, quam bona pri-
ma fuit.*

Seneca. *Omnia aliena sunt, tempus tantum nostrum est.*

Plin. *Temporis tantum honesta avaritia est.*

Cato. *¶ Rem tibi quam nosces aptam dimittere noli:
Fronte capillata, post hac occasio calva est.*

Ital. Bisogna pigliar le venture, quando Id-
dio le manda.

Gall. Qui ne prend, quand il peut, il n' aura
quand il veut.

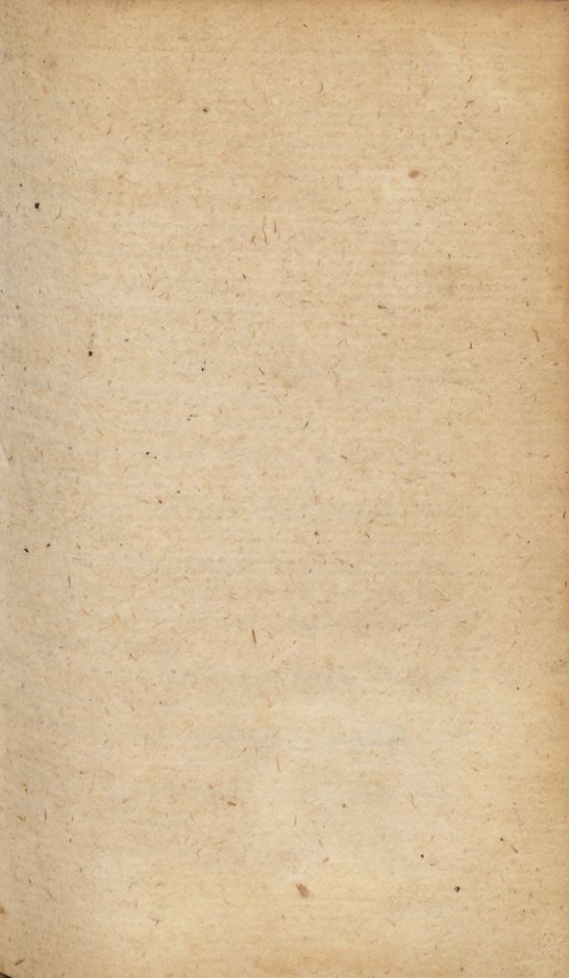
Ital. Chi non fa quando puo, non puo far,
quando uouole.

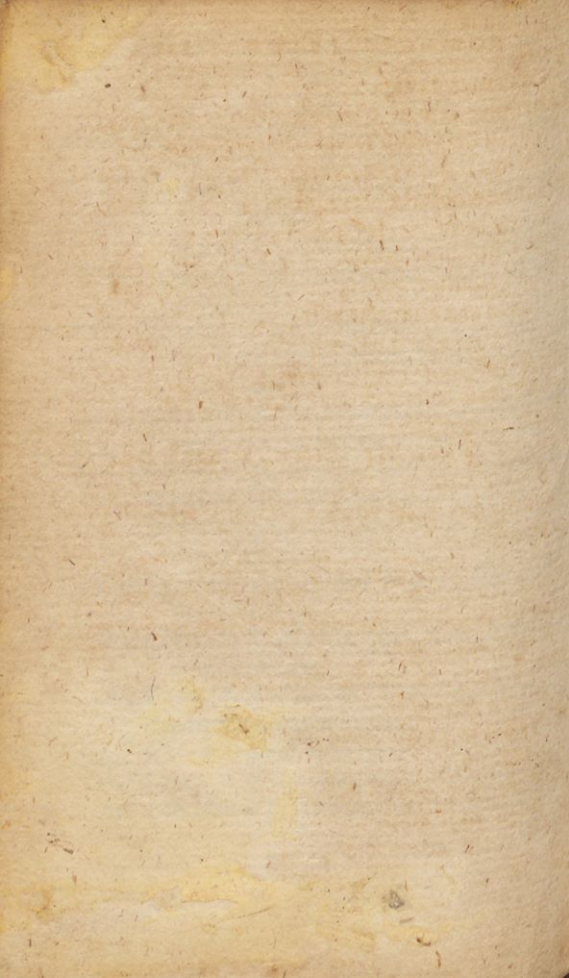
Ital. Batti il ferro, mentre ch' egli è caldo.
Tis conste in tijts ja segghen.

Italice. Chi tardi uouol, non uouol.

Gall. Quant le bien vient, on le doit prendre.

Ital. Infìn che s' ha il vento in poppa, biso-
gna

- gna saper navigare.
 Giordung saman e umadi vilen sama- *Ture.*
 neje. i. *Vbi videris tempus seu occasionem*
tibi non inservire, tu servi tempori.
 ¶ Quando la festa vien, dimora, *Ital.*
 come la va via, lavora.
 A bon jour bon œuvre. *Gall.*
 Ne sera tousiours feste. *Gall.*
 Det en is niet altijs termisse.
 Tousiours ne sont pas nopces. *Gall.*
Qui servare volet sanctorum singula festa: *Iurisc.*
Is numquam poterit cū Codice scire Digesta.
Ignavis semper ferie. *Vide Tit. 97.*
Tempore commutatur officium, ut non sit Cic.
semper idem.
 Nunc hic dies aliam vitam adfert, alios mo- *Terent.*
 res postulat.
 Non è più il tempo, che Berta filava. *Ital.*
 Non è più tempo, di dar fieno alle ocche. *Ital.*
Minimis momentis maxima temporum in- *Cicero.*
clinationes fiunt.
Puncto temporis maximarum rerum mo- *Idem.*
menta vertuntur.
 ¶ Accidit in puncto quod non contingit in
anno. *13*
 Accade in un punto quel, che non avie- *Ital.*
 ne in mill' anni.

Ital. Et così quel ne viene a un ora, a un punto, che in un anno e maj più non era giunto.

Ital. Patu vecchii, modi usati.
Laudamus veteres, sed nostris utimur annis.
Pietas laudatur & alget.

L V I I I. Pueritia : Præcocia ingenia.

Quæ acciderunt in pueritia, meminimus æ primè sapē.

Ital. Dalla mattina si conosce il buon giorno.
Vulgò. *Vrit maturè, quod vult urtica manere.*

Ital. Patti e matti indovinano.

Kinder und Narren sagen gern die warheit.
Wiz kömpt nicht vor jahren.

Contrà. *Aetate prudentiores reddimur.*

Plaut. *Non aetate, verum ingenio adipiscitur sapientia.*

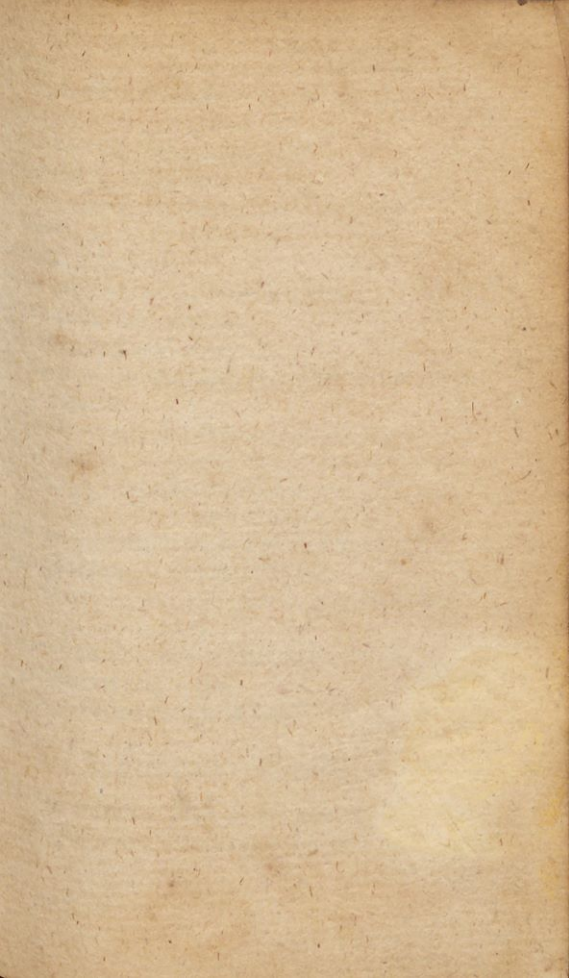
Idem. *Sapientia aetas condimentum est.*

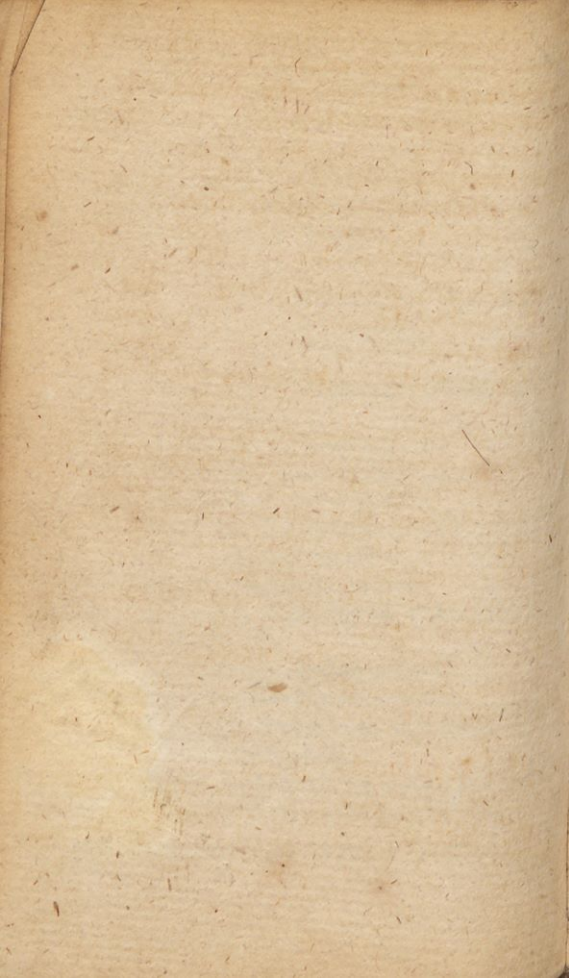
¶ Odi puerulos præcoci sapientia.

Frühwitzige Kinder leben nicht lang / Aber / spat Obst ligt lang.

De Kinder de so thydtlich wysen / de leven nit lang / oder eth werden geete darbyth.

Cicero. *Non potest in eo esse saccus diuturnus, quod nimis*

nimis celeriter est maturitatem assecutus.

Was frů zeitig wird / fault bald.

Was bald reiff / das helt nicht steiff.

Quod citò fit, citò perit.

Ce que croist soudain, perit le lende- *Gall.*
main.

Sat citò, si sat bene.

Affai presto si fa, quel che si fa bene. *Ital.*

Ogni cosa vuol tempo. *Ital.*

Gut ding muß weile haben.

Omne quod excellens opus egregiumq; futu- Manil.
rum est

Difficiles ortus habet, incrementaq; tarda.

Grand biẽ ne vient pas en peu d' heure. *Gall.*

De jeunes anges à vieux diables tornós. *Gall.*

Hujus proverbii auctor est Diabolus.

[Aus jungen Engeln werden alte Teuffel.]

Er bessert sich wie die jungen Wölffe.

Chi non fa le pazzie in giovenezza, le fa *Ital.*
poi in vecchiezza.

Es muß ein jeder ein par Narrenschuhen ver-

treten / wo nicht mehr.

Ogni polledro rompe la sua cavezza. *Ital.]*

LIX. Educatio puerilis.

Est opus ardentem frenis arcere juventam,

Nec sinere in mores luxuriare malos.

Nul-

Cicero. *Nullum munus Reip. afferre majus, meliusve possumus, quam si doceamus atq; erudiamus juventutem.*

Terent. *Hoc patrium est, potius consuefacere filium, sua sponte rectè facere, quam alieno metu.*

Idem. *Pudore & liberalitate liberos retinere satius esse credo, quam metu.*

De jonghe sal man leeren / de oude eeren /
de wijsse braghen / de sotten vertragen.
Ten was noyt sô quade moedere / sy hadde
gherne eene goede dochtere.

Salom. *Qui parcit virga, odit filium.*

Je lieber Kind / je schârpffer Rute.
Beter is dat kind schrey / dan de moedere.

Gall. *Mieux vaut un dolent, que deux.*

Es ist besser das Kind weine als der Vater.
Wer seinen Eltern nicht folget in der ju-
gend / der muß dem Hencker folgen im
alter.

Gall. *Femine trop piteuse, fait souvent fille ti-
gneuse.*

Plut. *Plerosq; ego parentes vidi, quibus amor ni-
mius, ne amarent, caussa exstitit.*

Gall. *Bats le meschant, l'empirerà.
Bats le bon, il s'amenderà.*

Ital. *Batti il buono, e' megliora;
batti il cattivo, e' peggiora.*

Audit carnifcem nolens audire parcatem

Et tenoris aspersere malla me

Wer sich mit Worten nicht ziehen leßt / an dem
helffen auch keine Streich.

Lodâdo il buon, è poi sempre migliore: *Ital.*

Riprendendo il cristo, ogn' hora ne vi-
en peggiore.

ἔστι φιλομαθής, ἔστι καὶ πολυμαθής.

Isocrat.

Quo semel est imbuta recens servabit odore

Horat.

Testa diu.

Allinstens lappen seert den hont leder eten.

An den riemen lernem die hunde leder essen.

Man darff nicht Läuse in Belz setzen / sie

triechen wol selbst darein.

Das böse lehrt sich selbst.

Il vicio s' impara presto.

Ital.

Men derf de luns in de pelse niet setten.

Non è da accostare il fuoco alla stoppa. *Ital.*

ἄγε ἐγγὺς καὶ ἀμυνεῖν ἀσφαλές. i.

Ignem stipule admovère non est tutum.

Sing gewohn / alt gethon.

Plato adolescentem, quod lusisset alea, gra-

Apoph.
ex Laert.

viter increpuit. Qui cum diceret, sicne

objurgas ob rem parvam. At parvum non

est, inquit, assuescere.

Consuetudo est altera natura.

Ce que poulain prent en jeunesse,

Gal.

il le continue en viellese:

& ce que prent en donture,

il le

il le maintient tant qu' il dure.

Turc. Tagyri adeth gajet mischkhiuldur. i.

Mutare consuetudinem difficilimum est.

Virgil. Adeò à teneris assuescere multum est.

Ital. Nutritura passa natura.

Turc. Hep asadalücden jaramasreck olurus. i.

Terent. Deteriores omnes sumus licentia.

Gall. Grant bandon fait grant latron.

Was Hânßlein nit lernt / das lernt der Hans
nimmermehr.

Alte bäume seind böß zu biegen / Alte Hunde
böß bändig zu machen.

Es muß zeitlich krümmen / das ein guter
Hacke sol werden.

Eth moeth tydtlich krümmen / dat wel haer
ten soll.

Taurum tollet, qui vitulum sustulerit.

¶ Aus Kindern werden auch Leute.

Vulgò. Antè fuit vitulus, qui jam fert cornua tauri.

Ovid. Ex nuce fit corylus, ex glande fit ardua quer-

cus;

Sub qua tu recubas arbore, virga fuit.

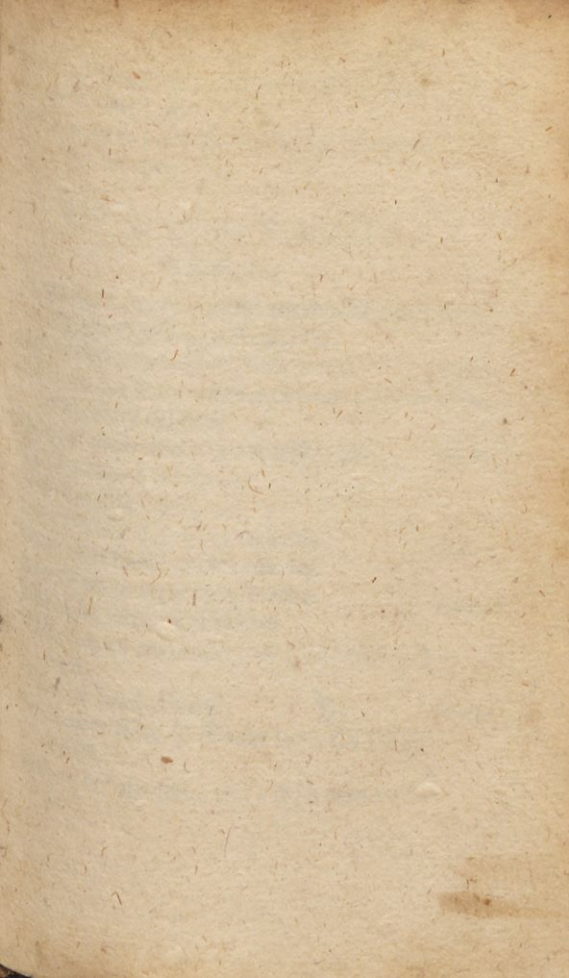
Kindern werden Mans.

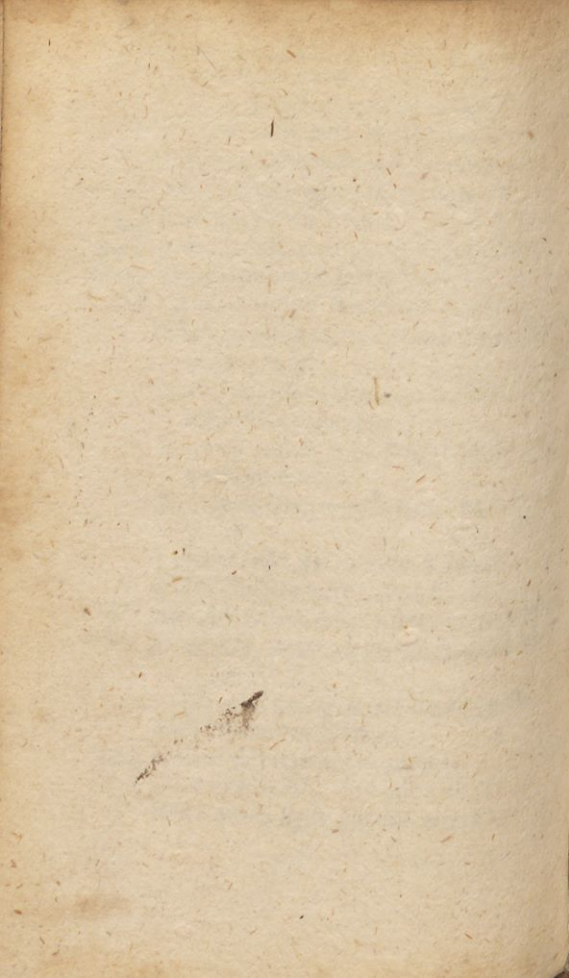
Gall. Enfans deviennent hommes.

Gall. On ne peult faire de buisson esprivier.

Non è quovis ligno fingitur Mercurius.

Ans

Aus zweyſchen Säcken kan man nicht ſeydene
Beutel machen.
Was nicht in einem iſt / das bringt auch nie-
mand aus ihm.

LX. Senectus: Sanitas :
Morbis.

Magna fuit quondā capitis reverentia canj: Ovid.

Inq. ſuo pretio ruga ſenilis erat.

Eſt adoleſcentis majores natu vereri.

Cicero.

Eum qui nos etate antea, tamquam ſuperio- Idem.
rem colere debemus.

Conſule queis etas longa magiſtra fuit. Ovid.

Tò νέος ὢν ἀπὸ τοῦ ἡλικίας.

Senectus ipſa morbus eſt.

La vecchiaja è una grave ſoma.

Ital.

Das alter kômpt mit mancherley.

Morte magis metuenda ſenectus.

Juvenal.

Res laſſus fortiùs ſigit pedem.

*Wer ſich an alte Käſſel reibt / der rüſt ſich
gern.*

Zherna bradu ſtrog.

Sclav.

*Ein alter Löw iſt ſtärcker denn ein junger
Hirsch.*

*Wenn der alte Hund billt / ſo ſol man auffſee-
hen.*

Gall. L'abay d'un viel chien doibt on croire.

Men moet wetsien / als den ouden hont bast.

Ovid. Adde quod est senibus rerū prudentia major.

Man mag den alten wol vorlauffen / man
kan ihnen aber nicht vorrathen. (dido.)

Plautus. *Sapere ista etate decet qui sunt capite can-*

Gall. Tout se diminue en la vieillesse, fors avarice, prudence & sagesse.

Hispan. Del viejo, el consejo.

Seneca. *Latitia juvenem, frons tristis decet senem.*

Ein gut alter ist besser denn eine böse jugend.

Ovid. *Ventura memores jam nunc estote senectæ,*

Sic nullum vobis tempus abibit iners.

Ital. Carne vecchia fa buon brodo.

Gall. Vieille chair faict bonne soupe.

Out vleesh maect vette soppen.

Ital. Beà quella chā, che da vecchio fa.

Hispan. A canas hōradas no ay puertas cerradas

ἐγὼ νέων, βέλαι δὲ μέσων, εὐχαὶ δὲ γερόντων.

Facta juvenum, consilia mediocrium, vota senum.

Der jungen that / der mitlen rath / vnd der
alten wunsch / seind selten vmb sonst.

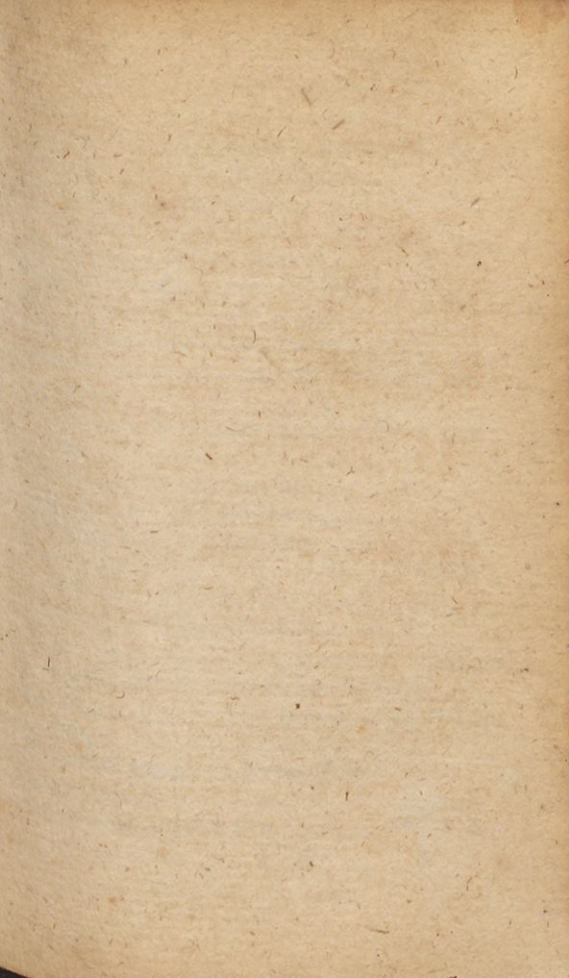
Ital. Se'l giovane sapesse, e'l vecchio potesse,

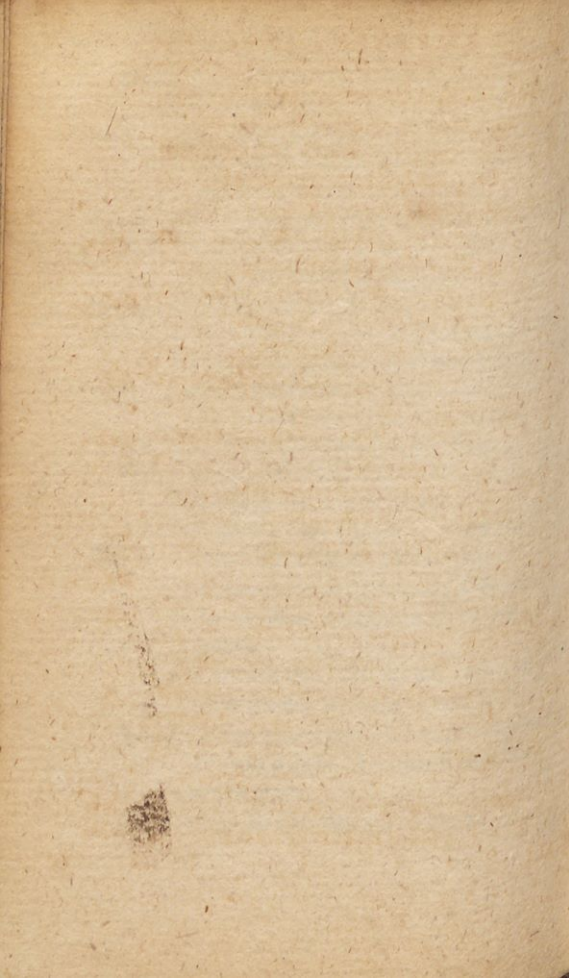
E' non è cosa, che non si facesse.

Senes bis pueri.

Ital. Castiga lo can, castiga lo lupo;

non

non castigar l' huomo canuto.

Γέροντα δ' ὀφείλει φλαῦρον, ὅς νέος πέποι.

Erigere durum est, qui cadit juvenis, senem. *N*

Alte hunde seind böß bendig zu machen.

Alte bäum seind böß zu biegen.

Roga eschek jorga olmas. i.

Turc.

Ein alter Esel gibt kein Zelter ab.

Egli ha horamai un piè nella fossa.

Ital.

Er hat den einen fuß schon im grab.

Alte Kirchen haben dunkel Gläser.

Non fu mai scarpa, che non diventasse *Ital.*

ciavata.

Vieille savade encores seuffre estre o- *Gall.*

inte.

Obde leerssen behoeven veel smeers.

Alte stüffeln bedörffen viel schmer.

Alte Genß lecken auch gern saltz.

La capra giovane mangia il sale,

Ital.

la vecchia il sale & il sacco.

Alte häute bedörffen viel gerbens.

¶ Βέντιον ἐν σώμα γ' ἢ ψυχὴν νοσεί.

Morbus.

Præstat corpore quam anima languere.

Optandum est ut sit mens sana in corpore sano.

sano.

Gesundheit geht für Silber vnd Gold.

Qui a santé il a tout.

Gall.

Qui n' a santé il n' a rien.

Gall.

Morat.

*Si ventri bene, si lateri est, pedibusq; tuis; nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.*

Gesundheit ist vber reichthumb.

ἐν ἐδ' ὕψους ἀγέθου ἐστὶν ἐν βίῳ.

Nil sanitate vita habet præstantius.

Pars sanitatis, velle sanari, fuit.

Ital. Il sangue una volta l'anno; il bagno una volta il mese; il mangiar una volta il giorno.

Infirmus causa pusilla nocet.

Senectus ipsa morbus est.

Wer ein frant hett / heist Zarab / mit dem würde es besser.

Vbi quis dolet, ibi & manum habet.

Turc. Nerede dischagerür, onda dül docunur. i.

Hispan. Alla va la lengua do duele la muela.

Gall. Tousiours langue tire là, ou dent se deult.

Ital. Il mal vien à lire, e va via à oncie.

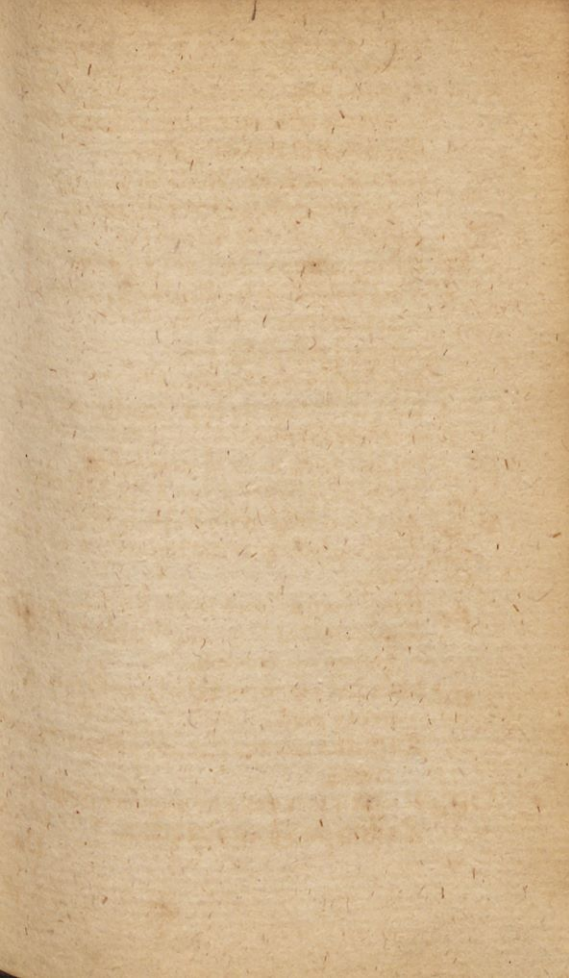
Die Kranckheit kömpt mit pfunden / vnd geht hinweg mit quintlein.

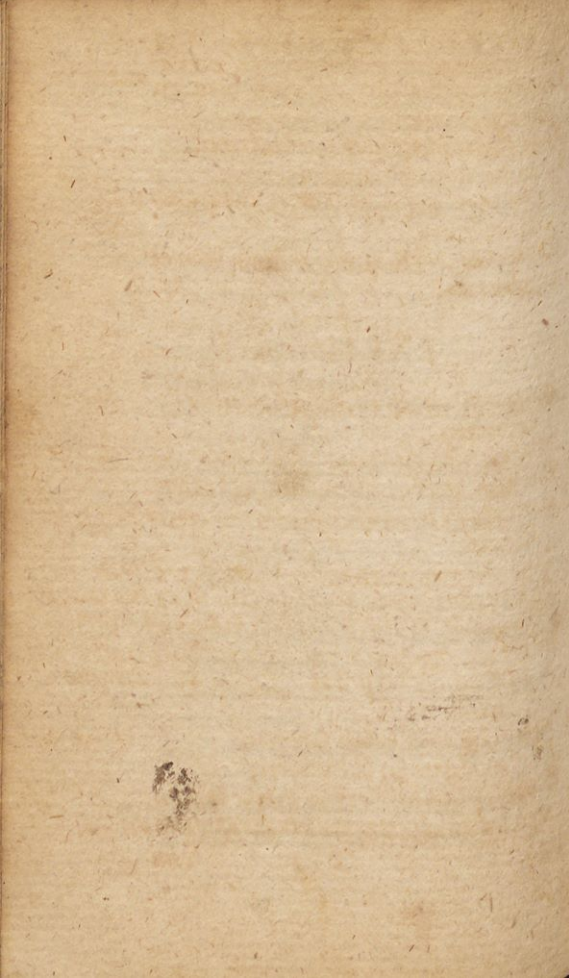
Gall. Maladies viennent à chevaux, & retournent à pied.

De siekten commen te peerde en gaen te voeten wech.

Gall. Il fault que la maladie prenne son cours.
De siekte moet hueren tyt hebben.

De

De grande maladie vient on bien en *Gall.*
grande santé.

Naer groote sieckte seuen jaren te frayere.

La gotta non uol negotta.

Egli è meglio pascere febbre, che pascere *Ital.*
debbolezza.

Da der francke genas/war er ärger denn er
juor was.

LXI. Mors.

Morte nihil certius est, & nihil incertius ho- D. Au.
ra mortis.

Riens n' est plus certain che la mort. *Gall.*

Niet secker dan de doot/onsecker dan de huiere.

Moriendum certe est, & id incertum, an eo Cicero.
ipso die.

Tout faut mourir, on ne scait quand. *Gall.*

Quis est, quamvis sit adolescens, cui sit ex- Cicero.
ploratum, se ad vesperum esse victurum?

La vita fugge & non s' arresta un' hora; *Ital.*

e la morte vien dietro à gran gior- *Petrare.*
nate.

Nemo tam diuos habuit faventes, Seneca.

Crastinum ut posset sibi polliceri,

Niemand en weet/ hoe naer hem de doot is.

Quis scit an adjiciant hodierna crastina vita Horat.

Tempora di superi.

(ture.

Call. A viourdhu y en figure, deman en sepul.

Proper. Nobis forsitan includet crastina fata dies.

Heut an mir / morgen an dir.

Turc. Bu gün bile, yarın ise. i.e.

Hodie mihi, cras tibi.

Ital. Oggi à me, domane à te.

Ital. Oggi in figura, doman in sepokura.

Heut roth / morgen todt.

Eurip. ὁ θάνατος ἀποφάτιος.

Mors non accipit excusationes.

Ovid. Nam regulum jus est & inevitabile mortis.

Mortem omnibus natura proposuit.

Turc. Herkischi egel gamini noscheder. i.

Quivis homo mortis gustavit poculum.

Cor. Ga. Ortus cuncta suos repetunt, matremq; re-

quirunt,

Et redit ad nihilum, quod fuit ante nihil.

Stat. Quidquid habet ortum, finem timet; ibimus
Ibimus.

(omnes,

Ital. Tutto che nasce convien che muoja.

Turc. Adam neile gelmi schonungile gider. i.

Ital. L'huomo come è venuto, così sene tor-

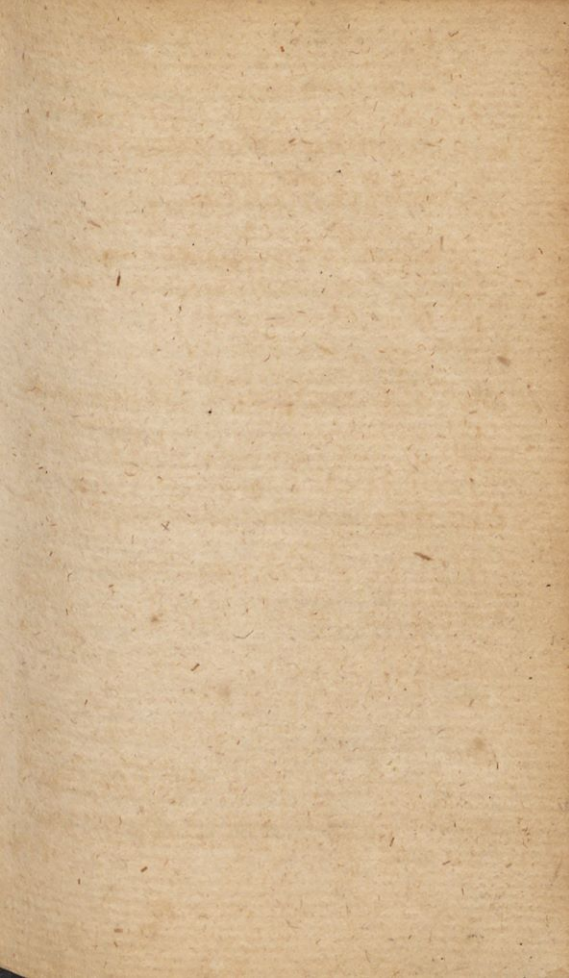
Ovid. Omnia debentur morti.

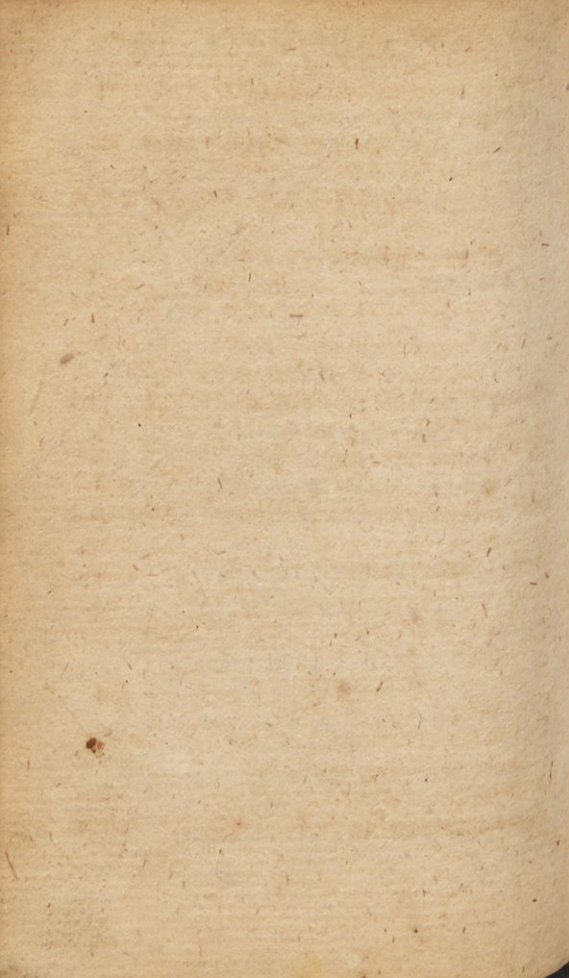
(na.

Tendimus huc omnes; metā properamus ad
unam.

Omnia sub leges mors vocat atra suas.

Fata

Fata manent omnes: omnes expectat avarus Idem.
Portitor.

Omnes una manet mors, Et calcanda semel Sil.
via lethi.

Lanificas nulli tres exorare puellas contigit. Martial.
Gall.

En ta santé pas ne te fie,
 la mort à coup ravit la vie.

A ogni cosa si truova rimedio, fuor che *Ital.*
 alla morte.

Contre la mort, remede nè confort. *Gall.*

Contra vim mortis nō est medicamē in hor-

Es ist kein traut für den tod gewachsen. (tis.

Der todt wil ein ursach haben.

De doot heft alltijt eenighe vorsate.

La mort n' a point de tort. *Gall.*

Omnium rerum mors est extremum. Cicero.

Mors ultima linea rerum. Horat.

Somnus imago mortis. Cicero.

Morti nihil est tam simile, quā somnus. Idem.

Stulte, quid est somnus, gelida nisi mortis Ovid.

imago?

Il peccato genera la morte. *Ital.*

Mors bonis bona, malis mala.

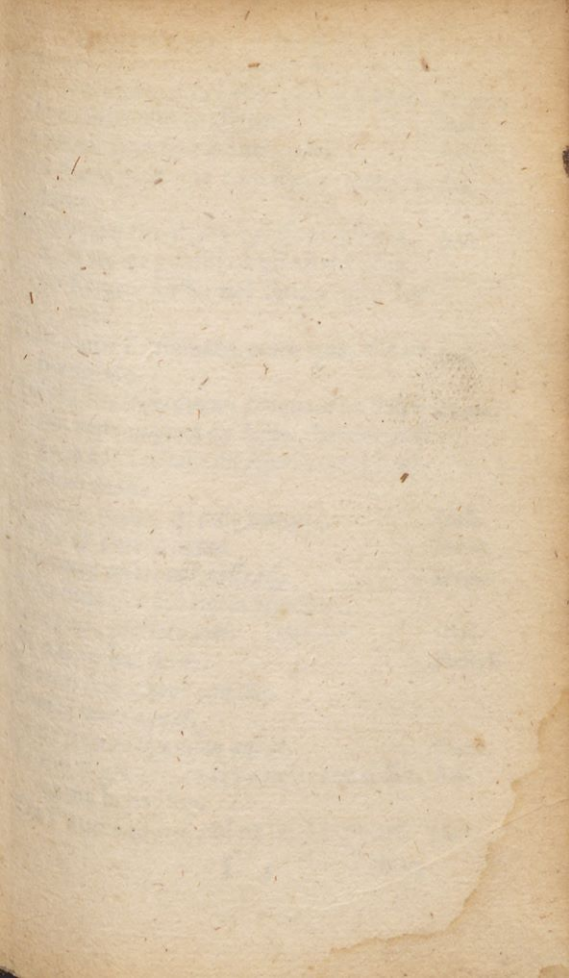
Qui en son vivant met Dieu en obly, à la *Gall.*

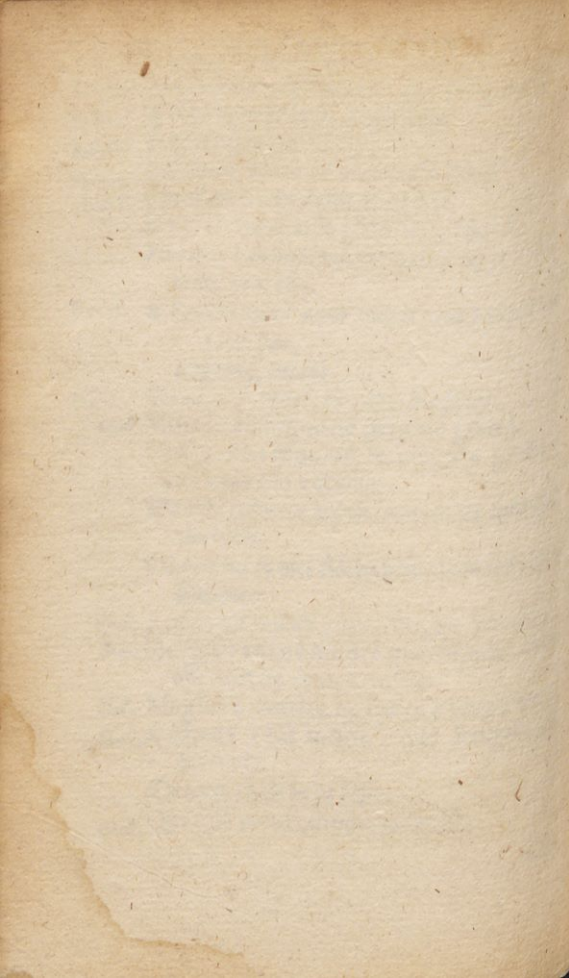
mort ne lui souvient de lui.

Mortem optare malum, timere pejus. Auson.

Summum nec metuas diem, nec optes. Martial.

- Propert. Longius aut propius mors sua quęq; manet.
 Pers. ¶ Vive memor lethi: fugit hora.
 Auson. Vive memor mortis.
 Martial. Ipse jubet mortis te meminisse Deus.
 Turc. Onutma ülum daim angadur.
 Bugiun bangaisse jarin sangadur.i.
 Mortem haud obliviscere.nam semper hodie
 mihi, cras tibi.
 Horat. ¶ Pallida mors æquo pulsat pede pauperum
 tabernas
 Regumq; turres.
 Ovid. Illa rapit juvenes, & rapit illa senes.
 Gall. Mort n' espargne nè petit nè grand.
 Così presto muoion le piegore giova-
 ni, come le vecchie.
 So vele calveren huden commen ter maerft/
 als coyen.
 Man tregt so viel Rälberhånte zu marckt/als
 Rühånte.
 Gall. Aussi tost meurt veau, comme vacche.
 Ital. De' giovani ne muore qualcun, de' vec-
 chi non ne campa nissun.
 Ital. Meglio é morire, ne sempre languire.
 Gall. ¶ Mieux vaut morir, que languir en
 martyre.
 De corte qualse is de beste.
 Gall. Qui tost meurt, moins languist.

- Chi ben more, morendo esce di doglie. *Petrarcò*
 Chi muore esce d'affanni. *Ital.*
 La morte pon fine à tutti i guai. *Ital.*
 Ella è una cosa, che non si può fare due *Ital.*
 volte.
 La morte è fin d'una prigione oscura, *Ital.*
 à gli animi gentili; à gli altri è noja,
 ch'hanno posto nel fango ogni lor
 cura.
 Così muor l'affamato, come quel che ha *Ital.*
 mangiato.
 Ex ipsa vita discedimus, tanquam ex hospi- *Cicero.*
 tio, non tanquam ex domo. Commorandi
 enim nobis natura diversorium, non habi-
 tandi dedit.
 Tant de maux, & puis mourir. *Gall.*
 Pulvis & umbra sumus. *Horat.*
 Debemur morti nos, nostraq. *Idem.*
 Wer weis wer den letzten begräbt.
 Vive pius, moriere pius. *Vide Tit. 9. Ovid.*
 ¶ πᾶντες ἴσθι νεκροί.
 Mortui sunt omnes aequales. *Phocyl.*
 Omnia mors aequat,
 Mors sceptrā ligonibus aequat. *Claud.*
 Dopo il givoco così va nel sacco il Re, *Ital.*
 come la pedina.
 De l'autre mond nul ne faict rapport. *Gall.*

Dulce mori miseris.

¶ *Mortui non mordent.*

οἱ νεκροὶ ἔδάκνυσιν.

Ital. Uomo morto non fa guerra.

Ital. Can morto non morde.

Gall. Tant plus de mortis, tant moins d'ennemis.

Gall. Mort de meschants aux bons doñe franchise.

LXII. Medicus: Medicina.

Homer. Ιατρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἐν τὰ ἕλκος ἄλλων.

Ital. Il medico promette le sanità, sopra la quale non ha possanza.

Horat. Quod medicorum est promittunt medici:
tractant fabrilia fabri.

Publ. Crudelem medicum intemperans ager facit.

Ital. Il medico pietoso, fa la piaga verminosa.

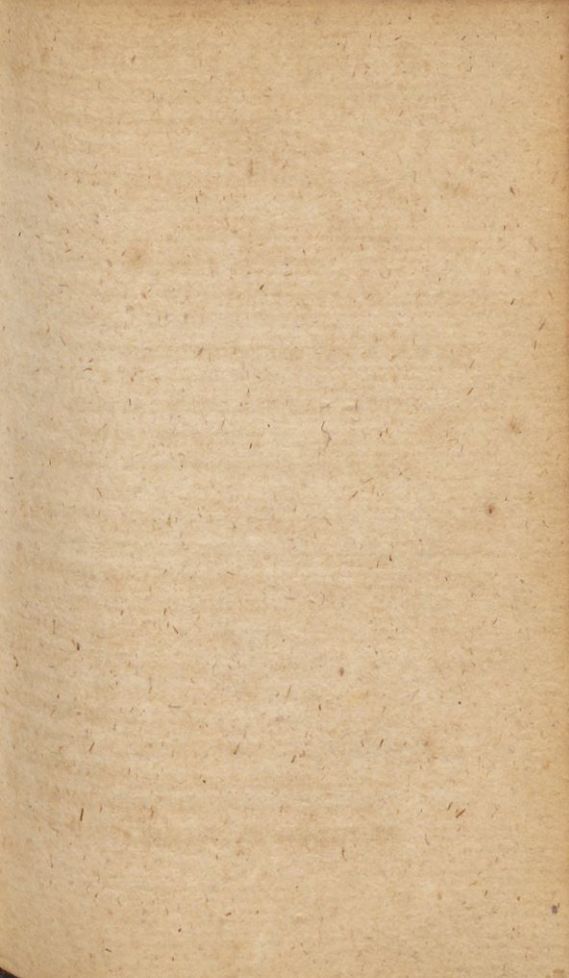
Ital. Egli va cercado il male, come il medico.

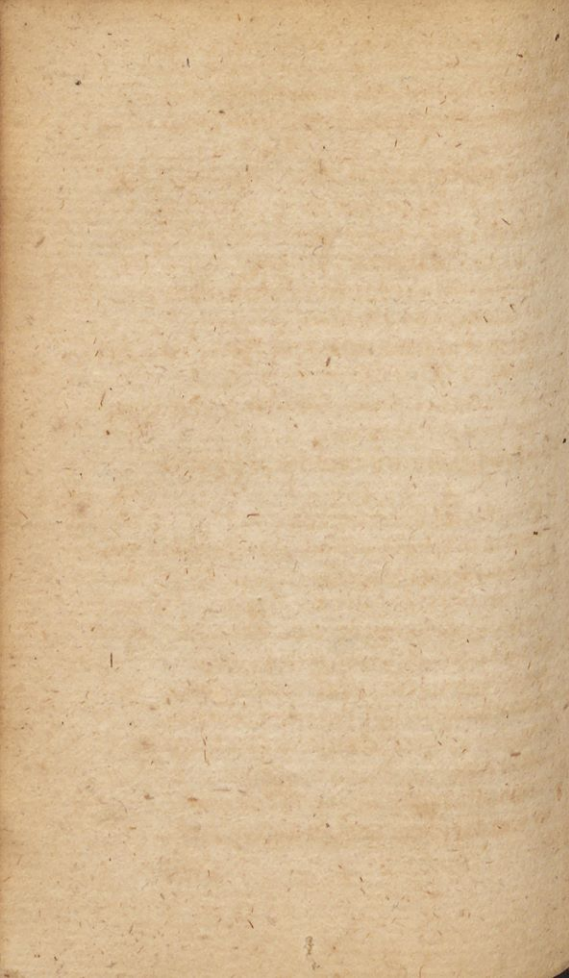
Gall. Jeune barbier, viel medicin; s' ils sont
autres ne valent pas un brin.

Ital. Medico vecchio e barbier giovane.

Gall. De jeune advocat heritage perdu, & de
nouveau medicine cimiterie bossu.

Ital. Al confessor medico & avvocato, non si
deve tener il ver celato.

Ladoulleur celee, n'ha point de guerison. *Gall.*
Causam morbi ignorans, non potest curare l. Con.
morbum.

Qui veut avoir la guarison du mire, il *Gall.*
 luy convient son mal dire.

Qui medicè vivit, miserè vivit.
Solus medicis licet impunè occidere.

Gli errori de' medici son coperti dalla *Ital.*
 terra, e que' de' ricchi da' danari.

Al mal mortal, ne medico, ne medicina *Ital.*
 gli val.

Non est in medico, semper relevetur ut eger: Ovid.
Interdum docta plus valet arte malum.

Tollere nodosam nescit medicina podagram,
&c.

En gouttes medecin ne voit goutte. *Gall.*
Aegri quia non omnes convalescunt, non id- Cicero.
circo nulla medicina est.

Remede contra la peste per art: *Gall.*

Fuir tost & loing, & retourner tard.
Hec tria tabificam pellunt adverbia pestem:

Mox, longè, tardè: cede, recede, redi.
Tria sunt saluberrima: Vesci citra saturita-

tem, non refugere laborem, natura semen
conservare.

Drey ding sind gesund / wenig es dein mund /
 Ab dich alle stund / lauff nit wie ein Hund.

Si tibi

*Si tibi deficiant medici, medici tibi fiant
Hæc tria : mens hilaris, requies modera-
ta, diæta.*

*Gall. Couche de nuit ; du matin seoir ; droit
à midy ; aller du soir.*

Gall. Du matin, les monts : du soir, les fonds.

Ovid. Temporibus medicina valet.

Propert. Omnes humanos sanat medicina dolores :

Solus amor morbi non amat artificem.

*Ovid. Eripit interdum, modò dat medicina salutē ;
Quæq̃ juvet, monstrat, quæq̃ sit herba
nocens.*

LXIII. Iudex. Iudicium. Iusti- tia, Injustitia.

Cicero. Iudicis semper est verum sequi.

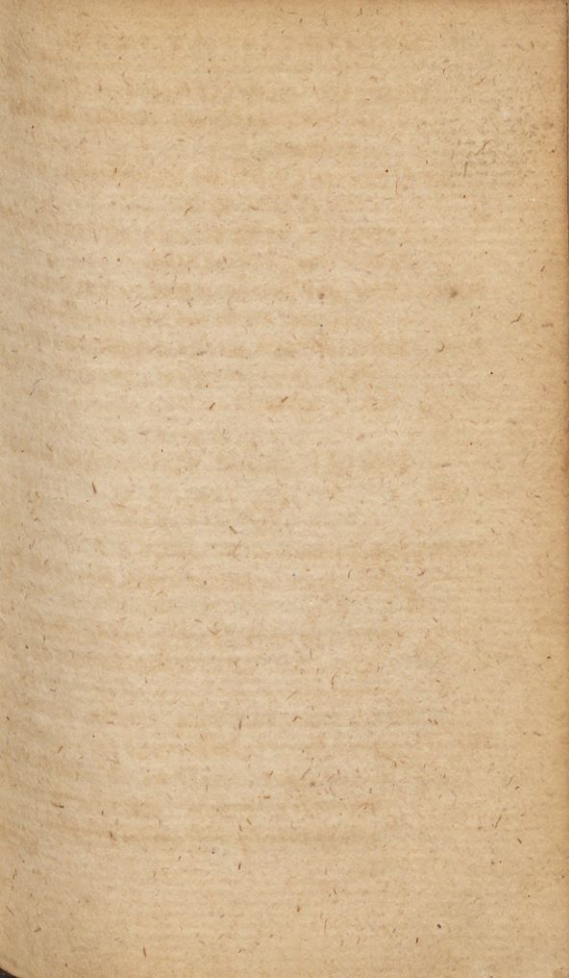
*Horat. Malè verum examinat omnis corruptus Iu-
dex.*

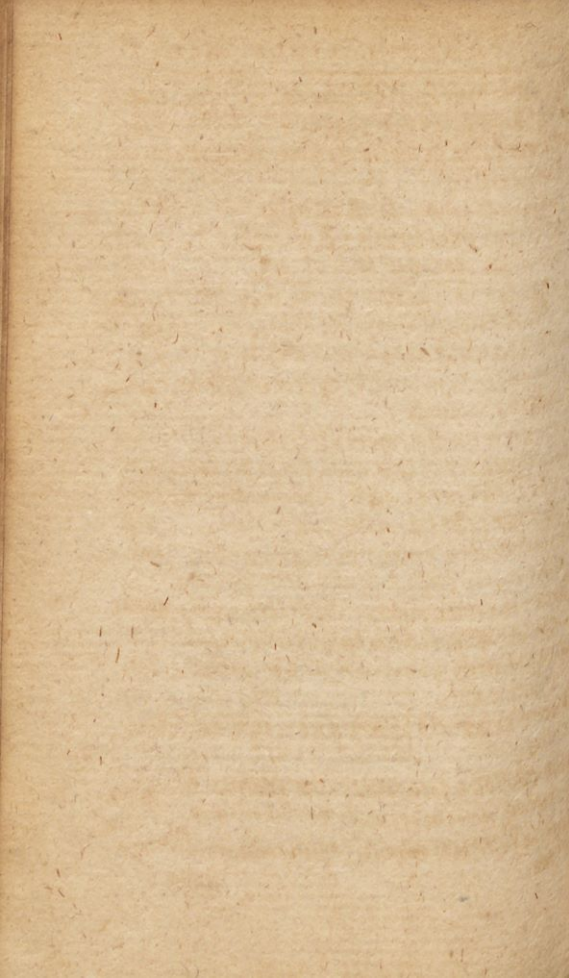
*Seneca. Qui statuit aliquid parte inaudita altera,
æquum licèt statuerit, haud æquus est.*

*Ital. Non giudicar per legge nè per carte,
Se non ascolti l' un, e l' altra parte.*

*Apophth. Alexander M. cùm in causis capitalibus se-
deret iudex, accusatori alteram aurem
occludebat : rogatus, cur id faceret : al-
teram, inquit, integram servo reo.*

Sage

- Sage est le juge, qui escoute & tard juge. *Gall.*
 De fol juge brieve sentence. *Gall.*
Nulla unquam de morte hominis cunctatio Iuvenal.
longa est.
In iudicando criminosa est celeritas. Publ.
 Non si può esser giudice & parte. *Ital.*
Nemo debet esse iudex in causa sua. Iurisc.
 Tu es iudex, ne quid accusandus sis, vide. Terent.
 Chi uno castiga, cento ne minaccia. *Ital.*
Iudex damnatur, cum nocens absolvitur. Publ.
Ex defendendo uberior comparatur gloria, Cicero.
quam accusando.
 Bonis nocet quisquis malus pepercerit. Publ.
 Malis ignoscere, idem quod bonos perdere.
 Vbi enim bene & malè facta contemseris,
 Segnior fit bonus, malusq; improbior. *Ital.*
 Chi perdona a' tristi, nuoce a' buoni.
 La morte de' lupi è sanità delle pecore.
 Turpe reos emta miseros defendere lingua: Ovid.
 Quod faciat magnas turpe tribunal opes.
 Longuement proceder est à l' advocat *Gall.*
 vendanger.
 Ouure ta bourse, i' ouuriray ma, bou- *Gall.*
 che.
 Sine cauidicis satis felices olim fuerunt fu- Colum.
 ruraq; sunt urbes. de Rabulis intellige.
 Discite justitiam moniti, & non temnere di- Virgil.
 vos.
 Bona

Macrobi. *Bonae leges ex malis moribus procreantur.*

Werden keine Diebe/so werden keine Galgen.

Cicero. *Iustitia, virtus omnium est domina & regina virtutum.*

Gall. Ou force est, raison n' à lieu.

Petrarca. Ma ragion contrà forza non ha luoco.

Ital. La forza caca addossa alla ragione.

Nihil est iuri tam inimicum quam vis.

Thucyd. *Melius agitur cum civitate, quae malis legibus constanter utitur, quam cum ea, quae bonis, sed inconstanter.*

Gall. La ou force regne, droict n' y a lieu.

Es ist böß rechten/ wo Gewalt Richter ist.

Juvenal. *Dat veniam corvis, vexat censura columbas.*

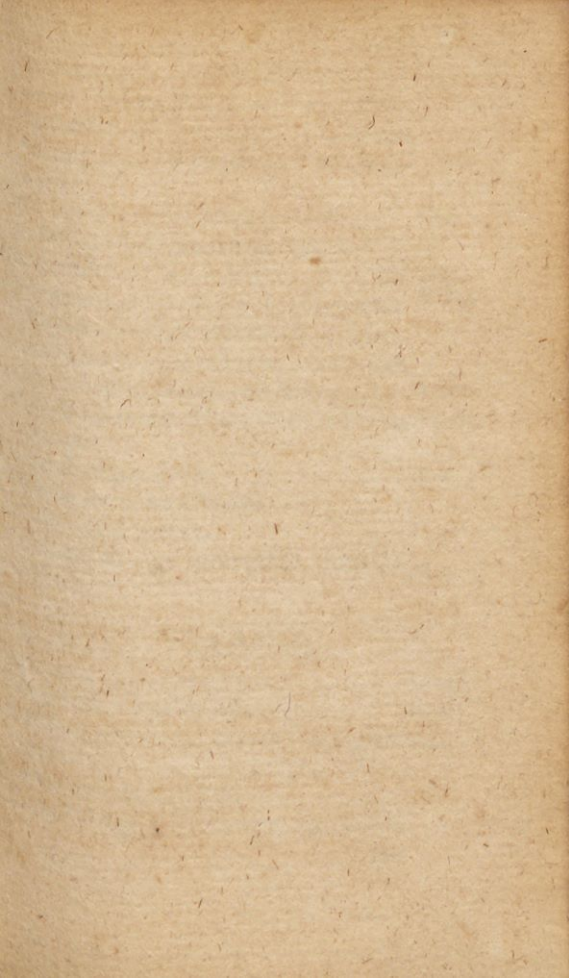
Gall. Les grands larrons sons penduz par la bourse, & les petits par cordes au gibet.

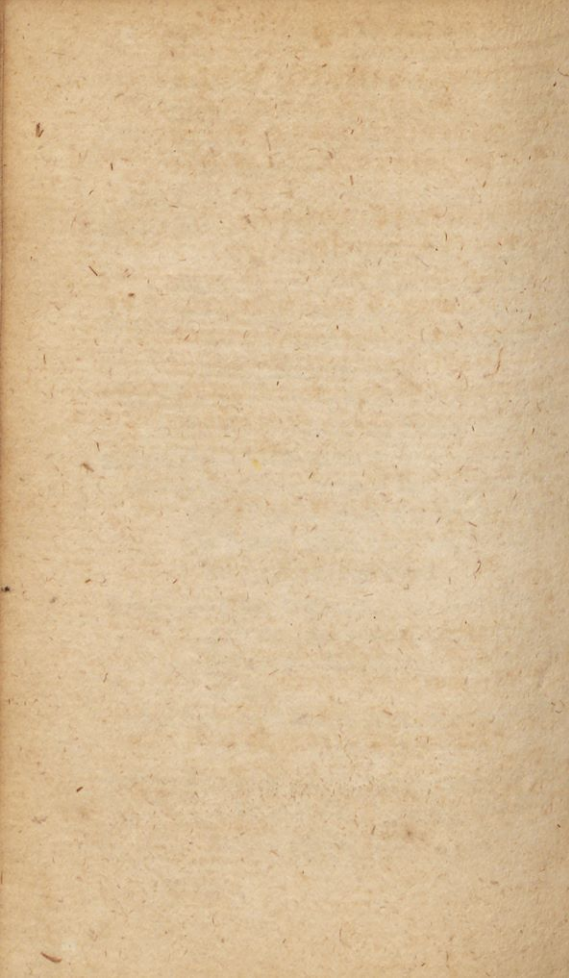
Die kleinen Diebe henckt man an die Häße/ die grossen an den Beutel.

Apoph. *Diogenes conspicatus quendam duci à magistratu, qui phialam ex arario furatus sustulerat: Magni, inquit, fures parvum ducunt.*

Gall. Les petits sont subjets aux loys, & les grands en font à leur guise.

Apoph. *Alexandro M. pirata quidam captus, & ad ipsum adductus, rogatusque, qua fretus esset, auderet infestare maria, respondit: Ego quo-*

quoniam unica navicula facio, pirata nominor: tu cum idem facias magna classe, Rex appellaris. Quo dicto Alexander mortuus, ipsum statim dimisit, & vitam donavit.

Gros larrons faict le petit pendre. Gall.

Die grossen Diebe hengen die kleinen.

Les grands poissons mangent les petits. Gall.

Qui pote plus arget: sic pisces saepe minores. M. Varr.

Magnus comest, ut aves enecat accipiter.

Wer bass mag/der scheubt den andern in sack.

Accipere praestat, quam facere injuriam. Cicero.

Satius est nocentem absolvi, quam insontem Regula.

damnari.

Forcen' est pas droit. Gall.

Summum jus, summa injuria.

Su viel recht ist vnrecht.

Par tel est corrige le membre, dont il a Gall.
offense.

LXIV. Vita Aulica.

Exeat aula, Qui volet esse pius. Lucan.

Fraus sublimi regnat in aula. Seneca.

Ira pudorq; & conjugij sacrata fides fugiant Idem.

aulas.

Lang zu Hof/ lang zu Hell.

Wer zu Hof tiglich ist/den treibt man zu tod.

Man

Man rüfft den Esel nicht ehe gen Hof / er sol
den Sâcke tragen.

Zu Hof gibt man viel hânde vnd wenig herg.
Orid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, &*
intra

Fortunam debet quisq, manere suam.

Ital. Chi vive à corte, muore à pajaro.

Gall. Qui vit en court, meurt en pailler.

Junger Keutter / alter Bettler.

Wer den Herren zu nahe ist / der wil ersticken /
vnd wer jnen zu fern ist / der wil erfrieren.

Apoph. *Aulicus quidam injuriarum palatarum pa-*
ex Sen. *tientissimus, cum à quodam rogaretur,*
quomodo rarissimam rem in aula conse-
quutus esset; injurias, inquit, accipiendo,
& gratias agendo.

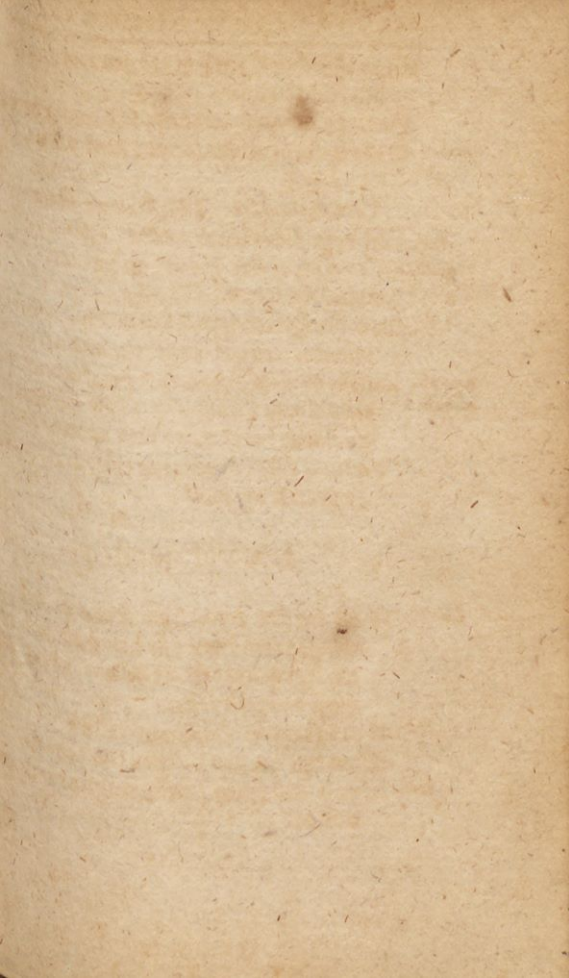
LXV. Equestria.

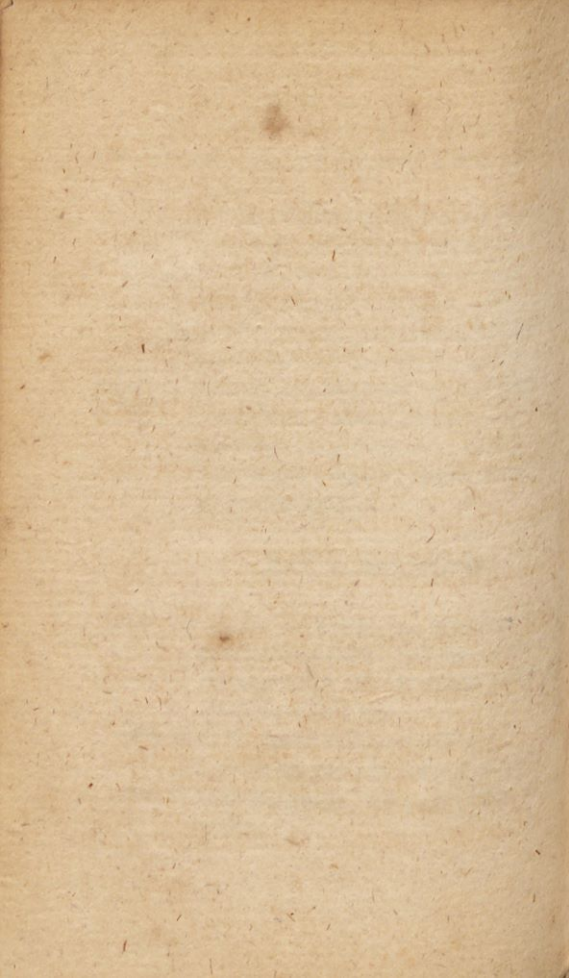
Cicero. *Vt ad cursum equus, ad arandum bos, ad*
indagandum canis: sic homo ad duas res,
intelligendum & agendum natus est,
quasi mortalis Deus.

Ital. Il caval, tanto val, quanto e' va.

Man kent een goet peert an zijn draven.

Ital. Freno indorato, non migliore il ca-
vallo.

- Een goet peert is een edel have / alst reyn
 van hayr is / end van beyne ganz.
 Bon pied, bon œil. *Gall.*
 De tout poil, bon cheval. *Gall.*
 In alle haer mach wel een goet peert stecken.
 Caval corrente, sepoltura aperta. *Ital.*
 Cheval courant, sepulture ouuerte. *Gall.*
 Chi corre in posta, con la morte scherza. *Ital.*
 Buon caval, & rio caval, vol speron: *Ita.*
 buona donna, & cattiva donna, vol
 baston.
 Bon cheval, mauvais cheval, veult l' e. *Gall.*
 speron:
 bonne femme, mauuaise femme, veult
 le baston.
 Cheval de paille, cheval de bataille. *Gall.*
 Caval di paglia, caval di battaglia. *Ital.*
 Iarar ath machmuse ichtiagi joctur. i. *Turc.*
 A caval che corre non bisogna sprone. *Ital.*
 Billige Ross sol man nicht obertreiben.
 Petit cheval, petite journee. *Gall.*
 Klein peert / klein dachvaert.
 Kleine Pferd / kleine tagreisen. *Ital.*
 Balzan da quattro, caval da matto;
 balzan da tre, caval da Re: tienlo per
 te.
 balzan da un, no 'l dar à nessun.

Niet langher salmen den ruiter ghedincen/
 Dan men zijne hoefysen siet blincken.

Ital. A cavallo nuevo, cavallero viejo.

LXVI. Venatoria, & de Canibus.

Livius. *Venandi studium ac voluptas multos labore
 afficit & incommodo.*

Gall. Qui pert à chasser tout son temps, toujours sera pource & meschant.

Gall. Mieux vaut mestier, que esprevier.
 Es ist alle tag jagtag/aber nit all tag fahstag.

Gall. De chiens, oiseaux, armes, & fols amours, pour un plaisir mille douleurs.

Van voghelen/van honden/ en van frawen/
 vor eene vreugd seuen rauwen.

Gall. Aux amans & venans, le chemin est court, & le temps.

Mit unwilligen hunden ist nicht gut jagen.
Venari invitis haud facile est canibus.

Wenn der hund nicht lustig ist zum jagen/so
 reitet er auff dem hindern.

Ein Jäger unverdrossen/ hat es oft vnd mal
 nichmal genossen.

Ital. Chi amazza cani & gatti, nō fa mai bene.

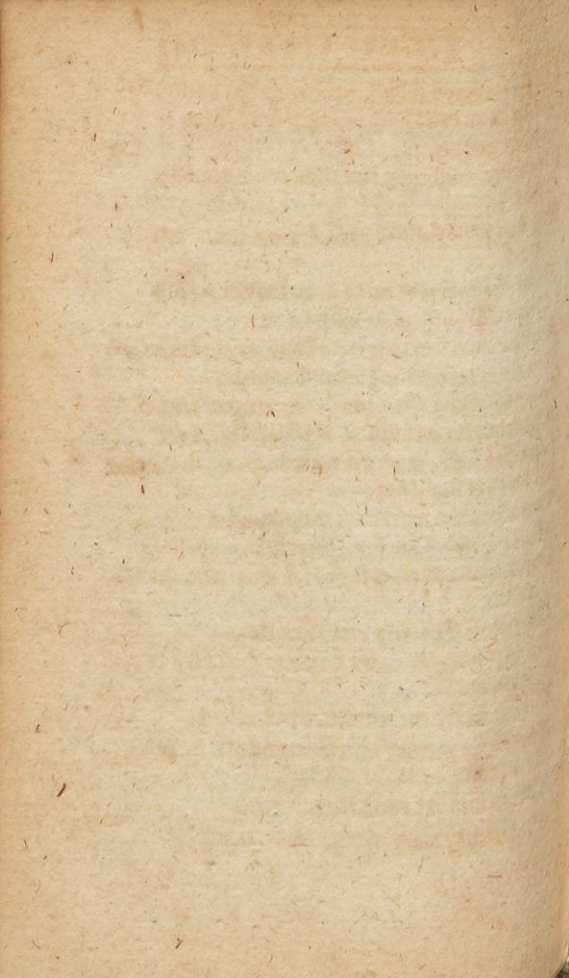
Gall. Qui tue chat & chien, ne fait jamais bien.
 Toſto

Veratoria & de Canibus

Canis antiquis catena assuefieri
non potest. *id est* *quoniam* *non*
quod *omnibus* *summa* *est*

Colla canum vetera volunt attinere
re loco idem *id est* *non*

Ne *hercules* *quidem* *adversus*
duos *nil* *galea* *et* *duo* *galea*
in *sub*

Tosto si trova il bastone da dar al can. *Ital.*

Wenn man den Hund schlagen wil / so hat er
leder gessen.

Mancher muß entgelten / daß er nie genossen
hat.

Die den hont smijten wilt / vindt lichte een
stock.

Man hefft balde een klüppel funden / wan
men den hund slan wilt.

A petit occasion prent le loup le mouton. *Gall.*

Om cleyne saeck bijt de wolf dat schaep. *Simile.*

Canis ruidus vehementius latrat, quā mor- *Curtius*

Die hund die viel bellen / beyssen nicht. *(det.)*

Can che abbaja, non morde. *Gall.*

Ist nur im maul böß.

Can vecchio non baja indarno. *Ital.*

Wen der alte hund billt / so sol man auffsehen.

Can bajoso & non forzoso, guai alla sua *Ital.*
pelle.

Ogni tristo can, mena la coda. *Ital.*

E'l can pauroso, che si tira la coda fra le *Ital.*
gambe.

Cane affamato, non prezza bastone. *Italice.*

Non se da tanto pane al cagnuolo, quan- *Ital.*
to la sua coda dimanda.

Non dimisciar cane, che dorme. *Ital.*

Schlaffende hunde sol niemand wecken.

Tis beter den hond te vriende/ dan te vyande
hebben.

Gall. A la gorge du chien jettes un os, si tu le
veux appaiser.

Mien maecte nont hont gram met den beene.

Gall. Qui de mastin faict son compere, ne do-
ibt plus baston porter.

Sclav. Chi zapfi leshe rad sbuhami staye.

Refer ad Tit. 28.

Ital. Chi va à dormir con cani, si leva con
pulici.

Canis domi ferocissimus.

Gall. Chien sur son fumier est hardi.

Ital. Carezze di cane, cortesie di puttane,
Inviti d'hosti, non può far, che non
ti costi.

LXVII. Nautica,

Q Cala. Ναῦται γὰρ αἰεὶ χεῖδόν εἰσιν ὀλέθρου.

Nauta semper morti proximi.

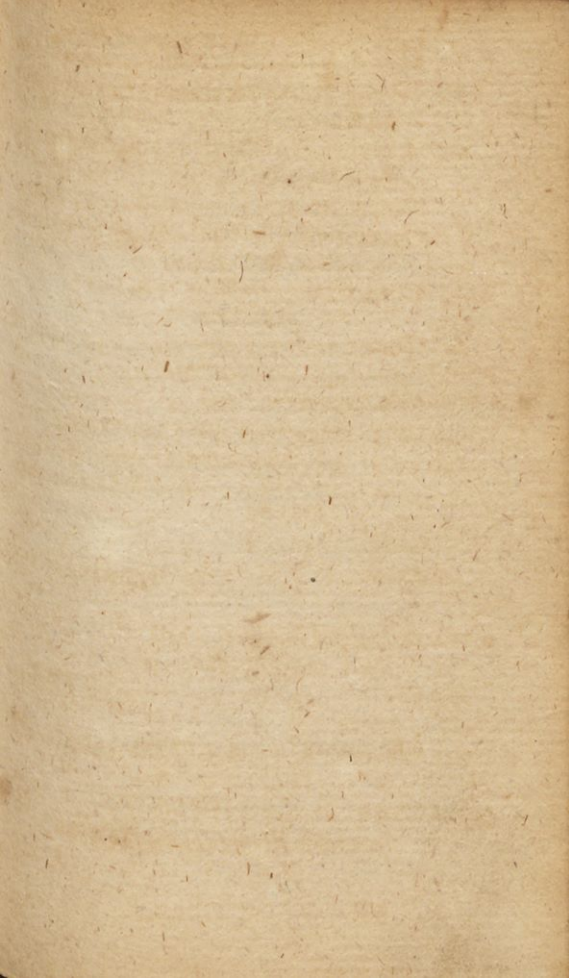
Ital. Chi non fa orare, vada in mare à navi-
gare.

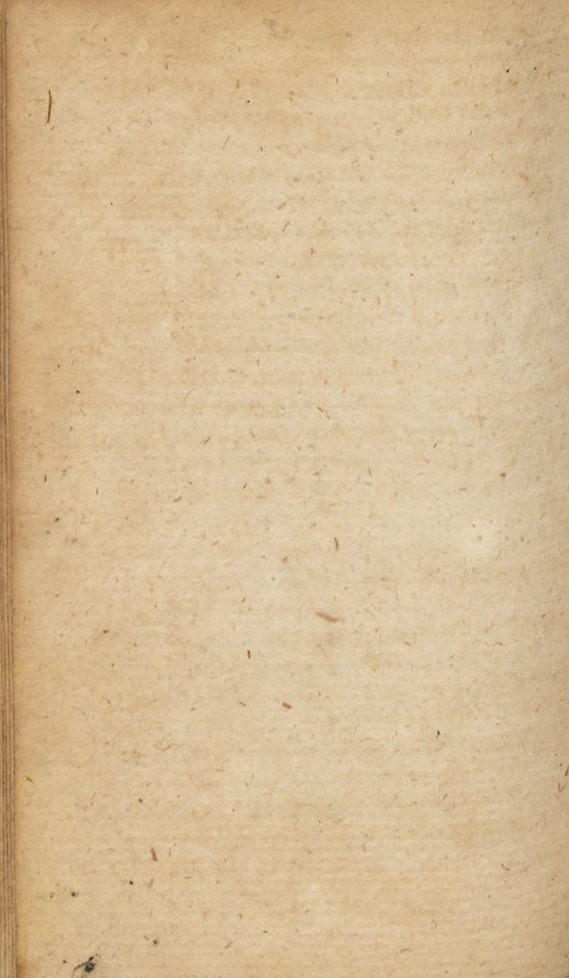
Ital. Chi non naviga, non fa che cosa sia ti-
mor di Dio.

Callim. ἡδὺ μὲν θάλαπταν ἀπὸ γῆς ὁρᾶν.

Iucundum est mare ex terra intueri.

Loda

Loda il mare, e tienti alla terra. *Ital.*

Iucundissima navigatio juxta terram, & Plut.
ambulatio juxta mare.

Neben dem Schiff ist gut schwimmen / vnd
neben dem Ross ist gut gehen.

Εν γῇ πένετος κρείττον, ἢ πλεῖστον πλεῖν.

Satius est in terra pauperem esse, quàm divi-
tem navigare.

Inunc & ventus animam committe, dolato *Juvenal.*

Confusus ligno, digitis à morte remotis

Quattuor, aut septem, si sit latissima rada.

Anacharsis, cùm rogasset quendam, quanta *Apopht.*

esset spissitudo tabularum nauticarum,

isq; respondisset, quattuor digitorum:

Tantillum, inquit, absunt à morte, qui

navigant.

Il navigar è il più sottil e più grosso me- *Ital.*

stier, che si faccia.

Qui est sur la mer, il ne faict pas des vens *Ca.*

ce que il veult.

Chi è in mare, naviga. *Ital.*

Gran nave, vol grand' acqua. *Ital.*

Gran nave, gran pensiero. *Ital.*

Chi naviga contra vento, convien star *Ital.*

sù le volte.

Al far in mar, al tondo in porto:

acciò la quintadecima nò ti faccia torto. *Ital.*

Ital. Borea tre di dura: ma se va di trotto,
dura più di otto.

Ital. Chi fa contrabando, guadagna non so
quando.

Ital. Ben faremo, ben diremo,
mal va la barca senza remo.

LXVIII. Peregrinatio.

Menand. Πλάην βίον τίθῃσι σωφρονέσθον.

Moderationem docet peregrinatio.

Ital. Chi va per il mondo, impara à vivere.

Homer. Αἰχρόν τοι δνδὸν μνέειν, κενέοντε νέεσθ.

*Turpe est diu manere (absuisse domo) &
inanem redire sine fructu.*

Apoph. Socrates cuidam querenti, quod peregrinationes sibi nihil profuissent: non immerito, inquit, tibi istud evenis: tecum enim peregrinabar.

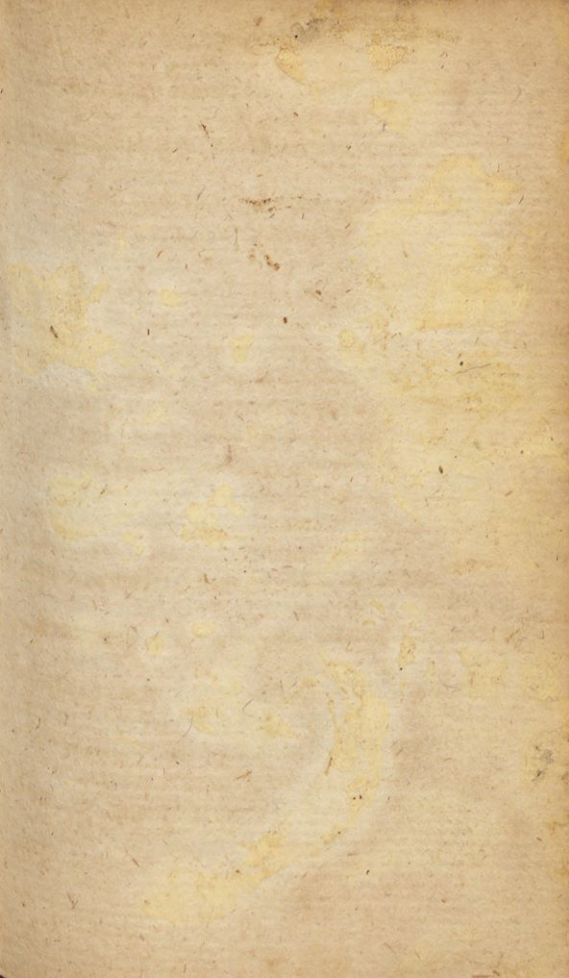
Horat. Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt.

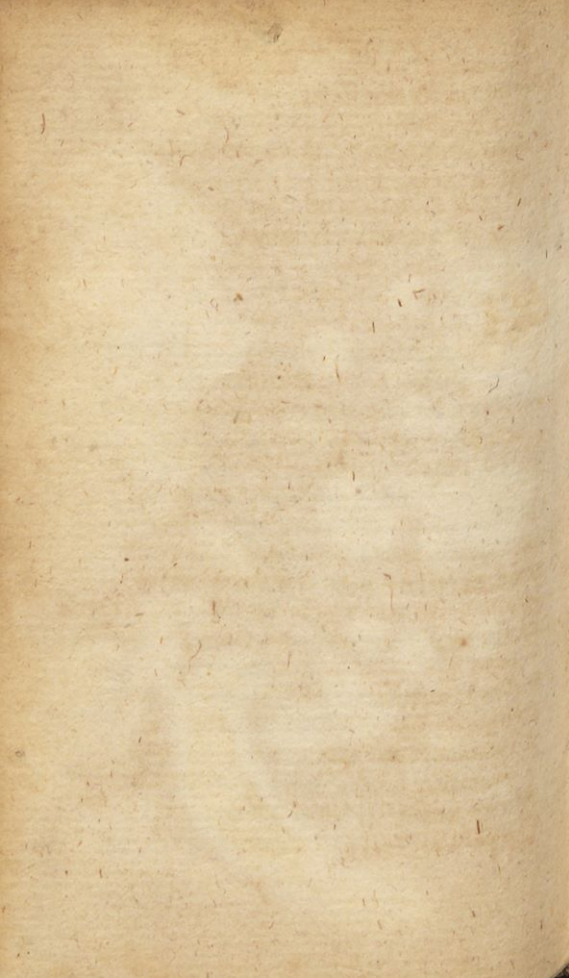
*Es flengt ein Gans über Meer / vnd kompt
ein Gans herwider.*

*Man dryve een varren tot Nonpolir /
Kompt he weder her blyft een stier.*

*Man vore een ratte in Engeland / so werd se
doch matwen.*

Mer

Wer ein Narren weit sendet / dem kömpt ein
Thor herwider.

Daheim gezogen Kind / ist bey den Leuten
wie ein Kind.

Zhesa doma nig toga udobi nig.

Sclav.

Der nie außkam / kam auch nie ein.

Il ne scait rien, qui ne va par villes.

Gall.

Il ne scait rien qui hors ne va.

Gall.

Chi va, & torna, fa buon viaggio.

Ital.

Qui va & retourne, faict bon voyage.

Gall.

Die doet ghenough / die gaet en wederteert.

Die langhe leven / en verre wandelen / hooren
ende sien veel bremde saken.

Chi va lontan dalla sua patria, vede

Ital.

cofe, da quel, che già credea, lontane;

Ariost.

Che narrandole poi non segli crede, &c.

Αἴθως κυλιγδόμενος τὸ φῶκος ἔ ποιεῖ.

Non lapis hirsutus sit per loca multa volutus.

Iuquar lanan tascha jossun japischmas.

Turcisc.

Pierre souuent muee, ne quest point
mouffe.

Gall.

Sasso che non sta fermo, non fa muschio.

Ital.

Walgender stein wird nicht mosig.

De planten de vate verplantet werden / bech
ven nicht.

(caricato.

Albero spesso trapiantato Mai di frutti è

Ital.

Qui par tout va, par tout prend.

Gall.

Een vliegheende craeye vangt altyts wat.

Gall. Petite chose de long poise.

Gall. En longue voye, paille poise.

Claud. *Felix qui patrius avum transegit in arvis,
Ipsa domus puerum quem videt, ipsa senē.
Erret, & ignotos alter scrutetur Iberos:
Plus habet hic vitæ, plus habet ille vie.*

Eurip. *Μακάριος ὅστις ἐν τοῦ χῶν οἴκῳ μένει.*
Beatus ille qui fortunatus domi manet.

Gall. On scait bien, quand' on s' en va, mais
on ne scait, quand. on reviendra.

Die thuyf blyft / sterft in synen nest.

Ital. Chi vol provar l' inferno.

L' estate in Puglia, & nell' Abruzzo
il verno.

Gall. Avec le florin, roncín & latin, par tout l'
univers on trouue le chemin.

Ital. Dove può andar barca, non gli vada il
carro: (cavallo.

Dove può andar carro, non gli vada

Gall. Grasse terre, mauvais chemin.

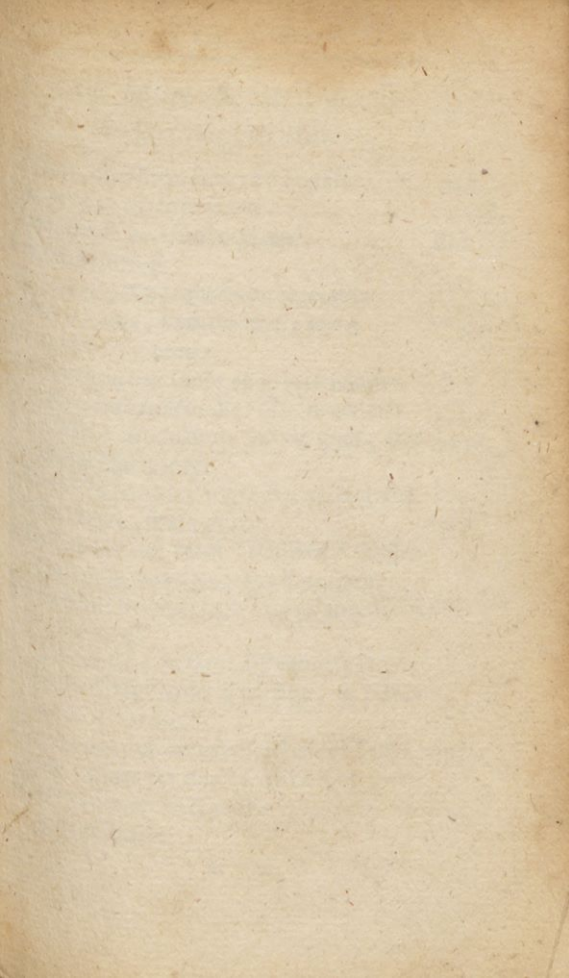
In vette landen swaren wech.

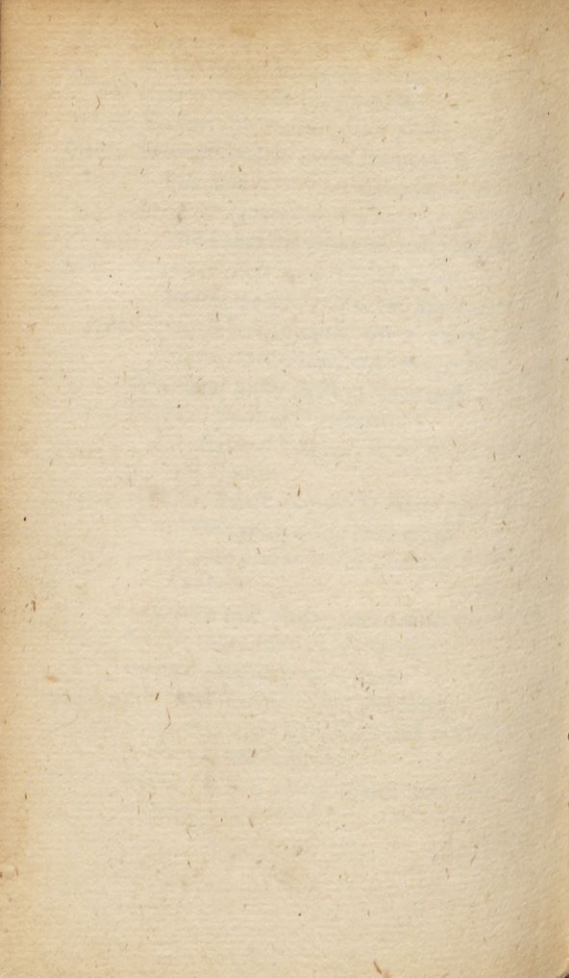
Italice. Chi lascia il cavallo, va per terra.

Gall. Il fait bon aller à pied, quand on tient le
cheval par la bride.

Tis goet te voet gâen / als men wert moed i sp
dens.

Mo-

LXIX. Mores & attributa di- verfarum gentium.

Gli huomini sono secondo i paesi.

Ital.

Her jerung bir ture si uuar. i.

Turcicè.

Ogni paese ha i suoi costumi.

Ital.

Ländlich/sittlich.

De sede van den lande/is menegerande.

Si fueris *Roma*, *Romano* vivito more.

Vulgò.

Lands sede/landseere.

Costume van den lande en is geen schande.

Tedesco Italianato, diavolo incarnato.

Ital.

I Tedeschi intendono più di quel, che

Italice.

fanno esprimere,

I Tedeschi hanno l'ingegno nelle mani.

Ital.

Bonne terre, male gente.

Gall.

Hüte dich vor eim roten Wälschen / weissen

Franzosen/vnd schwarzen Teutschen.

Le nationi smaltiscono diversamente il

Ital.

dolore;

Il Tedesco lo beve, il Francese il can-

ta, lo Spagnuolo il piange, & l'Ita-

liano il dorme.

Havete più del Genovese, che del Toscà,

Ital.

che volete far una torta con un ovo.

Il Bergamasco ha il parlar grosso, e l'in-

Ital.

gegno sottile.

Ital. Vinegia, chi non la vede, nō l' appregia.

Ital. Il bianco & il negro, ha fatto ricca Venetia. (cioè, il pevere, e'l cotton.)

Vale. M. Thraces hominum natales flebiliter, exequias verò cum hilaritate celebrant.

Idem. Aegyptii singulis agritudinibus singulos adhibebant medicos.

Idem. Apud Romanos olim vini usus mulieribus erat interdictus.

LXX. Patria.

Ovid. Nescio qua natale solum dulcedine cunctos Ducit, & immemores non fuit esse sui.

Idem. Amor patria, ratione valentior omni.

Cicero. Patria nihil dulcius, nihil carius in vita esse debet.

Idem. Patria solum, cum omnibus carum est, tum verò dulce atq; jucundum.

Patria fumus alieno igni est luculentior.

Seneca. Patriam tuam mundum existima.

Omne homini natale solum.

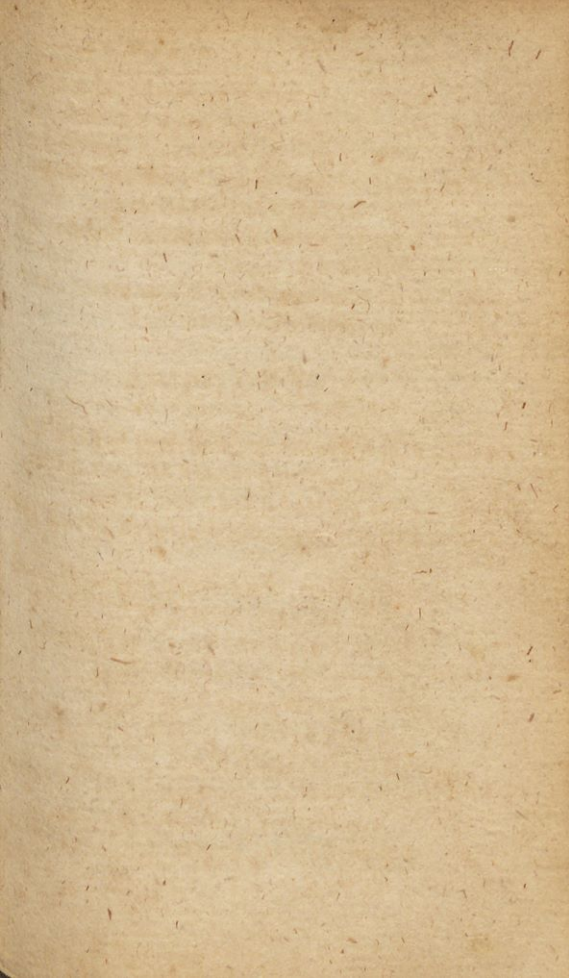
Πᾶσα γῆ πατρίς.

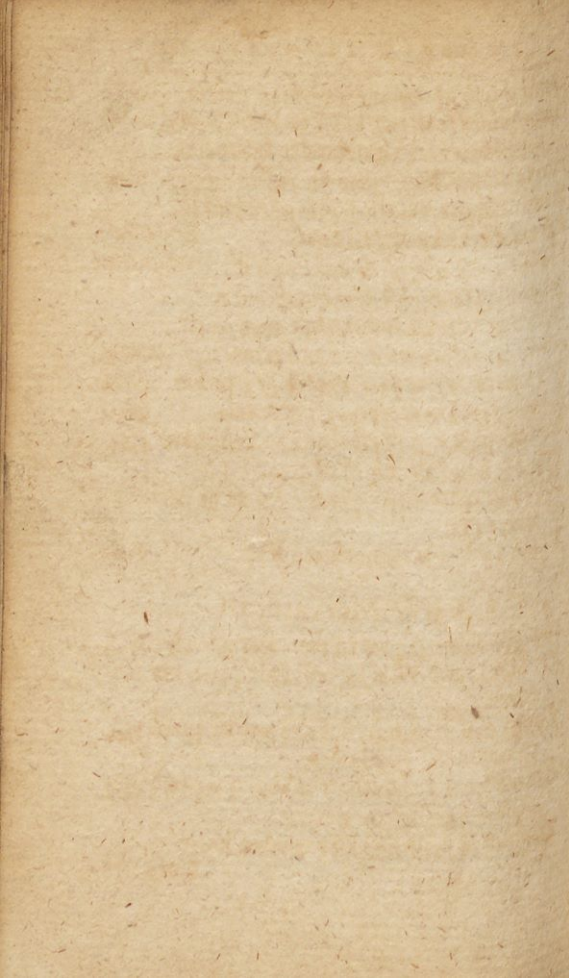
Quavis terra patria.

Apoph. Diogenes interrogatus, cujās esset: respondit: κοσμοπολίτης, id est, civis mundi.

Sapiens ubicunq; locorum agit, in sua patria vivit.

Ogni

- Ogni paese al valent huomo è patria. *Ital.*
 Omne solum forti patria est, ut piscib. equor, Ovid.
 Et volucrivacuo quidquid in orbe pater.
 Patria est ubicumq, vir fortis sedem elegit. *Curtius.*
 Eins Bidermans erb ligt in allen landen.
 Patria est, ubicumq, est bene. *Cicero.*
 Πατρίς ὅ ἐστι πᾶσι ἡ ἀνὴρ ἐπάλη τις εἶ.
 In andern landen ist auch gut wohnen. *Aristot.*
 Jenseit des berges findet man auch leute.
 Dulce & decorum est pro patria mori. *Horat.*
 Pro patria, & in patria mori præclarum. *Cicero.*
 Nemo propheta acceptus est in patria. *Iph. 4.*
 En son pais, nul n' est nommé prophete. *Gall.*
 Wo der has felle / da ist er gern.
 Den hase wilt altijs weder / da er hi ghe-
 worpen is.
 Vſacha ptiza k' suomo jatn leti. *Sclav.*

LXXI. Mercatura.

- Impiger extremos currit mercator ad Indos: *Horat.*
 Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per
 ignes.
 Tanto è mercante, colui che perde, quan- *Ital.*
 to colui che guadagna.
 Aussi bien est merchant celuy, qui perd, *Gall.*
 comme celuy qui gaigne.
 Binnen en verliesen is Coopmans boere.
 Cera

Ital. Cera, tela è fustagno,
bella bottega, e poco guadagno.

Ital. Olio, ferro e sale, mercanzia reale.

Ital. Femina, vin e cavallo, mercanzia di fallo.

Ital. Spalle d' asino, bocca di porcello,
orecchie di mercante.

Gall. Espaulle d' asne, groin de porc, oreille
de signe, ou de mercant, doit avoir
un bon servant.

Ital. E buon comperare, quando altri vuol
vendere.

Ital. Chi fa la mercanzia, e non la conosce
i suoi danari gli diventan mosche.

Ital. Fare i guadagni di Caseto, che dava tre
pecore negre, per una bianca. (de la.

Ital. Nè femina, nè candela, à lume di can-

Ovid. — *Consule de gemmis, de tincta murice lana,*
Consule de facie, corporibusq; diem.

Cicero. *Malo emere, quàm rogare.*

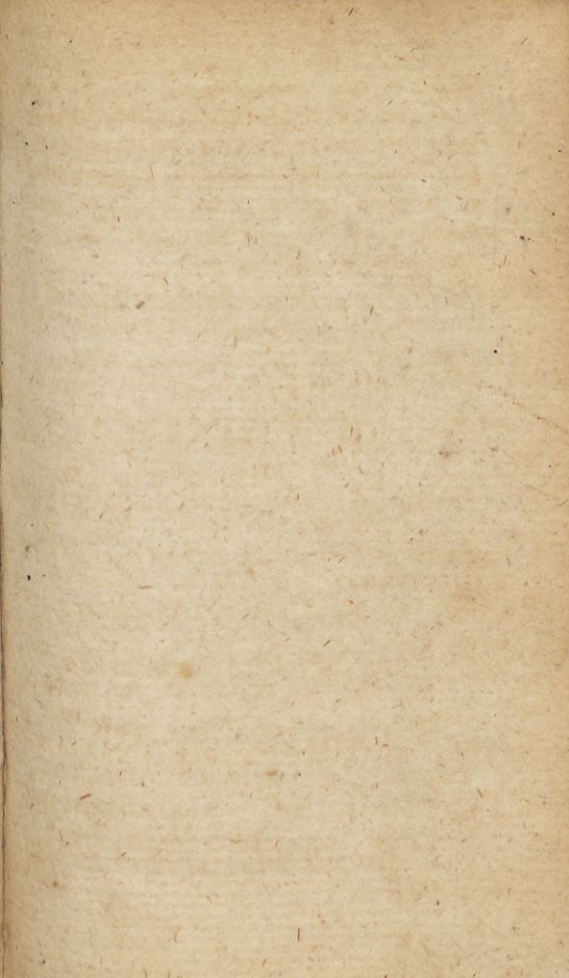
Plinius. *Emtum cum malè est, semper pœnitet,*
Gute wort/ böse tauffe.

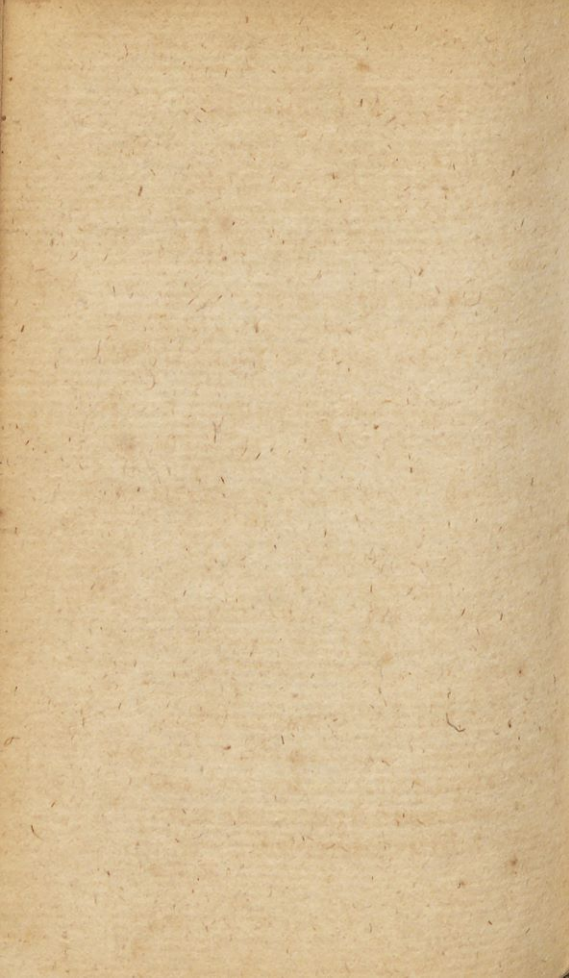
An der hunde hincfen/ Huren wincken/ Wei-
ber weinen/ vnd der Kramer schweren / sol
sich niemand kehren.

Ital. Chi non ha danari, nō vada al mercato.

Ital. Parole fan mercato, e danari pagano.

Pax:

LXXII. Pax; Concordia.

ὅσῳ τῷ πολέμῳ κρείσσων εἰρήνη βροτοῖς.

Eurip.

Quantò est bello potior pax hominibus.

Nomen pacis dulce est, & ipsa res salutaris.

Cicero.

Pax optima rerum, quas homini novisse datum est.

Sil.

Pax Cererem nutrit, pacis alumna Ceres.

Ovid.

Candida pax homines, trux decet ira feras.

Idem.

Melior est & tutior pax, quam sperata victoria.

Livius.

Pax una triumphis innumeris potior.

Sil.

Mieulx vaut en paix un œuf, qu' en guerre un bœuf.

Gall.

Concordia res parva crescunt, discordia maxime dilabuntur.

Sallust.

Concordiâ fulciuntur opes.

Wo einigkeit ist/da wohnet Gott.

Cum hominibus pacē, bella cum vitiis habe.

Qui vit en paix, il dort en grand repos.

Gall.

Es ist gut mit gangen haut schlaffen gehen.

LXXIII. Bellum: Militia.

Benignitate atq; clementia hostem vincere,

Polyb.

quàm armis, præstat: hic magnam laudis

partem commilitones sibi vendicant, illic

omnis victoria tribuitur duci.

Bellum

Bellum dicitur, quasi minimè bellum, vel bellum à belluis nomen habet.

- 'Ital. Non conosce la pace, e non l' estima,
Ariost. chi provato non ha la guerra prima.
Virgil. *Nulla salus bello: pacem te poscimus omnes.*
Pindar. Γλυκὴ δὲ πόλεμος ἀπειροσιν.

Dulce bellum inexpertis.

- Gall. A vieu gens darmes jeune cheval,
A jeune gens darmes vieu cheval.
Cicero. *Suscipienda bella sunt, ut in pace sine injuria vivatur.*

- Idem. *Armorum exitus semper incerti & timendi.*
Cæsar. *Multum cùm in omnibus rebus, tum in re militari fortuna potest.*

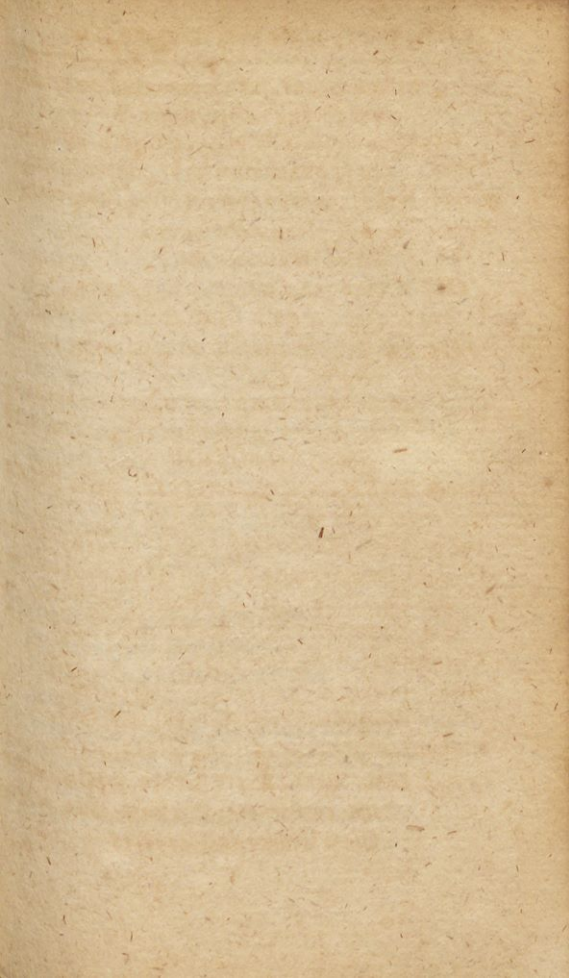
- Livius. *Melior, tutiorq̃, certa pax, quàm sperata victoria.* (tur.

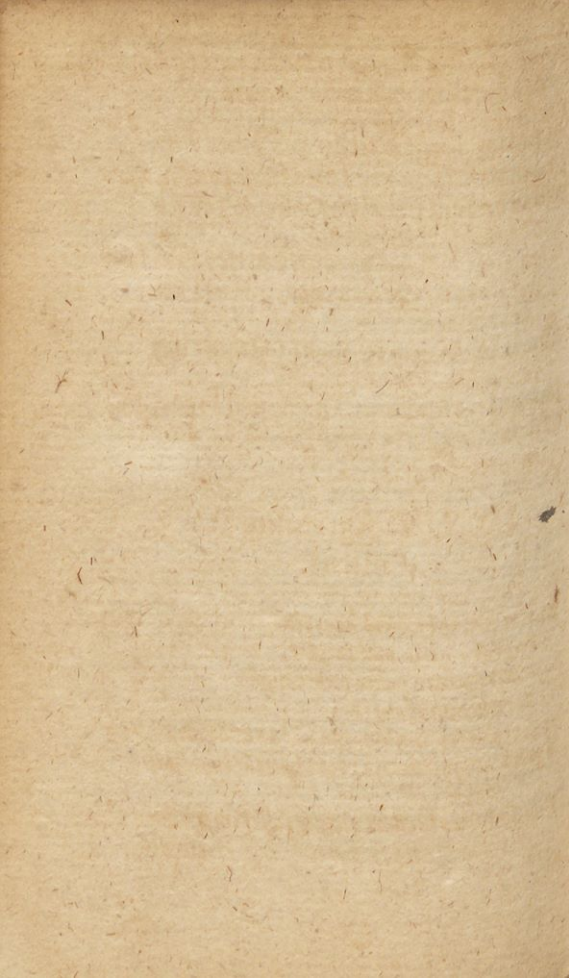
- Lucan. *Nulla fides, pietasq̃, viris, qui castra sequuntur.*
Ital. Grama quella chà, che gli pratica soldà.
Ital. Bandiera vecchia, honor di capitano.

- Gall. Banniere vieille honneur du Capitaine.
Cicero. *Inter arma silent leges.*

- Ovid. *Victaq̃, pugnaci jura sub ense jacent.*
Als ghewalt comt/so is dat recht doot.
Ital. La forza caca adosso alla ragione.

- Apoph. *Philippus rex dicere solebat, præstantiorem esse cervorum exercitum duce leone, quàm leonum ductore cervo.*

Scipio Africanus dicebat, se malle unam civē Apophr.
servare, quā mille hostes perdere.

Duschmeni hor giormē. Turc.

Verachte den Feind nicht.

Duschmen karin geise dahi ful jerinesai. Turc.

Wenn der feind ist wie ein Omeiß/so halt ihn
doch für ein Elephanten.

Iniquissima bellorum conditio hæc est: Pro- Tacit.

spera omnes sibi vindicant; adversa uni
imputantur.

Mit vielen sol man die feinde schlagen/ mit
wenigen aber zu rath gehen.

Par guerre sont toutes gens mal logés. Gall.

Chi va alla guerra: mangia male, e dor- Ital.
me in terra.

LXXIV. Agricultura: Rusticus.

Beatus ille, qui procul negotiis, Horat.

Vi prisca gens mortalium,

Paterna rura bobus exercet suis,

Solutus omni fenore.

O fortunatos nimium, sua si bona nôrint, Virgil.

Agricolas, quibus ipsa procul discordibus ar-
mis,

Fundit humo facilem victum justissima tellus.

Homi-

- Cicero. *Hominum generi universo cultura agrorum
est salutaris, nullaq; vita beator esse potest.*
 Plinius. *Agricolam vendacē esse oportet, non emacē.*
 Cato. *Paterfamiliās vendax sit, non emax.*
 Ovid. *Tempus in agrorū cultu consumere dulce est.*
 Nonius. *Formica pol persimilis est rusticus homo.*

Ital. Fa ben al villan, egli ti vol mal :
fa gli mal, egli ti vol ben.

Ital. Punge il villan, chi l' unge; unge, chi l'
punge.

Wenn man ein Bawren bitt/ so geschwellen
ihm die Stieffeln.

Gall. Oignes vilain, il vous poindra : poin-
gues vilain, il vous oindra.

Ital. Al villan, non dar la bachetta in man.

Hisp. Al villan non ge dar baqueta in man.
*Rustica gens, est optima flens, sed pessima
gaudens.*

Wenn man dem Bawer ein finger beut / so
wil er die faust gar haben.

Ital. Al villan, dalli la zappa.

Gall. Nul est vilain si du cœur ne luy vient.

Gall. Il est vilain qui faict la vilenie.

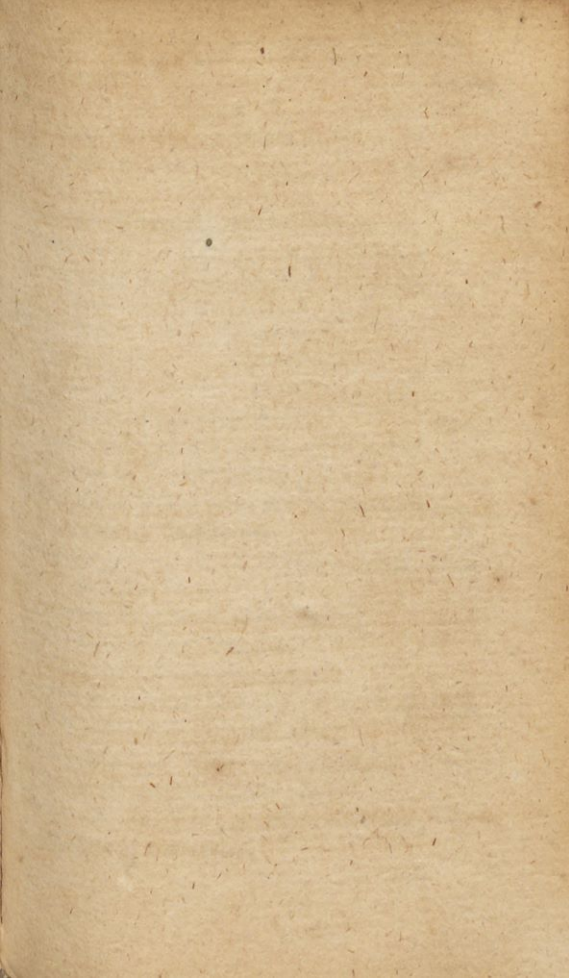
Ital. Il nobile ama, & il villano teme.

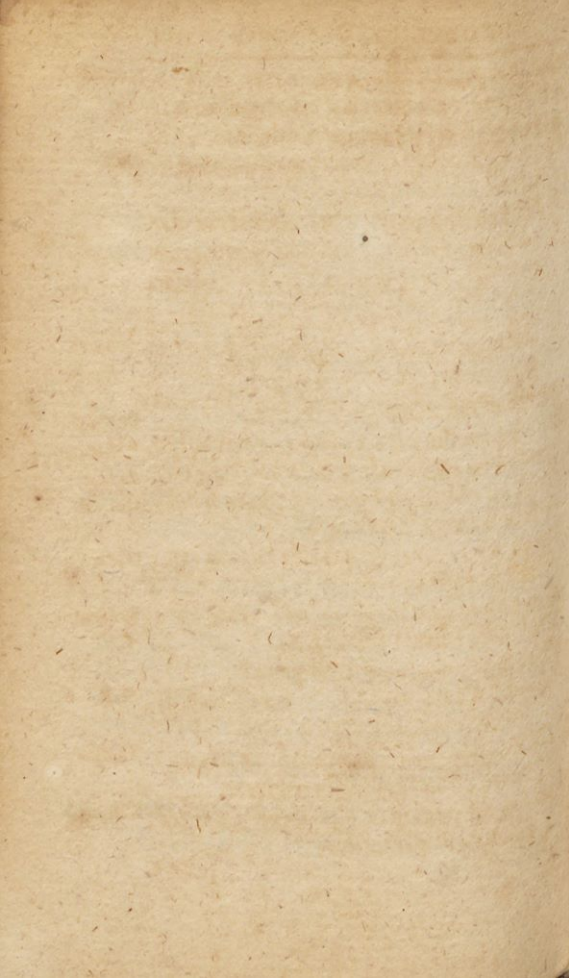
LXXV. Nobilitas generis.

Claud. *Virtute decet, non sanguine niti.*

Hy is wel edel/ die edele wercken doet.

No-

Nobilitas sola est, atq; unica virtus. Iuvenal.

*Antisthenis apophthegma est, qui virtute
præditi sunt, eosdem & nobiles esse.*

*Noble est celuy, qui faict les nobles œu- Gall.
ures.*

*Iphicrates Harmodio generis probum per
convicium objicienti, meum, inquit, genus
à me habet originem, tuū verò in te desit.*

Quod P. Melissus eleganter ita expressit:

*Incipit in me Stirpis origo,
nobilitas, & nobilitasq;
stirpis origo. desinit in te.*

Nobilior est, à quo genus incipit. Pythag.

Pulchrius multò parari, quàm creari nobilē. Auson.

Non genus virū ornat: generis vir fortis loco. Accius.

*Nihil est nobilitas generis, nisi morum nobi- Herodia
litas adsit, & humanitas.*

*Genus, & proavos & quæ non fecimus ipsi, Ovid.
vix ea nostra voco.*

Qui genus jactat suum, aliena laudat. Seneca.

*Da Adam hactè vnd Eva span/
Wer war damals ein Edelmann?*

*Quand Adam foy vissoit, & Eva filoit, di- Gall.
etes, ou' noble homme estoit.*

Τὸν αἰσχρὸν αἰχρῶς τοῖς καλῶς περιφρονῶν. Sophoc.

Turpe est nobiles turpiter vivere. Chryso.

*Melius est, ut in te glorientur parentes,
quàm tu in parentibus.*

Cicero. Reip. utile est, nobiles esse homines dignos
majoribus suis.

Frumb / redlich / wets vnd mild / gehöret in
des Adels schild.

LXXVI. Servitus: Libertas.

Cicero. Omnis est misera servitus.

Seneca. Non sit is alterius qui suus esse potest.

Freiheit ist vber Silber vnd Gold.

Publ. Durum, invisum, grave est servitia ferre.

Plaut. Acerba est omnis homini ingenuo servitus.
Omnes profecto liberi libentius sumus, quam
servimus.

Plaut. Servos fideles liberalitas facit.

Gall. Il fait bon servir à bon maistre.

Man sol der Herren genießten / daß sie auch
beym brot bleiben.

Servi qui culpa carent, & metuent: ii solent
esse heris utibiles.

Gall. En l'absence du seigneur, se conoit le
serviteur.

Ital. Chi ben serve, & tace, assai domanda.

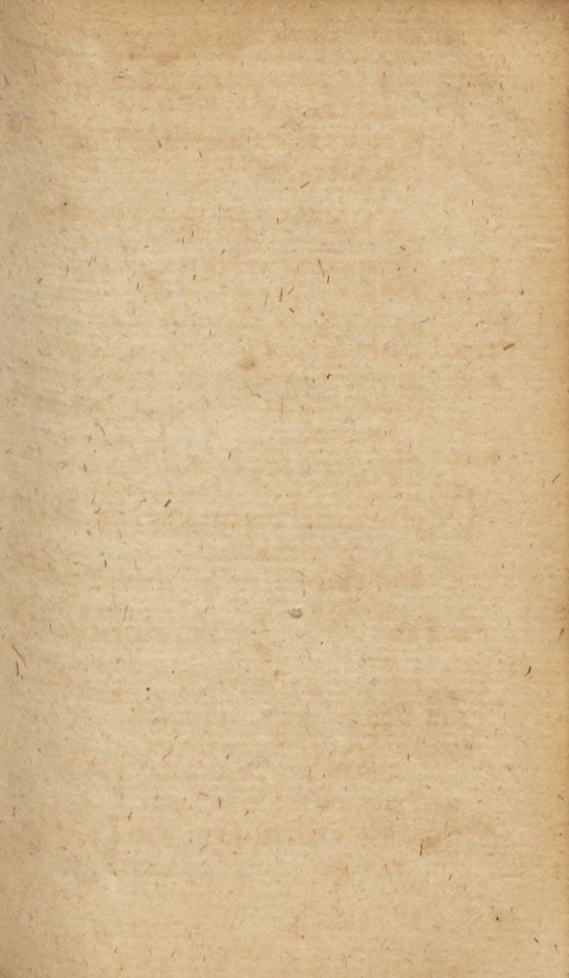
Gall. Asses demande, qui bien sert.

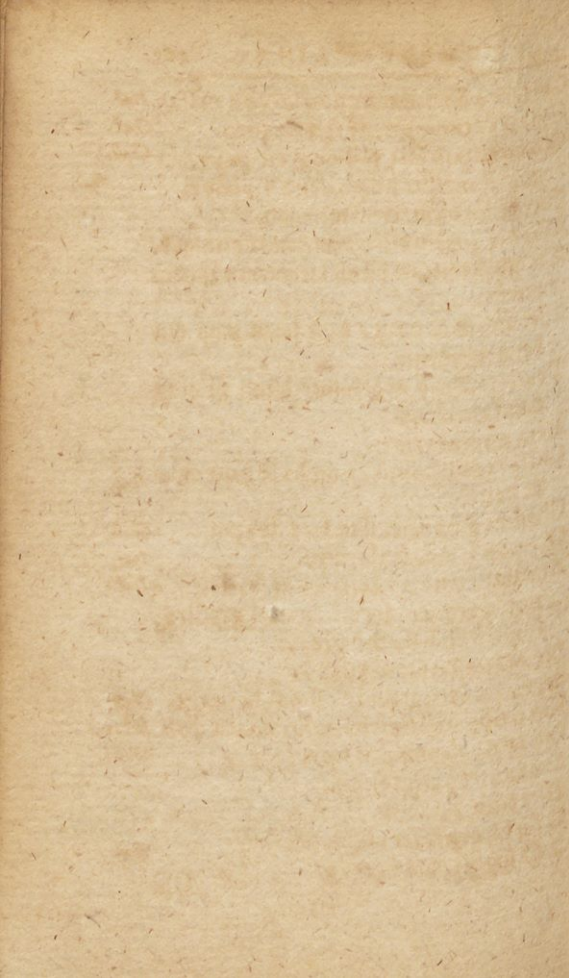
Gall. Par bien servir, loyal estre,
de serviteur devient on maistre.

Ital. Premio al ben servire, pur

Arist. viene al fine, se ben tarda à venire.

Chi

Chi serve à commun, non serve à nessun *Ital.*

Chi sert commun, ne sert negun. *Gall.*

Qui commun sert, nul ne l' en paye, *Gallo.*

& s' il mesprend, chascun l' abaye.

Wer vielen dient / dient niemand.

Wer der gemein dient / dem danckt niemand.

Die der ghemeente dient / dient eenen quaden
heere.

Wer auff gnad dient / dem lohnt man mit
barmherzigkeit.

Ungebetner vnd angebotenner dienst ist nicht
danckens werth.

Merx ultronea putet.

Chi serve all' asino, non ha se non calzi *Ital.*
& petti.

Chantes à l' aïsne, il te fera des pets. *Gall.*

Di buon seme, mal frutto. *Ital.*

Aspettar, e non venire; star in letto, e *Ital.*

non dormire; servir, e non gradire;

son tre cose da morire.

Herren dienst erbet nicht.

Service de seigneur n' est pas heritage. *Gall.*

Kako noga ztrimena, tako sluzba doli. *Sclavo.*

Qui sert, il faut qu' il serve. *Gall.*

Die dient / hy moet dienen.

Wer dient / der dient.

O servi, come servo,

O fuggi, come cervo.

Ital.

Chi

Ital. Chi servitio fa, servitio aspetta.

Gall. Qui plaisir faiet, plaisir requiert.

Juvenal. *Maxima quæq; domus servis est plena superbus.*

Idem. *Lingua mali pars pessima servi.*

Gall. A serviteur oreilles d'ânes.

Seneca. *Quot servos habemus, totidē habemus hostes.*

מֵרַבָּה עֲבָדִים מֵרַבָּה גֹזֵל

Marbe abadiu, marbe gazel.

Qui multos servos habet, multos fures habet.

Ital. Tanti nemici habbiamo, quanti servitori.

Nemo potest dominis pariter servire duobus.

Ital. Mal si può servire più d' un signore.

Saule Anechte seind gute Propheten.

Ital. Chi non fa quel, che deve,
quel che aspetta, non riceve.

Gall. Qui fait ce qu' il ne doit, il luy advient,
ce qu' il ne vouldroyt.

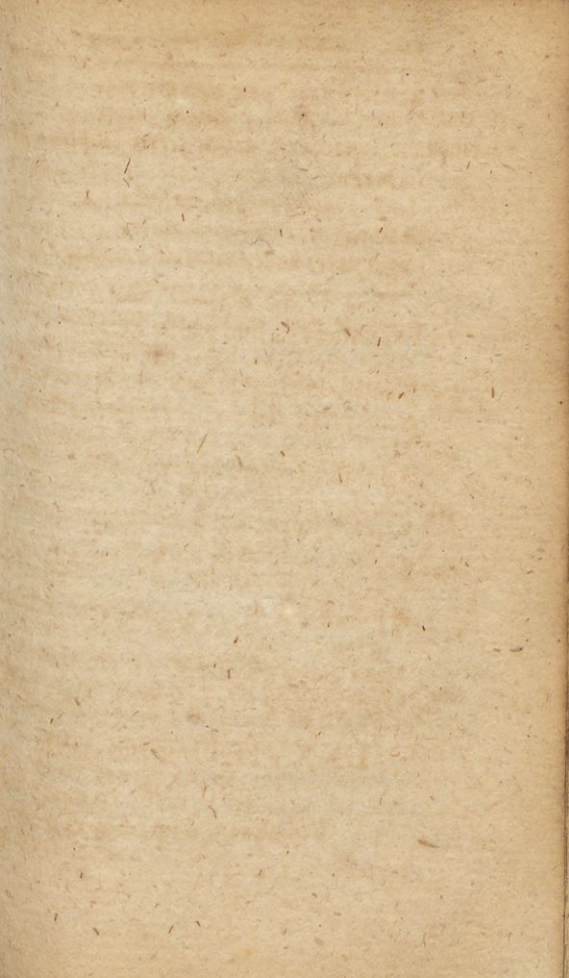
¶ *Principium fervet, medium tepet, ultima frigent.*

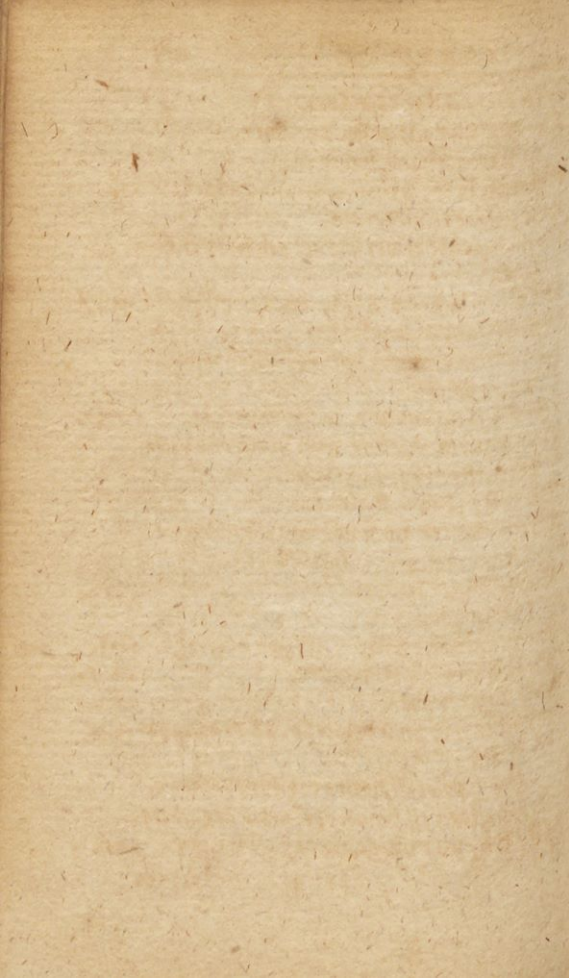
Neme Bâsen tehren wol.

Ita. Ogni granata nuova spezza ben la casa.

LXXVII. Dominus : Magistratus.

Vide Exemplum, Tit. 31.

ἔς τε δὲλος οἰκίας ὁ δεσπότης.

Der Herr muß selber sein der Knecht/

Wil ers im hause finden recht.

Chi non sa fare, non sa commandare. Ital.

Bene parere est imperare.

Gnavorum imperium servare est induperan- Ennius.
tum.

Hismeth itmege ugran mejen effendi- Turc.
lück dahi edemefs. i.

Nemo rectè Dominū agit, nisi antea ministri
munia obierit.

Qui nescit dissimulare, nescit imperare. Apoph.

Wer regieren wil/ der muß hören vnd nicht
hören/ sehen vnd nicht sehen.

Der herren bitten ist gebieten.

Herren gunst/ frawen lieb/ vnd rosenbletter/

Verkehren sich wie Aprillen wetter.

Lieber Rittel reiß nicht/

Herren gunst erbēt nicht.

Amour de seigneur n' est pas heritage. Gall.

Magistratus lex est loquens. Cicero.

Rex viva est lex. Stob.

Est piger ad pœnas princeps, ad præmia ve- Ovid.
lox :

Quid dolet, quoties cogitur esse ferox.

Boni pastoris est tondere pecus, nō deglubere.

Chi troppo munge, ne cava'l sangue. Ital.

Gall. Apres raire ny a que tondre.

Seneca. Qui vult amari, languida regnet manu.

¶ An nescis longas regibus esse manus?

Maen saell sich vor herrn end toenige hoeden/
want sy hebben lang arm.

Herren hende reichet in alle Land.

Ital. I principi hanno le braccia lunghe.

Horat. Quidquid delirant reges, plebuntur Achivi.

Wenn sich die Herren mit einander räußen/
müssen die Bawren haar her geben.

Der herren sünde/der Bawren buß.

Ital. Vn fa' l peccato, l' altro la penitentia.

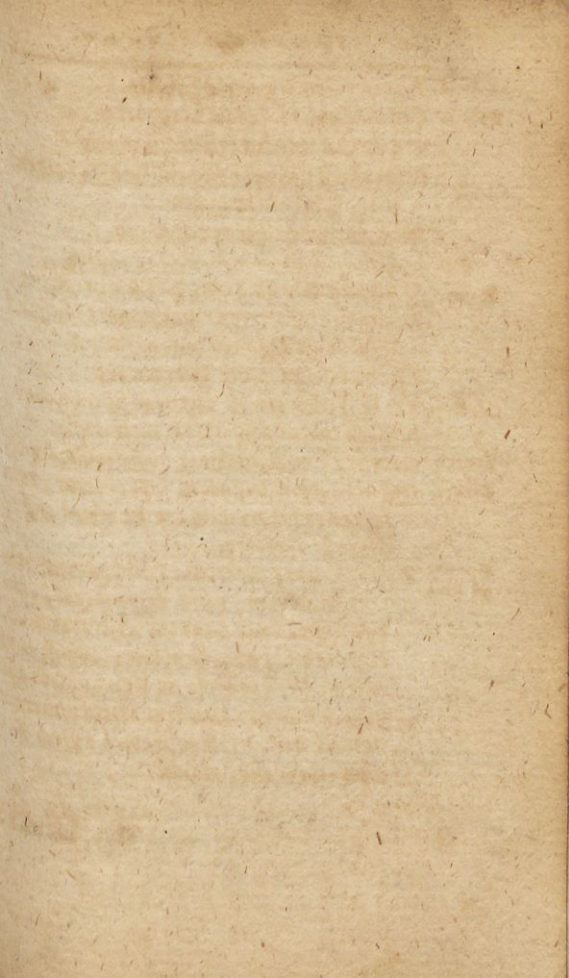
Ferrum tuetur principem, melius fides.

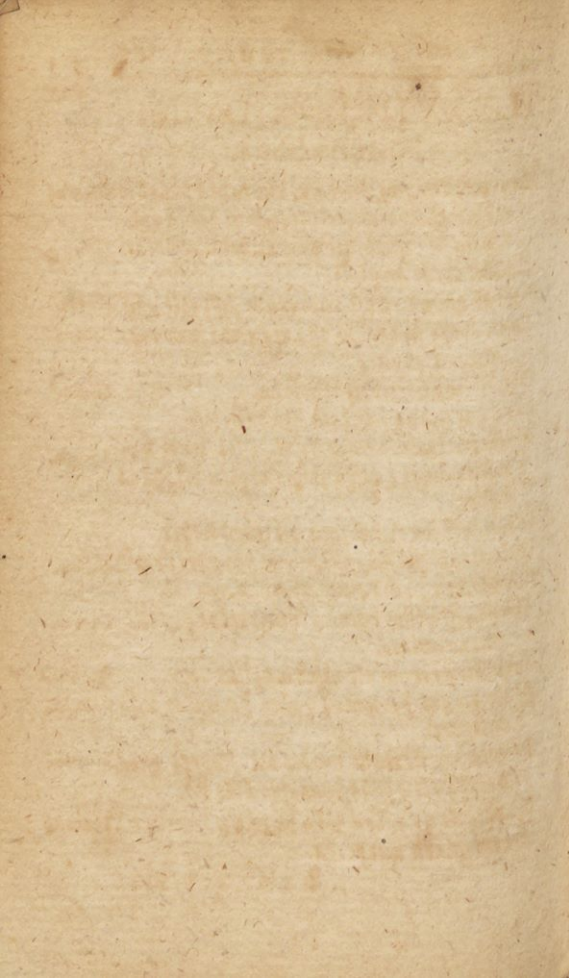
Seneca. Necesse est multos timeat, quem multi timet.

Cicero. Qui multorum custodem se proficitur, eum
sapientes sui primum capitis ajunt custo-
dem esse oportere.

Apoph. Anus quadam paupercula Philippum appel-
Plut. lans, ut causam ipsius cognosceret, cum
hac flagitatione frequens obstroperet illi,
respondit sibi non esse ocium: cumq; anus
inclamasset, proinde ne Rex quidem esse
velis. Philippus admiratus anicula liberam
vocem, non illi solum praeiit aures, ve-
rum etiam alios audivit.

Dives?

LXXVIII. Dives ; Divitiæ ; Fortunæ bona.

*Eum intelligimus divitem, cui tanta possessio Cicero.
est, ut ad liberaliter vivendum facile con-
tentus sit ; qui nihil quærat, nihil appetat :
nihil optet amplius.*

*Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus. Horat.
Contentum suis rebus esse, maximæ sunt cer- Cicero.
rissimaq; divitiæ.*

Qui est content, il est riche. Gallicè.

*Der hat genug / der im benügen leßt,
Epictetus interrogatus, quis esset inter ho- Apoph.
mines dives ? respondit, cui satis est, quod
habet.*

*Is satis est dives, cui satis est quod habet.
Quis dives? qui nil cupiat: quis pauper? avar⁹. Auson.*

*Cui convenit cum paupertate, dives est.
Divitiæ grandes homini sunt, vivere parcè Lucrer.
Aequo animo.*

*Satis divitiarum est nihil amplius velle. Quintil.
Malo virum pecuniis, quàm pecunias viro Vale. M.
indigere.*

*Primus divitiarum modus est, habere quod Seneca.
necesse est ; proximus, quod sat est.*

*Τὸ τέχνην γὰρ πᾶσα γαῖα ἐκτρέφει. Sueton.
Artem quævis alit terra.*

Terent. Bona (fortune) perinde sunt, ut illius animus, qui ea possidet: Qui uti scit, ei bona: illi, qui non utitur rectè, mala.

Gelt ist eine gute wahr/sie gilt Sommer und Winter.

Ital. Non trovo amico più fidato e caro,
che mi souenga, com' il mio danaro.

Cicero. Omnia pecunia effici possunt.

Was kan das liebe Gelt nicht thun?

Bar gelt ist die losung.

Horat. Et genus & formam regina pecunia donat.
Gelt regiert die Welt.

Turc. Actgaja hernesne mute ednu. i.

Pecunia obediunt omnia.

Frav Venus und das Gelt regieren alle Welt.

Ital. Amor fa mor, argent fa tot.

Gall. Amour faict mout, argent faict tout.

Omnia per pecuniam falsa sunt. (Itali)

Gall. On faict tout par argent.

Turc. Mahaslat malsis olmas. i.

Sine pecunia nihil fit.

Es ist alles nur umb das liebe gelt zu thun.

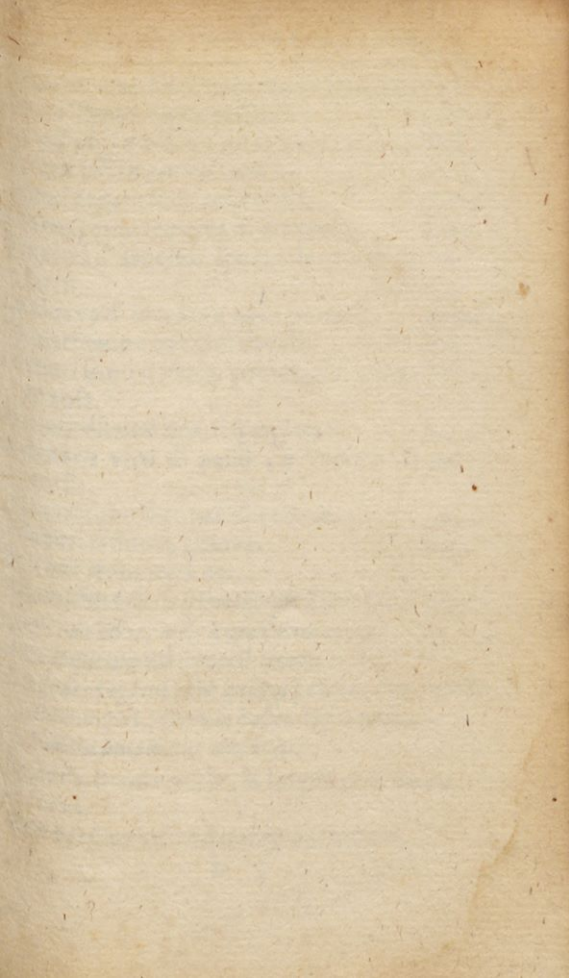
(il a beau faire.

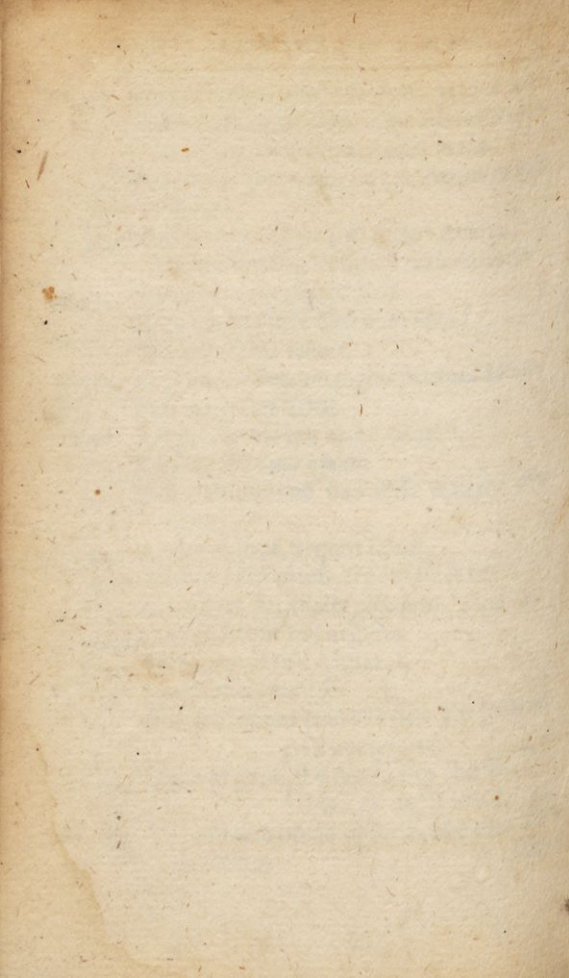
Gall. Qui a argent { il a des belles choses.

{ il fait ce qu' il veult.

Ital. Val più una oncia di forte, che una libra di senno.

Bistu

- Bistu Hur oder Dieb/ hastu gelt so bistu lieb.
 Gelt im Beutel durt den Wirt.
 Il n' est plus amis, qu' en la bourse, *Gall.*
 Die gelt heft/maect vel vrienden.
 Quand argent fault,tout fault, *Gallicè.*
 L' oro spezza le porte di diamanto. *Italice.*
 Il martel d' argento spezza le porte di *Ital.*
 ferro.
 La chiave d' oro apre ogni porta. *Italice.*
 I danari fanno correr i cavalli. *Ital.*
 I danari sono il verbo principale in og- *Ital.*
 ni cosa.
 Danari rifiutati non si spendono. *Ital.*
 Il danaro vien di passo , e vassene di *Ital.*
 corso.
 I danari sono fatti per ispendere. *Ital.*
 I danari fanno la guerra. *Ital.*
 Gelt das thuts/wers hat.
 Wenn Gelt redt/so schweigt alle Welt still.
 χρὸς λαλῶντος, πᾶς ἀπρακτεῖτο λόγος.
 Auro loquente nihil potest quævis oratio.
 Diogenes rogatus, cur aurum palleret, quo- *Apopht.*
 nam, inquit, plurimos habet insidiatores.
 Pallent autem qui metuunt.
 Quando l' oro parla, la lingua non ha *Ital.*
 forza.
 Geld dat stum is/macket recht dat trum is.
 L 5 Quei,

Ital. Quei, che han ducati, Signori son chia-

Ital. Chi fa la robba non la gode. (*mati.*

Cicero. *Id cuiusq; proprium, quo quisq; fruatur atq; utitur.*

Ital. Tanto è mio, quãto godo, e do per Dio.

Ital. Non s' ha, se non quel, che si gode.

Gall. Il n' est tresor, que de viure à son aise.

Ital. La robba non è di chi la fa, ma di chi la gode.

Ital. Duo item fa l' huomo beato: cioè:

Item ti dago:

Item ti lascio.

Der alle ding zuvor wistte / der würde bald reich.

Tie goet maect den moet.

Gall. Qui scaurà le cas des dez, & la vente des blez, serà riche assez.

Ital. Danari, senno & fede, non si vede.

Ital. Danari, senno & fede, cen' è manco, che ognun crede.

Horat. *Quantum quisq; sua nummorum servat in*
Tantum habet & fidei. (*arco,*

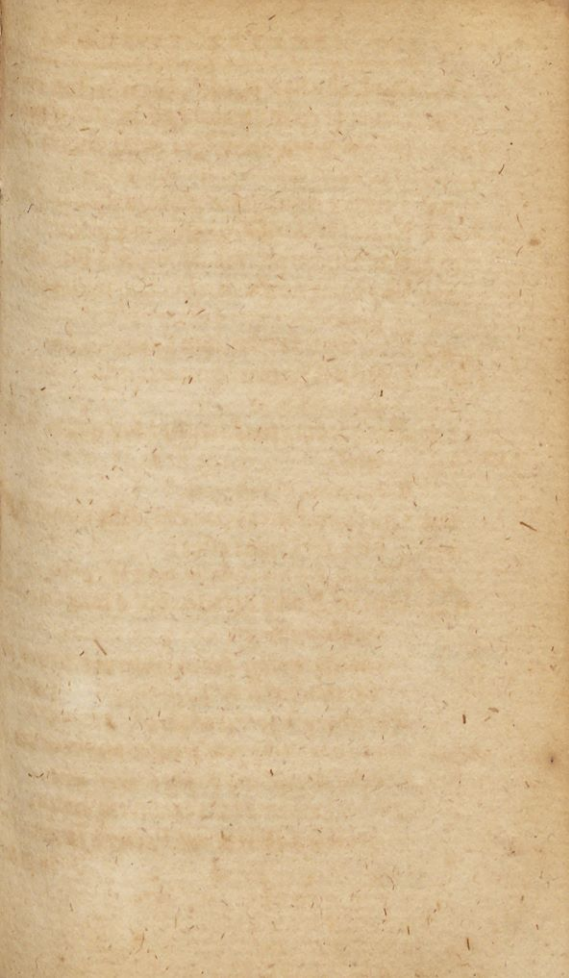
Ein jeder gilt so viel er hat.

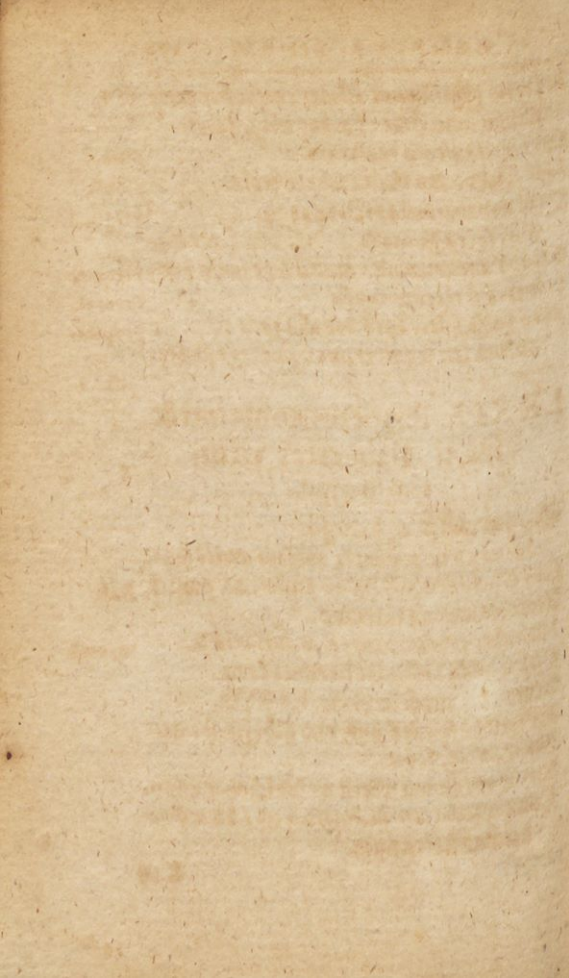
Ovid. *Aurea nunc verè sunt secula: plurimus auro*
Venit honos: auro conciliatur amor.

Ipse licet venias Musis comitatus amicis,

Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

In pre-

In pretio pretiū nunc est; dat census honores; Idem.

Census amicitias: pauper ubiq₃ jacet.

Opes irritamenta malorum.

Idem.

Sape solent auro multa subesse mala.

Tibull.

Quid non mortalia pectora cogis,

Virgil.

Auri sacra fames? (peram.

Odi ego aurum, multa multis saepe suasit per- Plautus.

Inde ferè scelerum causa.

Juvenal.

Auro pulsa fides, auro venalia jura;

Propert.

Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.

**LXXIX. Pauperes contemti &
afflicti: Paupertas virtu-
tem impedit.**

Παυχὸν φίλοι καὶ οἱ ἄνθρωποι.

Mendico ne parentes quidem amici sunt.

Chi è povero, nō ha nè amici, nè parèti. Ital.

Arme leute kennt niemand.

Nil habet infelix paupertas durius in se,

Juvenal.

Quàm quod ridiculos homines facit.

Arme leute gehören hinder die Thür.

Er treibt die hund aus, vnd geht selbst mtt.

Pauper ubiq₃ jacet.

An die armut wil jederman die schuh wischen.

Wo der zaun am niedrigsten ist / da wil je-

derman übersteigen.

Len

En man sonder gelt is een lief.

Gall. Gens sans argent ressemblent corps sans ame.

Horat. *Magnum pauperies opprobrium jubet,
Quid vis & facere & pati,
Virtutisq; viam deserit ardua.*

Ital. Parente con parente, mal per chi non ha niente.

Horat. *Et genus & virtus, nisi cum re, vilior alga est.*

Ital. Chi non ha visazzo, nō vadi al palazzo.

Ovid. *Curia pauperibus clausa est.*

Ital. Chi non ha nulla, è nulla.

Ital. Chi non ha, non fa.

Cicero. *Sape sub sordido palliolo latet sapientia.*

Ital. Spesso sotto habito vile, s' asconde un cuor gentile.

Et sape est holitor valde opportuna loquutus.

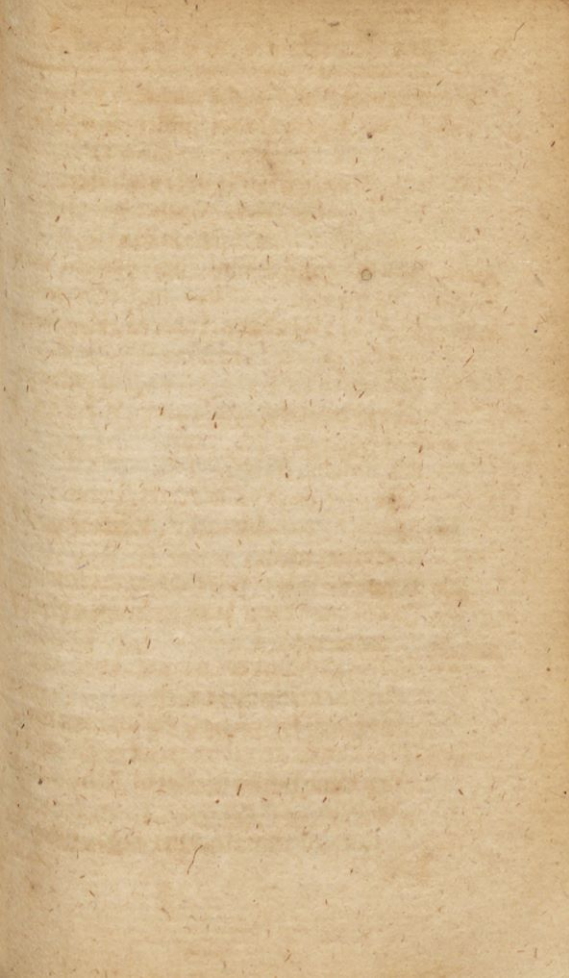
In een arms mans hoofte blyft vele wysheyt versmoort.

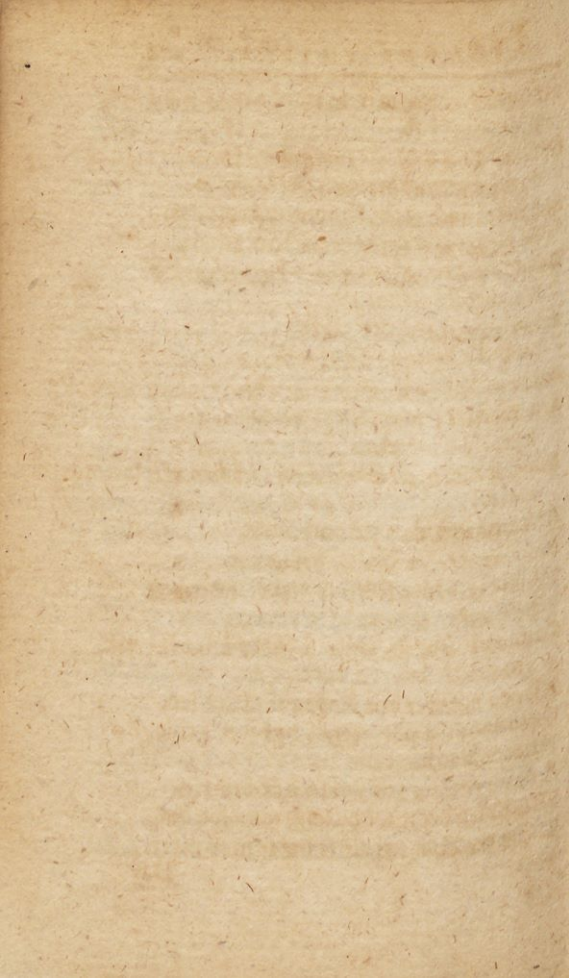
Ital. Saviezza di pover huomo,
bellezza di puttana,

forza di fachin, non val un bagatin.

Gall. Tres choses de vil pris : force du portefaix, du poure le conseil & beauté de putain.

Gall. Se tu es au monde aussi sage, quæ fut saint

saint Pol: Et tu n'as rien, tu es ripute
pour ung fol.

Ipse licet venias Musis comitatus Homere:

Si nihil attuleris, ibis Homere, foras.

Es findet auch je ein blinder ein Huffsens.

Non è virtù, che povertà non gualti. *Ital.*

*Haud facile emergunt, quorū virtutib. obstat
res angusta domi.*

Vboshivo mushtvo crati. *Sclav.*

Verecundia inutilis viro egenti.

Αἰδώς ἂν ἐν ἀγαθῇ κτηνμένῳ ἀνδρὶ κομίζει. *He. Hō.*

Du moest de schemmel schoe vhtrecken /
woltu wat hebben.

Nihil est tam miserabile, quàm ex beato effi- *Cicero.*
ci miser.

Al venir in giù, ogni cosa ajuta. *Ital.*

Δεὸς πρὸς πᾶς ἀνὴρ ἐυλαίεται.

Wenn der baum fellt / so klaubt jederman
holz auff.

Caduto l'albero, ognun corre à far le- *Ital.]*
gne.

Wer da ligt vber den lãufft alle Welt hin.

Quando un' è per terra, ogniun grida, *Ital.*
dagli, dagli.

A nave rotta ogni vento è contrario. *Ital.*

Wer da leit der leit / dem hilfft niemand auff.

Wenn der Wagen fellt / so hat er fünff räder.

Le

Ital. Le mosche si posano addosso à i cavalli
magri.

Sclav. Chragul na prazhnu ruchu ne sida.

Es gehet nur vber die kleinen Dieb aus.

Dat veniam corvis, vexat censura columbas.

Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.

Wenn sich die Herren rauffen / so müssen die
Bauru haar lassen.

Gall. Les petits sont subjectz aux loys, & les
grans on font à leur guise.

*Similes sunt leges araneorum telis, quas mu-
sca validiores perrumpunt, imbecilliores
tantum irretita tenentur.*

Die kleinen Dieb henckt man an die hals/
die grossen an beuttel.

Qui non habet in are, luat in corpore.

Sal. Reddunt vitam divitiis.

Gall. Qui rien n' a, rien ne doit.

Hisp. A chico caudal, mala ganancia.

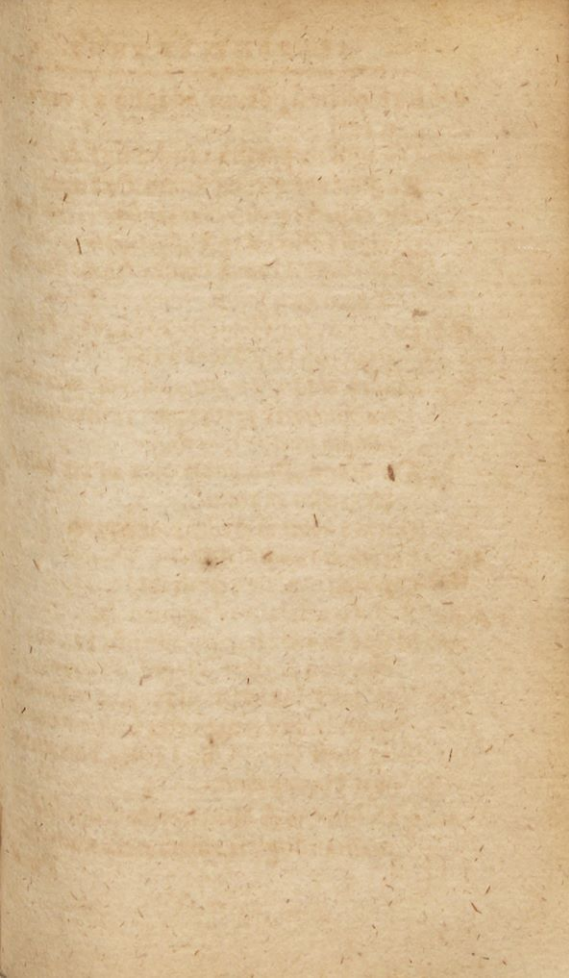
Ital. Male è invitar l' asino alle nozze, che'l
convien portare o legni o acqua.

Gall. Mal fait invitar l' asne aux nopces,
quand il lay faut porter bois ou eave.

Men roept den esel niet t houe / dan als hy
wat draghen moet.

Ital. Colui, che di virtù non ha scudo:
mancandogli la robba resta nudo.

Poca

- Poca robba, poco pensier. *Ital.*
Cantabit vacuus coram latrone viator. *Iuvenal.*
 Nessuno spoglierà il nudo. *Ital.*
Nudo vestimenta detrahere. *Plaut.*
 Wer nichts hat / dem entfelt auch nichts.
 Wo nichts ist / da nemen auch tausend ge-
 wapneten mann nichts.
 Docus gebeli soyamadi bir jalangis agi. *Turc.*
 Ihre neune haben nicht können einen hungri-
 gen berauben.
 Bir zhiplaki on gebeli soyamat. *Turc.*
 Einen nackenden können auch zehn gehar-
 nische nicht aufziehen.
 Dove non n'è, non sene puo torre. *Ital.*
 A seur dort, chi n' a que perdre. *Gall.*
 La ou ny a que prendre, le roy perd son *Gall.*
 droit.
 Nemo dat qui non habet.
 Nul ne donne, ce qu' il n' a point. *Gall.*
 Qui n' a rien nul ne luy oste. *Gall.*
 On ne peut homme nud despoviller. *Gall.*
Qua res sunt, quae possunt hominem ad turpe
compendium commovere, inopia & ava-
ritia.
Famelicus vir esse furax cogitur.
 Necessité faict gens mesprendre. *Gall.*
 All waren alle boomen galgen / men moet
 sien. *Es*

Es muß geſſen ſein / wenn gleich der Salgen
für der thür ſtünde.

Der hunger treibt den Wolſſ aus dem wald.

Gall. La faim chaffe le loup du bois.

Ital. Chi di vinti non è, di trenta non fa, di
quaranta non ha; mai non farà, ne
mai ſaprà, ne mai haverà.

Ital. Tra ſepolto teſoro, & occulta ſapienza,
non ſi conoſce alcuna differenza.

Juvenal. *Tota domus Codri rheda componitur una.*

Τὴν ψυχὴν ὀφείλει.

Animam debet.

Ne obulum quidem habet, unde reſtim emat.

Ital. Egli non ha caſa, ne tetto: non ha tetto,
ne letto; nè luogo, ne fuoco.

Ital. Non gli era nè can, nè gatta.

Ital. L' ha meſſo la borſa grande nella pic-
ciola.

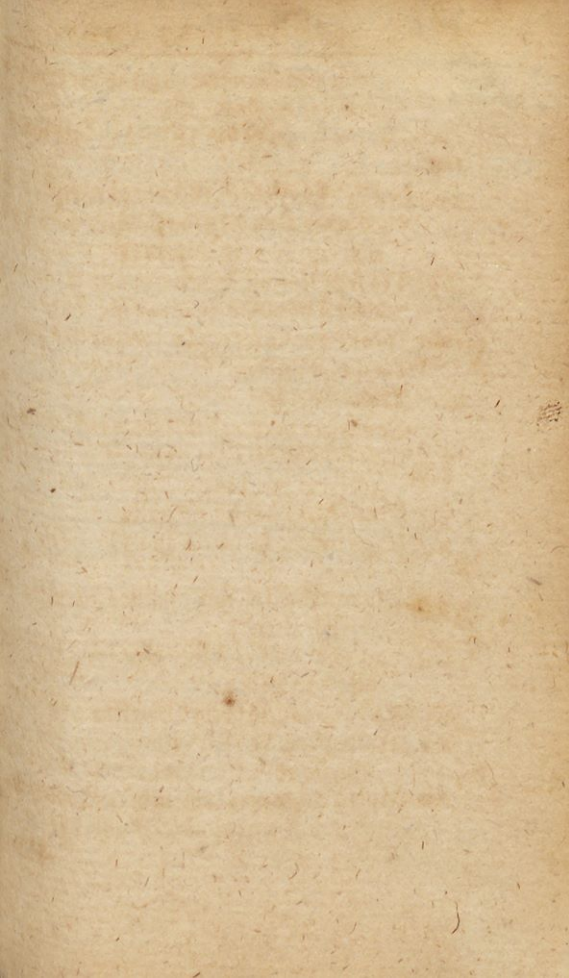
Ital. Chi non ha del ſuo, patiſce careſtia di
quel d' altri.

Gall. Peu peut bailler à ſon eſcuyer, qui ſont
couteau leſche.

Er hat das geld in ein Wegſtein verneht.

Ital. Sono parente dell' aſino, che porta il
vin, & beve l' acqua.

Ital. Morto mi, morta una moſca in Puglia.

Ving: i Georg: v. 146.

 Labor omnia vincit
Improbis, & Auriis urgens in rebus egestas.
Xenophon
το κριαν vocat βοριας αυτοδιδακτορ

LXXX. Paupertas multa docuit. Ars.

Paupertas excitat artes.

Hominem experiri multa paupertas jubet. Publ.

Nam illa omnes artes perdocet, ubi quem at- Plaut.
rigit.

Πενία γὰρ ἐστὶν ἡ τῶπων διδάσκαλος.

Antiph.

Paupertas enim morum magistra est.

Paupertas impulit audax, ut versus facerem. Horat.

Πολλῶν δ' ὁ λιμὸς γίνεται διδάσκαλος.

Fames docere multa mortales solet.

Wer Armut nicht / so wer kein Kunst.

Armut studiert / Reichthumb jubilirt.

Magister artis, ingenij, largitor venter. Pers.

Nuwe vndersoecken kompt van armen luyden.

Nuwe fände kommen von armen leuten.

A R S.

Τὸ τέχνηον πᾶσα γαῖα τρέφει.

Quaevis terra alit artem.

Honos alit artes.

*Kunst ist ein guter Schrypfennig / man trägt
nicht schwer daran.*

Kunst ist gut über land zu tragen.

Ars si portatur, tunc portans non oneratur. Vulgò.

M

Bias

Bias, cum patriam eius hostis cepisset, admonitus, ut fugiens bona sua secum asporteret: Ego vero, inquit, omnia mea bona mecum porto.

Gall. De scavoir vient avoir.

Gall. Mieux vaut mestier que esprevier.

Ital. Chi ha arte trova ricapito.

Gall. Qui scait mestier, ne peut perir,

Ital. Chi ha mestier, non puo perir.

Gall. Qui scait mestier, ha rente.

Ein jedes Handwerk hat ein gülden boden.

Gall. Qui ne scait son mestier, ferre la boutiq.

LXXI. Debitor.

Ital. Dal cattivo debitor, toglì paglia per la-
(vor.
An einer ungewissen schuld sol man Haberstro-
nemen.

Ital. Non solo con denari si pagano i debiti.

Turc. Ius tassa bir bortschi udermes.i.

Ital. Cento carri di pensier non pagano un debito.

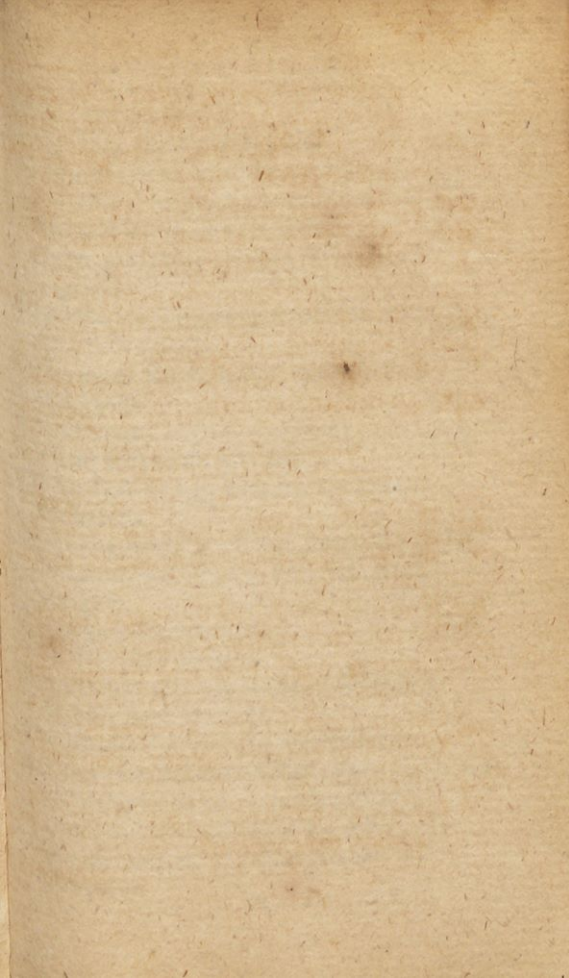
Ital. Chi promette per altri, paga per se.

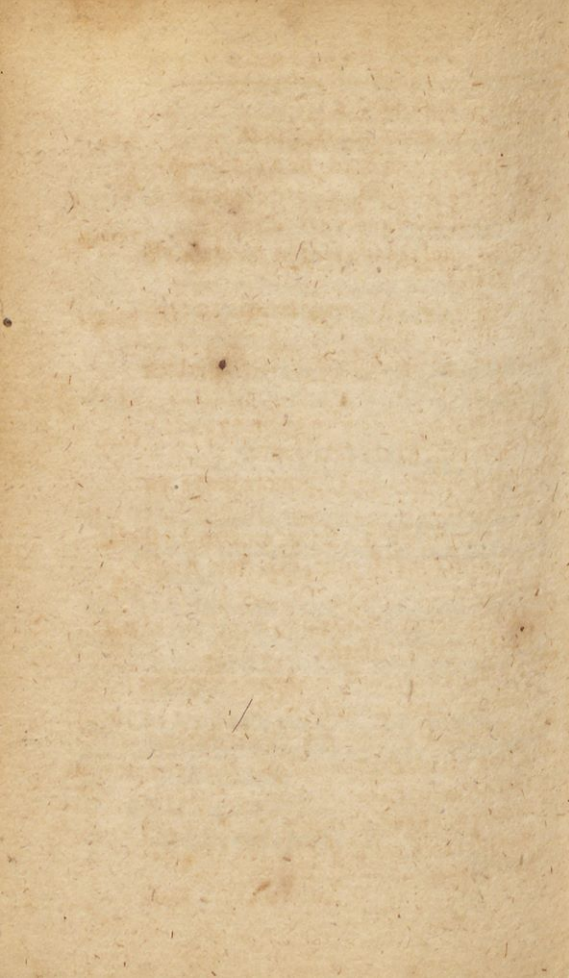
Ital. Chi del suo vol esser signore, non entri mallevadore.

Εγγυα, παρὰ δ' ἄρτι.

Sponde, noxa praestō est.

Bürgen

Bürgen sol man würgen.

Nihil gravius quam audire, Redde.

Basil.

Chi compra caro, & toglie a credenza,
Consuma il corpo, & perde la seméza.

Ital.

Vi nunc sunt mores adeo res redit,

Terent.

*Si quis quid reddit, magna habenda est
gratia.*

Au prester cousin germain, mais au ren-
der fils de putain.

Gallie.

Leihen macht freundschaft / wiederfordern
feindschaft.

A prester amy, à rendre ennemy.

Gall.

Die leent heeft schade oft schande.

Belihen Gold wird zu Bley/wenn mans wie-
der fordert.

Qui preste, non r' a : si r' a, non tost : si

Gall.

tost, non tout : si tout, non tel : si tel,

non gré.

Chi paga innanzi tratto,
ha il servizio disfatto.

Ital.

Wir schlaffen oder wir wachen / so schläffet
doch der Hauszins nicht.

Der Bucher frist umb sich wie der Krebs.

Aug. Imp emit lectum cujusdam equitis oba. Apophr.

rati defuncti, dicens : habendus est ad so-

mnium mihi conciliandum hic lectus, in

quo ille tanto are obstrictus somnum ca-

pere potuit.

M 2

Persa

Apoph. Persæ dicere solent, esse duo peccata: quorum prius sit esse debitorem, alterum mentiri: quod oberati plerumq³ mentiuntur, eam pollicentur in diem, nec præstant, quod pollicentur.

Die zijne schult betaelt/en mindert zijn goet niet.

Gall. Qui paye sa dette, sur soy acquiesce.

Ital. Chi paga debbito, fa capitale.

Ital. Chi non ha debbiti, non ha credito.

Gall. Hardy demandeur, mauuais payeur.

Scherpe maenders zijn de quaetste betaelders.

Ital. Buon riscuotitore è cattivo pagatore.

Gall. Au creditour souuent plus souuent, qu'au debiteur de son argent.

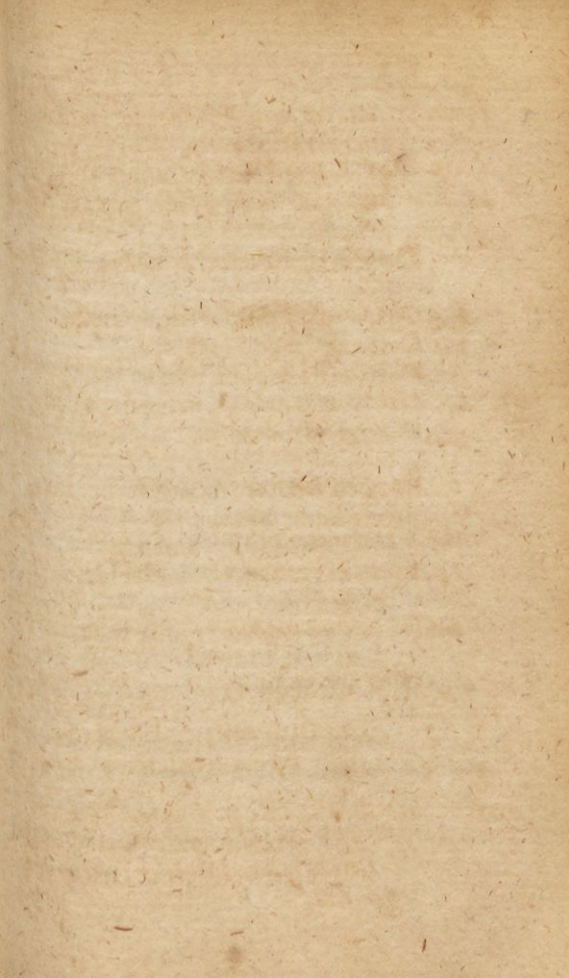
Ital. Tanto ha fastidio, chi dee haver, quanto chi dè dare. (vor.

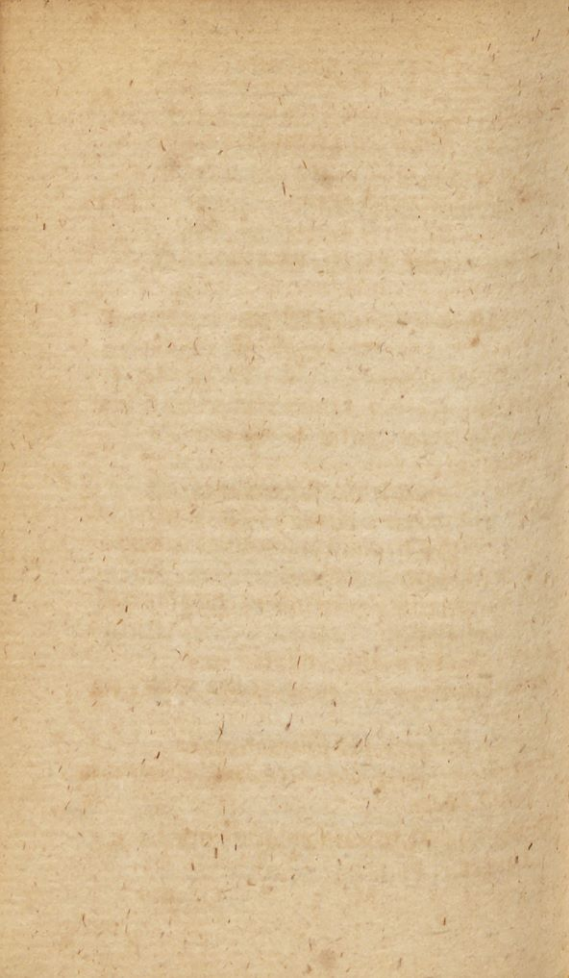
Ital. Da cattivo debbitor toglì paglia per la-

LXXXII. Avarus, Avaritia: Lucrum turpe: De alieno corio ludere.

Pau Avaritia est radix omnium malorum.

Cicer. Nullum est vitium tetrius, quam avaritia, præsertim in principibus & reip. gubernantibus.

Nullum est officium iam sanctum atq; sole- Idem.
mne, quod non avaritia comminuere, atq;
violare soleat.

Prima scelerum mater avaritia. Claud.

ἡ φιλοχρημοσύνη μήτηρ κακότητος ἀπάσης. Phocyl.

Avaritia mater universae malitiae.

Avaritia omnis injustitiae fomes est. Chryso.

(Gnome impia ex mente avari.) Publ.

O cives, cives, quare oda pecunia primum, Juvenal.
virtus post nummos.

Δίξεν δὲ βίοντιν, ἀρετὴν δὲ ὅταν ἢ βίος. i.

Querendus victus, virtus autem acquisito
victu.

Der Geitzigen Gottlose Regel.

Wiltu reich werden / so mustu deine Seele
eine weil auff die überthür setzen / vnd dar-
nach wieder herab nemen.

Non aspettar parole dal morto, nè gra- Ital.
tie dall avaro.

Avarus nisi cum moritur, nil rectè facit.

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecu- Ovid.
nia crescit.

Quò plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.

Crescentem sequitur cura pecuniam, majo- Horat.
rumq; fames.

Quanto un più ha, tanto più ne vorebbe Ital.
haverè.

Ital. Quanto più scema 'l bisogno, tanto più cresce la voglia.

Høelt meer heeft/ meer hebben wilt.

Gall. Quand tous pechés sont vieux, avarice est encore jeune.

Seneca. Avaro tam deest, quod habet, quàm quod non habet.

Publ. Inopia pauca desunt, avaritia omnia.

Horat. Semper avarus eget.

Claud. Semper inops quicunq; cupit.

Ital. Alcuni patiscono per necessità, e' l ricco avaro per volontà.

Wer zu viel wil/ dem wird gar nichts.

Diet al wilt/en salt niet hebben.

Ital. Chi tutto vol, tutto perde.

Gall. Qui tout convoite, tout perd.

Es wil etwan einer fischen/so trebst er.

Ital. Chi tutto vuole, di rabbia more.

Ital. Chi tutto abbraccia, nulla stringe.

Gall. Qui trop embrasse, mal estrainct.

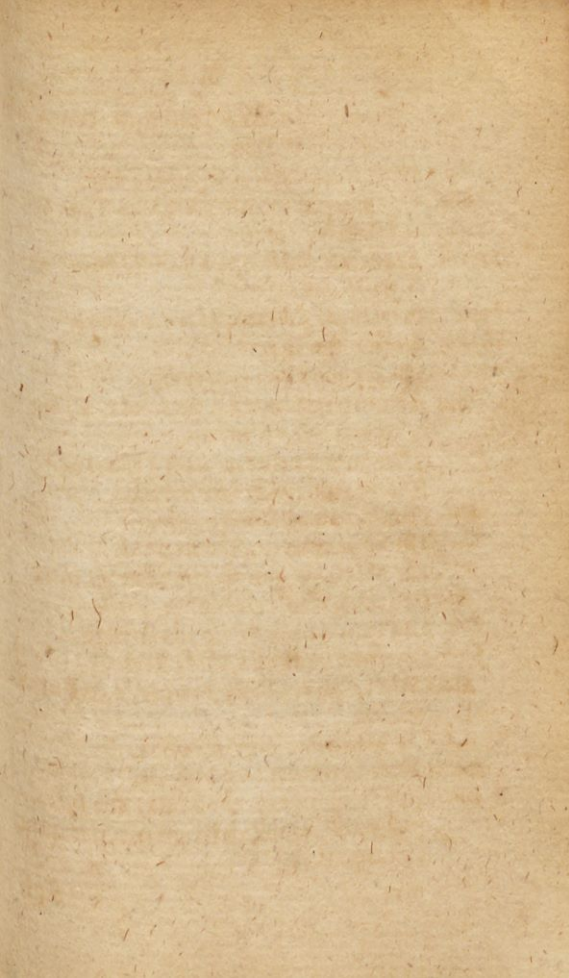
Ital. Chi due lepri caccia, una perde, & l' altra lascia

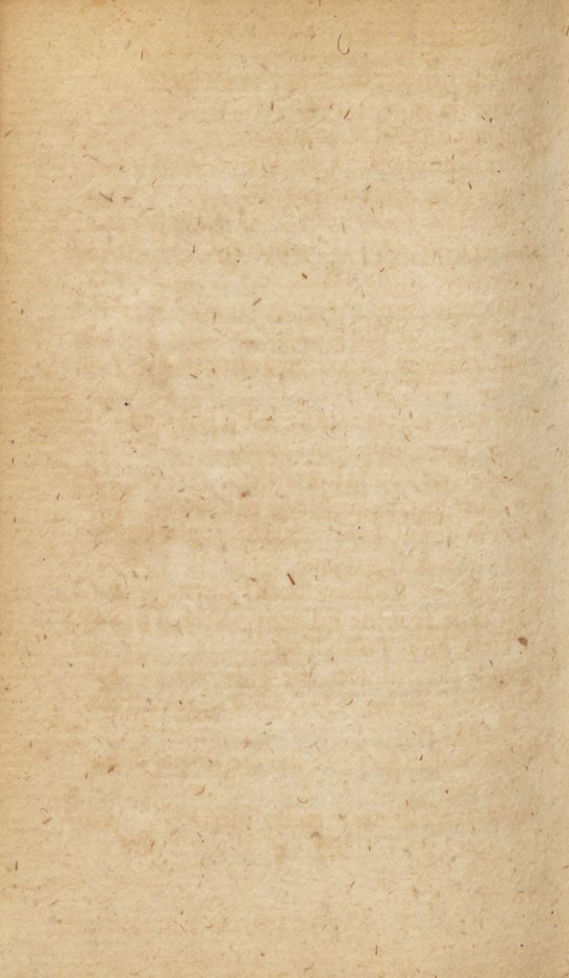
Ital. Chi non ruba, non ha robba.

Ital. Chi fa la robba, non la gode.

Ital. Egli è più misero, che Mida, che si scaldava al fumo della merda, per non comprar legni.

Egli

Egli scorticherebbe un pidocchio, per *Ital.*
haver la pelle.

Er schindt ein Esel umbs geld.

Haver la bocca larga, & la man stretta. *Ital.*

Bourse close, teste descoverte. *Gall.*

Plustost la main au boñet, qu'à la bourse. *Gall.*

Ognun tira l' aqua al suo mulino. *Italice.*

Ogni grillo grilla à se. *Ital.*

Ogni gallo ruspa à se. *Ital.*

Chascung tire à son profit, *Gall.*

Tutti vogano alla galiota, i: tirano à se. *Ital.*

Chascun estudie par soy. *Gall.*

Man kömpt hin wo man hin wil/so find man
den Wirt allenthalben daheim.

Es denckt ein jeder in sein Sack.

De Wolf heeft altijts dooghe op t schaep.

Sono huomini al mondo, che vogliono *Ital.*
il uovo & la gallina.

Egli vole questo mondo, & l' altro. *Ital.*

Egli ha de i cinque T. Bergamaschi, Tò, *Ital.*

Tien, Tira, Tosto, Tutto.

Spende più il misero, che 'l liberale. *Ital.*

Chi vive à menù, fa le spese à i figliuoli *Ital.*
d' altrù.

E lancia un ago, per havere un pal di *Ital.*
ferro.

Buttar sardelle per prender lucci. *Ital.*

Er gibt gern ein Kreuzer / daß er ein gülden
gewinn.

*Pecuniam in loco negligere, maximum in-
terdum est lucrum.*

Das ist ein guter Pfennig / der einen gülden
erspart.

Ital. Tristo quel soldo, che peggiora un du-
cato.

Wer gern gibt der fragt nicht lang.

Ital. La buona madre non dice, voleu?

Italice. L'è una bella cosa, pigliar duoi colombi
à una tava.

Duos generos una dote parare.

Duos parietes de eadem dealbare fidelia.

Ital. Lo sparagnato, è il primo guadagnato.

Lucri bonus est odor ex re qualibet.

Turcice Müstür fürckhe baldantatli. i.

Der Essig den man umb sonst bekömpft / ist
süßer denn Hontg.

Es gilt ein gestolner Pfennig nicht weniger
als ein anderer.

Contrà

Pub.

*Damnum appellandum est, cum mala fama
lucrum.*

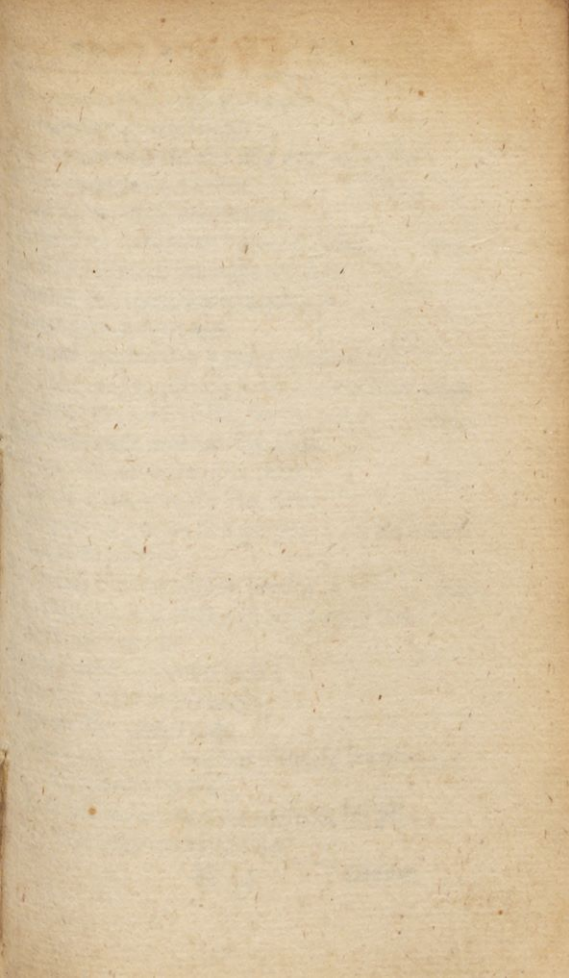
Sclav. Bogli ye dobar glas, neglo zlat chlas.

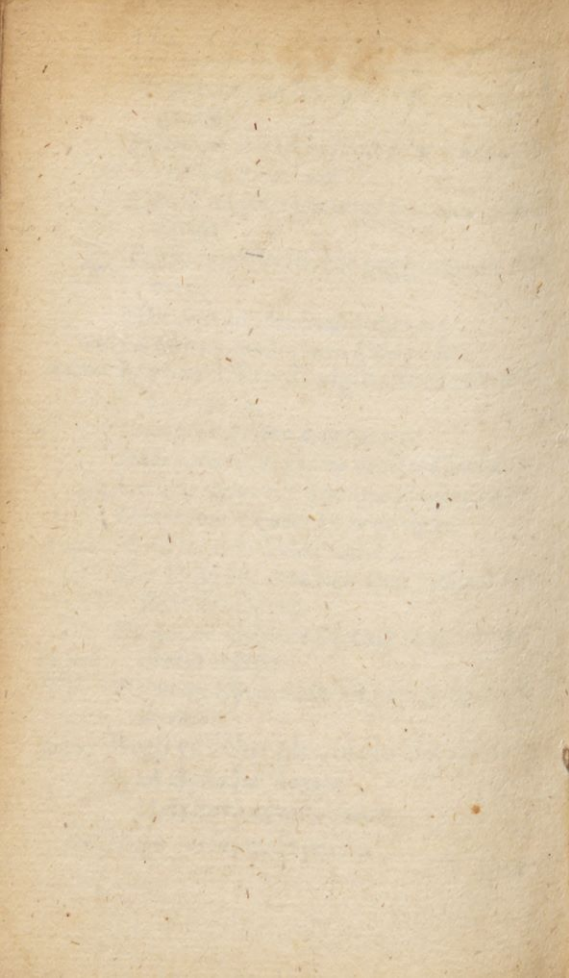
Κακὰ κέρηια ἰσὺ ἀτῆσιν.

Mals lucra equalia damnis.

Ital. Male quesit, male perdit.

Obel

Vbel gewonnen / vbel zerrunnen.

Vnrecht gut gedeyet nicht.

Wie es hereommen ist / also geht es wieder

Böser gewinn fehrt dahin. (dahn.

Malè parat, malè dilabuntur.

Haranden kasanilan harama gider.

Turc.

Qualick vergaert/onlanghe verjaert.

Qualick vercregen/onverre gedregen.

Quaet goet en ryckt niet.

De malè quasitis non gaudet tertius heres.

De bien mal acquis, ne jovit le tiers hoir. *Gall.*

L'allegrezza de' tristi duran poco. *Ital.*

Salis onus unde venerat illuc abiit.

Ce qu' est venu de pille pille,

Gall.

prest s' en reva de tire, tire.

Conquest à gripes & a grapes, s' en va à *Gall.*

bifes & a bafes.

Bir halal bin haramden jegdur. i.

Turc.

Ein Pfennig mit recht / ist besser denn tau-

send mit vnrecht.

Kirchen gehn versäumet nicht /

Almosen geben armet nicht /

Vnrecht Gut reichet nicht.

Quand les pillars auront pillie, & les pil- *Gall.*

lies seront pillies,

Les pillies auront du pain, & les pil-

lars mourront du fain.

Condius requirit promum.

Tenax requirit prodigum.

Naher den goeden hander / comt een goet ver-
teerer.

Ein Sparer wil ein Zehrer haben.

Hispan. A padre ganador, hyo despendedor.
a padre guardador, hyo gastador.

Hæredus fletus sub persona risus est.

Quod non capit Christus, rapit fiscus.

Dat men Gode ontrect / vaert dictwils ten
Dunckle waert.

Gall. Le diable prend, ce que on oste à Dieu.

Publ. Was man zu ehren erspart / das fñhrt der
Teuffel sonst hin.

Was man erspart an dem Mund /

Das fressen die Katzen vnd die Hund. (est.
Rape, congere, aufer, posside: relinquendum

Gall. Le plus richen'emporte qu'ung lin seul.

Gall. Qu'emporte d'icy le plus habille?
Sept pieds de terre pour un corps vile.

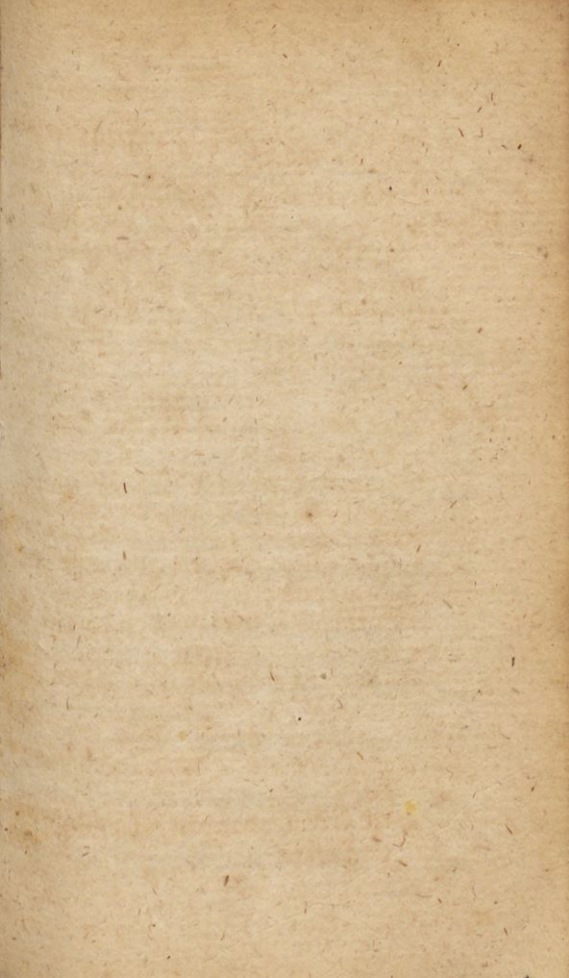
¶ De alieno corio ludere.

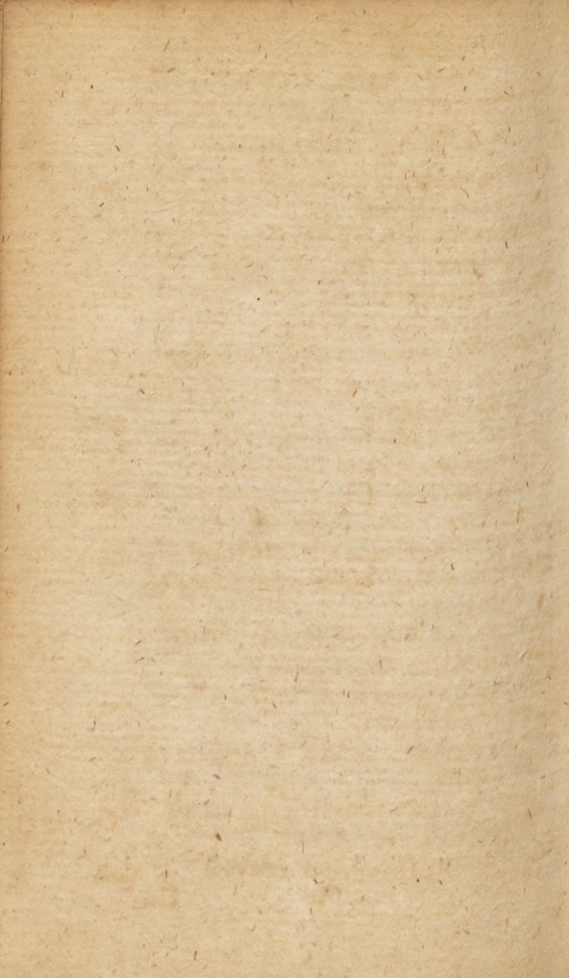
Martial. Es ist gut Niemen aus eines andern haut
schneiden.

Gal. D'altrui cuir large couroye.

Ital. Del cuojo d'altri si fanno le correggie
large.

Es ist in eins andern haut zu schneide / wie in
ein Silzhut.
Farax.

LXXXIII. Furax.

La commodità fa l' huomo ladro. *Ital.*

Occasio facit furem.

Stede ende stont doet den dief stelen.

Kleine vorthail machen grosse Buben.

Sicht mans / so spiel ich /

Sicht mans nit / so stil ich.

Omnia viscatis manibus legit, omnia sumit. Lucil.

Sihe ihm auff die hende / auff die füsse darffst
du ihm nicht sehen.

Egli rubbaria il vovo sotto la gallina. *Ital.*

Egli rubbaria la peste à san Rocho. *Ital.*

Egli ha dei cinq; T. Bergamaschi, Tò, Tio *Ital.*
en, Tira, Tolto, Tutto.

S' appicca ogni cosa alle loro mani. *Ital.*

Wer einmal stillt / der muß sein lebtag ein
Dieb bleiben.

Wer ein Kalb stilt / der stilt auch ein Ruhe.

Mit den Nesteln fengt man an zu spielen.

Chi vol far robba in un' anno, si fa ap- *Ital.*
picare in sei mesi.

Die het vindt eer t' verloren is / sterft eer hy
sieck werdt.

Il n' est licite de prendre, qui ne veut *Gall.*
pendre.

Qui d' autruy se vest, tost se devest. *Gall.*
Da

Ital. Da robbar à restituir, si guadagna trenta per cento.

Turc. Ellungi e khoma dungungi alma gatur-me. i. *Quæ non posuisti, ne tollas.*

Was du nicht von dir gelegt hast / das sollu nicht auffheben.

Ital. A cane che lecca cenere, non gli fidar farina.

Ital. Egli cuopre un altar, & discuopre l'altro.

Er stillt das leder / vnd gibt die Schuh vmb Gottes willen. (ca.

Ital. La guerra fa i ladri, e la pace gli impie-

Gall. On ne voit pas tant de gibets en ce monde, que de latrons.

Man bindt meer dieben / dan galgen altzitt.

Es ist ein gut Handwerck / es lohnet aber übel.

Gall. Argent fait pendre les gens.

Ital. Non ride sempre la moglie del ladro.

Non curat numerum lupus.

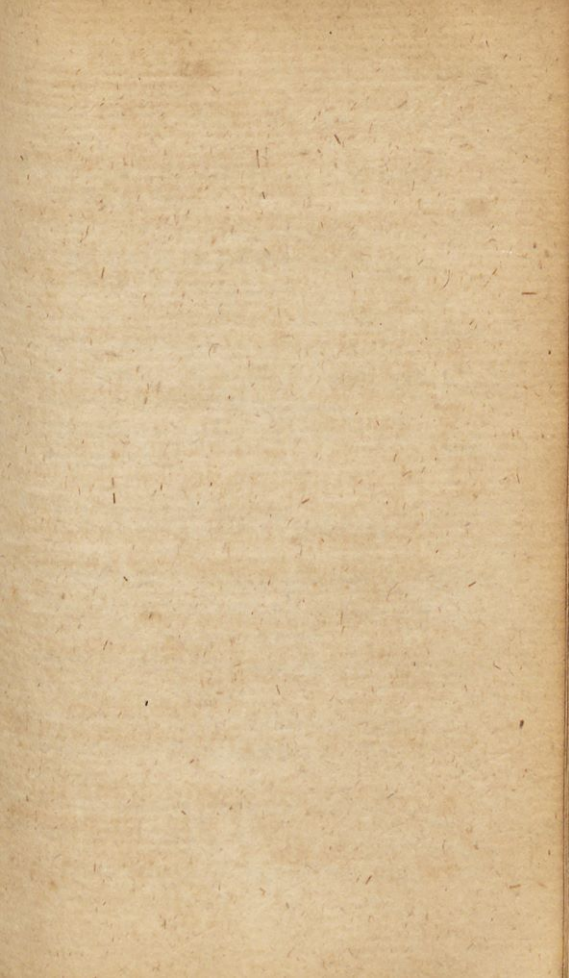
Der Wolff frist auch wol ein gezehlt Schaf.

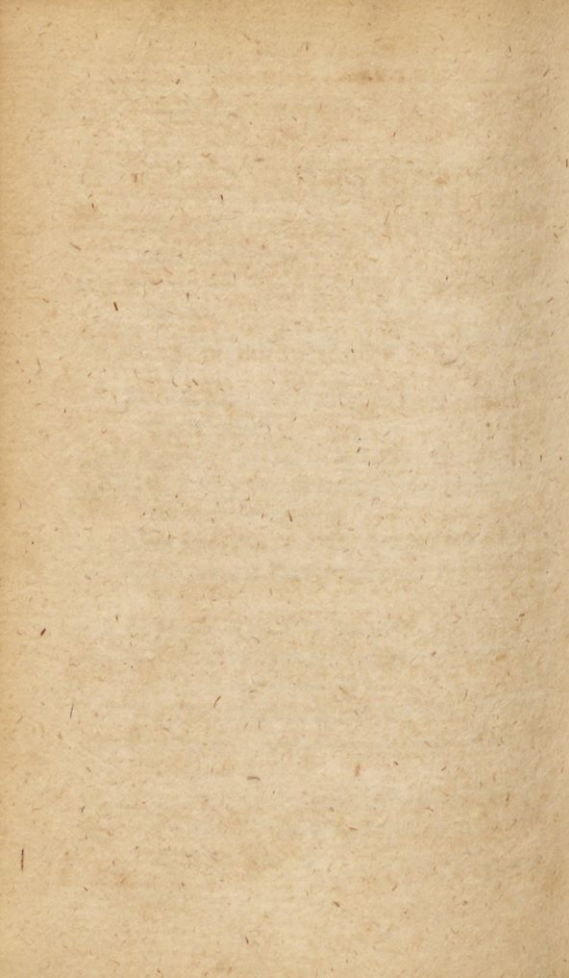
Gall. De brebis comptees mengen bien les loups.

Ital. Tanto è chi ruba, quãto chi tien il sacco.

Gall. Anche delle pecora annoverato sene mangia il lupo.

Tanto

Tanto merita chi tien, quanto chi scor. *Ital.*
tega.

Der ist so wol ein Dieb der die Leyter helt/
als der da stillt.

Chi ruba per altri, è impiccato per se. *Ital.*

Die gheboren is om hanghen/en derf gheene
vreesse hebben van verdrincken.

Qui doit pendre, ne doit noyer. *Gall.*

Was den Raben gehört ertrinckt nicht.

Nulli, etiam cui rapina feliciter cessit, gau- *Seneca.*
diam rapti duravit in posterum.

Ou rendre, ou pendre, ou la mort d' en- *Gall.*
fer attendre.

LXXXIV. Prodigalitas.

Prodigi sunt, qui pecunias profundunt in eas *Cicero.*
res, quarum memoriam aut brevem, aut
nullam sunt relicturi omnino.

Prodigus & stultus donat, quæ spernit & odit. *Horat.*
Sumtus census ne superet.

Wer mehr wil verzehren / denn sein Pflug
mag erähren / der kan sich des bettelns nit
erwehren.

Bon campaignon, mau iais mesnager. *Gall.*

Σώματα πολλὰ βέβην, καὶ δώματα πολλὰ ἀνεί- *Anchol.*
αῖσιν πρὸς οἷς πενήντι βίῃ. ἐροῦσιν ἄτην. i. (edv, l. i. c. 12.
Aedifi-

Aedificare domus multas, & pascere multos:

Est brevis ad summam semita pauperiem.

Ital. Murare & piatire, è un dolce impoverire.

Obelleb taufft dem Wolleb sein haus ab.

Ap[ro]ph. Diogenes prateriens prodigi cujusdam ades,

inscriptionem habentes, venales: facile.

inquit, divinabam, ut præ immodica cra-

pula domum evomeres.

Ital. A far bene, non v' è inganno:

A dar via il suo, non v' è guadagno.

Plaut. Festo die si quid prodegeris, Pro festo egere li-

ceat, nisi peperceris.

Gall. Qui tout mange du soir, lendemain ron-

ge son pain noir.

Cicero. Non ita claudenda est res familiaris, ut non

eam benignitas possit aperire, nec ita re-

seranda est, ut pateat omnibus. Sequuntur

enim largitionem rapina. Cum enim dan-

do egere cœperint homines, alienis bonis

manum inferre coguntur.

Ital. Non gettar tâto del tuo con le mani, ché

tu vada cercando poi co' piedi.

Ital. Bisogna seminar con la mano, & non

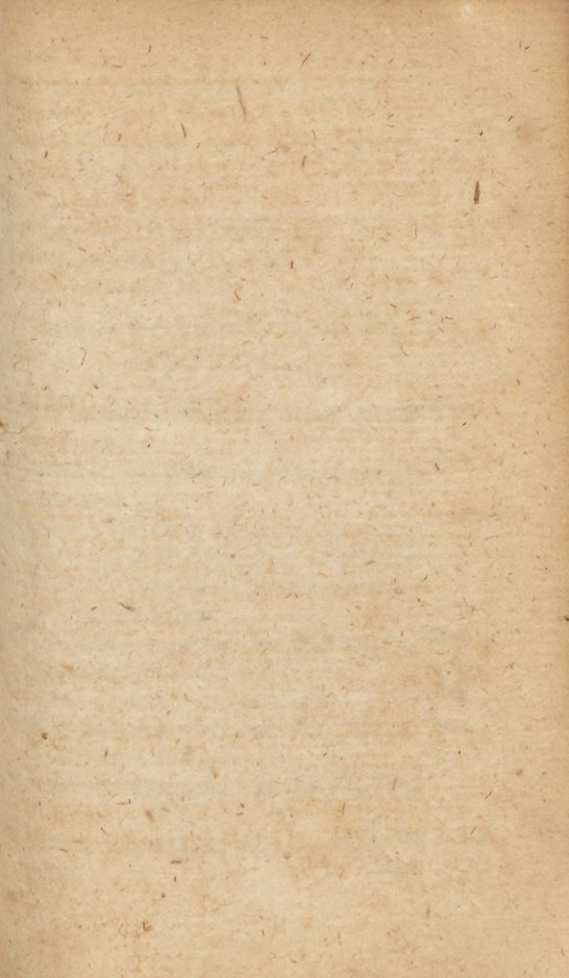
col sacco.

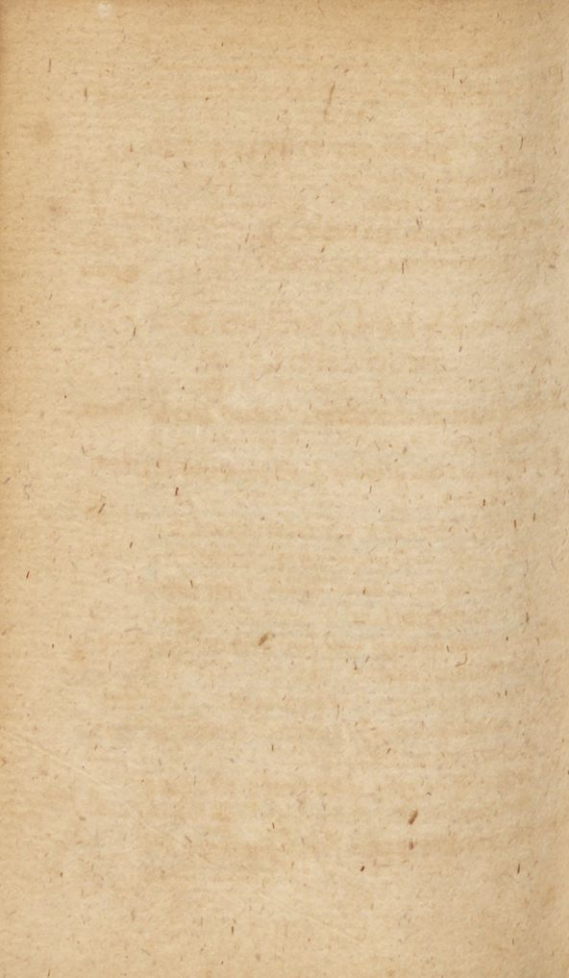
τῇ χειρὶ δὲ ποιεῖν, ἀλλὰ μὴ τῷ θυλάκῳ.

Gall. Fol est qui gette à ses pies, ce quil tient

en ses mains.

Fol

Fol est qui plus despend, que sa rente ne *Gall.*
vaut.

Tanto sparpaglia una gallina, quanto *Ital.*
radunan cento.

Quasitis utere parè.

Caro.

Largitio fundum non habet.

Cicero.

Liberalitate liberalitas perit.

Horat.

LXXXV. Liberalitas & Beneficentia.

Liberalitate nihil est natura hominis accom- *Cicero.*
modatius.

Liberalitate qui utuntur, benivolentiam sibi *Idem.*
conciliant.

Propensior liberalitas esse debet, in calami- *Idem.*
tosos, nisi fortè erunt digni calamitate.

Benefacta enim, ut ait Ennius, malè collo-
cata, malefacta sunt.

Meliùs apud bonos, quàm apud fortunatos, *Idem.*
beneficium collocari puto.

De gens de bien vient tout bien. *Gall.*

Nam in mala uxore, atq; inimico si quid su- *Plaut.*
matur, sumtus est;

In bono hospite atq; amico quasius est, quod
sumitur.

Et quod in divinis rebus sumas sumtus, sapièti
lucro. *Bonis*

Idem. *Bonus quod bene fit, haud perit.*

Gall. Chose bien donnee n' est jamais perdue.

Ital. Fa prima ben à i tuoi,
& poi à gli altri, se tu puoi.

Martial. *Extra fortunā est, quidquid donatur amicis:
Quas dederis solas semper habebis opes.*

Vale. M. *Liberalitatis duo sunt maximè probabiles
fontes: verum iudicium, & honesta benevolentia.*

Publ. *Beneficium dando accipit, qui digno dedit.*

Ital. Chi dona all' indegno, due volte perde.

Publ. *Benignus etiam dandi causam cogitat.*

Pacuv. *Munificus nemo putatur, nisi pariter volens.
Hilarem datorem diligit Deus.*

Ital. Il bel guadagnar, fa il bel spender.

Ital. Chi più spende, manco spende:

Et, chi manco spende, più spende.

Ital. Chi vive à minuto, pasce i figliuoli d'
altri, e affama i suoi.

Gall. Autant despend ciche que large.

Fac sumtum promtè, cum res desiderat ipsa.

Turc. ¶ Tes uueren ikhi kheret uuerum. i.
Bis dat, qui citò dat.

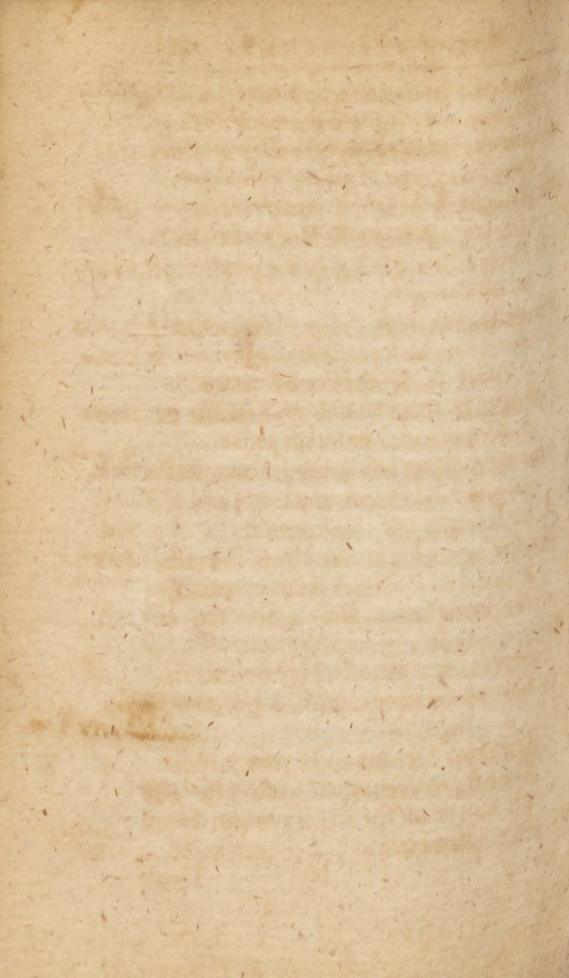
Gall. Qui tost donne, deux fois donne.

Ital. Chi da presto, da due volte.

Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter.

Ital. Non fa donare, chi tarda à dare.

Si bene

Si bene quid facies, facias citò: nam citò factū Auson.

Gratum erit: ingratiū gratta tarda facit.

Gratia qua tarda est, ingrata est: gratia nāq; Idem.

Cū fieri properat, gratia grata magis.

Regia, crede mihi, res est succurrere lapso: Ovid.

Gratiāq; officio, quod mora tardat, abest.

Vir bonus est, qui prodest quibus potest, nocet Cicero.

autem nemini.

Homo homini Deus.

Homines hominum causa sunt generati, ut Cicero.

ipsi inter se alijs alijs prodesse possint.

Proximè & secundū Deum homines ho- Idem.

minibus maximè utiles esse possunt.

Non nobis solum nati sumus, ortusq; nostri Idem.

partem patria vindicat, partem amici.

A far servitio, non sene perde. Ital.

Studisi ogn' un giovare altrui, che rade Italice.

volte, il bē far senza il suo premio fia; Ariost.

E s' è pur senza, almen non ten' ac-

cade

Morte, nè danno, nè ignominia ria.

Chi noce altrui, tardi ò per tempo

cade

Il debito à scontar, che non s' oblia.

Dice il proverbio: che à trovarsi vāno

gli huomini spesso, ei monti fermi

stanno.

Gall. Deux hommes se recontrent bien : mais
jamais deux montagnes.

Berg und Thal kommen nicht zusammen / au
ber die leute wol.

Publ. Bis est gratum, quod opus est, ultra si offeras.
Malo emere quam rogare.

LXXXVI. Munera.

Ovid. Munera, crede mihi, placant hominesq;
deosq; :

Placatur donis Iuppiter ipse datis.

שׁוּדֵר יְעוֹר עֵינֵי הַכַּמִּי

Deut. 16 19. Sohad jeavel ene hachamim.

Munus excæcat oculos sapientum.

Ital. Chi ben dona, caro vende :

se villan non è, chi prende.

Gall. A cheval donnè, ne doit on en la bou-
che regarder.

Ital. Caval donato, nō gli guardare in bocca.

Man sol keinem geschencften Ross ins maul
sehen. (sien.

Men mach geen ghegeven Peerde in den beek

Soph. Ἐχθρῶν ἀδωρεὰ δῶρεα, καὶ ἐκ ὀνείσμα. i.

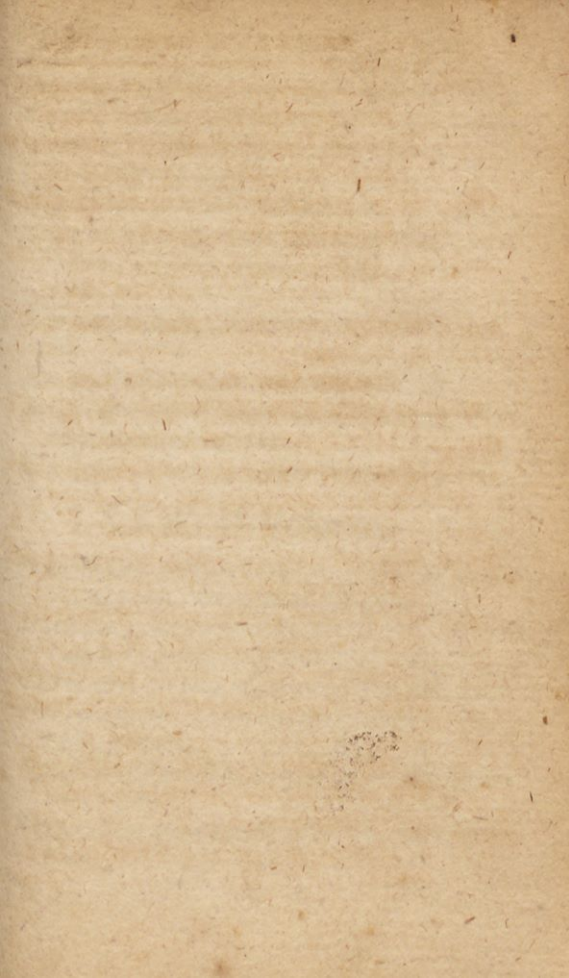
Hostium dona non dona, nec utilia sunt.

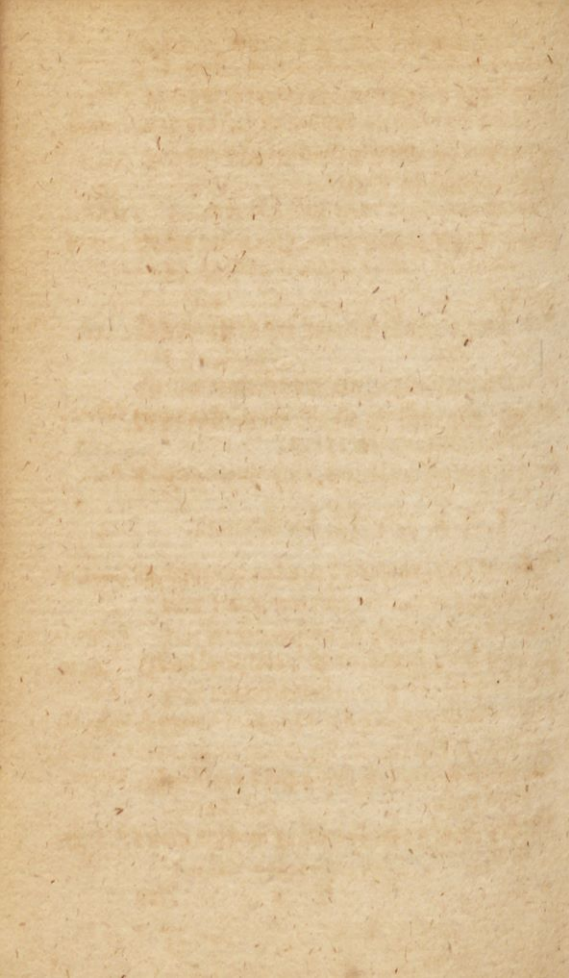
Gall. Il n' est si bon acquest, que de don.

Ovid. Acceptissima semper

Munera sunt, auctor quæ pretiosa facit.

Bene

Beneficium accipere, est libertatem vendere. Pub.

Egli ha havuto la sentenza in favore, *Italicè.*
perche ha unto le mani al giudice.

Wer schmirt der feht.

Dantur opes nullis nunc nisi divitibus. Martial.

Quàm iniquè comparatum est, ii qui minùs Terent.
habent, ut semper aliquid addant ditio-
ribus.

Der Teuffel scheist nur auff den grossen hauf-
fen.

Die Pferde stallen gern/wo es zuvor nasß ist.

Meliùs apud bonos, quàm apud fortunatos Cicero.
beneficium collocari puto.

Chi dona all' indegno, due volte perde. *Ital.*

LXXXVII. Voluntas.

Ve desint vires, tamen est laudanda voluntas. Ovid.

Hac ego contentos auguror esse Deos.

Quòd si deficiant vires audacia certè Propert.

Laus erit: in magnis & voluisse sat est.

Chi fa quel che può, nò è tenuto à far più. *Ital.*

Plus voluisse peccare nocuit, quàm non pec- Vale. M.
casse, profuit.

Quoniam non potest fieri, quod vis, id velis, Terent.
quod possis.

Cui plus licet quàm par est, plus vult, quàm A Gell.
licet.

Ovid. *Non caret effectu, quod voluere duo.*

Iurise. *Volenti non fit injuria.*

Turc. Schoile kholai hitsch neste jockdur andankhi gutscholakhi istemejup edesfen. i.e.

Terent. *Nihil tam facile, quin difficile fiat, si invitus facias.*

Nulli sunt pejus surdi, quã qui audire nolunt.

Gall. Il n'est si mauvais sourd, que celui, qui ne veut oïr.

Invitus canibus venari haud facile est.

Mit unwilligen Dohsen ist nicht gut pflügen.

LXXXVIII. Gratitude: Ingratitude. Exprobratio.

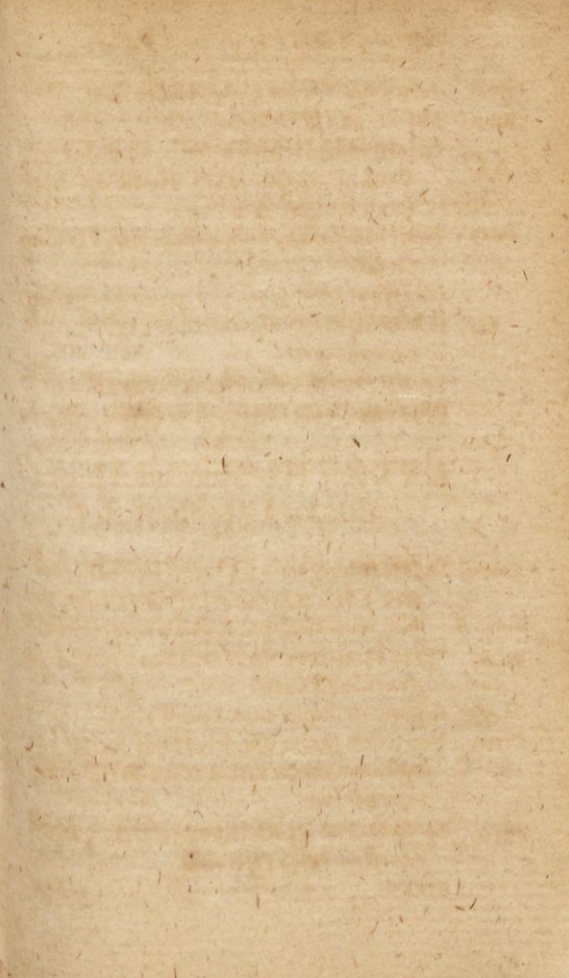
Cicero. *In referenda gratia (si modò Hesiodo credimus) debemus imitari agros fertiles, qui plus multò adferunt, quam acceperunt.*

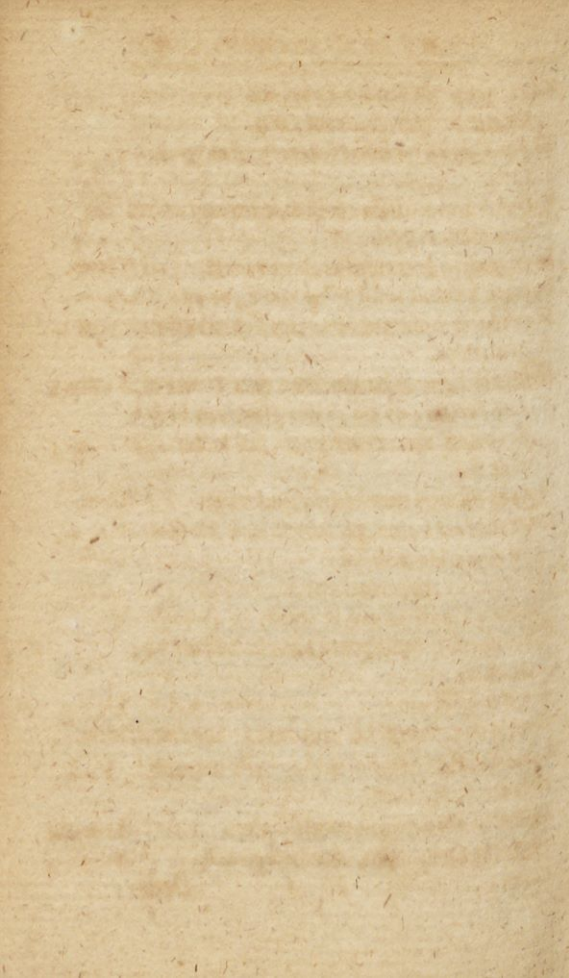
Plaut. *Quod bonis bene fit beneficium, gratia ea gravis est bonis.*

Gall. A gens de bien, on ne perd rien.

Cicero. *Non solum gratus esse debet, qui accipit beneficium, verum etiam is, cui potestas accipiendi fuit.*

Plinius. *Tantò turpius gratiam non referri, quando honestior causa referendi.*

Χάρις χάριν ὁ δέειν ἡ τίνεσσι δέει. Sophoc.

Gratia semper gratiam parit.

Et bene apud memores veteris stat gratia virgil
facti.

¶ Dixeris maledicta cuncta, cum ingratum
hominem dixeris.

In ingratitudine nihil mali non inest. Cicero.

Ingrato homine nihil pejus terra creat. Aufon.

Maximum omnium vitiorum signum est in- Quintil.
gratitudo.

Nihil est tam inhumanum, tam immane, Cicero.
tam ferum; quam committere, ut bene-
ficiis non dicam indignus, sed victus esse
videare.

Omnes immemores beneficii oderunt. Idem.

Improbus est homo, qui beneficium scit sumere Plautus.
re & reddere nescit.

Qui tousiours prend & rien ne soult, l'a- Gall.
mour de son amy se toult.

Eheven ende wedergeven haut de vrientschap
tsamen.

Etenim nihil amas, cum ingratum amas. Plaur.

Hercle miserum est, ingratum esse hominem. Idem.

Iaramas dur bil mejene eyluck itmeck. i. Turc.

Ingrato servire nefas.

Ingratos ante omnia pone sodales. Iuvenal.

Ingratus unus miseris omnibus nocet. Publ.

Martial. *Dedecus est semper sumere, nilq³ dare.*

*Quando quisq³ majoribus beneficiis acceptis
non reddit gratias, tanto injustior.*

Vt sementem feceris, ita & metes.

Ital. Di buon seme mal frutto.

Gall. Qui peu seme, peu recueille.

Ital. Mal frutto coglie, chi serve à gente in-
Anguem in sinu fovere. (grata.

Ital. Allevarsi la serpe in seno.

Alere luporum catulos.

Italice. Chi lava il capo all' asino, perde il ranno
e'l sapone.

*Qui canem alit externum, huic prater su-
nem nihil su reliquit.*

*An fremdden hunden hat man das Brot ver-
lohren.*

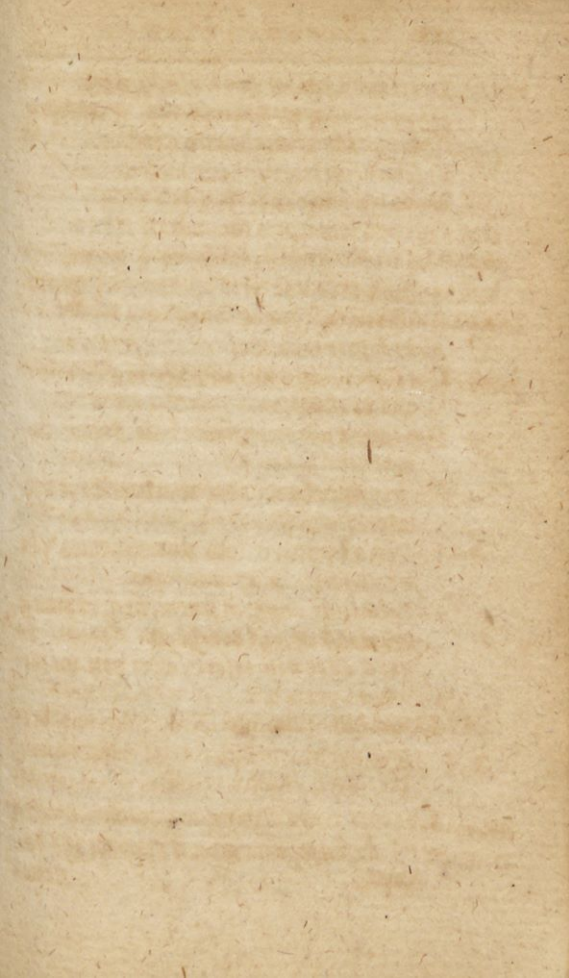
Ital. Fa ben a i putti, e' selo dimenticano : fa
ben a i vecchi, e' muojono.

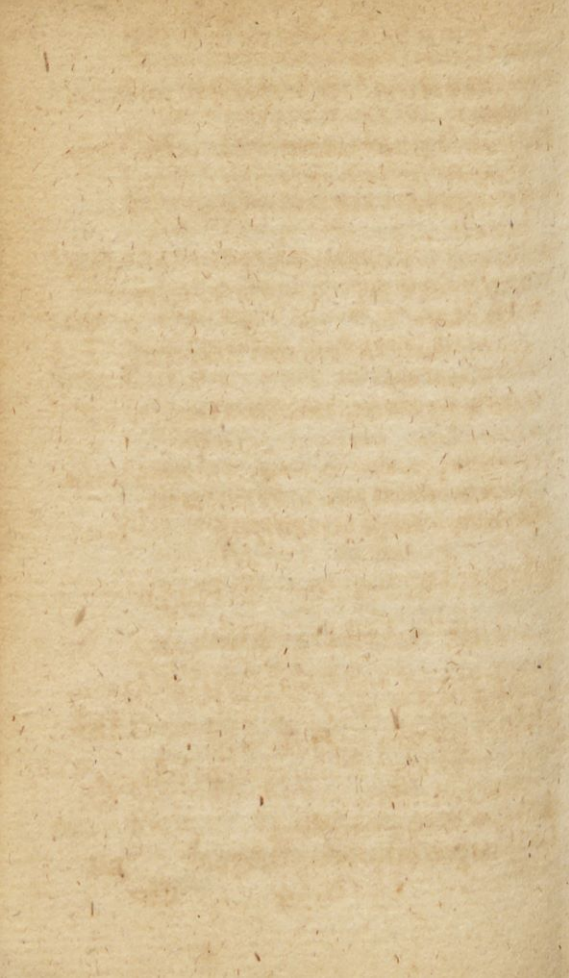
*Vulgò dicitur : neq³ in senem, neq³ in puerū
collocandum esse beneficium : propterea
quòd alter non refert, alter non memi-
nit.*

*Wenn dich einer gen Rom trüge vnd her-
wieder/vnd setzt dich einmal vnsanfft nie-
der/so wer es alles verloren.* (doli.

Sclav. Chacho noga z' ltrimena, tacho sluzba

Ovid. *Est aliqua ingrato meritū exprobrâsse vo-
luptas.* Bene-

Beneficia non sunt exprobranda apud me- Livius
mores.

Odiosum est genus hominum officia expro- Cicero.
brantium : quæ meminisse debet is, in quæ
collocata sunt : non commemorare, qui
contulit.

Si tibi quid feci, aut facio quod placet : Terent.
Et id gratum fuisse adversum te, habeo
gratiam.

Sed hoc mihi molestum : nam isthac com-
memoratio,

Quasi exprobratio est immemoris beneficii.
Tu bene si facias, non meminisse fas est.

Crede mihi, quamvis ingentia, Posthume, Martia.
Auctoris pereunt garrulitate sui. (dones :
Beneficium se dedisse qui dicit, petit. Publ.

LXXXIX. Parcimonia: Fruga- litas. Temperantia.

Divitiæ grandes homini sunt, vivere parcè. Lucret.
Khanath tucken mes hasinedur. i. Turc.

Modico contentum esse, thesaurus est.

Qui bien gaingne & bien espargne, de- Gall.
vient tost riche.

Magnum vectigal parcimonia.

Lo sparagno è il primo guadagno.

Ital.

Thesparighen mondt/is een goede rente :

Maer maectt ter marcctt quade vente.

Gall. Petite cuisine fait grande maison.

Ital. La cucina piccola fa la casa grande.

Non intelligunt homines quàm magnum velligal sit parcimonia.

Seneca. Sera parcimonia in fundo est.

Gall. Qui disne tout, il n'a que soupper.

Veget. Sera parcimonia est, tunc servare, cū desicit.

Cato. Ne tibi quid desit, quæsitum utere parce.

Idem. Uttere quæsitum modicè, dum sumtus abundat.

Ovid. Labitur exiguo, quod parvum est tempore longo.

Εἰ μὴ φυλάσσῃς μικρὸν, ἀπολέῃς τὰ μείζονα.

Majora perdes, parva si servaveris.

Wer einen pfennig nicht so wol auffhebt als ein gülden/der wird selten reich.

Ital. Chi non ultima un quattrino, non lo vale.

Die t' cleyne niet en acht/werd selten rycke.

Veel cleyne maten een groote.

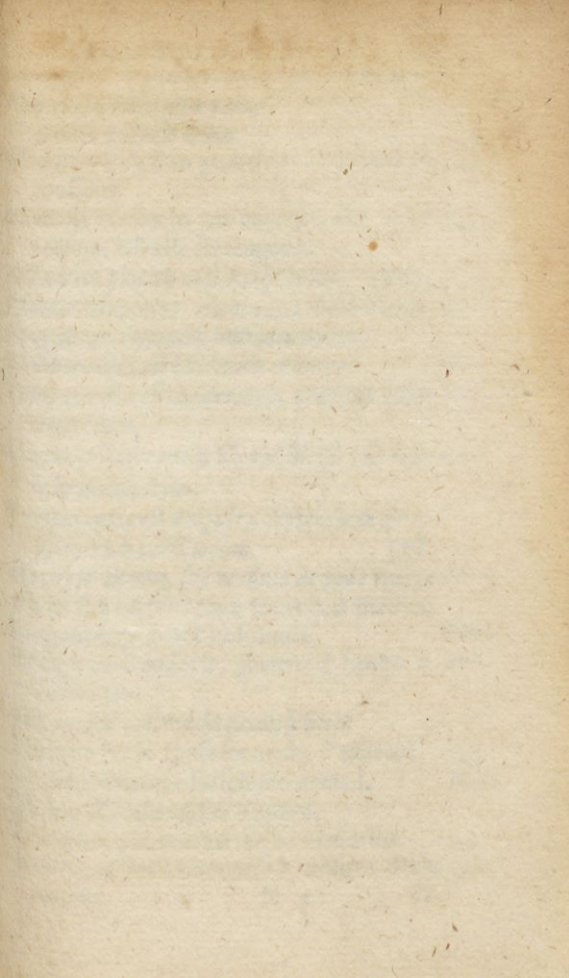
Adde parum modico, magnus acervus erit.

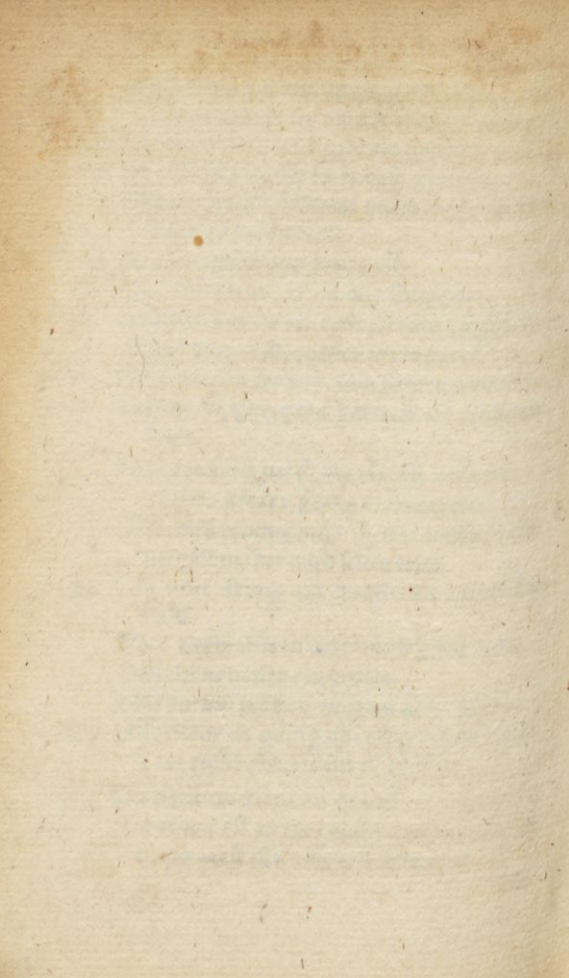
Gall. Dispriseur de gaing qui est petit, de mille l'un riche jamais on n'en vit.

Gall. Du petit on vient au grand. *(iueri :*

Ovid. Non minor est virtus, quàm querere, parva Casus inest illic; hic erit artis opus.

Plus

Plus est servasse repertum,

Quàm quasisse decus.

Mieux vault bon gardeur, que bon a- Gall.
masseur.

Mettila robba in un canton: che vien Ital.
tempo, ch' ella ha stagion.

Est virtus placitis abstinuisse bonis. (pras. Ovid,
Sperne voluptates: nocet emta dolore volu- Horat.

Fragalitas, virtutum omnium mater.

Temperantia est libidinum inimica. Cic.

Temperantia est moderatrix omnium com- Idem.
mationum.

ἡ εὐτέλεια διδάσκαλος ὅτι σοφῶν, καὶ τῶν ἀει- Soph.
σῶν βουλευμάτων.

Temperantia est magistra sapientium & o-
primorum consiliorum. (est.

Metiri se quemq, suo modulo ac pede verum Horat.
Es sol sich ein jeder nach seiner deck strecken.

Iorganunge giore khiosun.i. Turc.

Bisogna distendersi, quanto è lungo il Ital.
lenzuolo.

Wenig bar gelt macht gnaw zehren.

Bisogna far la spesa secondo l' entrata, Ital.

Ischden artmas; Dischden artar.i. Italic.

Nichts Maul nach der Taschen.

Tempore paucorum taglia minutum. Ital.

E bisogna far i bocconi à misura della Ital.
bocca.

Claud. *Vivitur exiguo melius: natura beatis
Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.
Vivitur parvo bene.*

Natura paucus est contenta.

Apoph. *Diogenes, cum aliquando vidisset puerum
cava manu bibentem; hic puer, inquit,
me frugalitate superat, qui supellectilem
superfluum mecum circumfero; &eductum
è pera poculum ligneum abiecit: nescie-
bam, inquit, & in hoc nobis providisse
naturam.*

Lucan. *Discite quàm parvo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat.*

Ovid. *Venturae memores jam nunc estote senecta.
Dencket an den alten Mann.
Wenn der jung wißt / was der alt bedörfft/
so würd er offte den beutel zulassen.*

Ital. *Chi va à caval da giovane, va à pie da*

Pind. *Κεῖσθαι οὐκ ἔστιν φθόρος. (vecchio.
Melior est miseratione invidia. (micis meis.*

Plautus. *Mavelim mihi inimicos invidere, quàm me ini-
Ital. Meglio è esser invidiato, che misericor-
diato.*

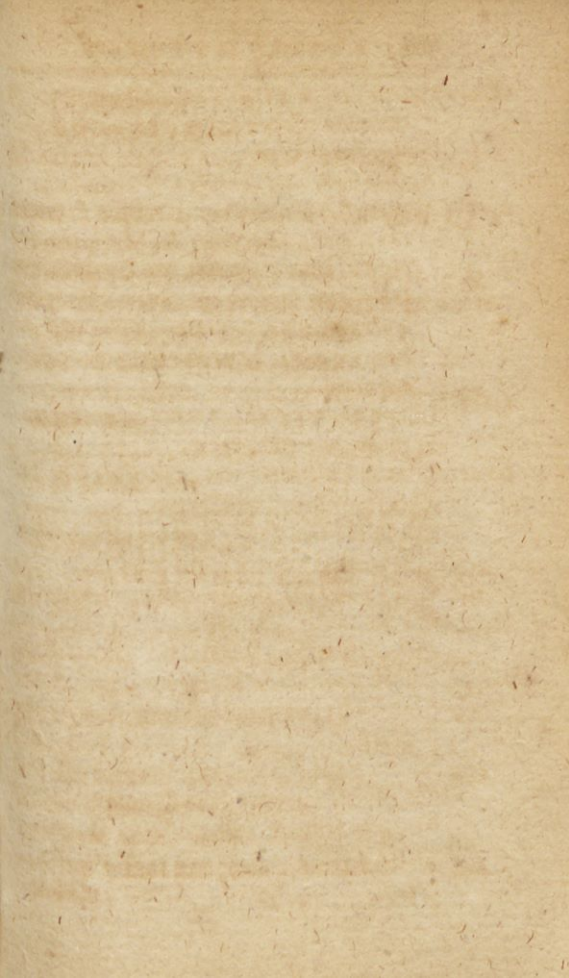
Gall. *Mieux vaut estre enviè, que pitoyè.*

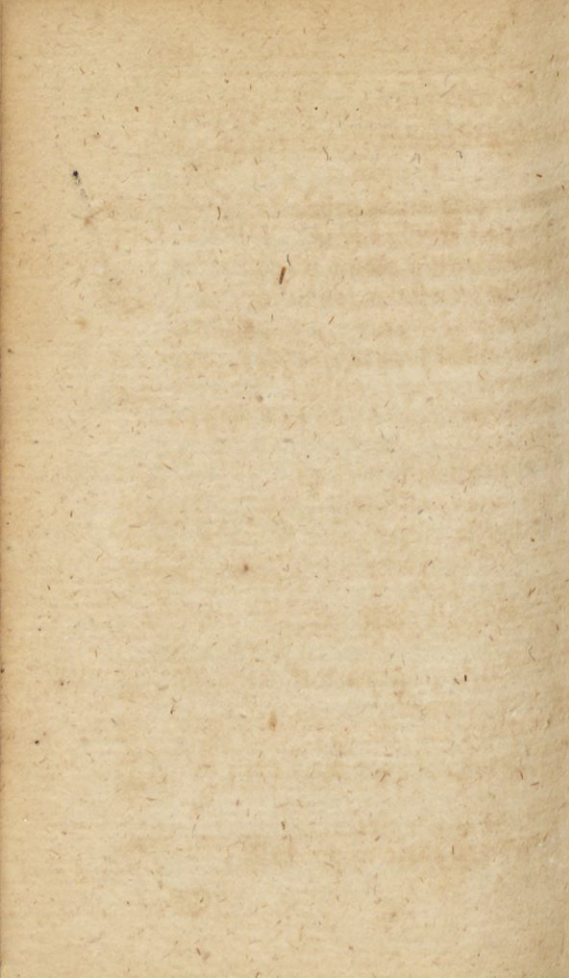
Es ist besser geneidt/ denn erbarmet.

Tis beter benijdt/ dan gheclaecht te zijn.

Ital. *Tristò è colui, che aspetta la merce d' al-
trui.*

Oeco-

X C. Oeconomica, & ad rem
familiarem pertinentia,
Pretium rei.

Domus propria, domus optima.

Eigner Herd ist goldes werth.

Eyghenen heerd / is goud werd.

A ogni uccello suo nido è bello.

Ital.

μαγνολοῦνται ἐν ἑστὴ κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν.

Nil miserabilius, quàm incerta sede vagari.

Chacun est roy en sa maison.

Gall.

Wer wil haben gemach / der bleib vnter seinem Tach.

Elck is een coning in zijn huys.

Casa fatta è possession disfatta.

Ital.

Maison faicte, est possession desfaiçte.

Gall.

En maison neuve, qui rien n' y porte, rien n' y trouve.

Gall.

*Casa nuova, chi non porta, non vi tro-
va.*

Italicè.

*En maison de qui ti veut mal, vienne un
procez & urinal.*

Gall.

Beata quella chà, che da vecchio sà.

Ital.

*Beata quella chà, che un battaor solo
ha.*

Ital.

Chi fa una casa in piazza,

Ital.

la è troppo alta, ò troppo bassa.

Qui

Gall. Qui edifie en grande place, faict maison trop haute ou trop basse.

Wer auff der Strassen bauwet / der hat viel Meister.

Gall. Qui a bon voisin, a bon matin.

Ital. Chi volt tener la casa monda :
non tenga mai nè gallina, nè colomba.

Gall. Provision faict en saison, & dependue par raison, faict la bonne maison.

Ital. Quand il formento è ne' campi,
è di tutti quanti.
quando il formento è sù i granari,
non si può haver senza danari.

Ital. Chi ha pane & vino, sicuro va à dormir.

Ital. Il fuoco ajuta il cuogo.

Gall. Le feu ayde au cuisinier.

Goet vier maectt eenen snellen Cock.

Ein guter Koch / ein guter Arzt.

Wo viel köch sind / da wird der brey versaltzē.

Wo viel hirtten sein / da wird ſübel gehütet.

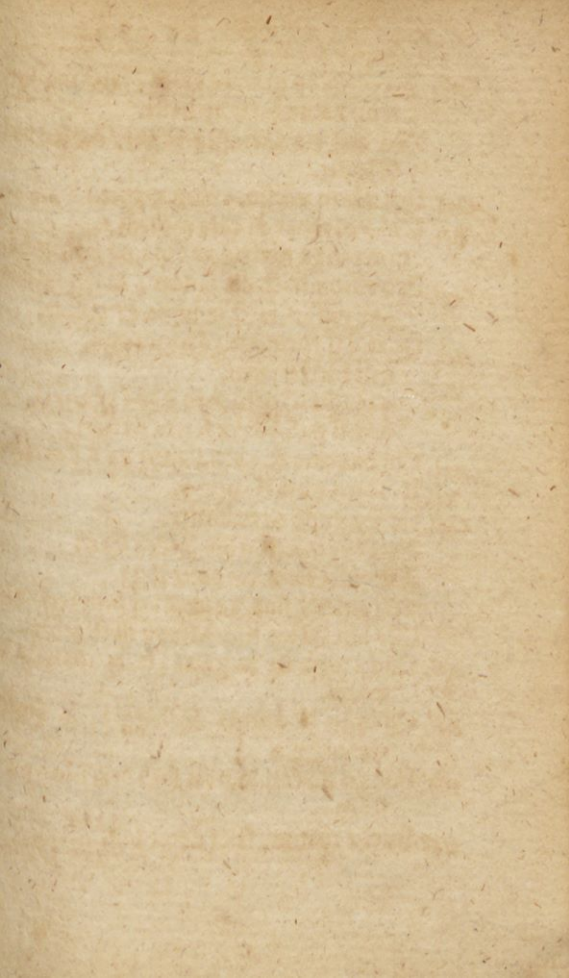
Ital. Che colpa ha la gatta, se la massara è matta.

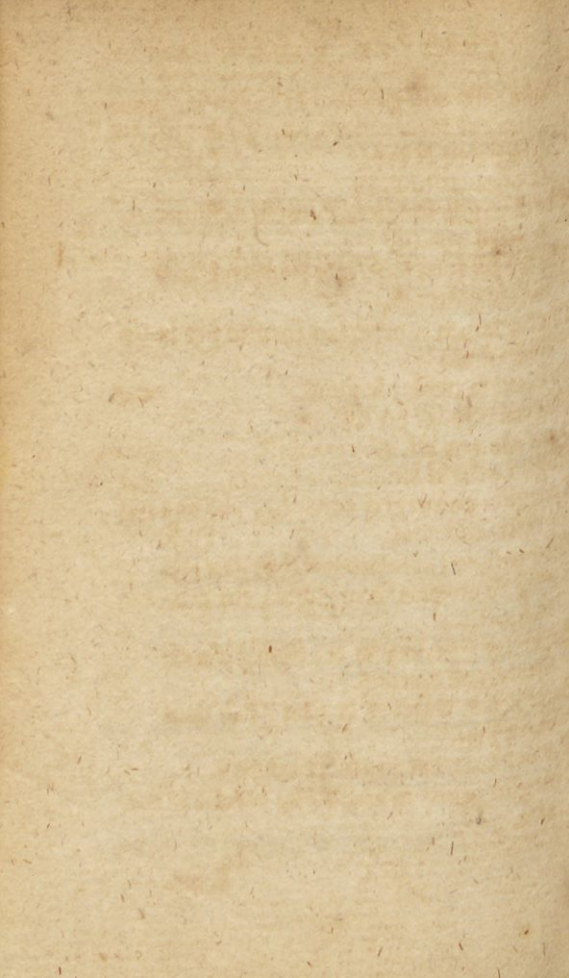
Ital. Quando la donna folleggia, la fante danneggia.

Ital. Fuogo da camin, non fece mai niun meschin.

Gall. Buche tortue, faict droit feu,

Il zuc-

Il zucchero non guasto mai vivanda. *Ital.*

A gatta che lecca cenere, non gli dar fa- *Ital.*

Capra, becco & can, (rina. *Ital.*

fa buon cordovan.

Chi di paglia fuoco fa, s'empie di fumo, *Ital.*

& altro non ha.

Die een out huys heeft/ende songh wyf/heeft

wercks ghenough.

Chi ha danari & caperi, è fornito per la *Ital.*

quarefima.

Le coust fa perdre le goust.

Gall.

Den cost verdryft den lost.

Quod non opus est, asse carum est.

Seneca.

Meglio è dar la lana, che la pecora. *Ital.*

E meglio un magro accordo, che una *Ital.*

grassia sentenza. (cess.

Beter ten quaet appointement/dan goet pro-

E meglio un uccello in gabbia, che cen- *Ital.*

to fuori.

Besser ein Sperling in der hand / als ein

Storch auff dem tach.

Beter eenen Vogel in de hant / dan thien

overt' lant.

Dat is t' beste/dat men inde hand heeft.

E meglio penna in mano, che uccello in *Ital.*

aria.

E me-

Ital. E meglio un tien, tieni: che cento piglia,
piglia.

Gall. Vn tien vaut mieux, que dix fois tu l'
auras.

Gall. Mieux vaut un en la main, que deux de-
main.

Es ist besser ein Habich / denn zehn Hettich.

Turc. Bu giunki imurta jarunki tauktan jeg-
dur, i.

Ital. E meglio hoggi un vovo, che domani
una gallina.

Ital. E meglio hoggi un carlino, che doma-
ni un fiorino.

Gall. On doit tenir la chose certaine, & dela-
isser incertaine.

Gall. Mieux vaut un present, que deux, & di-
re attends.

Onghelēyde eyeren / zijn onsekere tiekenen.

Terent. ¶ *Non emo spem pretio.*

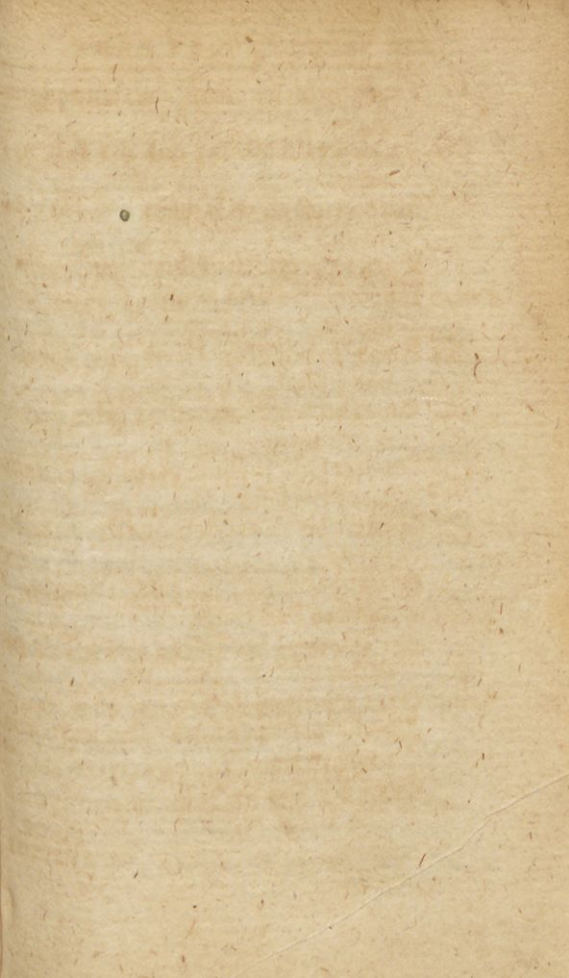
*Die Bärnhaut verkauffen / che der Bär ge-
stoehen ist.*

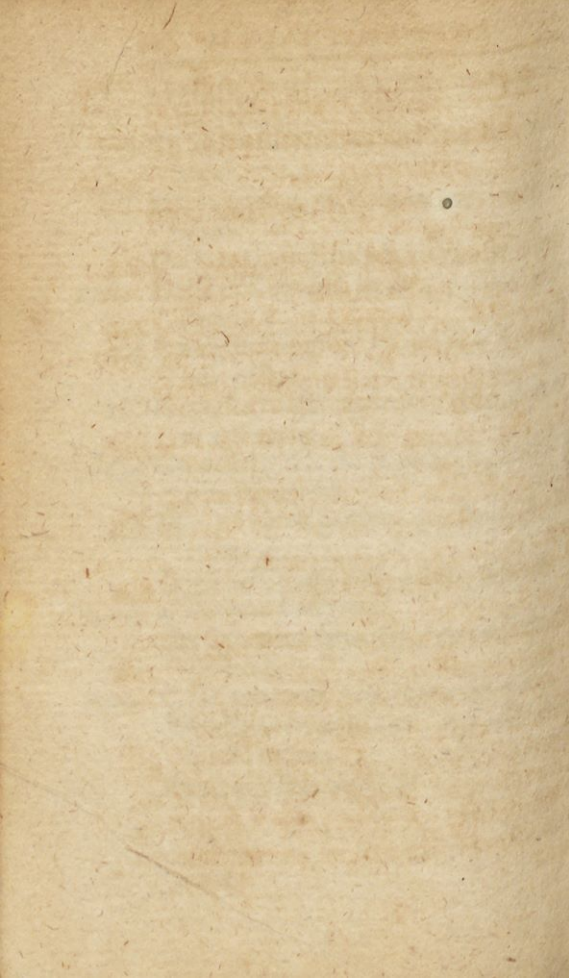
Plaut. *Certa amittimus, dum incerta petimus.*

*Ich weis wol was ich hab / aber nicht was
ich überkomme.*

Gewiß geht fürs ungewiß.

Victus

XCI. Victus ratio ; vinum ;
Ebrietas, Intemperantia.

Οἶνος καὶ σίτος μένος ὄσιν καὶ ἀλκή.

Homar.

*Panis & vinum vires conservant atque
generant.*

Grozdo va juha, psheniisna mucha ;

Sclav.

Chi tega ochusha, slatcha unje dusha.

Il vin al sapore, e' l pan al colore.

Ital.

Ovo d' un' hora, pan d' un di, vin d' un' anno, formaggio che pianga, mine-
stra di cento occhi.

Ital.

Vin che salti, pan che canti, formaggio
che pianga.

Ital.

Chi digiuna, & altro ben non fa : (va.

Ital.

sparagna il pan, & alla casa del diavolo

Aqua & panis natura satisfaciunt.

Seneca.

Nature est contente de peu.

Gall.

Den buyck is lichte ghevuult.

Die Augen sind weiter denn der Bauch.

Et magis adducto potum deducere ramo,

Ovid.

Quam de calata sumere lance juvat.

Chair fait chair, & poisson poisson.

Gall.

Carne fa carne, e' l pesce fa vesce.

Ital.

Carne giovane, e pesce vecchio. (caria.

Ital.

A buon hora in pescaria, & tardi in bec-

Ital.

Vouo senza sale, non fa nè ben nè male.

Ital.

Il per-

Ital. Il persico vuol il vin, e'l figo l' acqua.

Peeren sonder wyn / Wyn venyn.

Gall. Apres la poire, le vin ou le prestre.

Hispa. Agua al higo, y a la pera vino.

Gall. Laiet sus vin, c' est venin :

Vin sur laiët, c' est souhait.

Ital. Chi mangia scalette caga il vento.

Ital. Della oca, mangia ne poca.

Gall. Chappon de huit mois, manger de rois.

Gall. Petite chose, ne faiët qu' un peu de mal.

Wenig / schadt wenig.

Wen lüttel en deert maec een lüttel.

Gall. Il n' est viander si nette, qu' un œuf mollet.

Coquus domini debet habere gulam.

Ital. In salata ben salata, poco aceto, e ben oliata.

Ital. Ogni fetta di mellon, vuol un bicchier de vino.

Ital. Chi ha cenato, ben dorme.

Gall. Qui bien soupe, bien dort.

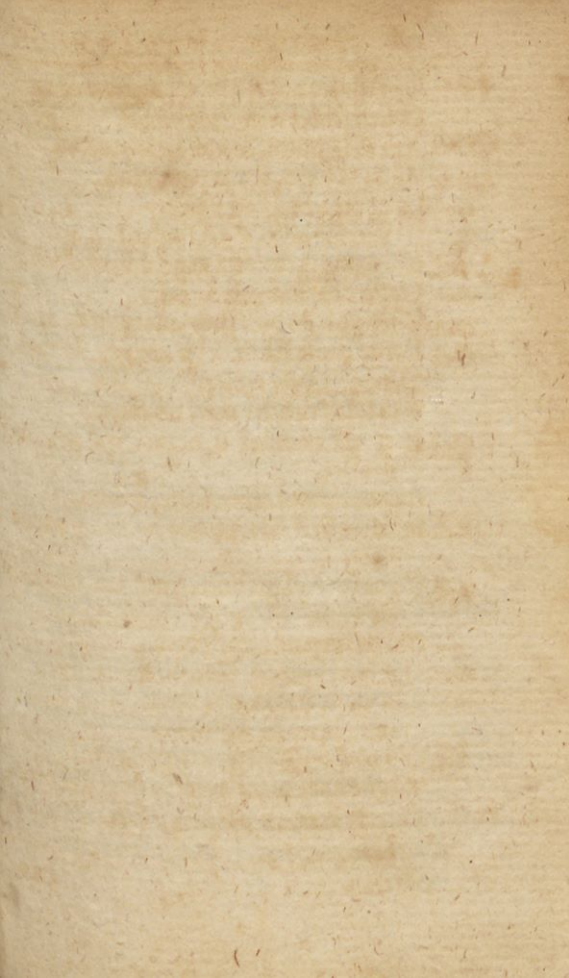
Ital. Chi va in letto senza cena, tutta la notte si dimena.

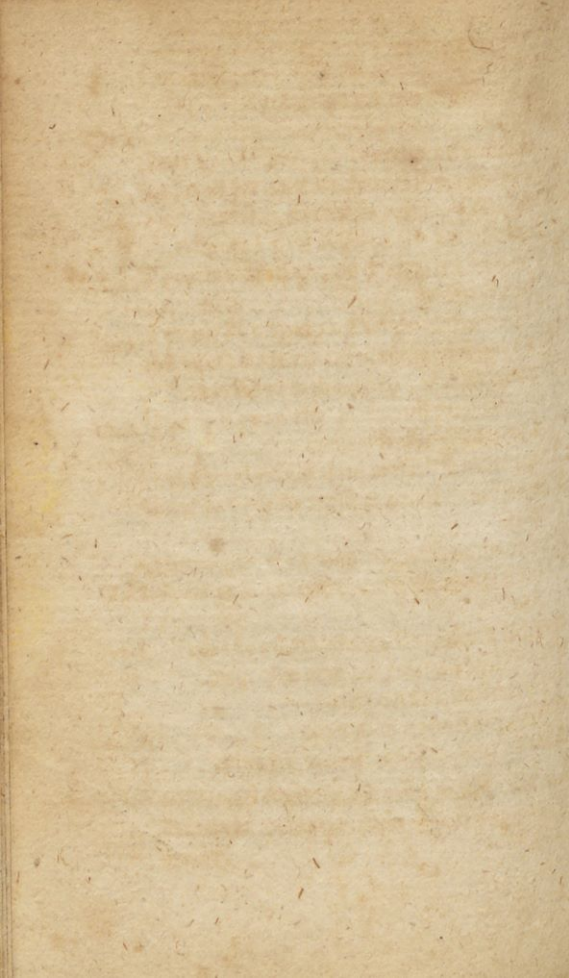
Ital. Chi mal cena, peggio inghiotte.

¶ Ogni fiore piace, eccetto quel del vino.

Pindar. Αἶνε δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἀνθία δ' ὕμνων
νωτέρων.

Com-

*Commenda vetus quidem vinum, flores au-
tem hymnorum retentiorum.*

Chi non fa, come la occa, *Ital.*
la sua vita è breve, è poca. (inal.

Chi beve co' l' bocal, non fa nè ben, nè *Ital.*

Amor di puttana, & vin di fiascho, *Ital.*
la mattina è buon, la sera è guasto.

Le vin n' est pas bon, qui ne resiovist *Gall.*
son homme.

Chi beve del negro, guadagna la tintura. *Ital.*

*Non vinum hominibus moderari, sed vino ho-
mines solent, qui quidem probi sunt.*

Tre cose son buone al mezzo, il vin, il *Ital.*
formaggio & il pesce.

Ungeladen Gäst setzt man hinder die Thür.

Wenn der Gast am liebsten ist so sol er wan-
dern.

Die comt ongeroepen/gaet wech ongedanckt.

On ne doibt aller aus nopces sans man- *Gall.*
der.

Nihil similius est insano, quam ebrius. *Plaut.*

Wo Wein eingehet/da geht wirz aus.

Vin dentro, senno fuori. *Ital.*

Chi je pian toga uslamn. *Sclav.*

Dronckenschap sonde/schade/schande.

Lacones pueris ostendebant servos remulen- *Apoph.*

tos, quò magis abominarentur ebrietatē,
O viden-

videntes quam deforme spectaculum sit
homo temulētus, quāq; dementi similis.

Sclav. Chi je mertan toga vjamn.

Propert. Vino forma perit: vino corrumpitur etas.

Horat. Quid non ebrietas designat? operta recludit,
Spes jubet esse ratas, in praelia tradit inermem.

Athen. Τοῖνο ἀνὼγε γέροντα καὶ ἐκ ἐθέλοντα χορεύει.
Vina senem ut nolunt, cogunt ductare choreas.

Cicero. Nemo sobrius saltat, nisi fortē insaniat, neq;
in solitudine, neque in convivio moderato.

Italicè. Chi balla senza suono, par un babbione.

Ital. De la panse vient la dance.

Vor essens wird kein Tanz.

Turc. Ay carin domaynge oinamas. i.

Vrsus, nisi satur, non saltat.

Wenn die Sackpeiff nit voll ist/so tirt sie nit.
Letitia Bacchus dator.

Muff einem vollen Bauch stehet ein frölich
Haupt.

Ital. Sacco voto non può star in piedi.

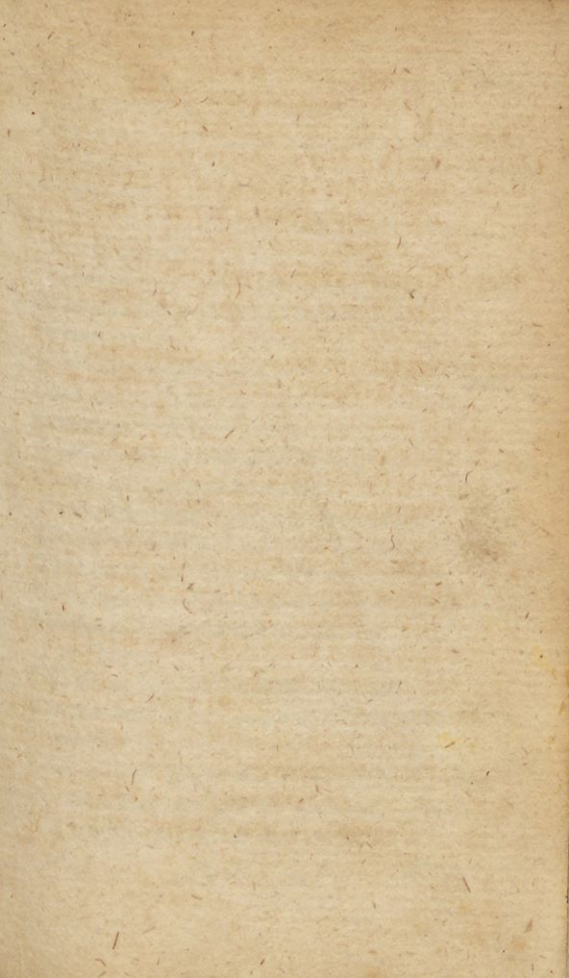
Viel freude steckt in einem Weinsack.

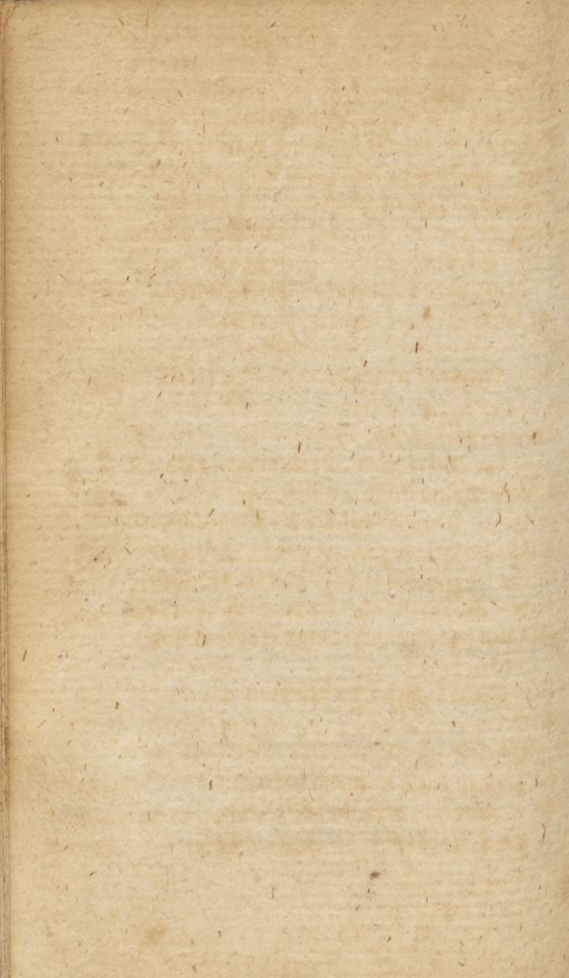
Vina quies sequitur.

Welch. Et vates carmina, vino

Ingenium faciente, canunt.

Nulla

Nulla placere diu, neq; vivere carmina possūt. Horat.

Qua scribuntur aquae potoribus.

Vina parant animos, faciuntq; calorib. aptos. Ovid.

οἶνος ἀφροδίτης γάλα.

Aristot.

Vinum lac Veneris.

Nox & amor, vinumq; nihil moderabile Ovid.
suadent:

Illa pudore vacat, Liber, amorq; metu. Virgil.

Arcanum demens detegit ebrietas.

In vino veritas.

Il vin non ha timone.

Ital.

οἶνος ἐκ ἐχθρῶν δάλιον.

Vinum caret clavo.

Quod in animo sobrii, id est in lingua ebrii.

Il vino è una mezza colla.

Ital.

Des vollen mund sagt des herzen grund.

Was der Mann kan / zeigt der Wein an.

Was der nüchter denckt / das redt der volle.

Itschelum doli doli Gidelum deli delii. Turc.

Wollen wir gar austrincken / so werden wir
zu Narren.

Wo Wein eingehet / da gehet wit; aus.

Ebrietas nihil aliud, quam insanis voluntaria est. Seneca.

La sera lioni, la mattina babioni.

Ital.

In vinum mutam confertur plerumq; culpa: Plaut.

quod si loqui posset, se defenderet.

Cato. *Quod potu peccas, ignoscere tu tibi noli,
Nam nullum crimen vini est, sed culpa bi-
bentis.*

Apoph. *Pittacus Legem olim tulit, ut qui per temu-
lentiam aliquid sceleris commisisset, duplo
plecteretur.*

Ovid. *Certa tibi à nobis dabitur mensura bibendi:
Officium præsent mensq₃, pedesq₃, suum.*

Gall. *On voit plus de vieulx gourmans, que
de vieulx medecins.*

Contrà. *Gut leben vnd gesunde tage stehen nimmer in
einem Stall.*

Mehr ertrinken im weinglas; denn im Meer.

Von dronckenschap isser meer bedorven/

Dan menschen on der tsweert ghestorven.

Gula plures quàm gladius perimit.

Gall. *Gormandise tue plus de gens, que l'espee
en guerre tranchant.*

*Di dringt sonder durst/cust sonder lust / vnd
cedt sonder hunger / sterft sieben jaren te
jonghere.*

Gall. *Les gourman font leur fosses à tout leur
dents.*

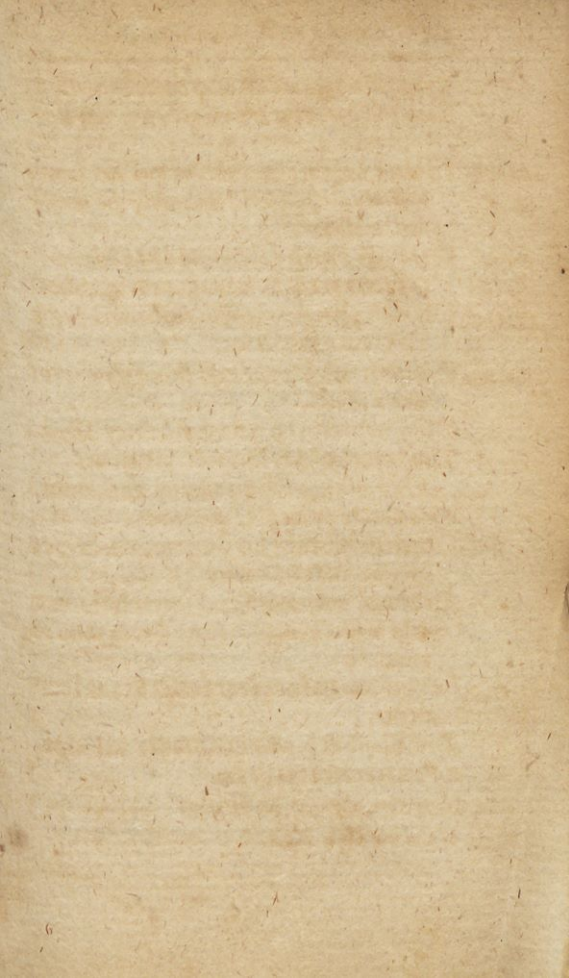
Der Mund ist des bauchs hencker vnd argt.

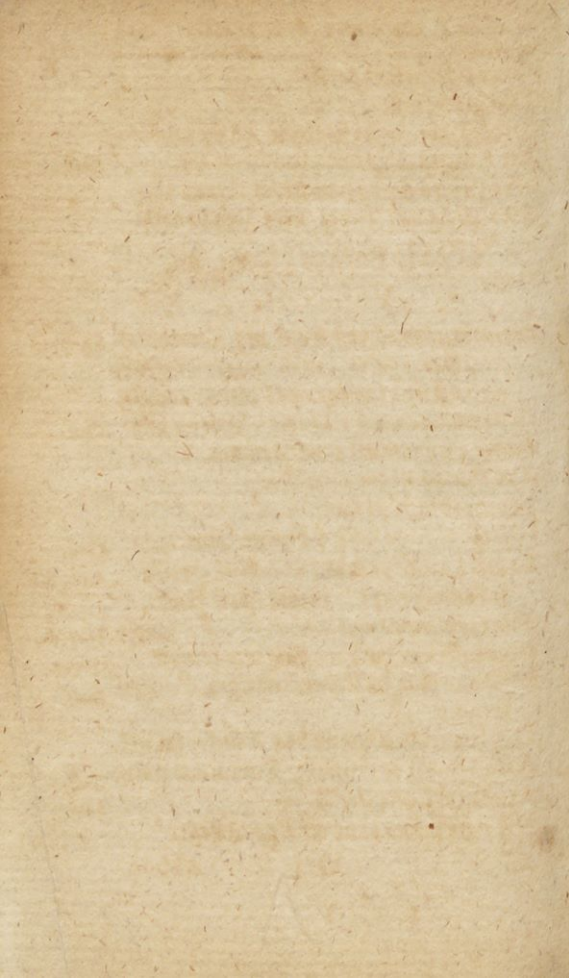
Plant. *¶ Voluptas esca malorum.*

Pindar. *Ὅλως κέρει μῆτις. Et vicissim:*

Theogn. *τίλει τοι κέρως ὄλως.*

Satit-

Satietas ferociam parit.

Voll macht toll.

In der Haberårnde seind die Håner taub.

En Aoust les gelines sont sourdes.

Gall.

Sine Cerere & Baccho friget Venus.

Ohn Wein vnd Brodt/leidt Venus noth.

XCII. Fames ; Satietas, Voracitas.

Socrates, cum ad vesperam usq; deambulasset, interrogatus. cur id faceret ? respondit : Opsono famem, quod melius cœnem.

Apopht.

Cibi condimentum est fames, portionis sitis.

Cicero.

Fames optimum est condimentum.

Der Hunger ist ein guter Koch.

Appetit is de beste sause.

Il n' est menger, qu' à bonne faim.

Gall.

ἄπανθ' ὁ λιμὸς γλυκέα, πλὴν αὐτῷ, ποιεῖ.

Antiph.

Iucunda præter se omnia efficit fames.

Nihil contemnit esuriens.

Seneca.

Ieiunus stomachus raro vulgaria temnit.

Horat.

L' asino che ha fame mangia d' ogni
strame.

Ital.

Den hunger doet rauwe boonē sucker smackē.

A bon goust & faim, n'y à mauuais pain.

Gall.

Ἀγαθὴ καὶ μάζα μετ' ἄρετος.

Suid.

Etiam maza bona est, si panis desit.

Ital. Abbondanza genera fastidio.
 Wenn die Maus sat ist / so ist das meel bitter.

Gall. A coulons faols cerises font ameres.

Ital. Colombo pasciuto, ciriegia amara.

Cal. Il n' à pas soif, qui de eave ne boit.

Ital. Allo svogliato è amaro il mele.

Hispan. Al gusto dannado lo dulce le es amargo.

Plaut. *Vetus est adagium: Fames & mora bilem in
 nasum concient.*

Liv. *Fames & frigus miserrima mortis genera.
 Venter caret auribus.*

Ital. Cane affamato non prezza bastone.

Gall. Chien affamé regarde bien vache mala-

Ital. La faim chasse le loup du bois. (de.

Gall. La fame caccia il lupo fuor del bosco.

Ital. Fame picciola, fame vista :
 fame grande, fame trista.

Gall. Assai digiuna, chi mal mangia.

Plaut. *Verecundari neminem apud mensam decet.*

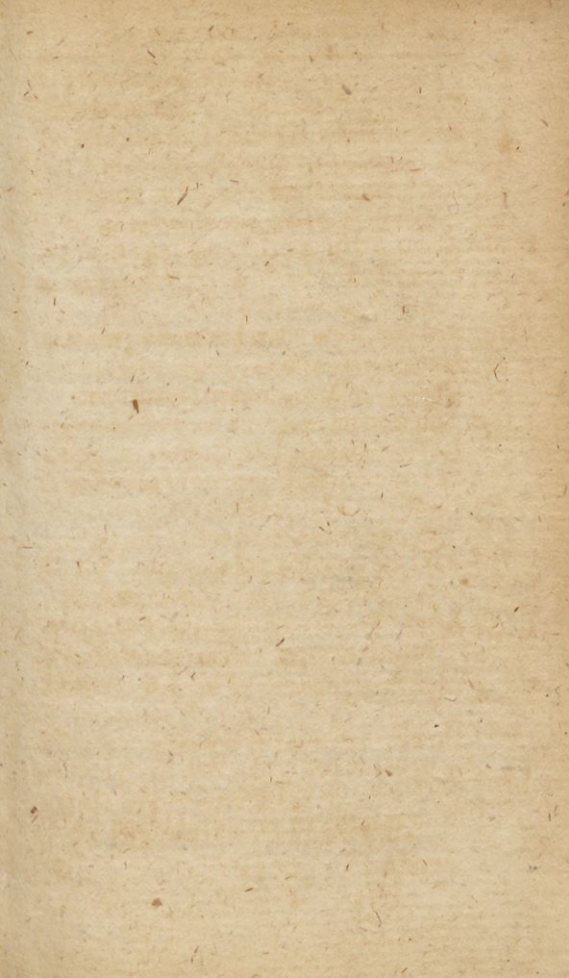
Maxim. *Democritus duci ere solebat, in capiendo cibo,*

Mon. *omnem oportere abesse celeritatem. hoc
 enim caninum est, bestiamq; magis, quam
 hominem decet.*

Turc. Handa aschonda hasur basch,
 handa isch ondan sifisch. i.

Wenn man isst / sol man zulauffen.

Wenn man arbeit sol man sich davon machē.
 Egli

Egli mangia da due bande. *Ital.*

Vivere per mangiare, & haver la fame *Ital.*
più grande che 'l ventre.

Leckere telen kosten vele.

Goullard ayme beaucoup mieux les no- *Gall.*
pces, que l' espouse.

Mangia tanto una rozza, quanto un ca- *Ital.*
val buono. (gras.

Les maigres gens mangent plus que les *Gall.*

Turpe est, stomachi sui non nôsse mensuram. *Seneca.*

Zwo Malzeiten reuffen sich nicht.

Esse oportet ut vivas, non vivere ut edas. (te.

Iucūditas victus, est in desiderio, nō in satietate. *Cicero.*

Tantum cibi & potionis adhibendum est, ut *Idem.*
reficiantur vires, non opprimantur.

Diogenes percontanti, qua quis hora pran- *Apoph.*
dere debeat; Si dives est, inquit, cūm
vult: sin pauper, cūm potest.

γαστὴρ ὑπερλείπης, ἀμείνων βέλαι. *Plutarc.*

Ventre pleno melior consultatio.

Dal ventre pieno esce miglior consilio. *Ital.*

Si discorre meglio à corpo pieno. *Ital.*

Morgenrâthe sein die besten.

Copia ciborum subtilitas animi impeditur. *Contrâ Seneca.*

Grasso vêtre nō genera sottile ingegno. *Ital.*

Παχὴν γαστὴρ λεπτόν ἐτίκλει νοῦν.

A ventre crasso mens haud tenuis gignitur.

Venter pinguis non gignit sensum tenuem.

Vulgò. *Plenus venter non studet libenter.*

Doller Kropff/toller Kropff. (porione repleti.

Cicero. *Mente rectè uti non possumus, multo cibo &*

Ambr. *Cibus immodicus & anima & corpori nocet.*

XCIII. Verecundia. Pudor præposterus.

Cicero. *Sine verecundia nihil rectū esse potest, nihil*

Idem. *Moderator cupiditatis est pudor. (honestū.*

Idem. *Custos virtutū omnium, dedecus fugiens, & laudē maximā consequens, verecundia est.*

Wo kein scham ist/da ist auch kein ehr.

Wo furcht/da scham/wo scham/da ehre.

Vale. M. *Verecundia, parens est omnis honesti consilij, magistra innocentie.*

Eurip. *Αἰδὼς ὃ δεινὸν πλεῖον ὠφελεῖ βροτῆς.*

Verecundia plus iuvat homines, quam ira.

Bernh. *Verecundia soror est continentie.*

Ambr. *Verecundia pudicitie comes est.*

Chryso. *Pudor frantum vitiorum est. (servit.*

Vale. M. *Vbi studium verecundie est, cupiditas rationi*

Ital. *La discretionè è madre della virtù.*

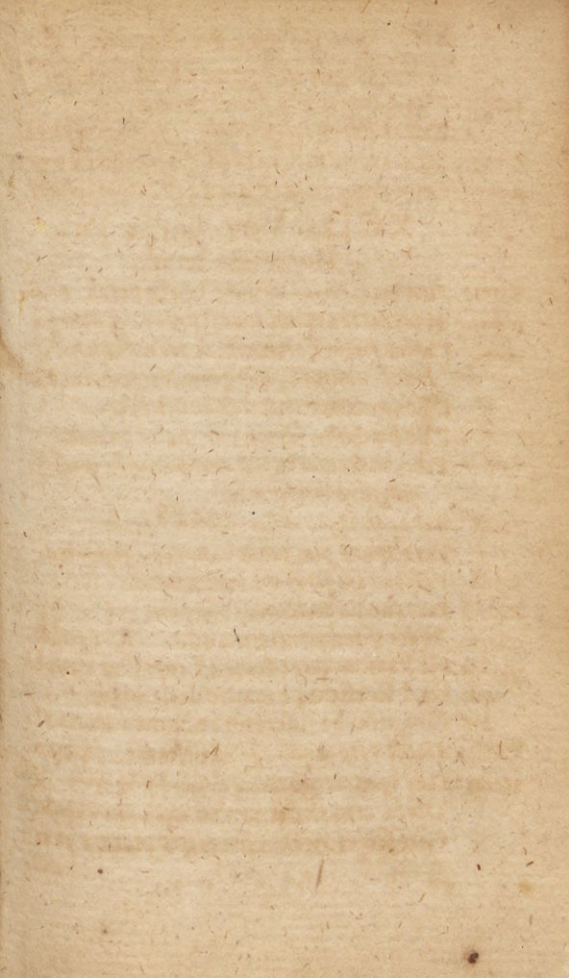
Ital. *Chi non ha discretionè, non merita ri-*

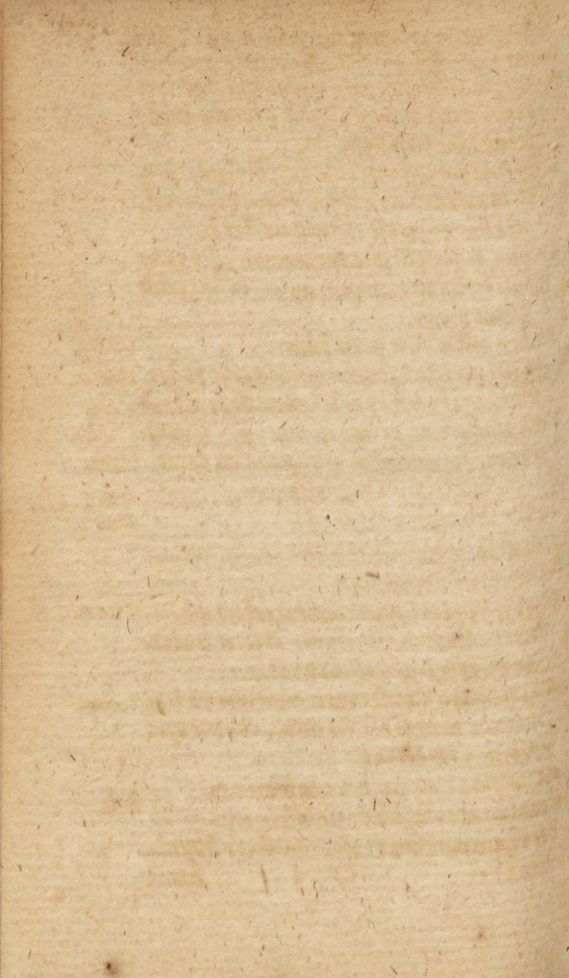
Plaut. *Decet verecundū esse adolescentē. (spetto.*

Menand. *Πᾶς ἐγυρτίων χρεὼς εἶναι μοι δοκεῖ.*

Omnis erubescens probus esse mihi videtur.

Cato senior agebat, sibi magis placere iu-
nes,

nes, qui rubescerent, quàm qui palle-
rent; quod rubor arguat probam indo-
lem, pallor non item.

Diogenes adolescenti cuidã erubescenti, atq;
ob id perturbato: bona animo es, inquit,
fili: hac enim est virtutis tinctura.

Pythias Aristotelis filia rogata, quis esset color
pulcerrimus: is, inquit, quem in ingenuis
gignit pudor.

Redire nescit, cum perit pudor. Seneca,

Ego illũ periisse duco, cui quidẽ periit pudor. Plaut.

Is est honos homini pudico, meminisse officiũ Idem.

Verecundia viro egenti est inutilis. (suum.

Verecundari neminem apud mensam decet. Idem.

Porco schifo, non ingrassa mai. Ital.

Se ti vergogni à far così: Ital.

scorla il capo, & fa così.

Κακὸς δ' αἰδέσιος ἀλήτης.

Pleriq; homines, quos cũ nihil refert, pudet, Terent.

ubi pudendum est, ibi eos deserit pudor,

quum magis usus est ut pudeat.

Attamen ubi fides, si roges, nihil illos pudet: Terent.

hic ubi nō opus est verentur, illic ubi opus

est, non verentur.

Chi ride troppo, è tenuto matto, Ital.

E chi non ride, ha natura di gatto.

Per risum multum debes cognoscere stultum. Vulg.

Gall. Au ris cognoist on le fol. (d' altri.

Ital. Nè occhi in lettera, nè mani in tascha

Gall. A paroles lourdes, oreilles sourdes.

XCIV. Impudicitia; Scortatio.

Cicero. *Libidinosa & intemperans adolescentia est-
foetum corpus tradit senectuti.*

Sulck soect goede nachten/en verliest de goet
dagen.

Claud. *Luxuria prædulce malū, quæ dedita semper
Corporis arbitriis, hebetat caligine sensus.*

Ovid. *Nox & amor vinūq; nihil moderabile suadēt.
Illa pudore vacat, Liber, amorq; metu.*

Ture. Giufel auureth hem scharap tatlu agu-
dur. i.

Mulier formosa & vinū dulcia sunt venena.

Ital. Amor di puttana, è come il fuoco della
paglia, che tosto s' accende, & tosto si
spegne.

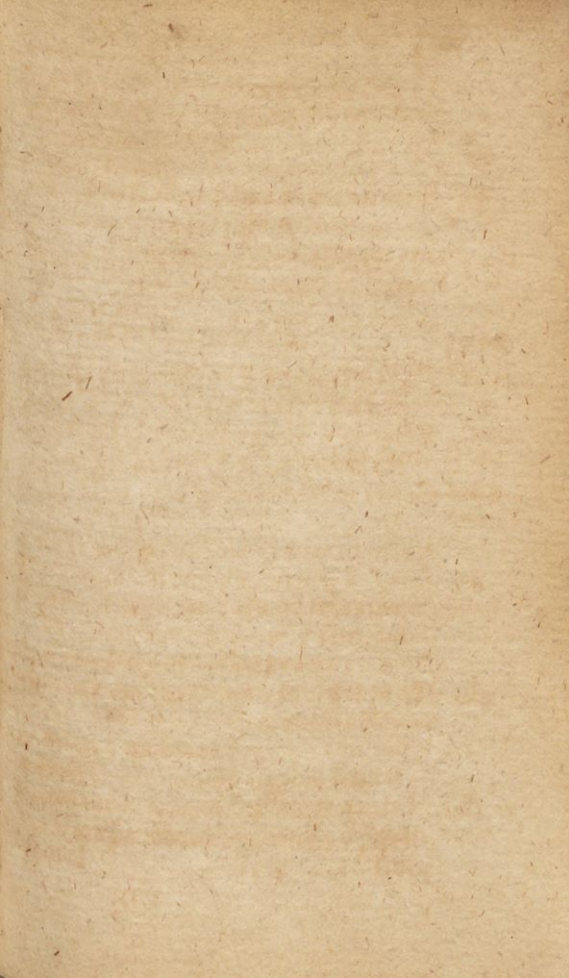
*Keine wird zur bûbin von eins Mans wegē.
Es steckt kein Wirt ein Keyß aus von eines
Gasts wegen.*

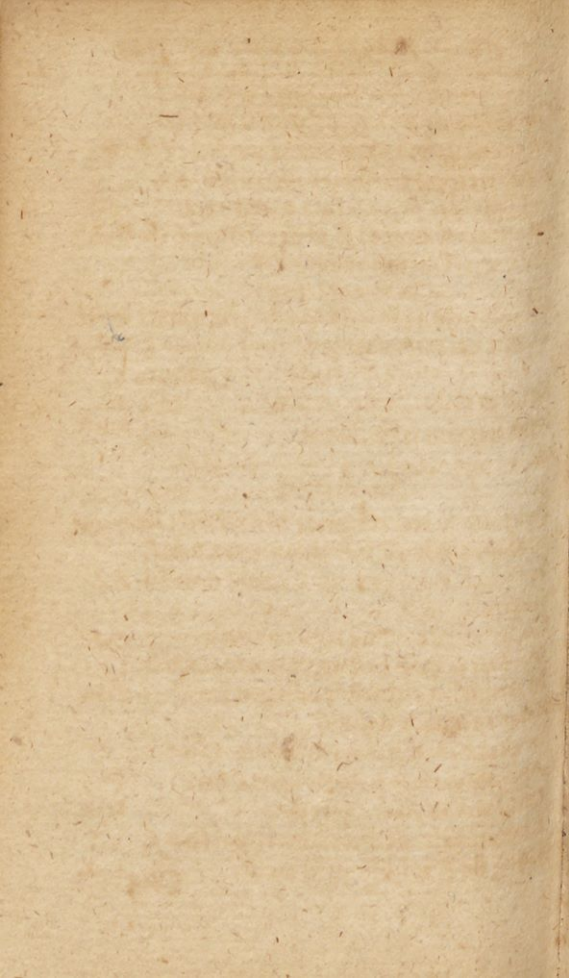
Ital. Com' una donna ha perduto l' honore,
tutto il mondo è suo. (celer.

Gall. Meurtre & paillardise ne se pevêt jamais

Ital. Amor di puttana, & vin di fiascho,

la mat-

la mattina è buono, la sera è guasto.

Chi serve à puttane, perde il tempo. *Ital.*

Affai guadagna, chi puttana perde. *Ital.*

Stat meretrix certo cuius mercabilis are, Ovid.

Et miseras jusso corpore querit opes.

Femme qui prent, se vent : femme chi *Gall.*

donne, l'abandonne.

(De tœmina fucata.)

Chi imbiàca la casa, la uuol appigionare *Italico.*

Che haver può donna al mondo più di *Ital.*

a cui la castità levata sia? (buono,

Bella in vista, dentro trista. *Ital.*

Intus Hecuba, foris Helena. *Ariost.*

V C. Amor.

Qui videt, is peccat ; qui te non viderit , ille *Propert.*

Non cupiet : facti crimina lumen habet.

Se l'occhio non mira : il cuore non so- *Ital.*

spira.

Ce qu' œil ne voit, à cœur ne deut. *Gall.*

Quod latet ignotū est ; ignoti nulla cupido. *Ovid.*

Muhabeth giormekden dagur.i. *Turc.*

Amor ex aspectu nascitur.

ἐκ τῆ εἰσορᾶς ὃ γινεται ἀνθρώποις ἐρᾶν.

Amor ex videndo nascitur mortalibus.

Oculi sunt in amore duces. *Prop.*

Lontan dall'occhio, lontan dal cuore. *Ital.*

Long de l'œil, loing du cœur. *Gall.*

Weis

Weit von augen/weit vom hertzen.

Was das aug nit siht/beschwert das hertz nit

Dat d' ooge niet en siet/en begeert therte niet.

Ital. Quel che à gli occhi aggrada, il cuore non satia.

Ital. Amor mi stringe, & ragion mi governa.

Cicero. *Appetitus ne praecurrat rationem.*

Ital. Amor e tosse e roгна celar nō ti bisogna.

Lusitan. Amor, foguo e tosse, a seu dōo descobre.

Hisp. Amores, dolores y dineros non pueden estar lecredos.

Hoeste noch liefde en can niet ghedeckt blyvē.

Vier ding lassen sich nicht bergen/das sewer/

Bratz oder Erind/der Husten vnd die lieb.

Gall. Amour, argent, toux & fumee,
en secret ne font demeuree.

Ital. Amor, roгна e tossa Non si puo tener
nascolta. (gnis.

Ovid. Quoq; magis tegitur, tectus magis aestuat i-

Idem. Quis enim bene celet amorem?

Eminet indicio prodita flamma suo.

Propert. Errat, qui finem vesani querit amoris:

Verus amor nullum novit habere modum.

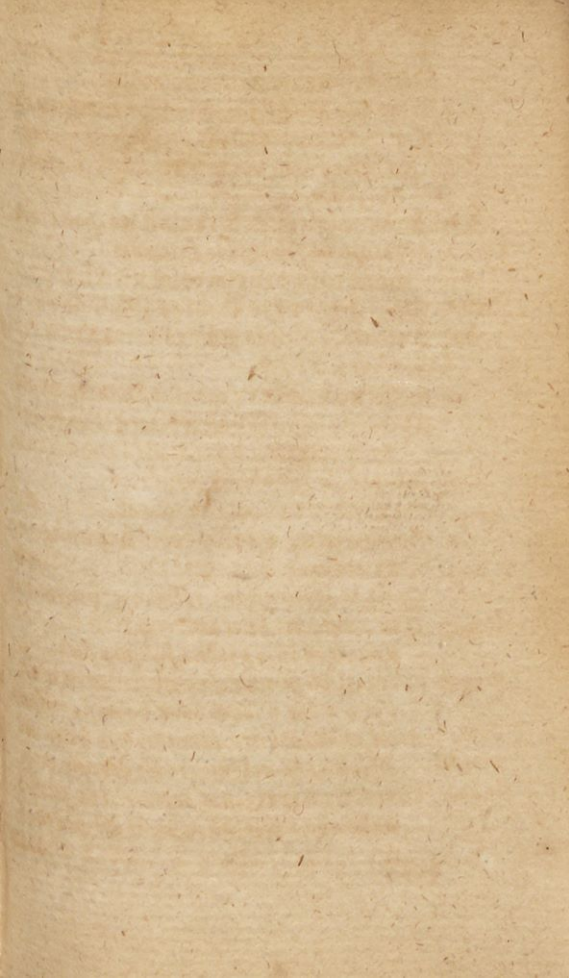
Publ. Amor animi arbitrio sumitur, non ponitur.

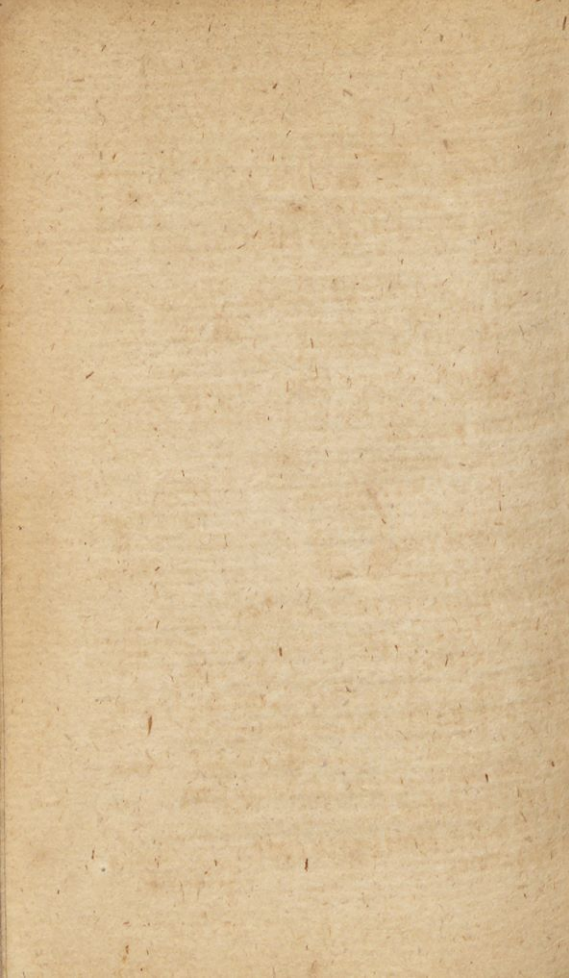
Propert. Nescit amor magnis cedere divitiis.

Idem. Omnes humanos sanat medicina dolores:

Solus amor morbi non amat artificem.

Hem

Heu mihi, quod nullus amor est medicabilis Ovid.

¶ Amor omnia vincit. (herbus. Virgil.

Ad ogni impresa amor resta vincente. Ital.

Et nihil est, q̄ nō effreno capitis amore aufit. Ovid.

¶ Scilicet insano nemo in amore videt. Prop.

De minne is blendt/sy gaet daer men se nyet
en sendt.

Quid deceat, non videt ullus amans. (sibile. Ovid.

Quelche l'huomo vede, amor gli fa inui- Ital.

Et l' invisibil fa veder Amore,

Dove è grand' amor, è grand' errore. Ital.

Amant n' est pas de son cœur maître. Gall.

Credula res amor est. Ovid.

Amantes sunt amentes.

Affectione accieca ragione. Ital.

Amour aveugle raison. Gall.

Afficion ciega razon. Hispan.

Lieb macht lappen.

Amare & sapere, vix Deo conceditur. Publ.

Des amoureux, les plus loyaux, sont les Gall.

plus douloureux. (che piace.

Non è bello, quel che è bello, ma quel Italice.

Es geht mehr liebs zur Kirchen/denn schöns.

πολύκις ἢ ὅ ἐγωί, τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται. Theocr.

Certe enim amori sape quæ non pulcra sunt,

ea pulcra videntur.

Res est solliciti plena timoris amor. Ovidius

Chi ama, teme, Gra- Ital.

Ital. Gravi pene in amor si provan molte.

Gall. En amour s a plus de dueil, que di liesse.

Gall. Il n' est martyre que d' amours.

Ital. Chi ha l'amor nel petto, ha lo sperone a i fianchi.

Die mint/hy bindt een heymelyck lyden.

Ital. Grand' amore, gran dolore.

Ital. Amore nō è senza amaro.

Ital. Succia Lesbia la borsa, succia il core;
Pazzo è chi, compra con duo sangui
amore. (pagnia.

Ital. ¶ Nè amor, nè signoria, nō voglion cō-

Gall. Oncques amour & seignorie, ne se tindrent compaignie.

Qui non zelat, non amat.

Ital. Non è amor senza gelosia,

Wo kein eyffer ist/da ist auch kein liebe.

Propert. Rivalem possim non ego ferre Iovem.

Zween hund an einem bein / vertragen sich selten wol.

Terent. ¶ *Amantium ira amoris redintegratio est.*

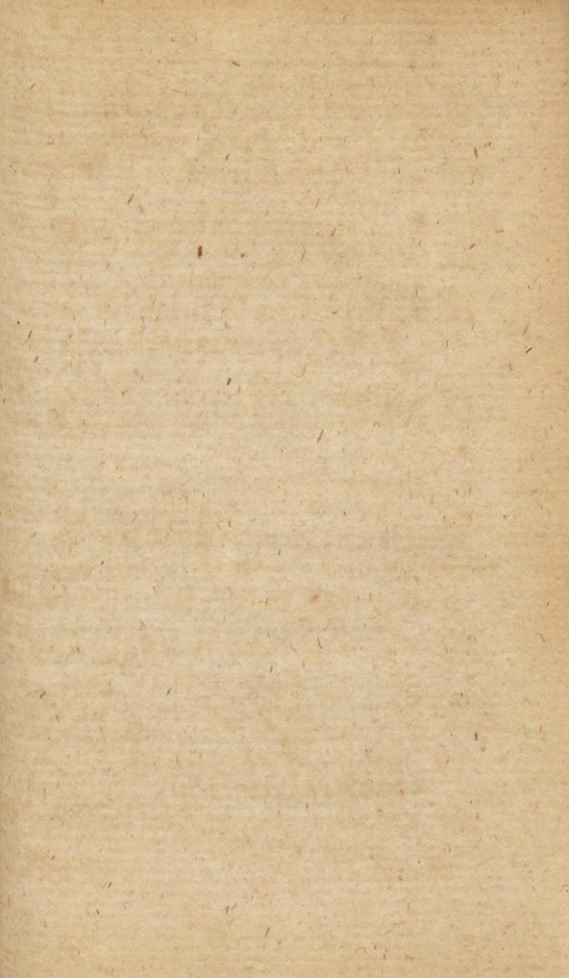
Die liebe muß gezanckt haben.

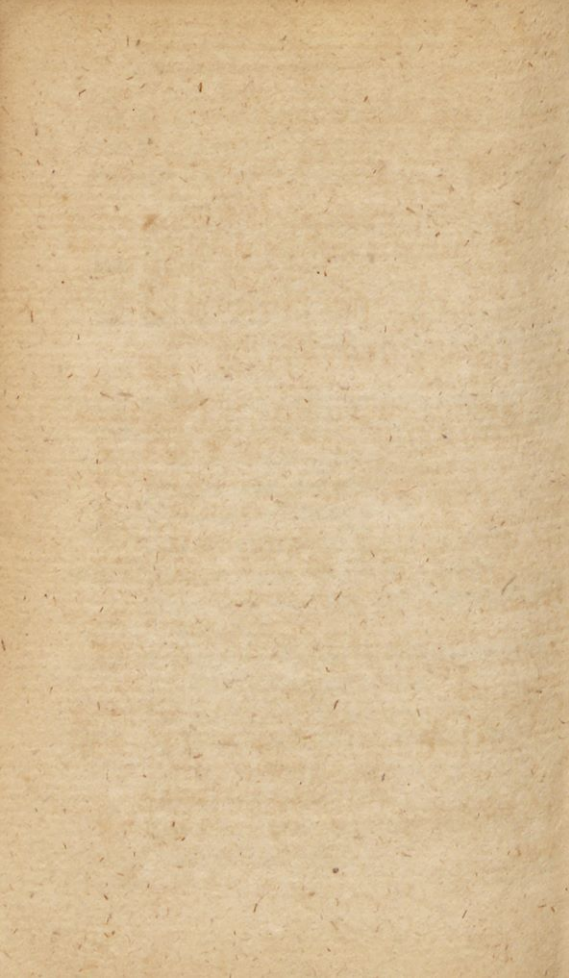
Calcio di giamēta nō nuoce à stallone.

Plaut. *Verū ira si qua fo tē eveniunt huiusmodi inter eos; rursum si reventum in gratiam est, bis tantō amici sunt inter se, quā prius.*

Lieb haben vnd nit geniessen / das möcht dem Teuffel verdriessen.

L'a nar

- L' amar senza speme è sogno è ciancia. Ariost.
 Nullus liber erit, si quis amare velit. Ovid.
 Divitiis alitur luxuriosus amor. Idem.
 Dove è amore, quivi è fede.
 Finem qui queris amori, Ovid.
 Cedit amor rebus; res age, tutus eris.
 Nella guerra d' amor, chi fugge, vince.
 Diogenes dicebat, amorem esse ociosorum ne- Apoph.
 gocium: quòd hic affectus potissimum oc- exLaërt.
 cupet ocio deditos.
 Ocia si tollas, perière Cupidinis arcus. Ovid.
 Quis enim modus adsit amori? (te: Virgil.
 Durius in terris nihil est, quod vivat aman- Propert
 Nec (modò si sapias) quod minùs esse velis.
 Militat omnis amans. Ovid.
 Militiæ species amor est. Idem.
 Amor odit inertes. Idem.
 Non bene conveniunt, nec in una sede mo- idem.
 Maestas & amor. (rantur,
 Ut ameris, amabilis esto. Idem.
 Dulcibus est verbis molliù alendus amor. Idem.
 Ecce miser est, qui amat. Plaut.
 Amor & melle & felle est fecundissimus. Idem.
 Chi mette il piè su l' amorosa pania, (le, Ital.
 Cerchi ritrarlo, è non v' invesci l' a- Ariost.
 Che nò è in somma Amor, le non in-
 A giudicio de' savii universale. (fania,
 Qui

XCVI. Mulier. Conjugium.

Salom. Qui invenit mulierem bonam, invenit bonū,
& hauriet jucunditatem à Domino.

מִי יִהְיֶה אִשָּׁה מְשַׁלֵּת
Me Iehovah issa maschaleth.

Id. Pro. Domus & divitiæ dantur à parentibus: à Domino autem propriè uxor prudens.

Ein from Weib ist eines Mannes Leib.

Es ist kein besser Hausrath / denn der ein from Weib hat.

Ein frommes Weib kan man mit gold nicht überwegen.

En goede vrouwe is aller eeren weerdighe.
Hausherr ligt am Weib / vnd nit am Mann.

Terent. Pro Deūm atq; hominum fidem, quæ hac cō-juratio est? (liniq; omnia.

Vt omnes mulieres eademq; studeant, no-
Neq; declinatam quidquam ab aliarum
ingenio ullam reperias.

Virgil. Varium & mutabile semper Fœmina.

Ital. Non creder à femina alcuna,
che si volta, come fa la luna.

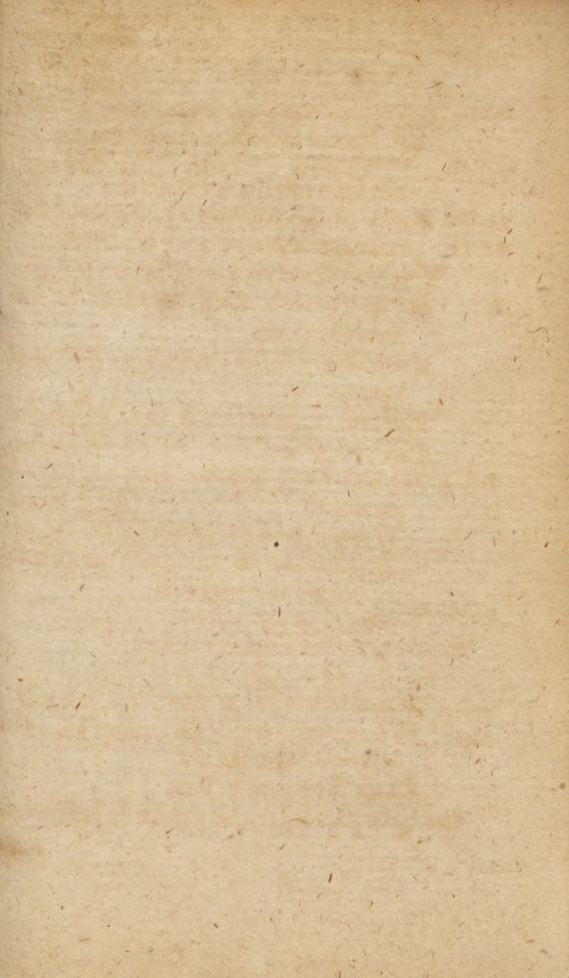
Terent. Mulieres sunt ferè, ut pueri, levi sententia.

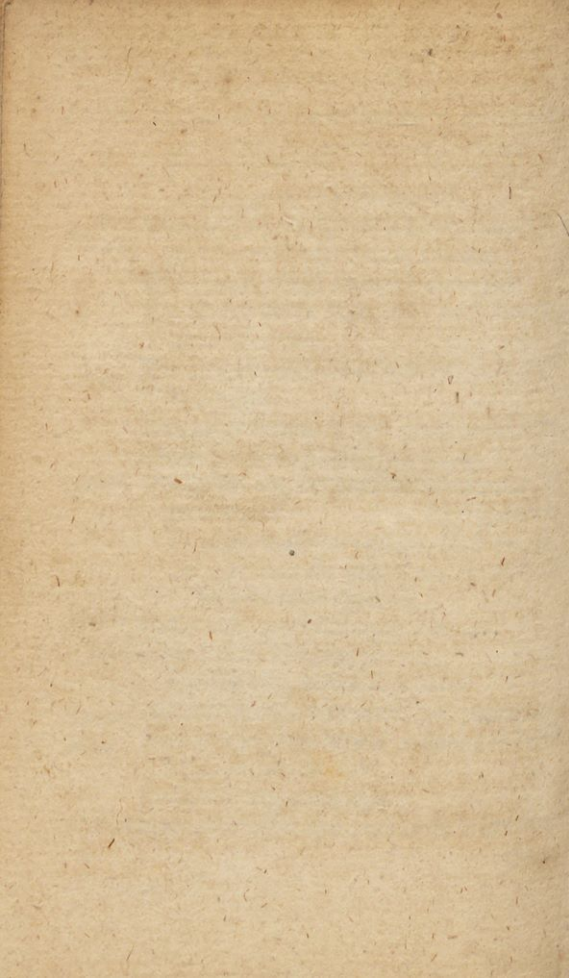
Idem. Novi ingenium mulierum: nolunt ubi velis
ubi nolis, cupiunt ulterò.

Lange Kleider / kurze sinn.

Gall. Rien plus léger, que pensée de la femme.

Nam

Nam multū loquaces meritò omnes habētur: *Plaut.*

*Nec mutam profectò repertam ullam esse
Hodie dicunt mulierem ullo in saculo.*

Dove sono femine & oche, *Ital.*
parole non sono poche.

Tre donne fanno una fiera, *(marcell. Ital.)*

Drey weiber vnd drey Gänß machen ein jar.

De deux femmes un plaid, de trois c' est *Gall.*
un caquet, de quatre une franche feste.

*Die weiber tragē das schwert im maul/drüß
muß man sie auff die scheiden schlagen.*

Donna ociosa non puo esser virtuosa. *Ital.*

Donna senza honestà non fù mai bella. *Ital.*

Vna femina perversa, è peggio che una *Ital.*
fiera.

Intolerabilius nihil est, quàm fœmina dives. *Iuvenal.*

Dove entra dote, quindi esce libertà. *Ital.*

Nulla ferè caussa est, in qua non fœmina litē *Iuvenal.*
Moverit.

Femme veut en toute saison, estre mai- *Gall.*
stresse en sa maison.

Dos est uxoria lites. *Ovid.*

Qui non litigat, cœlebs est. *Var Gē.*

Buon caval, & rio caval, vuol speron: *Ital.*

buona doña, & cattiva doña, vuol bastō.

Nux, asinus, mulier, simili sunt lege ligati: *Vulg.*

Nāq, boni faciunt nihil hi, si verbera cessāt.

Rendon più frutto donne, asini & noci, *Ital.*

à chi ver loro ha più le mani atroci.

Ital. Doglia di moglier morta,
dura fin alla porta. (*la porte.*

Gall. Douleur de femme morte, dure iusques à

Ital. Le donne da ben, non hanno nè orecchie, nè occhi.

Gall. Femmes de bien n' ont yeux, ny oreilles.

Sürwitz/macht jungfrauen teiwer.

Plautus. Mulier rectè olet, si nihil olet.

Menād. Δάλασσα, καὶ πῦρ, καὶ γυνή, κακὰ τέλα.

Kein list/ist über weiber list.

Gall. Finesse n' est, que en femme ne soit.

Die vrawen sterben von blyschappe / mans van swarichent.

Men. Ονταος ἐστὶ τῶν κακῶν κακὴ γυνή.

Publ. Mulier cū sola cogitat, malè cogitat. (*cond.*

Gall. Pren le premier conseil de femme, non le se-

Publ. Aut amat, aut odit mulier; non habet mediū.

Terent. Nosti mores mulierum; dum moluntur,
dum comuntur, annus est. (*ptæ.*

Ital. A molini & alla sposa, sempre manca qualche cosa. (*ptæ.*

Ovid. Nupta virum timeat, rata sit custodia nu-

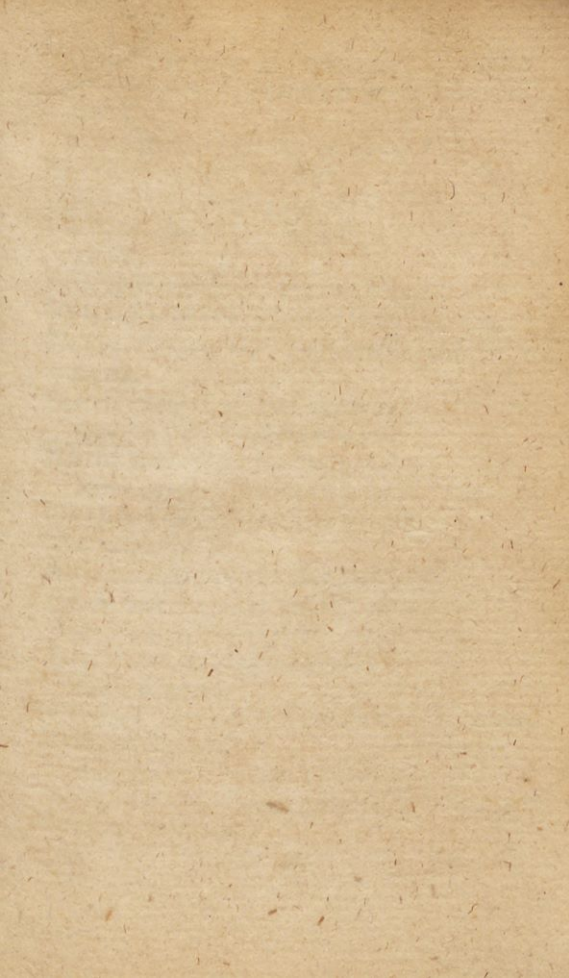
Exēplo iuncta tibi sint in amore colūba.

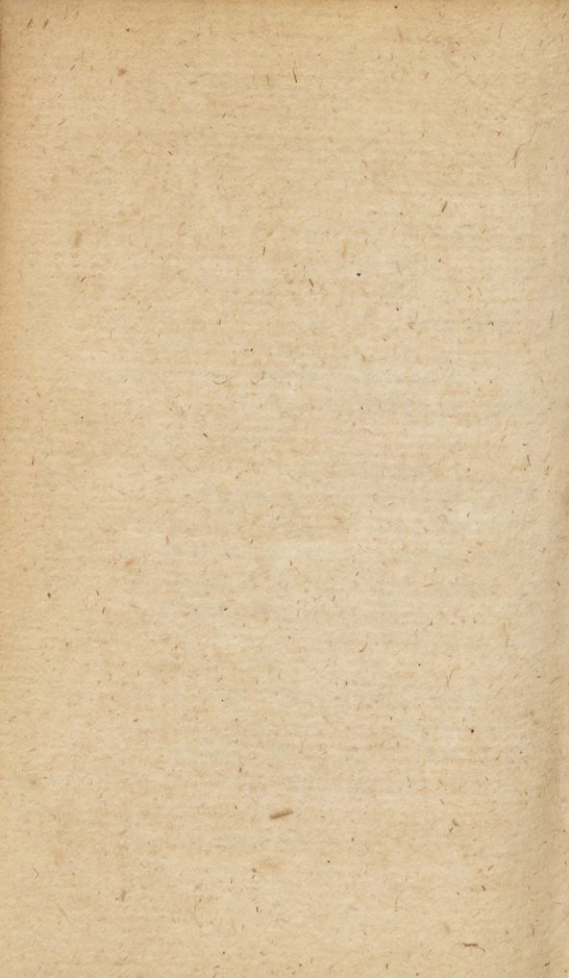
Masculus & totum femina coniugium.

Ital. Nozze & magistrati, sono dal cielo destinati.

Gall. Noces & offices du ciel sont destines.

ON

On fait les mariages es cieux. Gall.

Qui marier se veut, doit regarder ou il se prend. Gall.

Die daussen wilt / siet wie hy by der hant
Chi vol moglie, vol pensier. (neemt. Ital.

Chi ha cattiva moglie, ha pēa & doglie. Ital.

Chi ha moglie allato, sta sempre trava-
gliato. Ital.

Il peggior male, è haver cattiva moglie. Ital.

Ne femina, nè tela, à lume di candela. Ital.

Τὴν κατὰ σὺν τὸν ἑλὰ. Tibi convenientem
ducito. Pittac.

Vxorem quare locupletem ducere nolim, Idem.

Quaritis : uxori nubere nolo mea.

Inferior matrona suo sit, Prisce, marito :

Non aliter sunt sexmina virg² pares.

Wer freyen wil / der nem seins gleichen.

Überweibe dich nit.

Si qua voles aptè nubere, nube pari. (iuvēci:

Quam malè inæquales veniunt ad aratra Ovid.

Tam premittitur magno cōiuge nupta minor.

Twēe onghelucke peerden entrecken niet wel
eenen waghene. (gler.

Vai al efe hande tavek utor horos din- Turcicē

Triste quelle case, (taist. Ital.

ove cantan le galline, e'l gallo tace. (se

Poure est la maison, ou les gelines chantent, Gall.

Et le coc se taist.

Tis al te groot verdriet / daer thinnete craent /
ende thaenten niet. (sue nozze.

Ital. Tristo quel marito , chi non si trova alle
Root / stanck / ende quade wijven / zijn die
mans wten huse driven.

Gall. Mauvaise femme , & la fumee chassent
souvent l' homme de sa maison.

Ital. Chi non ha moglier, spesso la batte,
Chi non ha figliuoli, bene i pasce.
Wer hauffried wil haben / der thue was die
Fraw wil haben.

Mijn Peert / mijn Swert / en mijn Wyf /
Houd ick vor mijns selfs lijf.

Ital. Nè la moglie , nè il vino , nè il cavallo,
non si uol lodare.

Ovid. Elige cui dic as, tu mihi sola places.

Twee Hanen in een hys / de Catte end de
muns / een oude man en jonck wyf / is eew-
lick een ghelyf.

Mense mala nubunt Majo. (carne.

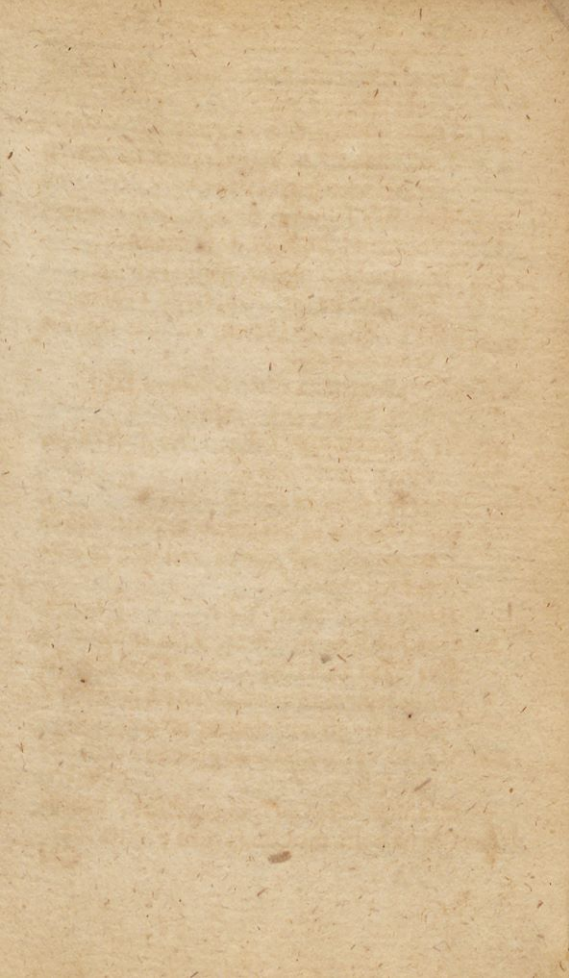
Ital. Quando il marito fa terra , la moglie fa
Der Man bricht Krüge / das Weib Töpffe.
Es ist besser ein alter man / vñ ein jung weib /
denn ein alt weib vñ ein junger gesell.

Ital. Marito vecchio, moglie giovane , assai fi-
glivoli. (Kinder.

Ein alter Man vñ junges Weib / gewisse

Ital. Chi ha bella moglie, la non è tutta sua.

Chi

Chi ha buon caval e bella moglie, non è *Ital.*
mai senza doglie.

Bella moglie, dolce veneno. (*satis.* *Ital.*

Dummodo morata rectè veniat, dotata est *Plaut.*

Quæ dos matronis pulcerrima? vita pudica. *Auson.*

Quæ indotata est, ea est in potestate viri. *Plautus.*

Ὅτι κακὸν ἀνὰ γυναικῶν γυνή. *Philem.*

Vxor contenta est, quæ bona est, uno viro. *Plaut.*

Ab pereat, didicit fallere si qua virum. *Tibull.*

Vno animo omnes socrus oderunt nurus. *Terent.*

IIIC. Ocium; Ignavia.

Homines nihil agendo, malè agere discunt. *Colum.*

Ocium pulvinar Satana.

χολὰ τετραπὺν κακόν. *Eurip.*

Iucundum malum est ocium.

Ocia dant vitia.

Paresse è la mere de tous pechés. *Gall.*

L' ozio è padre di tutti i vicii. *Ital.*

Ocium famis mater est, & frater furti. *Ecl. 33.*

Ociam reges prius & beatas perdidit urbes. *Horat.*

Cernus, ut ignavum corrumpant ocia corpus: *Ovid.*

Vt capiant vitium, ni moveantur, aquæ.

Adde, quod ingenium, longa rubigine læsum, *Idem.*

Torpet, & est multò, quàm fait antè, minus.

Venter, pluma, Venus, laudè fugienda sequenti. *Herm.*

La gola, il sonno & l' ociose piume, *Barb.*

hanno dal mondo ogni virtù sbandita. *Italicè.*

Ital. In fama non si vien sotto le coltre.

Dant. Oculi non minus, quam negotii ratio exflare

Cicero. debet.

Plant. Sibi ne inuideatur ipsi ignavi rectè cavent.

Ennius. Otio qui nescit uti, plus negotii habet,
Quàm cum est negotium in negotio.

Lucan. Variam semper dant otia mentem.

Ovid. Queritur Aegyptius quare sit factus adulter?
In promptu causa est; desidiosus erat.

Ital. Dice il proverbio, chi non fa non falla,
Chi non fa nulla, ha cervel di farfalla.

Theocr. Α'εργοίς ἀνὲρ ἑορτά. Ignavis semper ferie.

Turcicè. Dellie hergiun Bairam. Il matto fa sempre festa.

Saule leut haben gern feyrtag. (red.)

Wer nit gern arbeitet/ find immer zu ein auß.

Ital. Tempo perduto non s' acquista mai.

Volat irreparabile tempus.

Nulla dies sine linea.

Diem amissimus amici.

Tit. Im. Cato maior, iam senex tria sibi per omnē vi-

Cato. tam accidisse, dixit, quorum poenituisse:

primum, si quid arcani fœmina credidisset:

secundum, si quopiam mari profectus

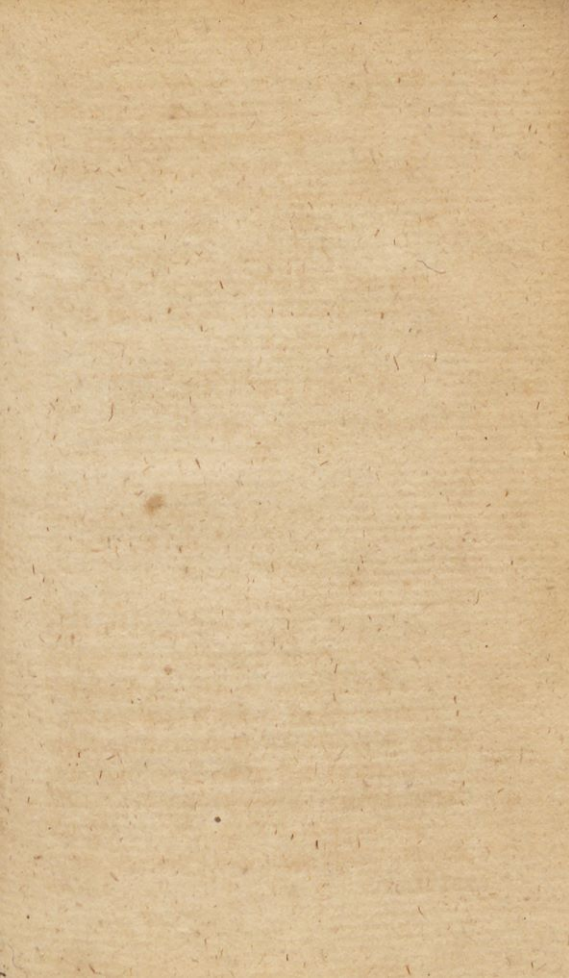
esset, quò terrestri itinere eundi facultatem

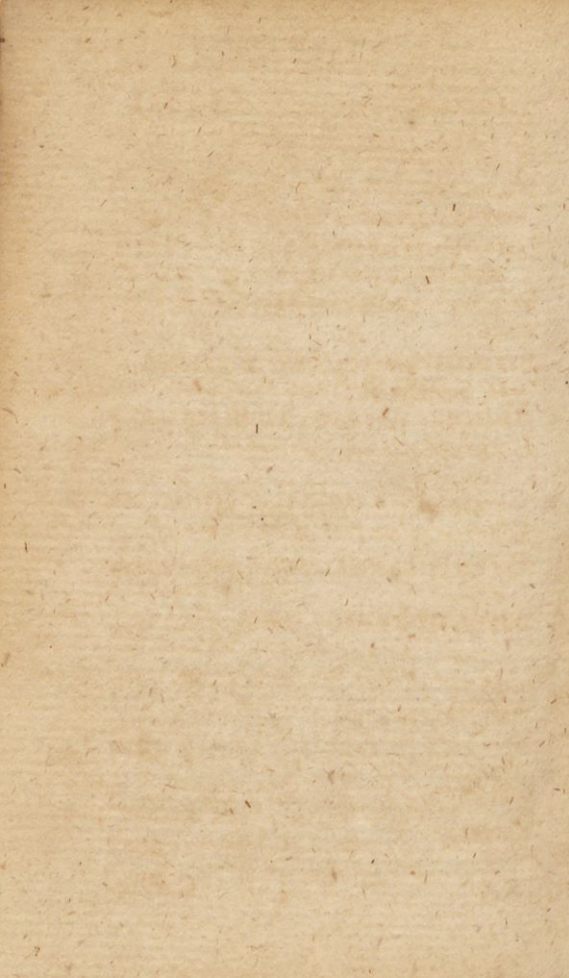
habebat: tertium, si per negligentiam

diem frustra elabi permisisset.

Segnitiem fugio, quæ vitæ ignavia fertur:

Nam

Nam cum animus languet, consumit inertia corpus.

Si non Intendes animum studiis, & rebus honestis, Horat.

Invidia vel amore vigil torquere.

Qui dormiunt libenter, sine lucro & cum malo quiescunt. Plant. Ital.

Tropo dormire causa mal vestire. Ital.

Chi si cava il sonno, non si cava la fame. Gall.

Renart que dort la matinee, n' a pas la langue emplumee. Gall.

Qui dort iusques au soleil levant, il meurt povre finalement.

ὃ γὰρ φεύγων μύλον, ἀλφίτα φεύγει.

Molam fugiens, fugit farinam.

Faulheit lohnet mit armut.

Die tag hat die Fisch lieb/sie wil aber nit ins wasser.

Gall.

De bon poisson chat tresbien mengerait, mais ses pattes ne baigneroit.

σῦκα φίλ' ἀνθρώποις, φουτεύει δ' οὐκ ἐθέλει.

Ficus sunt avibus grata, at plantare recusant.

Uber) wer eher wil hebben/ der mot der hennen katelen lyden.

Qui nucleum vult esse, nucem quoque frangat oportet. Pl.

IIC. Cunctatio : Festinatio : Procrastinatio.

*Cras te victurū, cras dicis, Posthume, semper.
Dic mihi, cras istud, Posthume, quādo venit.
Non est, crede mihi, sapientis dicere vivam :
Sera nimis vita est crastina, vive hodie.*

*Perf. Iam cras hesternum consumsimus: ecce aliud
cras (ultrā.*

Egerit hos annos, & semper paullū erit

Vulgò. Cras, cras, semper cras, & sic dilabitur atas.

Ital. Crà, crà, se vien l' età, mi farò una chà.

*Ital. Hoggi, ò doman, dice 'l buè, che seguita
la lepre.*

Ovid. Sed propera, nec te venturas differ in horas :

Qui non est hodie, cras minùs aptus erit.

*Den es allezeit zu frū dūnckst / der kòmpt ge-
wislich zu spat.*

Lucan. Tolle moras : semper nocuit differre paratis.

Ovid. Sed mora damnoſa eſt.

Manil. Mora ſepe malorum dat cauſas.

Ital. Infin che 'l lupo caca la pecora ſcampa.

Ital. A penna, à penna, ſi pela l' oca.

Ital. Ogni ſoccorſo tardo poco vale.

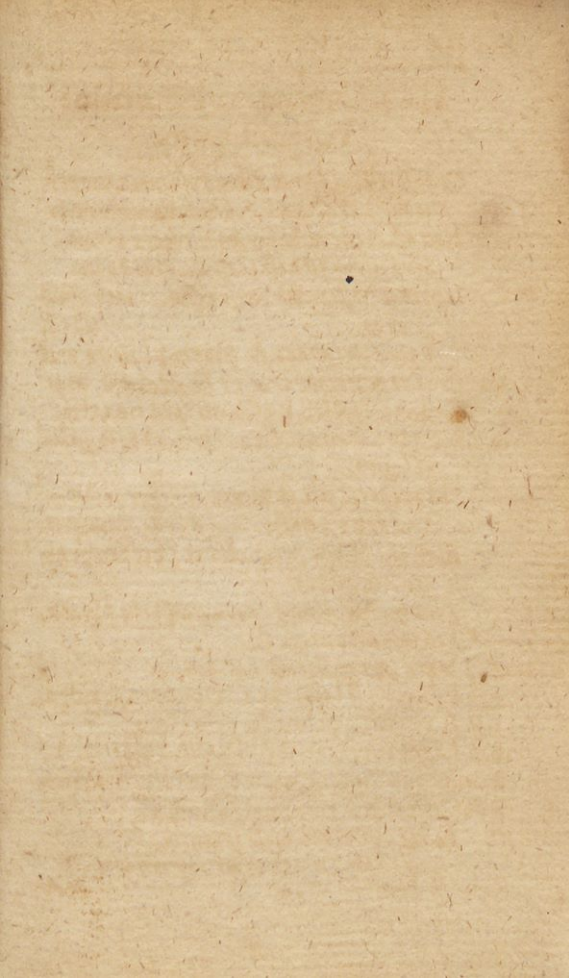
Ital. Acqua lontana, nō ſpegne fuoco vicino.

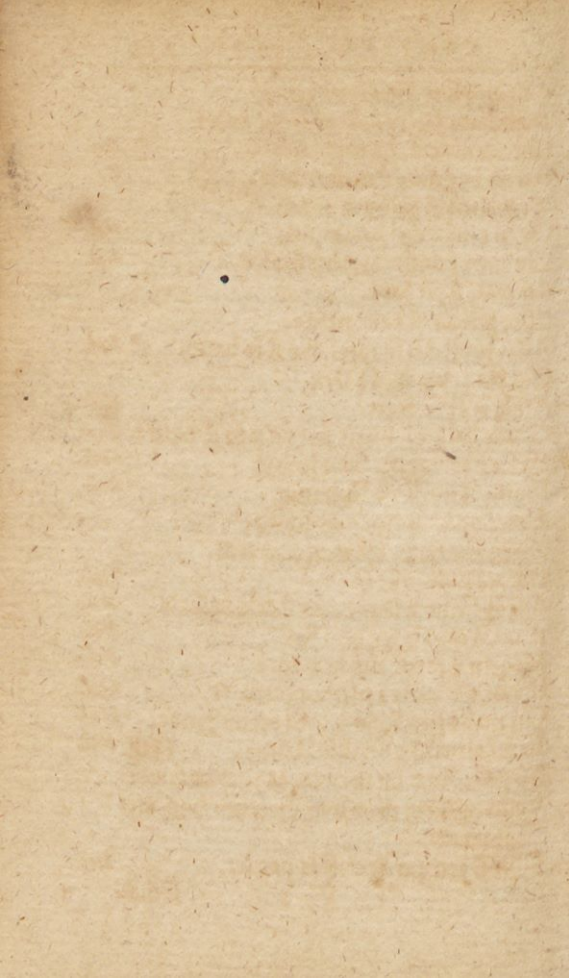
Ital. Chi tardi arriva, male alloggia.

Tardè venientes, malè ſedentes.

Vide Tit. Tempeſtivum remedium.

Prin-

¶ <i>Principium dimidium totius.</i>		
<i>Dimidium facti qui bene cepit habet.</i>		
Chi comincia, ha mezzo fatto.		<i>Ital.</i>
Barba bagnata è mezza rasa.		<i>Ital.</i>
<i>Begunnen ist halb gewonnen.</i>		
Ogni cosa uuol principio.		<i>Ital.</i>
Chi non comincia, non finisce.		<i>Ital.</i>
<i>Sat citò, si sat benè.</i>		
<i>Wol gethan ist bald gethan.</i>		
Affai prestò si fa quel, che si fa bene.		<i>Ital.</i>
<i>Gut ding muß weil haben.</i>		
Assez tost sy bien.		<i>Gall.</i>
Grant bien ne vient pas en peu d'heure.		<i>Gall.</i>
Pas à pas vat on bien loing.		<i>Gall.</i>
Pian, piano, si va lontan.		<i>Ital.</i>
<i>Langsam kömpt man auch weit.</i>		
<i>Mit guter muß geht man auch weit.</i>		
Chi va pian, va san.		<i>Ital.</i>
A scaglione à scaglione si sale la scala.		<i>Ital.</i>
A un, à uno si fanno i fusi.		<i>Ital.</i>
Meglio è tardi, che non mai.		<i>Ital.</i>
Il vault mieulx tard, que jamais.		<i>Gall.</i>
On ne fis pas Rome tout en ung jour.		<i>Gall.</i>
In un giorno non si fè Roma.	(den.	<i>Ital.</i>
<i>Ist doch Rom nit in einem tag gebawet wor-</i>		
<i>Colen en Alten en waren op eenen dach niet</i>		
<i>ghemaekt.</i>		
Con il tempo & con la paglia,		<i>Ital.</i>
P 5	si ma-	

si maturano le nespole.

Zeit bringt rosen.

Σπεύδεις ῥαδὲως.

Festina lentè.

Eyl mit weil.

Heut vnd morgen auch ein tag.

Qui nimium properat, serius absolvit.

Stat.

Da spatium, tenuemq; moram, malè cuncta ministrat Imperius.

Ovid.

Differ: habet parva commoda magna mora.

Iuven.

Nulla umquam de morte hominis cunctatio

Ovid.

Qui nimium properat, serius absolvit. (longa

Sed properea, nec te venturas differ in horas.

Chi ha tempo, non aspetti tempo.

Quod citò fit, citò perit.

Eut ding wil weil haben.

Cicero.

Non potest in eo esse succus diuturnus, quod nimis celeriter est maturitatem assecutus.

Fungus una nocte nascitur.

Eufen Khanghik giosus dogurur. i:

Canis festinans cecos parit catulos.

Ital.

La cagna frettolosa fa i catelli ciechi.

Gall.

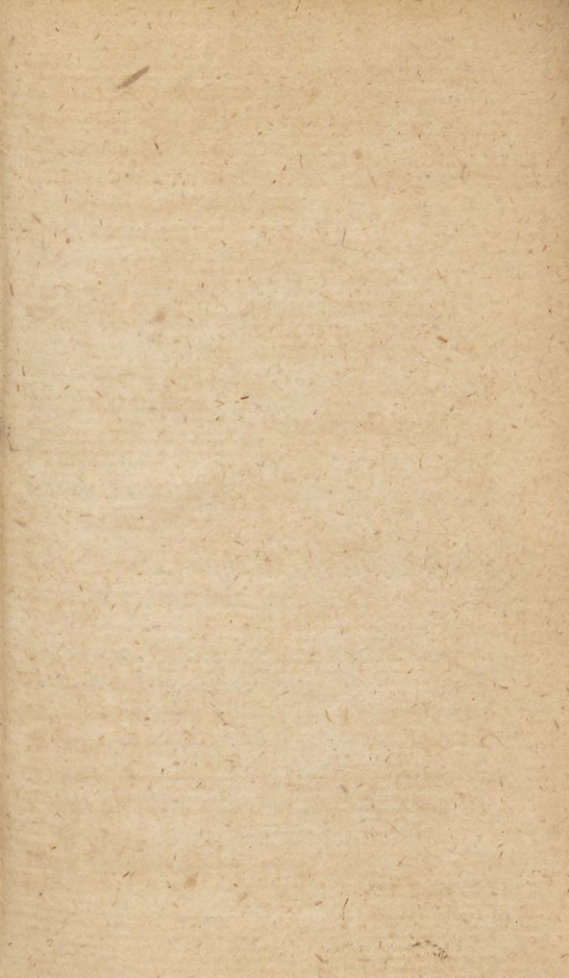
Qui trop se haute en cheminant: en beau chemin se sorvoie sovent.

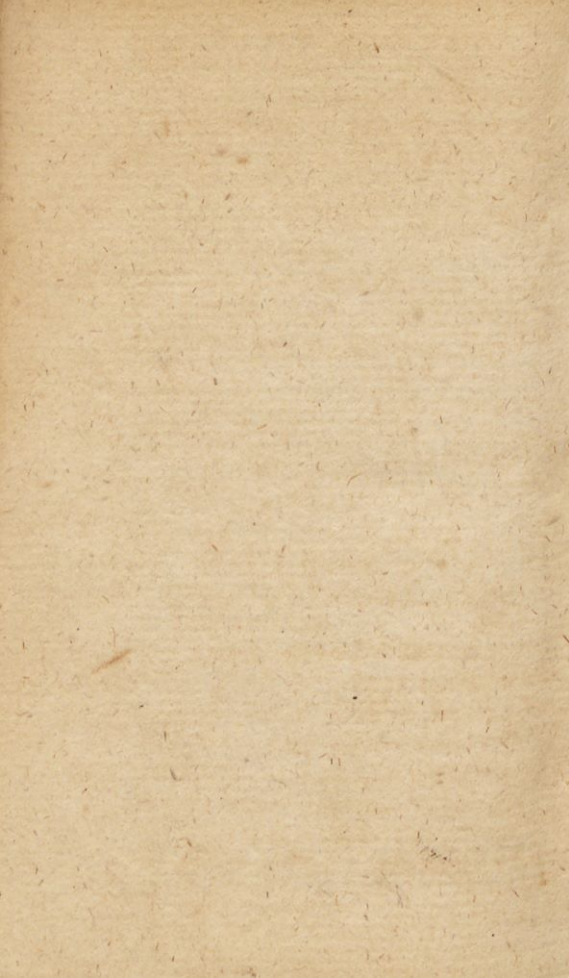
Eilen/ that nie kein gut.

Eile sehr/ brach den hals.

Was haben wir zu eilen / jagt vns doch nie-

mand/ oder stehen wir doch in der truckne.

- Il fault battre le fer, quand il est chauld. *Ital.*
 Wann das eisen glüt/sol mans schmieden.
 Man moet het yser smeden/ te wyslet dat heet
 Chi primo va al molin, prima masena. *is Ital.*
 Qui premier vient au molin, premier do- *Gall.*
 ibt moultre. (dur
 Euuel uran ockg dur songra uran bocgi *Turcicè.*
 Wer ehe kompt/der malt ehe.
 Voren comt/voren maelt.
 Qui prior tempore, potior iure.
 Chi tardi arriva, mal alloggia. *Ital.*
 Qui tard arrive, mal se loge. *Gall.*
 Qui vient le dernier, pleure le premier. *Gall.*
 Le dernier venu est le mieulx aymé. *Gall.*
 Les dernies venus, fermes les portes. *Gall.*

IC. Labor, diligentia; Difficilia,
 quæ pulcra, Novitas grata.

- Omnia conando docilis sollertia vincit.* *Manil.*
Labor improbus omnia vincit. *Virgil.*
 Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδεῶτα θεοὶ προπάροιδεν ἔθικαν. *Hesiod.*
ante virtutem dii sudorem posuerunt.
 περιπόντων πόνων, πωλεῖσιν ἅμιν πάντα τ' *Epich.*
 ἀγαθὰ οἱ θεοί. *Convenientibus laboribus*
vendunt nobis omnia bona dij.
Nihil sine labore. *Horat.*

Nul

Gall. Nul bien, sans peine.

Horat. *Qui studet optatam cursu contingere metā,
Multa tulit, fecitq; puer, sudavit & alsit.*

Gott gibt ein wol den Ochsen/aber nit bey dē

Πόνε τοι χῶρεis ἔδεν εὐτυχῆ. (hörnern.

Horat. *Nil sine magno vita labore dedit mortalibus.*

Eurip. Πόνος εὐκλείας πατήρ.

Labor bonæ gloriæ pater est.

Man sol arbeiten / als wolt man ewig lebē/
vnd from sein/als wolt man alle stund sterbē.

Iob. 5.7 אִלֵּים לֹא יִמְצָאוּ עֵצָה

Adam La—amaljullad.

Homo ad laborem natus est.

Ital. Chi non uuol durar fatica in questo
mondo, non ci nasca.

Antiph. Τὴς ὀνημελείας δέλα πάντα γίνεται.

Omnia diligentie subijciuntur.

Gall. Diligenze passe science.

Ital. Diligenza passa scienza,

Gleiß bricht alle Eys.

Gall. Afsiduité enchemine facilité.

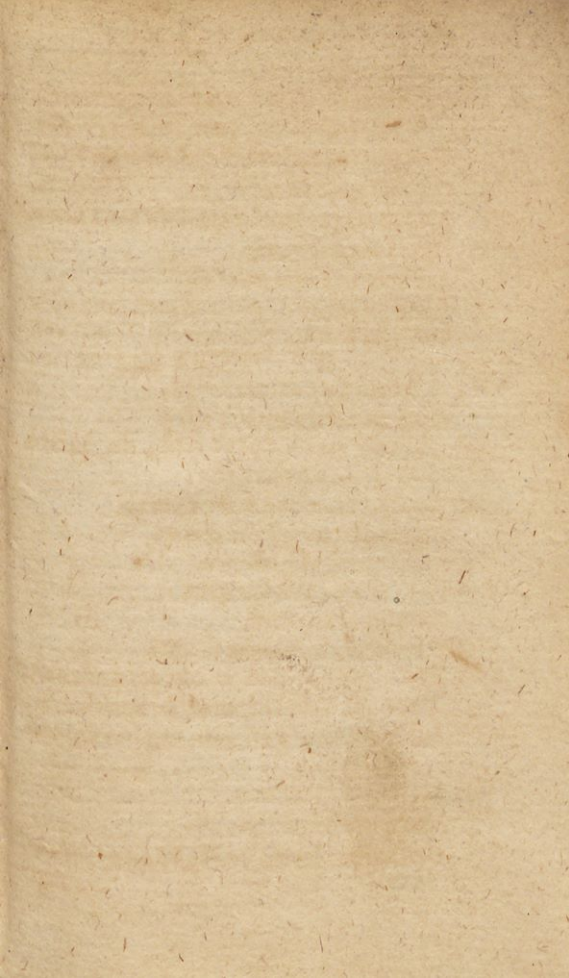
Turc. Boile gutsch nessne olmas andankhi
tschockttschalisch magile bulassen. i.

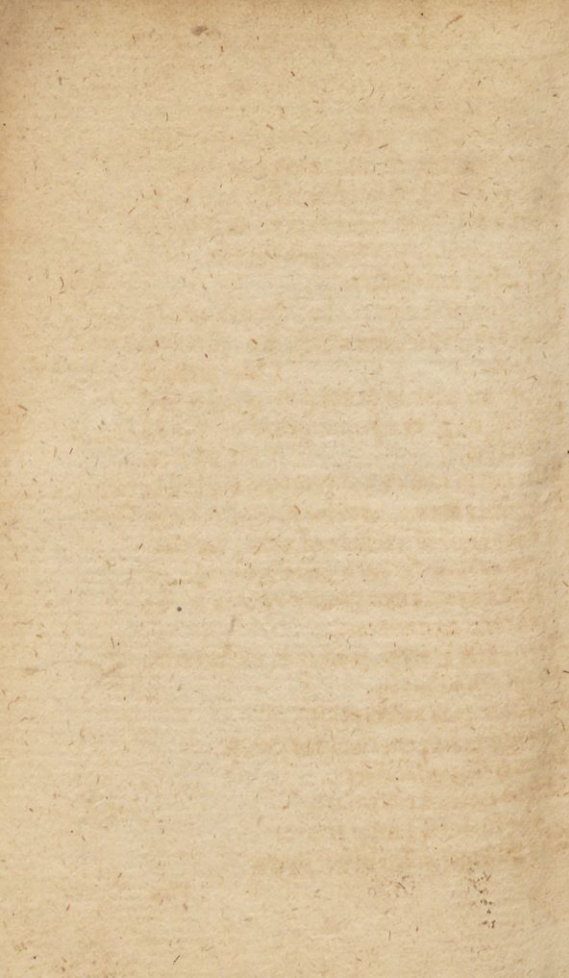
Terent. *Nihil tam difficile est, quin inquirendo inve-
stigari possit.*

Gall. Qui cherche il trouue.

Gall. Qui demande, apprend.

Ovid. *Gutta cavat lapidē, non vi, sed sepe cadendo.*
Vigi-

*Vigilando, agendo, bene consulendo, prosperè sallust.
omnia cedunt.*

Il ne faiet rien, qui cōmence, & ne finist. *Gall.*

Besser ist's vnbeginnen/ denn vngeendet.

Chi guarda à ogni peña, nō fa mai letto. *Ital.*

Wenn der Zimmerman lang vmb's holtz spa-
ziern geht/ so fället kein span darvon.

Par est fortuna labori.

Difficile non è quel, che l' huom uuole. *Ital.*

*Nihil tam facile, quin difficile fiat, si inuitus Terent.
facias.* (dem hindern.

Wenn der hund nicht lustig ist/ so reit er auff

Labeur ne greve point, quand on y prēd *Gallicē.
plaisir.* (pfeiffen.

Wer lust zu tanzen hat/ dem mag man leicht *Contrā,
Cicero.*

Diligentia in omnibus rebus plurimum valet:

*hac præcipuè colenda est nobis, hac sem-
per adhibenda: hac nihil est, quod non as-
sequatur: qua una virtute reliquæ omnes
virtutes continentur.*

Nave agere oportet, quod agas, nō ductariè.

Δις καὶ τρις τὸ καλόν.

Bis ac ter quod pulcrum est.

Ein Lychē fället nicht von eim streich.

Iucundi sunt acti labores.

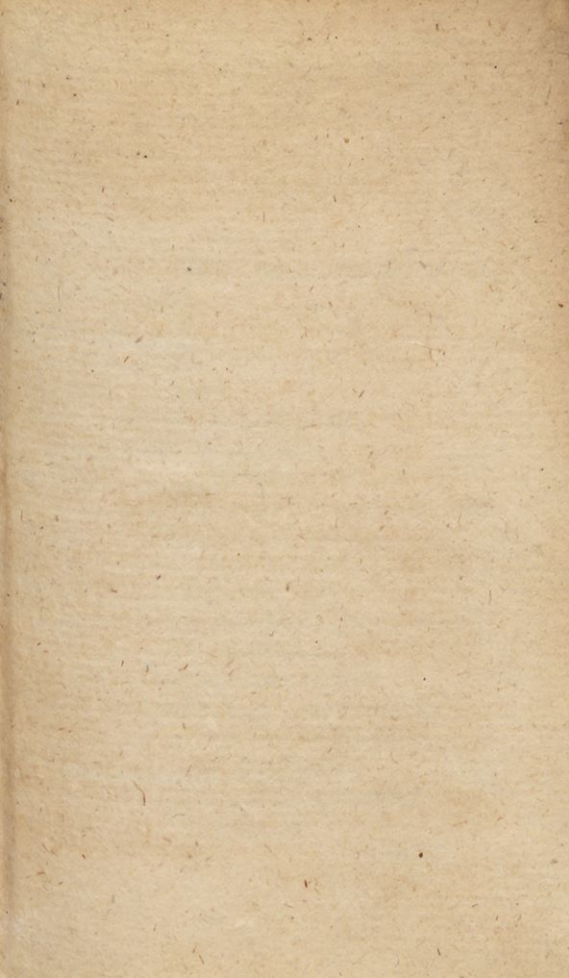
Quel è dolce à ricordare,

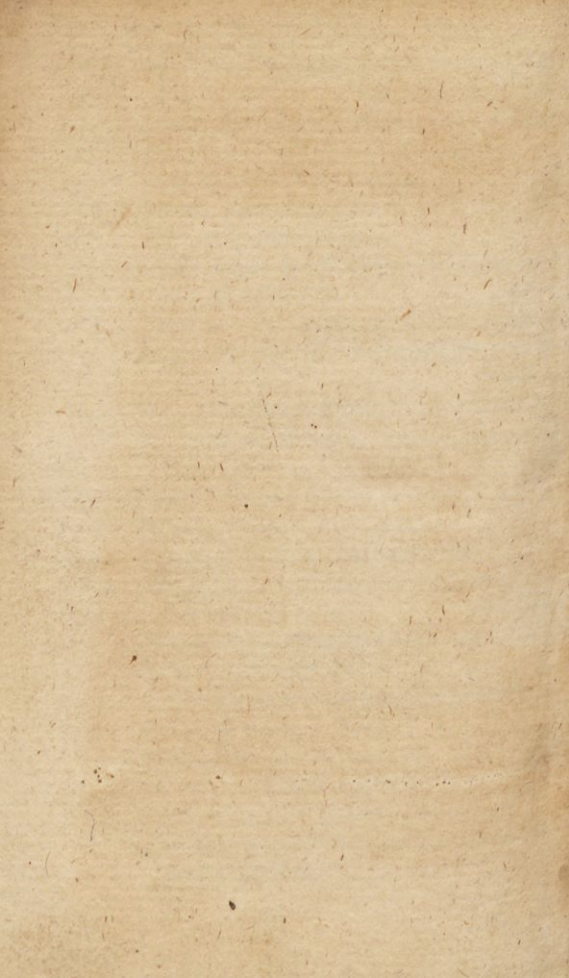
Italicē.

che fù duro à sopportare.

Bei gethaner arbeit ist gut sehern.

- Cicero. *Ufus frequens omnium magistrorum præcepta superat.* (effector ac magister.
- Idem. *Stilus est optimus & præstantissimus dicendi*
- Ovid. *Solus & artifices qui facit usus adest.*
Consuetudo est altera natura.
- Ovid. *Ferreus assiduo consumitur annulus usu.*
- Idem. *Nihil assuetudine maius.*
- Terent. *Numquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit,* (novi,
Quin res, et æs, usus semper aliquid apportet
Aliquid moneat: ut illa quæ te scire credas,
nescias: (pudies.
Et quæ tibi putaris prima, in experiendo re-
 ¶ *Τὰ καλὰ δύσκολα. Difficilia sunt, quæ*
pulcra sunt.
- Turcicè. *Gutsch olanler hurmeth lidur.*
- Cicero. *Quod præclarum, idem arduum.*
- Idem. *Quo quid difficilius, hoc præclarius.*
- Terent. *Non sit sine periculo facinus magnum & me-*
- Ovid. *Tendit in ardua virtus,* (morabile.
Ardua per præceptis gloria vadit iter.
In via virtuti nulla est via.
- Ovidius ¶ *Cunctarum novitas gratissima rerum.*
Μεταβολὴ πάντων γλυκύς.
Was neues erfreut das hertz.
- Gall. *De nouveau tout est beau.*
- Gall. *Chose nouvelle plaist.*
Den nieuwwihede doet eenem man van synem
ghelde scheiden. Nieuw

Niemand besen kehren wol. (denn.
Wann der gast am liebsten ist/ so sol er wann

C. Numerus. Multitudo.

Vna hirundo non facit ver.

Ein bündte traye macht kein winter.

Vna rondine, o

Ital.

Vn fior non fa primavera.

Ein lagnus tasch diuol olmas. i: vna pietra Turc.
non fa il muro.

εἰς ἀνὴρ ἑδὲς ἀνὴρ.

Vnus vir, nullus vir.

Ein man / kein man.

Es feld kein Reich von einem streich.

Plus vident oculi, quàm oculus.

Ital.

E veggon più quattr' occhi, che due.

Deux yeulx voyent plus cler que vng. Gall.

Veel lieden doen meer wercks dan een.

Six ouuriers font plus que trois.

Gall.

Veel lieden syn wyser / dan eene.

L'opinion de dix, vaut mieux que de un. Gall.

πολλοὶ στρατηγοὶ Κερίδα ἀπώλεσαν.

Multi imperantes perdidere Cariam.

Wo viel köch sind / da wird der brey versaltzē.

Wo viel Hirten sein / da wird übel gehütet.

Ne Hercules quidem adversus duos.

W

Zween seind eins herrn / drey fressen ihn gar.

Viel hundert sein / des hasen todt.

Tschok

Turs.

Tschok kas khurti dalar. i.
 Molte oche anco un lupo morderanno.
 Viel Säcke seind des Esels todt.
 Viel hände machen bald feyerabend.
 Viel hände machen ein leichte Bürden.
Multa manus onus leuius reddunt.

F I N I S.

L I P S I Æ

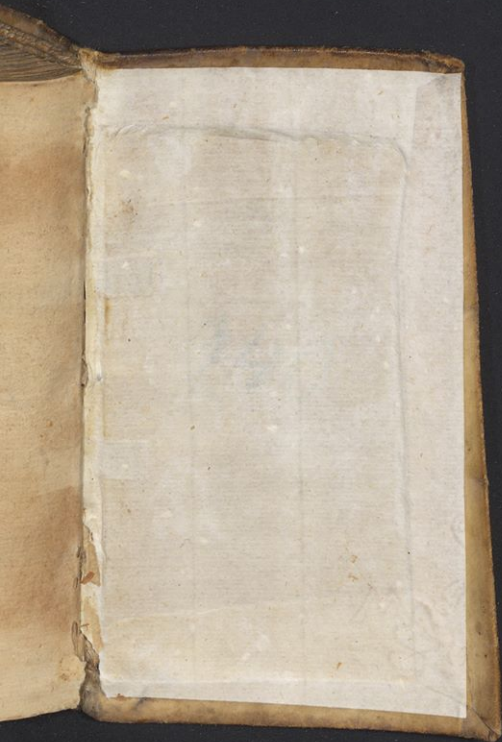
M I C H A E L L A N T Z E N -
 B E R G E R excudebat

A N N O

I 6 0 5.

65
0
710080